YASUSHI INOUE

Lupul albastru

roman istoric

HUMANITAS

YASUSHI INOUE

LUPUL ALBASTRU

Povestea lui Genghis-han

– roman istoric–

În româneşte de
BRÂNDUŞA PRELIPCEANU

Editura Humanitas
Bucureşti, 2003

Coperta colecţiei: RĂZVAN LUSCOV
Coordonator al colecţiei: LUANA SCHIDU

ISBN 973–50–0464-X

Titlul original:

YASUSHI INOUE
AOKI OKAMI

Versiune electronică:
[V1.0]

Corectură [V1.0]: mai 2025

CUPRINS

Notă despre autor

Născut în 1907, în Hokkaido, Japonia, într-o familie de medici, YASUSHI INOUE şi-a început cariera literară abia pe la mijlocul vieţii.

După mai multe încercări (medicină, engleză) care nu au reuşit să-i menţină viu interesul, studiază estetica şi filosofia la Universitatea Imperială din Kyoto, pe care o absolvă în 1936.

Publică o scurtă vreme poezii şi nuvele în reviste, apoi se lasă de scris şi devine reporter la săptămânalul *Sande mainchi* din Osaka.

Îşi face adevăratul debut literar în 1949, cu două mici romane, dintre care unul obţine prestigiosul Premiu Akutagawa pentru literatură.

În 1951 se mută la Tokyo şi se dedică exclusiv literaturii, devenind un prolific romancier, nuvelist, eseist şi poet. Faima şi-o câştigă însă datorită romanelor sale istorice. În 1964 este ales în Academia Japoneză de Artă, iar în 1976 primeşte Ordinul Meritului Cultural, cea mai înaltă distincţie acordată de guvernul japonez.

Moare pe 29 ianuarie 1991, la Tokyo.

Capitolul 1

Era în anul 1162 al erei noastre. Acolo unde cursul superior al fluviului Amur se desparte în două braţe, Onon şi Kerulen, în iurta căpeteniei unui trib mongol care cutreiera stepele şi pădurile din împrejurimi, s-a născut un băiat. Mama copilului, o femeie nespus de frumoasă şi de tânără, căci abia împlinise douăzeci de ani, se numea Höelün. Bărbaţii tribului lipseau, fiind cu toţii plecaţi la război împotriva tătarilor, cu care îşi disputau de multă vreme acest teritoriu. În cele câteva sute de corturi ale taberei nu mai rămăseseră decât femeile şi copiii.

Höelün a trimis un slujitor bătrân la bărbatul său, Yesügei, care lupta la vreo patruzeci de kilometri depărtare, să-i vestească naşterea băiatului. După plecarea solului, privirea femeii s-a întors spre chipul nou-născutului. Copilul, înfăşurat în bucăţi de pânză, ţinea pumnul stâng strâns cu putere, deşi femeile încercaseră să i-l desfacă încă de la venirea lui pe lume. Höelün, cu încăpăţânarea mamei care doreşte să se încredinţeze că pruncul este teafăr şi sănătos, a încercat şi ea să-i desfacă pumnul. Trebuia s-o facă uşurel, cu cea mai mare grijă. Uneori dădea drumul mâinii copilului şi asculta vântul care şuiera deasupra cortului. Îl simţea năvălind ca un râu cu apele umflate, clătinând cu toată puterea, în goana sa de la răsărit la apus, osia pământului. În scurtele răgazuri de linişte, Höelün se gândea la cerul îndepărtat şi negru care se întindea dincolo de cort: şi-l închipuia presărat cu stele fără număr, scânteietoare şi reci. Însă imediat, vântul se ridica din nou, furios, scuturând catifeaua neagră bătută cu stele, risipindu-le care încotro, lăsând în urmă-i doar şuierul care învăluia cerul şi pământul. Furtuna înverşunată, bolta necuprinsă şi înstelată întăreau în sufletul lui Höelün simţământul că trăieşte într-o lume fragilă şi săracă.

Toţi nomazii, aflaţi mereu în căutare de păşuni pentru vite, care nu aveau nici casă, nici pământ, simţeau că nu sunt decât un punct minuscul, vulnerabil în mijlocul unei lumi fără hotare. Tot ceea ce făceau şi gândeau era stăpânit de această credinţă, ca de o vrajă. Dar în acea noapte, şi alte gânduri o făceau pe Höelün să se simtă singură

şi părăsită. În acea noapte, cerul îi părea încă şi mai înalt deasupra cortului, iar puterea vântului care izbea pânza şi mai sălbatică.

Inima tinerei mame era cuprinsă de îngrijorare: trupul nou-născutului era oare destul de bine alcătuit pentru a-l mulţumi pe Yesügei? Trăsăturile lui aduceau îndeajuns cu cele ale părintelui său, pentru ca acesta să-l recunoască drept fiu?

În curând însă, prima grijă s-a risipit. Pentru că nou-născutul a deschis chiar el, ca şi cum s-ar fi hotărât dintr-odată, pumnul care se odihnea în palma mamei sale, dând la iveală ceea ce ascunsese cu atâta străşnicie, ca pe o comoară: un cheag de sânge care aducea cu un oscior.[1]

Höelün n-a putut însă găsi, pe chipul copilului, nicio dovadă că acesta era fiul lui Yesügei. Aducea cu el, dar fără să-i semene cu adevărat. Trăsăturile feţei lui puteau aminti, ori nu, de celălalt bărbat care era pricina unei asemenea tulburări. La drept vorbind, copilul nu semăna cu nimeni, în afară de mama sa.

Höelün nu-şi putea închipui cum anume avea să se poarte Yesügei la auzul veştii. Căci, ca toţi vitejii tribului, rămăsese tăcut, cu faţa împietrită, când aflase despre sarcina femeii. Fusese oare bucuros ori supărat? Nimeni, în afară de el, n-o putea spune. Höelün, vestindu-i naşterea copilului, avea să vadă, în sfârşit, ce simţea. Şi n-ar fi socotit ciudat dacă bărbatul i-ar fi poruncit să ucidă pruncul.

Bătrânul pe care îl trimisese cu vestea la Yesügei s-a întors în tabără a doua zi, spre seară. I-a spus tinerei mame că bărbatul alesese pentru băiat numele de Temüjin. La auzul veştii, pentru prima oară de când născuse, chipul lui Höelün s-a înseninat. Un lucru, cel puţin, era sigur: Yesügei nu ura copilul pe care îl adusese pe lume şi nu-l blestema. Restul era învăluit în ceaţă. Într-adevăr, ascultând vorbele bătrânului, Höelün putea tălmăci în nenumărate feluri alegerea numelui de Temüjin.

„Am ajuns la tabăra stăpânului Yesügei în clipa în care-şi sărbătorea măreaţa izbândă asupra tătarilor. Cele două căpetenii duşmane erau legate lângă făclii. Pe la jumătatea petrecerii, una

[1] În tradiţia turco-mongolă, prezenţa unui cheag de sânge în mână, la naştere, era semnul unui viitor măreţ în meseria armelor.

dintre ele a fost târâtă la picioarele noastre şi i s-a retezat capul. Stăpânul Yesügei, în amintirea acestei izbânzi, a poruncit atunci ca numele acestei căpetenii, Temüjin, să-i fie dat copilului care tocmai se născuse.”

Astfel a grăit bătrânul. Alegerea putea însemna o cinstire a victoriei şi nimic mai mult. Dar dacă se gândea că numele fusese purtat de o căpetenie duşmană căreia i se retezase capul, Höelün simţea un fel de tulburare, pe care nu şi-o putea alunga. Oare Yesügei se bucura de naşterea copilului sau era cuprins cumva de ură? Era o taină pe care nu-i era dat s-o desluşească.

Oricum, copilul, deşi nici mama nu ştia cine-i este cu adevărat tată, a primit numele de Temüjin. Avea să crească în acest cort, ca întâiul născut al unui şef de trib mongol.

În cele câteva zile de după naştere, Höelün, cuprinsă de o fierbinţeală cumplită, s-a zbătut între viaţă şi moarte. Apoi febra s-a potolit, iar când femeia şi-a venit în simţiri, primul lucru pe care l-a văzut în faţa ochilor obosiţi a fost chipul lui Yesügei, care stătea în picioare, ţinându-l pe Temüjin în braţe.

Höelün devenise soţia lui Yesügei cam cu zece luni înainte. Născută în tribul olqunu’ut, fusese răpită de un tânăr războinic din neamul merkit[2]. Dar pe când era dusă cu sila spre tabăra tribului merkit, Yesügei o răpise, la rândul său, pe malurile fluviului Onon, şi şi-o făcuse soţie. Cum tânărul merkit o siluise de mai multe ori, chiar dacă născuse după ce trăise mai multe luni cu Yesügei, nu avea de unde şti care dintre cei doi bărbaţi era tatăl copilului.

Höelün nu-şi lua ochii de la chipul bărbatului ei. Yesügei, poreclit Ba’atur (Neînfricatul), era vestit pentru îndrăzneală şi curaj şi temut de celelalte triburi. Pe chipul energic nu se ghicea niciunul din gândurile care-l frământau dar, văzându-şi bărbatul cum îl strânge pe Temüjin în braţele-i vânjoase, Höelün s-a simţit uşurată. Iar uşurarea s-a preschimbat într-o tulburare adâncă, inexplicabilă, care i-a umplut ochii de lacrimi.

---

[2] Trib de vânători şi de păstori din sudul lacului Baikal. Foarte puternici la acea vreme, ei reprezentau o mare ameninţare pentru mongoli.

*

În acea vreme, ţinutul unde trăiau mongolii, aflat la nord de Marele Zid chinezesc, prin urmare „dincolo de fortificaţii", adăpostea şi nomazi din multe alte triburi. Cuprins între masivul muntos Hinggan, la răsărit, şi lanţurile munţilor Sayan, Tangnu, Altai şi Tien-chan, la apus, se învecina la miazăzi cu China, în dreptul Marelui Zid chinezesc, şi cu ţinuturile din apus, în dreptul deşertului Gobi. Apoi, la miazănoapte, spre lacul Baikal, se pierdea în ţinuturile neprimitoare şi nepătrunse ale Siberiei. Întinsele podişuri mărginite de lanţuri muntoase, deşerturi şi pământuri pustii erau străbătute de şase fluvii. Ononul, Ingoda şi Kerulenul se întâlneau şi alcătuiau fluviul Amur, care se vărsa în Marea Ohoţk, în vreme ce Tuia, Orhonul şi Selengga se vărsau în lacul Baikal. Cele două grupuri de fluvii izvorau din inima ţinutului, din marile podişuri, iar bazinele lor erau alcătuite din stepe şi păduri în care trăiseră şi se înmulţiseră, de-a lungul veacurilor, mai multe neamuri nomade, precum ong-nu[3], jeu-jan (sau jurchen)[4], t'u-k'iue (sau turkut)[5] şi uigurii[6]. Aşezaţi în această regiune, toţi încercaseră să-şi întindă stăpânirea spre sud, singura deschidere spre exterior, silindu-i astfel pe suveranii succesivi ai Chinei să ridice

---

[3] Neam de păstori şi de călăreţi care a stăpânit podişurile mongole vreme de aproape cinci sute de ani, începând de la sfârşitul secolului al IV-lea î. Cr. Organizarea judicioasă a armatei le-a permis să facă numeroase incursiuni în China de Nord.

[4] Neam nomad care a jucat, după hiong-nu, un rol predominant în ţinutul marilor podişuri, între jumătatea secolului al IV-lea şi jumătatea secolului al VI-lea. Odată cu conducătorii jeu-jan apare, la mongoli, titlul de *han*. A adoptat sistemul administrativ al Chinei, ca urmare a frecventelor lor contacte.

[5] Urmaşi ai unei ramuri a neamului hiong-nu din Altai, au întemeiat în întreaga zonă a stepelor asiatice, pe care le-au stăpânit timp de două secole, primul imperiu turcic. Au instaurat în Asia Centrală, în secolele al VI-lea – al VIII-lea, o mare toleranţă religioasă. Au fost înlocuiţi în anul 744 de către uiguri.

[6] Neam de origine turcică, aliat cu dinastia chineză Tang. Vreme de un secol, datorită uigurilor, celelalte triburi s-au bucurat de roadele culturii Tang, iar prin adoptarea maniheismului ca religie naţională, obiceiurile au fost umanizate. Au pierdut puterea în anul 840, dar au continuat să deţină, până în secolul al XIII-lea, o poziţie privilegiată în rândul celorlalte triburi nomade.

Marele Zid pentru a se apăra de cotropitorii nomazi din nord.

Nu se ştie în ce perioadă s-au stabilit mongolii în acest ţinut dar, ca şi alte triburi, aceştia se aflau, la începutul secolului al VIII-lea, sub stăpânirea neamului t'u-k'iue, pentru ca mai apoi să treacă sub cea a uigurilor, după vreo cincizeci de ani, iar mai târziu, în secolul al IX-lea, sub stăpânirea tătarilor. După declinul celor din urmă, aceste neamuri, care se deosebeau între ele doar prin culoarea părului şi a pielii şi prin obiceiuri, s-au risipit în stepele uriaşe şi şi-au instalat fiecare tabere. Şi-au petrecut viaţa în lupte nesfârşite pentru vite, femei şi păşuni.

La naşterea lui Temüjin, pe la mijlocul secolului al XII-lea, în ţinuturile marilor podişuri, alături de mongoli trăiau kirghizi, oiraţi, merkiţi, tătari, kereyiţi, naimani şi onguţi. Mongolii şi tătarii erau însă cei care îşi disputau dominaţia asupra celorlalte triburi şi îşi petreceau vremea războindu-se. Când s-a născut Temüjin, lupta dintre cele două neamuri era în toi.

În afara conflictelor dintre cele două neamuri rivale, în sânul aceluiaşi trib se iscau mereu lupte crâncene pentru pradă. Mongolii erau împărţiţi în mai multe clanuri, fiecare adunat în jurul unui sat-tabără, iar rivalitatea dintre ele era extrem de puternică. Tribul borjigin, din care făcea parte Yesügei, alcătuia o stirpe vestită din care proveniseră mulţi dintre hanii ce aveau să stăpânească mai târziu toate triburile mongole. Primul dintre aceştia a fost Qabul, străbunicul lui Temüjin, care a încercat să unifice clanurile mongole, până atunci risipite, pentru a le opune celorlalte triburi o forţă organizată. Ambaqai, din clanul tayichi'ut, i-a urmat lui Qabul-han, apoi puterea a trecut din nou în mâinile clanului borjigin, odată cu Qutula, unchiul lui Yesügei. La naşterea lui Temüjin, Yesügei era cel de-al patrulea han.

*

Copilul a crescut în aceste împrejurări mai mult decât tulburi. La doi ani după naşterea lui, Höelün l-a adus pe lume pe Qasar, iar după alţi doi ani, pe Qachi'un. La vârsta de patru ani, Temüjin avea doi fraţi mai mici, cărora li se adăugau Bekter, cu un an mai mic decât el, şi Belgütei, cu doi ani mai mic, născuţi din unirea lui Yesügei cu o altă

femeie. Toţi au crescut împreună, în aceeaşi iurtă. Yesügei se purta la fel cu toţi cei cinci copii ai săi. Nu făcea nicio deosebire între ei, nu arăta niciodată nici cea mai mică preferinţă pentru vreunul dintre ei. Höelün se purta şi ea la fel, nefăcând nicio deosebire între propriii ei copii şi cei ai celeilalte femei, cu care se arăta la fel de nepărtinitoare precum Yesügei faţă de Temüjin. Făcea astfel dovada unei mari înţelepciuni.

Când Temüjin a împlinit şase ani, Höelün a adus pe lume încă un copil, pe Temüge. Temüjin, care îi întrecea în înălţime şi putere pe băieţii de vârsta lui, era o fire închisă şi tăcută. Se bătea foarte rar, dar când o făcea, depăşea orice măsură. Asculta întotdeauna în tăcere, cu o sclipire întunecată în ochi, răutăţile pe care i le arunca adversarul, iar îndată ce vedea că acesta nu mai are nimic de spus, se năpustea brusc asupra lui, fără un cuvânt. Îl trântea la pământ, se aşeza călare pe el şi se lăsa în voia pornirilor sălbatice, lovindu-l cu piatra ori înfundându-i capul în nisip, înainte de a-l călca în picioare. Era ceva nespus de crud în purtarea lui, iar cei care veneau să-i despartă îl socoteau pe Temüjin un copil urâcios şi cu reacţii imprevizibile. Ca atare, cei mari se purtau cu el ca şi cum ar fi fost de vârsta lor şi greşeau, certându-l numai pe el, cu o asprime fără margini.

În afara acestor momente de violenţă, Temüjin era un copil tăcut şi singuratic. Fiind cel mai mare, trebuia să le lase fraţilor mai mici locul pe genunchii ori în braţele mamei, dar nu se deosebea cu nimic de ceilalţi copii în dorinţa de a rămâne cât mai mult în preajma ei.

*

Temüjin avea şapte ani când a auzit pentru prima oară vorbindu-se despre genealogia tribului său. Printre rudele îndepărtate se afla un bătrân pe nume Bültechü-ba’atur. Numele de *ba’atur* („cel viteaz”) arăta că fusese, în tinereţea lui, un războinic de seamă. Acum nu mai era însă decât un moşneag liniştit, cu barba lungă şi albă, care iubea grozav copiii. Era înzestrat cu o ţinere de minte uluitoare, iar când cei din familie se adunau în cortul lui Yesügei, le istorisea povestea strămoşilor lor, generaţie după generaţie. Ca şi cum i-ar fi cunoscut cu adevărat, dădea nenumărate amănunte legate de înfăţişare, înălţime,

fire, fermecându-i pe cei ce-l ascultau.

Era de-ajuns să se strângă în cort câteva persoane ca Bültechü-ba'atur să-şi facă datoria, depănând, ca pe un ghem, firul poveştilor adunate în minte. Mulţi ştiau pe de rost unele poveşti, dar niciunul nu era în stare să le istorisească atât de bine şi nimănui nu i-ar fi trecut prin cap să încerce să ţină minte atâtea întâmplări fără sfârşit.

Când bătrânul se pregătea să vorbească, fiecare, pe rând, încerca să povestească înaintea lui ceea ce îşi amintea:

„...A fost mai întâi Batachi-qan, apoi fiul său Tamacha, pe urmă Qorichar-mergen, fiul lui Tamacha, şi A'ujam-boro'ul, fiul lui Qorichar-mergen, Sali-qacha'u, fiul lui A'ujam-boro'ul, Yeke-nidün, fiul lui Sali-qacha-u, Sem-sochi, fiul lui Yeke-nidun...”

Iar când unul dintre povestitori pierdea şirul nesfârşitei genealogii de căpetenii, un altul îl prelua.

„...Şi Qarchu, fiul lui Sem-sochi, Borjigidei-mergen, fiul lui Qarchu, care i-a avut drept soţie pe frumoasa Mongoljin-qo'a şi drept fiu pe Toroqoljin-bayan, care s-a însurat cu frumoasa Boroqchin-qo'a şi care îl avea ca slugă pe tânărul Borol-dai-suyal-bi şi-i mai avea şi pe cei doi armăsari, Dayir şi Boro.”

Până şi cei care aveau mare tinere de minte pierdeau şirul în acel moment al povestirii. Pentru că, după cea de-a zecea căpetenie, Toroqoljin-bayan (Toroqoljin Norocosul), urmaşii se înmulţeau, iar personajele erau numeroase precum frunzele unui copac şi nu le mai rămânea decât să se lase în voia minunatei minţi a lui Bültechü. Un zâmbet de încântare lumina atunci chipul zbârcit al bătrânului, care începea să grăiască rar. Şi, bineînţeles, povestea lui nu se oprea la înşiruirea numelor marilor căpetenii mongole.

„Toroqoljin-bayan şi soţia lui Boroqchin'qo alcătuiau o pereche tare unită. Cum se înţelegeau grozav de bine, li s-a născut un prunc care nu avea decât un ochi. A primit aşadar numele de Duwa-soqor (Duwa cel Chior). Ochiul, care era aşezat în mijlocul frunţii, era nespus de pătrunzător şi, cu toate că este greu de crezut, îi îngăduia să vadă la o sută de leghe de jur-împrejur. După Duwa-soqor s-a născut Dobun-mergen (Dobun Marele Arcaş). Amândoi au crescut repede şi au ajuns nişte flăcăi în toată puterea. Într-o bună zi, au plecat la vânătoare, iar Duwa-soqor, uitându-se de jur-împrejur, pe câmpie, a zis aşa: «Văd

departe, în zare, o fată care parcă s-ar duce la nunta ei. Mâine ar trebui să treacă pe aici. Când ajunge aici, răpeşte-o, Dobun-mergen, ca să ţi-o faci soţie!» Mezinul nu l-a crezut, dar a doua zi, cum se întorsese în acelaşi loc, a văzut venind o fată care mergea să se mărite şi care era însoţită de mai mulţi oameni. Tânărul s-a repezit asupra lor, cu săgeţile şi cu sabia. Astfel, Alan-qo'a (Alan cea Frumoasă) i-a devenit soţie. Nu mult după aceea li s-au născut doi copii, cel mare cu numele de Bugünütei, iar mezinul cu numele de Belgünütei, care sunt strămoşii clanurilor bügunüt şi belgünüt. Din nefericire, Dobun-mergen a murit tânăr, lăsând în urma lui o soţie şi doi fii. În vreme ce îi creştea, Alan-qo'a a născut, rând pe rând, trei copii. Chiar şi fără bărbat, o femeie poate face câţi copii doreşte. Dar Alan-qo'a era o femeie cuminte, care nu şi-ar fi luat vreodată un iubit. Cum putea atunci să aibă copii? Ei bine, de fiecare dată, o rază luminoasă, coborâtă din cer, pătrundea prin deschizătura de fum a cortului şi atingea pielea albă a lui Alan-qo'a. Astfel s-au născut Buqu-qadagi, Buqatu-salji şi Bodonchar-mungqaq, strămoşii clanurilor qatagin, salji'ut şi borjigin. Şi iată de ce în noi, cei din clanul borjigin, urmaşi al lui Bodonchar-mungqaq, se amestecă sângele frumoasei Alan şi lumina cerului."

Aşa grăia Bültechü. Şi pe măsură ce istorisea faptele de vitejie ale urmaşilor lui Bodonchar, le împodobea cu toate amănuntele, cu o vioiciune din ce în ce mai mare. Iar pentru că între Bodonchar şi Yesügei fuseseră zece căpetenii, erau o mulţime de întâmplări de povestit, aşa încât nu puteau fi istorisite toate într-o singură seară.

Când Temüjin avea şapte ani, singura poveste care îi plăcea era cea a lui Duwa-soqor, cel cu un singur ochi. Celelalte nu-l interesau deloc, şi de altfel nici nu le pricepea. Dar la marile adunări, la care se strângeau toţi membrii tribului, se întâmpla ca unii bătrâni, printre care şi Bültechü, să povestească în faţa corturilor legenda originii mongolilor, care îl încânta de-a dreptul pe Temüjin.

„...Mai întâi a fost Lupul Albastru, născut din porunca Cerului. Iar soţia lui era Căprioara cea Albă. Au venit de dincolo de lacul cel mare. Şi-au făcut tabăra la izvorul fluviului Onon, în muntele Burqan, şi li s-a

născut atunci Batachi-qan.” [7]

Astfel începea legenda, ale cărei fraze scurte se pierdeau curând în riturile complicate ale ceremoniei. Însă, de fiecare dată când era povestită, tradiţia care arată că primul lor strămoş Batachi-qan se născuse din dragostea dintre un lup şi o căprioară trezea în sufletele mongolilor, fie că erau din clanul borjigin, fie din tayichi'ut, o tulburare adâncă. Toată lumea credea în legendă. Lacul cel mare, pe care lupul cel puternic îl trecuse din porunca Cerului, însorit de blânda şi frumoasa căprioară care-i era soţie, se găsea într-adevăr undeva departe, spre apus. Cât despre muntele Burqan, tot tribul îl ştia, pentru că se ridica în zare şi toţi mongolii, oriunde şi-ar fi pus cortul, îl aveau mereu sub ochi.

Temüjin a fost adânc mişcat de povestea Lupului Albastru. Era încântat şi mândru că se trage dintr-un lup şi dintr-o căprioară, iar când se gândea la neamurile care nu avuseseră un asemenea noroc, simţea faţă de ele milă şi dispreţ.

Straniile incantaţii rostite de bătrâni au fost, aşadar, elementul care i-a marcat cel mai puternic copilăria. Fireşte, deoarece nu avea decât şapte ani, nu le putea pătrunde înţelesul fără lămuririle date de mama sa, Höelün. Dar în vreme ce bătrânii cântau, glasurile lor joase şi solemne îl ajutau să vadă, în minte, lupul cel puternic alături de blânda şi frumoasa căprioară. Lupul avea o privire pătrunzătoare. O privire care putea să ajungă mult mai departe decât ochiul lui Duwa-soqor. O privire care cuprindea toate cele şi nu se pleca, pentru că nu cunoştea teama, în sclipirea ei rece era un curaj fără seamăn şi o voinţă neînduplecată de a pune stăpânire pe tot ce dorea. Trupul îi era făcut pentru luptă. Niciun sunet, nici măcar cel mai îndepărtat, nu putea scăpa urechilor ciulite, şi toate oasele, toţi muşchii erau alcătuiţi pentru a sfârteca duşmanul. Cele patru labe puternice şi subţiri erau anume făcute ca să străbată întinderile înzăpezite, să despice furtuna, să se caţere pe stânci şi să sară sus, în văzduh.

Lupul era însorit de o căprioară plăpândă, cu blana minunată,

---

[7] Este citată aici, ca atare, prima frază din *Istoria secretă a mongolilor*. Muntele Burqan (Burqan-qaldun sau Muntele Sfânt) corespunde, cu aproximaţie, muntelui Khentei din zilele noastre, aflat la izvoarele fluviului Onon.

roşcată cu pete albe, cu botul alb şi pufos. Căprioara avea o privire nespus de blândă, dar mereu trează, şi încerca să-l apere de duşmani pe cel pe care-l iubea cu tot trupul ei încordat de pândă. Până şi frumuseţea îi era închinată lupului, ca şi prudenţa nicicând slăbită. La cel mai mic foşnet al frunzişului mişcat de vânt, îşi întorcea cu grijă capul delicat spre locul de unde venea zgomotul. Nu avea nicio pornire agresivă, dar era mereu gata de apărare.

Cele două făpturi cu totul deosebite, de o mare frumuseţe, îl vrăjeau pe micul Temüjin. Ei dăduseră naştere primului strămoş, Batachi-qan, iar sângele lor, care curgea de veacuri prin vinele numeroşilor lui strămoşi, clocotea acum în trupul lui.

După ce Temüjin a auzit legenda, n-a mai găsit niciun farmec în celelalte poveşti ale lui Bültechü, pe care începea totuşi, încetul cu încetul, să le priceapă. Auzise de multe ori povestea despre Alan cea Frumoasă, al cărei sânge se amesteca, în vinele neamului borjigin, cu lumina cerului. Dar faţă de cea cu lupul şi căprioara, povestea, pe care bătrânul o depăna totuşi ca nimeni altul, îi părea ştearsă şi fără rost. Se înţelege, ideea superiorităţii clanului borjigin asupra celorlalte neamuri mongole, datorită luminii cereşti, îi plăcea. Dar faptul că toţi mongolii se puteau mândri cu sângele lupului şi al căprioarei i se părea de-a dreptul minunat. Pentru că îi unea, ca şi ţinutul unde se adunaseră laolaltă, ca şi întinderea nesfârşită a marilor podişuri.

*

În primăvara când Temüjin a împlinit opt ani, Höelün a adus pe lume încă un copil, o fetiţă, care a primit numele de Temülün. Pentru prima dată, Temüjin a fost cuprins de o mare tulburare, amestecată cu oarecare îndoială: şi în vinele lui Temülün curgea oare sângele lupului şi al căprioarei albe? Gândul că fraţii săi, buni ori vitregi, moşteneau cu toţii acelaşi sânge nu i se părea câtuşi de puţin ciudat, dar în ceea ce o privea pe surioara lui, avea îndoieli.

Uluirea care pusese stăpânire pe Temüjin la naşterea lui Temülün l-a făcut să vadă cu alţi ochi toate femeile, fie că erau copile ori adulte. Că în vinele lor curgea sângele unei căprioare, treacă-meargă, dar sânge de lup… Nu putea crede aşa ceva. Într-o zi, i-a mărturisit aceste îndoieli mamei sale, care i-a răspuns: „Bărbat, femeie, unde este

deosebirea? Suntem cu toţii mongoli şi am moştenit sângele strămoşilor noştri.”

Răspunsul nu l-a mulţumit deloc pe Temüjin. Nu se putea împăca cu gândul că fetele, care se sperie de îndată ce le împingi puţin, cad şi se pun pe plâns din te miri ce, erau din acelaşi neam cu bărbaţii. Nu-i plăcea că lucrurile stau astfel. Cum să spui că fiinţele acelea slabe, care nici măcar nu erau în stare să se bată, se trăgeau din lupul venit în ţinuturile lor din porunca Cerului, trecând peste lacul de la apus?

Temüjin nu se juca niciodată cu fetele. Mai mult: nici nu stătea de vorbă cu ele, decât dacă n-avea încotro. N-o făcea neapărat din dispreţ faţă de cei slabi, ci mai degrabă din silă, din mânia pe care i-o trezea gândul că, în ciuda acestei slăbiciuni, şi ele îndrăzneau să se mândrească cu acelaşi sânge mongol. Simţământul acesta era adânc înrădăcinat în inima lui de copil de opt ani.

De atunci, Temüjin a început să vadă altfel lumea. Băiatul tăcut şi aspru, care creştea mai repede decât ceilalţi copii, dovedea şi o mare isteţime pentru vârsta lui.

Dornic să înveţe cât mai mult, Temüjin a ajuns să ştie tot soiul de lucruri. Deşi ceea ce spuneau tatăl său Yesügei şi mama sa Höelün nu se deosebea cu nimic de ceea ce vorbeau ei mai demult, lucrurile căpătau acum pentru el o altă însemnătate. Cu ajutorul lor, a aflat obârşia şi povestea clanului borjigin, din care făcea parte, poziţia acestuia în sânul poporului mongol şi, de asemenea, locul acestui popor printre toate celelalte care trăiau pe marile podişuri. Mintea băiatului sorbea precum un burete tot ceea ce putea afla din vorbele locuitorilor satului ori din ceea ce se rostea la adunări, mai mari ori mai mici. Astfel, trupul şi mintea lui se îndreptau, pe nesimţite, spre maturitatea vârstei adulte.

Temüjin a aflat mai întâi că, de când tatăl său se afla în fruntea neamului borjigin, relaţiile acestuia cu clanul tayichi’ut se înrăutăţiseră iar ciocnirile se iscau din te miri ce. La început, şi neamul tayichi’ut făcea parte din clanul borjigin, dar în vremea celui de-al doilea han, Ambaqai, acesta îşi dobândise neatârnarea şi alcătuise o altă comunitate, iar cele două neamuri ajunseseră ca nişte fraţi duşmani. Cu puţin înainte ca Yesügei să preia puterea, fiii lui Ambaqai, care încercau să sporească influenta clanului tayichi’ut, au

câştigat de partea lor un mare număr de alte clanuri, iar ridicările lor frecvente împotriva poruncilor lui Yesügei se aflau la originea tuturor conflictelor care sfâşiau poporul mongol.

În pofida înţelegerii aparente care îi unea pe toţi mongolii în jurul lui Yesügei-han, puterea era, în realitate, împărţită între două clanuri.

Yesügei nu avea niciun răgaz, pentru că la conflictele interne se adăugau războaiele neîncetate cu alte triburi. Dintre acestea, cel mai puternic era cel al tătarilor, duşmanii neîmpăcaţi ai mongolilor, din vremuri străvechi. Realizarea unei alianţe a tuturor triburilor de pe marile podişuri fusese, de secole, una din grijile de căpetenie. Alianţa era, de altfel, imperios necesară pentru toate aceste seminţii nomade, pentru a le ajuta să trăiască în bună înţelegere şi să facă faţă problemelor puse de ţările vecine: imperiile Kin[8] şi Si-Hia[9], precum şi regatul uigur. Cel mai reticent la ideea unei astfel de alianţe era imperiul Kin, al cărui hotar cu marile podişuri era Marele Zid. Cum apăreau semnele premergătoare alianţei, imperiul găsea o stratagemă ca să le anihileze din faşă şi căuta, prin toate mijloacele, să semene vrajba între triburile nomade.

Toţi hanii, de la Qabul la Ambaqai, de la Qutula şi până la Yesügei, doriseră unificarea, însă tătarii, manipulaţi de imperiul Kin, se împotriviseră întotdeauna. Qabul era să moară otrăvit de un trimis al imperiului Kin. Ambaqai, prins de tătari şi predat imperiului Kin, fusese executat. Qutula şi cei mai mulţi dintre cei şase fraţi ai săi pieriseră în luptele cu tătarii. Pe scurt, străbunicul lui Temüjin şi fraţii bunicului său îşi pierduseră viaţa în luptele cu triburile rivale.

În bătălia care se desfăşura în clipa naşterii lui Temüjin, Yesügei a

---

[8] Întemeiat în anul 1115 de neamul jurchen, în sud-estul Harbinului (Manciuria), acest „imperiu barbar al Chinei de Nord" s-a extins treptat până la cucerirea sa de către fiii lui Genghis-han, în 1233. În momentul întemeierii acestuia, dinastia Kin dobândise o asemenea putere încât rivaliza cu dinastia Song din sud. Tribul jurchen era cunoscut pentru actele sale de cruzime sistematică asupra mongolilor.

[9] Întemeiat în anul 1038 de tribul tangut, de origine tibetană, acest imperiu, aflat la vest de ţinutul Kin, deţinea o poziţie strategică în relaţiile comerciale dintre Orient şi Occident. A existat până la ofensiva declanşată împotriva lui de Genghis-han în 1225–1227.

reuşit, pentru prima oară, să le pricinuiască mari pierderi tătarilor, după care între cele două triburi a domnit, pentru o vreme, pacea. Însă presiunea exercitată din umbră de către imperiul Kin putea duce, în orice moment, la reizbucnirea conflictului.

Încă din copilărie, Temüjin a înţeles că duşmanii poporului mongol erau tătarii şi uriaşul imperiu Kin, care se întindea dincolo de Marele Zid. Cele două nume i s-au întipărit în inimă, ca şi cum ar fi fost vorba de nişte duhuri rele.

Într-o zi, Yesügei, pe când şedea în cort şi bea, a rostit: „Până nu-i voi zdrobi pe tayichi'ut şi pe tătari, nu-mi pot îngădui să mor."

Auzind aceste vorbe, Temüjin s-a întrebat cu mirare de ce anume tatăl său nu pomenise, pe lângă cele două nume, şi pe cel al imperiului Kin. I-a pus aşadar întrebarea, la care Yesügei a răspuns râzând: „Zdrobirea imperiului Kin nu e treabă lesnicioasă! Chiar dacă am putea aduna toate triburile de pe podişurile mongole, abia dacă am ajunge la două sute de mii de oameni. Pe când Kin are o armată puternică, de zece ori mai numeroasă, şi fiecare soldat este înzestrat cu nişte arme fără seamăn, pe care nici nu ţi le poţi închipui."

Apoi, lăsând la o parte poveştile despre bătăliile purtate cu duşmanii dintotdeauna, i-a vorbit despre ţara Kin şi despre ţara Song, aflată mai la sud. Acolo, în nişte ţinuturi înconjurate de ziduri uriaşe, oamenii se adună în cetăţi alcătuite din case de pământ şi de lemn, care nu pot fi mişcate din loc. Fiecare are munca lui: negustorii îşi vând marfa în prăvălii, ţăranii seamănă ogorul, slujbaşii îşi văd de treburile administrative, luptătorii îşi petrec zilele pregătindu-se de război. Iar între ziduri se ridică temple înalte şi palate de piatră, care se înaltă până la cer.

Lui Temüjin nu-i venea să creadă că există tărâmuri de vis ca acelea. Şi a dorit să afle mai multe amănunte.

L-a copleşit pe tatăl său cu întrebări. Dar cum Yesügei nu văzuse niciodată ţările acelea cu ochii lui, n-a fost în stare să-i spună mai mult.

Prin urmare, Temüjin s-a gândit într-o zi să-l descoasă pe Bültechü despre imperiile Song şi Kin. Atunci bătrânul cu ţinere de minte i-a zis, mai întâi: „Să ştii că sunt nişte locuri înspăimântătoare!" Nu s-a apucat să-i vorbească lui Temüjin despre ceea ce-i ceruse ci, ca să-şi

întărească spusele, i-a istorisit povestea lui Ambaqai-han, ucis de chinezi.

„Ambaqai-han, prins de tătari, a fost predat împăratului Kin, şi gândeşte-te că a fost ţintuit pe un soi de măgar de lemn şi sfârtecat, de viu, iar apoi tăiat bucăţele. Ambaqai-han era un om viteaz, aşa că i-a spus slujitorului său, Bülqechi, care se afla lângă el când îşi dădea sufletul: «Dacă te întorci acasă viu şi nevătămat, spune-le tuturor să mă răzbune! Chiar dac-ar fi să rămână fără unghii şi fără degete!» Bülqechi a fugit şi le-a spus tuturor, la întoarcere, aceste vorbe. Şi toată lumea a plâns. Chiar şi tatăl tău. Chiar şi eu."

Bülqechi nu mai era în viaţă, dar Temüjin îşi aducea aminte de bătrânelul pirpiriu pe care îl zărise când mai stătea încă pe genunchii mamei. Astfel, drama lui Ambaqai-han i s-a părut cu atât mai adevărată, pentru că îşi amintea de unul din cei ce luaseră parte la ea. Copilul a fost cuprins de o tristeţe fără margini. Suferea la gândul că nici măcar tatăl său, Yesügei, nu mai voia să pornească la luptă împotriva imperiului Kin, într-atât era de mare şi de neînvins. Kin era, în mintea lui, un tărâm nemărginit şi necunoscut, plin de ciudăţenii, un tărâm de vis, dar şi ţara duşmanilor de moarte ai mongolilor, care îl omorâseră cu atâta sălbăticie pe cel de-al doilea han. Ţara pe care trebuia să se răzbune cu orice preţ, chiar dacă va rămâne fără unghii şi fără degete!

În vara care a urmat după ce Temüjin a împlinit nouă ani, Yesügei, la rugămintea soţiei sale, a pornit spre tabăra clanului Olqunu'ut, unde se născuse Höelün. L-a luat cu el şi pe Temüjin, cu gândul s-o găsească pe aceea care avea să-i fie într-o zi soţie.

Pentru copil era prima călătorie. Dinaintea ochilor lui se înşiruiau priveliști cu totul deosebite de cele pe care le cunoştea. Bineînţeles, în funcţie de anotimp, mongolii îşi mutau corturile dintr-un loc în altul. Dar nu treceau niciodată dincolo de un anumit hotar, stabilit de condiţiile naturale: împrejurimile muntelui Burqan, malurile fluviilor Onon şi Kerulen. Temüjin nu cunoştea, aşadar, decât pâlcurile dese alcătuite din aceiaşi copaci şi câmpiile a căror culoare era mereu aceeaşi. Călătoria a fost, prin urmare, o adevărată descoperire.

Expediţia era alcătuită din zece călăreţi şi câteva cămile încărcate cu merinde. După ce mersese în jos prin cheiurile împădurite ale

fluviului Kerulen, alaiul a lăsat în urmă apa şi a străbătut stepa, a urcat apoi pe dealuri stâncoase şi a ajuns la întinderi acoperite cu nisip şi pietriş. Lacurile sclipeau pretutindeni. Pentru Temüjin, totul era o încântare. Cum nu era nicio grabă, se opreau în drum ca să pescuiască ori să vâneze păsări şi iepuri.

Înainte de a ajunge în satul lui Höelün, o întâmplare neaşteptată a tulburat călătoria: pe când se pregătea să treacă printre munţii Chiqurqu şi Chekcher, alaiul s-a întâlnit cu căpetenia tribului onggirat, Dei-sechen, însoţit de oamenii săi. Dei-sechen şi Yesügei se vedeau pentru prima dată, dar s-au înţeles pe loc. Când Dei-sechen a aflat care era scopul călătoriei lui Yesügei, i-a propus să facă un ocol şi să vină cu el până la tabără.

„Îmi place fiul tău Temüjin. Soarta m-a binecuvântat cu o fiică, Börte. Ar fi o pereche potrivită”, a grăit liniştit Dei-sechen, îndreptându-şi uşor trupul vânjos.

Yesügei s-a simţit cuprins de simpatie faţă de bărbatul care vorbea fără ocolişuri. Şi cum auzise multe despre bogăţia neamului onggirat, a primit îndată propunerea. Pentru mongoli, o asemenea alianţă nu era deloc de lepădat.

În urma înţelegerii, cele două grupuri s-au alăturat şi s-au îndreptat spre zona de câmpie aflată la poalele versantului de sud al muntelui Hinggan. Dintre toate triburile de pe marile podişuri mongole, neamul onggirat ocupa ţinutul cel mai apropiat de Marele Zid. Era în contact cu cultura Kin şi ducea, aşadar, o viaţă mai aleasă decât alte popoare din acele locuri.

Păşunile erau mult mai bogate decât ale mongolilor. Pe câmpiile ce se întindeau cât vedeai cu ochii păşteau oi şi cai. Cortul lui Dei-sechen, cu mult mai încăpător şi mai arătos decât al lui Yesügei, era orânduit cu grijă. Se aflau acolo o mulţime de piei şi blănuri de animale. Dar ceea ce i-a minunat peste măsură pe Temüjin şi pe părintele lui au fost lucrurile preţioase adunate, fără îndoială, prin troc: vase lăcuite, armuri şi arme nemaivăzute, bibelouri fine, fildeş şi pietre scumpe. Temüjin nu putea să nu-şi dea seama în ce sărăcie, ba chiar în ce mizerie trăia poporul mongol, faţă de neamul onggirat.

Börte avea zece ani, fiind aşadar cu un an mai mare decât Temüjin. Yesügei a plăcut-o de cum a văzut-o. Şi Temüjin a socotit-o frumoasă

pe fetiţa înaltă pentru vârsta ei, care plesnea de sănătate. Avea pielea albă şi părul castaniu, lucios. De când era mic, Temüjin auzise vorbindu-se despre neamul „tătarilor albi”, deosebit de cel al „tătarilor negri”.[10] Acum vedea că nu era doar o poveste.

După ce i-a găzduit şi i-a omenit timp de trei zile pe Yesügei şi pe oamenii săi, Dei-sechen s-a arătat dornic să-l ţină o vreme pe Temüjin alături de el, ca băiatul să-i poată cunoaşte tribul. Şi de această dată Yesügei s-a învoit, fără a se lăsa rugat. Gândul că va sta cu alt trib nu-l încânta deloc pe Temüjin. Însă, înţelegând că avea să descopere astfel o altă lume, s-a supus de bunăvoie dorinţei tatălui său şi a primit să rămână în tabăra lui Dei-sechen.

În vreme ce Yesügei se îndrepta spre muntele Burqan, Temüjin păşea într-o viaţă nouă, alături de un popor cu altă limbă şi alte obiceiuri.

Copilul a trăit astfel în satul lui Dei-sechen din toamna când avea nouă ani şi până în primăvara când a împlinit treisprezece. Nu-i păsa deloc de Börte, fetiţa care îi fusese făgăduită drept soţie. Dar arăta o uimitoare curiozitate, pentru vârsta lui, faţă de ce privea organizarea tribului. Astfel, şi-a dat seama că un număr mic de tineri erau special pregătiţi pentru a putea face faţă agresiunilor din partea altor triburi. Tinerii erau călăreţi şi arcaşi neîntrecuţi. În fiecare zi, răspândiţi în cele patru colţuri ale câmpiei, învăţau să apere turmele în caz de atac şi să tragă cu arcul de pe cal. Dei-sechen i-a îngăduit şi lui Temüjin să ia parte la pregătiri.

Şederea în tabără a fost pentru băiat, înainte de toate, un prilej minunat de a dobândi cunoştinţe despre necuprinsa ţară Kin. Uneori, negustorii chinezi, veniţi de dincolo de Marele Zid, ajungeau în sat cu caravane de cămile. Temüjin a aflat din gura lor lucruri pe care nu le-ar fi ştiut niciodată dacă ar fi rămas în susul fluviului Onon. A fost mai cu seamă mirat auzind că ţara Kin, precum şi ţara Song, aflată mai la miazăzi, se aflau sub stăpânirea unui singur om şi erau

---

[10] Istoricii chinezi ai vremii făceau deosebirea între „tătarii negri”, care stăpâniseră marile podişuri înaintea întemeierii imperiului mongol, şi „tătarii albi”, adică neamul ongut, de origine turcică, stabilit în nord-estul imperiului Kin.

înzestrate cu o armată care îi asculta orbeşte poruncile.

*

Temüjin avea treisprezece ani când, într-o zi de primăvară, una dintre rudele sale, un bărbat de vreo treizeci de ani, pe nume Mönglik, a venit din tabăra borjigin ca să-l ia acasă. Vorbele lui nu erau prea limpezi, dar se înţelegea că Yesügei, după atâta vreme, dorea să-şi revadă fiul. Dei-sechen nu s-a arătat prea încântat de această cerere neaşteptată, dar i-a îngăduit lui Temüjin să se întoarcă acasă, nu înainte de a-i smulge făgăduiala că va veni înapoi fără întârziere.

Temüjin şi Mönglik au străbătut călare, zi şi noapte, marile podişuri. Între timp, Mönglik îi dăduse adolescentului vestea morţii părintelui său. În timpul unei călătorii, Yesügei fusese nevoit, după obiceiurile nomade[11], să petreacă alături de un grup de tătari, care se folosiseră de prilej pentru a-l otrăvi. Chinuit de suferinţă, gonise călare timp de trei zile pentru a ajunge în satul lui, unde îşi dăduse sufletul. Yesügei îşi închinase viaţa luptei împotriva duşmanilor de veacuri, tătarii, şi le dăduse asemenea lovituri, încât vreme de doisprezece-treisprezece ani fusese pace, dar soarta îl împinsese până la urmă în capcana răzbunării.

Când Temüjin a aflat aceste amănunte de la Mönglik, moartea tatălui său, în loc să-l întristeze, i-a pricinuit o mânie fără margini. Yesügei îi zdrobise pe tătari, în urmă cu treisprezece ani, şi ar fi trebuit să ia măsuri aspre pentru a zădărnici orice dorinţă de răzbunare. Ar fi trebuit să-i măcelărească pe toţi bărbaţii, până la unul, şi să păstreze femeile şi copiii ca robi. Pentru că nu ţinuse seama de acest lucru, tatăl său Yesügei primise pedeapsa dreaptă a zeilor.

Băiatul de treisprezece ani a ajuns în satul borjigin care, după ce că era sărman, i s-a părut şi mai întunecat, mai sărac şi mai trist, după dispariţia lui Yesügei.

Alături de Mönglik, Temüjin a trecut încet, ducându-şi calul la pas, printre iurte. Toate păreau pustii, cufundate în linişte. Temüjin a descălecat în faţa cortului şi a păşit spre intrare. I-a zărit atunci, în

---

[11] După obiceiul mongol, călăreţul care trecea pe lângă nişte oameni care stăteau la masă trebuia să descalece şi să li se alăture, chiar dacă nu era poftit.

picioare, pe fraţii săi vitregi Belgütei şi Bekter, care crescuseră atât de mari încât abia i-a recunoscut. Înăuntru, atmosfera era tristă şi grea, mai ales că prin deschizătura de fum nu pătrundea niciun strop de lumină. Temüjin a aşteptat ca ochii să i se obişnuiască cu întunericul. Îndată ce a zărit-o pe mama lui, Höelün, aşezată în fundul cortului, alături de cei trei fraţi şi de sora lui, s-a îndreptat spre ea.

„Tatăl tău, Yesügei, a murit. De acum, ai să rămâi cu noi; ai să fii, în locul lui, capul familiei.” Aşa a rostit Höelün către Temüjin.

Băiatul n-a scos o vorbă. Atunci Höelün a spus: „Duceţi-vă după Mönglik”, ca şi cum abia atunci îi băgase de seamă lipsa. Dorea, fără îndoială, să-i mulţumească pentru că făcuse o călătorie atât de lungă şi anevoioasă, însă Belgütei, care rămăsese în picioare lângă intrare, a răspuns: „Mönglik a şi plecat, călare.” Höelün a părut cumva descumpănită şi, ca şi cum ar fi vrut să se încredinţeze că Belgütei spune adevărul, s-a ridicat şi a ieşit din cort.

S-a întors repede şi, strângându-şi cei şapte copii lângă ea, le-a spus: „De azi înainte, nu ne mai putem bizui decât pe noi înşine. Trebuie să ne unim puterile ca să supravieţuim.”

Trecuseră câteva zile de la înmormântarea lui Yesügei, iar Höelün nu mai plângea. După spusele fratelui mai mic al lui Temüjin, Qasar, izvorul lacrimilor secase.

Temüjin a aflat îndată, de la mama şi de la fraţii săi, o mulţime de lucruri uimitoare: odată cu moartea lui Yesügei, puterea avea să treacă, probabil, în mâinile clanului tayichi’ut, ceea ce stârnea o oarecare tulburare printre borjigini. Cei mai mulţi erau ispitiţi să se alăture acestui clan, din rândurile căruia avea să fie ales, fără îndoială, urmaşul lui Yesügei. Unele dintre concubinele acestuia, pline de gelozie şi de ciudă împotriva lui Höelün, prima nevastă, o îndepărtaseră, organizând fără s-o cheme o ceremonie pentru odihna sufletului stăpânului lor. Chiar şi membrii apropiaţi ai familiei se răciseră treptat de Höelün, iar după două-trei zile nu se mai arătaseră deloc. În sfârşit, oamenii din sat se adunau în fiecare zi, dar nu-i chemau şi pe cei din familia lui Höelün, devenită dintr-odată neînsemnată.

Temüjin asculta toate acestea fără să rostească un cuvânt. Acum îşi dădea seama de ce, atunci când ajunsese în sat, peste toate corturile

ce păreau pustii domnea liniştea: toţi se strânseseră pentru a lua nişte hotărâri. A încercat deci să înţeleagă de ce anume familia sa ajunsese într-o asemenea situaţie.

Odată cu dispariţia lui Yesügei, nimeni din clanul borjigin nu-i putea lua locul. Nimeni, pentru că el nu-şi alesese niciun urmaş. Lucrul nu privea doar neamul borjigin, ci şi pe cei din tayichi'ut şi din alte clanuri. Clanurile se alăturau unei căpetenii care se pricepea să le adune laolaltă. La moartea acesteia, din diferite interese, se alăturau alteia. Ca în toate grupurile neorganizate, era o practică obişnuită la mongoli, de mai multe generaţii.

Era deci firesc ca, după dispariţia unui şef, familia acestuia să aibă parte de o soartă amară. Şi asta pentru că purtarea aspră a şefului în timpul vieţii iscase o ură care fusese multă vreme înăbuşită şi se dezlănţuia acum împotriva familiei sale. „N-ai parte toată viaţa de cea mai gustoasă fiertură", spun mongolii, iar zicala este pentru ei mai mult decât adevărată. Cerul îşi arăta voinţa de a-i aduce pe toţi pe aceeaşi treaptă.

Temüjin s-a gândit atunci la Dei-sechen, alături de care petrecuse trei ani şi jumătate. La onggiraţi, lucrurile se petreceau altfel. Chiar dacă nici acest clan nu era organizat cum se cuvenea, pentru a ajunge la rangul de căpetenie trebuia, cel puţin, să faci parte din familia lui Dei-sechen. Bunurile pe care le avea îi dovedeau cu prisosinţă puterea. Dei-sechen era, într-adevăr, mai bogat decât ceilalţi membri ai clanului său. Iar dacă ţinea atât de mult la Temüjin şi dorea să şi-l facă ginere, era pentru că nu avea un fiu care să-i urmeze.

Temüjin a măturat cu privirea cortul în care trăise atâta vreme tatăl său, ca şef al borjiginilor. Era ceva mai încăpător, dar ceea ce cuprindea nu-l deosebea cu nimic de celelalte. Prada smulsă clanurilor rivale era îndată împărţită în mod egal, fără ca şeful să aibă drept la ceva mai mult. Noţiunea de „clasă" nu exista, aşa că nu erau nici săraci, nici bogaţi sau, mai bine zis, toţi erau la fel de săraci.

Temüjin a rostit către Höelün, cu un glas rece străbătut de o undă de mânie: „Era de aşteptat să se întâmple astfel." Nu mai era glasul unui adolescent, ci al unui bărbat care îşi lua asupră-i răspunderea de cap de familie, după moartea părintelui său. A mai spus: „Blestemaţii de tayichi'ut nu se vor opri aici. Până ce nu vom smulge răul din

rădăcină, nu se vor potoli.”

Auzind aceste vorbe, Höelün nu şi-a putut stăpâni lacrimile. A plâns îndelung, până ce Bekter şi Belgütei şi-au luat arcurile şi au pornit la vânătoare, Qachi’un şi Temüge s-au dus să se joace, iar Temülün, care nu avea decât cinci ani, a adormit.

Numai Qasar a rămas în picioare, lângă Temüjin, tăcând, cu ochii aţintiţi, ca şi el, asupra mamei. Adolescentul i-a spus atunci, cu glas măsurat: „De azi eşti vasalul meu credincios. Te vei supune tuturor poruncilor mele, în schimb, îţi recunosc în familie o putere aproape la fel de mare ca a mea. În caz de ceartă cu Bekter şi Belgütei, îi vom înfrunta împreună. Dacă voi fi învins, tu ai să-mi iei locul în capul familiei.”

La auzul acestor cuvinte, Höelün s-a oprit din plâns şi a ridicat uşurel capul, ca să-l plece la loc. Temüjin l-a silit pe Qasar să-i dea un răspuns. Acesta, care avea un chip prea frumos pentru un băiat, cu trăsături mai regulate decât ale fratelui său, se înflăcărase: „Aşa să fie, mă învoiesc”, a răspuns el.

Temüjin se înflăcărase şi el. Jurământul era pentru el ceva sfânt. Nu trăise niciodată până atunci o asemenea clipă. Şi a hotărât, ca să-şi ajute mama şi să aibă grijă de ai săi, să aducă în familia părăsită de toţi o ordine, o structură, o ierarhie. Hotărârea era determinată atât de sentimentul datoriei sale de fiu mai mare al lui Yesügei, cât şi de neîncrederea pe care i-o trezeau acum cei doi fraţi vitregi, Bekter şi Belgütei, care erau aproape mai înalţi decât el şi mai voinici. În clipa în care intrase în cort, după ce lipsise atâta vreme, ceea ce văzuse în ochii lor nu semăna tocmai a dragoste de frate. I se păruse că zăreşte mai degrabă un soi de ură.

*

Curând după aceea, lucrurile s-au înrăutăţit mult mai tare decât prevăzuse Temüjin. Cam la două luni de la întoarcerea lui, într-o dimineaţă, adolescentul, trezit de gălăgia de afară, a ieşit din cort şi a văzut, în lumina palidă a zorilor, cum bărbaţii şi femeile din clan desfăceau în mare grabă corturile şi îşi încărcau avutul pe cai şi pe cămile. Toată tabăra se pregătea să plece. Temüjin a simţit dintr-odată prezenţa mamei alături. Höelün stătea în picioare, năucită, fără grai.

Temüjin s-a îndreptat spre rudele lui, să le întrebe unde anume aveau de gând să plece. Unul dintre bărbaţi i-a răspuns: „La porunca şefului tayichi'ut, mergem să căutăm alte păşuni."

Nu era nimic ciudat în plecarea taberei la apropierea verii; ceea ce era însă ciudat era faptul că ordinul venea de la căpetenia tayichi'ut şi că nu fusese adus la cunoştinţa familiei lui Temüjin. Adolescentul a priceput pe dată că se încerca îndepărtarea lor din clan şi că aveau să fie părăsiţi. Yesügei murise şi atâta vreme cât nu fusese ales un alt han, Temüjin, fiul său cel mai mare, trebuia consultat asupra tuturor schimbărilor intervenite în tabără. Or, nu numai că nu fusese înştiinţat, dar doreau să-l lase acolo, împreună cu toţi ai săi.

Temüjin i-a copleşit pe toţi cu vorbe aspre pentru felul în care se purtau cu ei, dar nimeni n-a plecat urechea la protestele lui. Pe când se îndrepta spre cort, tremurând de mânie, a văzut-o pe mama lui pe cal, ţinând în mână un *tuq*[12] înfăşurat într-o coadă de cal alb. Ridicând acest simbol al puterii hanilor, Höelün încerca să împiedice plecarea hotărâtă fără ştirea lor. Temüjin ştia prea bine că totul era zadarnic. Însă nu a făcut nicio mişcare, nici pentru a-şi sprijini mama, nici pentru a o opri.

S-a întors în faţa cortului, a rămas o vreme în picioare, privind acel du-te-vino grăbit al oamenilor din sat. Höelün îşi oprise calul în colţul dinspre sud-est al taberei. Din când în când, coada de cal alb, bătută de vânt, flutura sus, pe cer, părând mică şi neînsemnată, pierdută undeva, departe.

Curând, grupuri mici, alcătuite dintr-una ori mai multe familii, s-au risipit în neorânduială, cu cămile şi cu cai cu tot. Părăsind pământul pe care sălăşluiseră vreme de câteva anotimpuri, s-au făcut nevăzute dincolo de deal, pe coasta care se făcea dintr-odată mai abruptă, la câţiva paşi de locul unde Höelün încă mai flutura coada de cal. Părea că le arată drumul celor ce se îndepărtau. Încetul cu încetul tabăra s-a golit şi a mai rămas, părăsit pe locul pustiu, doar cortul lui Höelün şi al copiilor săi.

Când ultimul grup a dispărut după buza dealului, Temüjin a văzut-o pe Höelün îndreptându-se spre centrul locului unde fusese tabăra,

---

[12] În limba mongolă în text; steag, stindard.

care i s-a părut dintr-odată nemăsurat de gol. Femeia se apropia, călare, fluturând steagul, iar Temüjin a fost izbit de chipul ei palid şi încordat, aproape sălbatic. Niciodată mama lui nu fusese mai curajoasă şi mai frumoasă.

„Mönglik a plecat. Yamulde şi Sorqan-shira au plecat şi ei.”

Höelün s-a dat jos de pe cal şi a înşirat numele tovarăşilor celor mai apropiaţi ai lui Yesügei. Printre ei se număra şi bătrânul Bültechü-ba'atur, cel cu ţinerea de minte.

*

În aceeaşi seară, Charaqa, tatăl lui Mönglik şi bărbatul cel mai vârstnic din clanul borjigin, s-a întors înapoi, călare. De cum a coborât de pe cal, s-a prăbuşit la pământ. Avea o lance înfiptă în spinare, care îi făcuse o rană adâncă. Neştiind ce se petrecuse, Höelün şi fiii săi l-au dus în cort, să-l îngrijească.

După două-trei zile, bătrânul a putut îngăima câteva vorbe. A spus că fusese singurul care se împotrivise până la capăt ca Höelün şi ai săi să fie lăsaţi de izbelişte şi că protestase împotriva hotărârii pe lângă mai-marii clanului tayichi'ut chiar şi după plecarea taberei. Atunci, una din căpetenii, Todo'en-girte, îi zisese: „Apa cea adâncă a secat. Piatra cea strălucitoare s-a sfărâmat. Yesügei s-a dus. Nu mai trăncăni!” şi-i înfipsese lancea în spinare.

Bătrânul a mai trăit trei zile, în care a băut numai apă, apoi şi-a dat sufletul. Temüjin, care nu vărsase niciodată vreo lacrimă, nici măcar la moartea tatălui său, a plâns după singurul bărbat viteaz din clanul borjigin. Suspina cu atâta deznădejde încât Höelün s-a speriat. Adolescentul suferea la gândul că n-avea să-l poată răsplăti niciodată pe Charaqa, ce se dovedise atât de credincios faţă de familia lui năpăstuită.

*

Din clipa aceea, viaţa lui Höelün şi a copiilor săi a fost tot mai grea. Familia nu avea decât un cort, câteva oi şi câţiva cai. Şi cum locuinţa era izolată, nu aveau cu cine să facă schimb cu mâncare şi cu veşminte.

După ce i-au părăsit pe Höelün şi pe copii, borjiginii s-au alăturat

clanului tayichi'ut, cu care au ridicat împreună o tabără în stepă, în josul fluviului Onon, la câteva zile de mers. Tarqutai, căpetenia tayichi'ut, dobândise rangul de han al mongolilor, dar ştirea nu ajunsese încă la urechile lui Temüjin şi ale familiei sale.

Ca să nu moară de foame, adolescentul nu le lăsa alor săi nicio clipă de răgaz. În fiecare zi, Höelün şi mica Temülün mergeau pe malul fluviului Onon să culeagă ierburi ori se afundau mult în pădure în căutare de pere sălbatice. Pe locul dinaintea cortului a semănat usturoi şi ceapă. Cei şase băieţi mergeau pe rând cu oile la păscut, iar când aveau o clipă liberă, se duceau la pescuit ori la vânătoare.

Cea mai mare grijă era pentru Temüjin purtarea fraţilor săi vitregi, Bekter şi Belgütei; aceştia erau nedespărţiţi şi nu voiau să-l asculte. Semănau între ei ca două picături de apă, erau la fel de puternici şi la fel de aspri.

La un an de la moartea lui Yesügei, în primăvară, vrajba ascunsă dintre cei doi şi Temüjin a ieşit la iveală. Qasar, credincios jurământului făcut fratelui său mai mare, îl asculta, dar pentru că nu era destul de voinic şi avea o fire blândă, nu-i era de mare ajutor la nevoie. Pe ceilalţi doi fraţi mai mici, Temüge şi Qachi'un, nu se putea bizui, pentru că unul avea doar opt ani, iar celălalt zece. Adesea, fraţii vitregi îi furau lui Temüjin prada. Iar când se arătau neînduplecaţi, el nu avea încotro, trebuia să li se supună.

Într-o zi, pe când Temüjin plecase la pescuit cu Qasar, acesta a prins un peşte, un *soqosun*[13], acoperit cu solzi aurii. Bekter şi Belgütei au încercat să i-l smulgă. A urmat o ceartă cumplită între cei doi fraţi şi Qasar, care nu voia să dea drumul prăzii, sprijinit de Temüjin. În cele din urmă, Bekter şi Belgütei au izbutit să ia peştele.

Temüjin i s-a plâns mamei. Höelün, cu chipul umbrit de amărăciune, le-a grăit fiilor săi astfel: „Cum aţi putut ajunge aici? Dacă fraţii se sfâşie între ei, cum putem nădăjdui să ne răzbunăm pe tayichi'ut? Acum singurul nostru prieten este umbra, iar singurul bici, coada cailor..."

Vorbele ei l-au mişcat adânc pe Temüjin. În timp ce îi aţâţau ura faţă de tayichi'ut, îi întăreau şi hotărârea de a nu-i mai lăsa pe fraţii

---

[13] În limba mongolă în text; varietate de peşte de apă sărată.

lui vitregi să se poarte astfel.

A doua zi dimineaţă, Temüjin l-a chemat pe Bekter afară, l-a mustrat şi i-a poruncit să se îndrepte. Cearta a izbucnit pe dată.

„Nu eşti fiul mamei noastre Höelün. Cum îţi îngădui s-o necăjeşti, când ea este atât de bună?”

La care Bekter i-a întors vorba:

„Dar nici tu nu eşti fiul tatălui nostru Yesügei! Belgütei, Qasar, Qachi’un, Temülün şi cu mine suntem copiii lui, dar tu nu. O ştiu prea bine. O ştiau şi toţi oamenii din sat. Numai tu nu ştii. În vinele tale curge sânge merkit. Te-ai născut în această familie doar pentru că ai împrumutat trupul lui Höelün!

„Ce tot îndrugi acolo?”

„Dacă nu mă crezi, întreab-o pe mama! La urma-urmei, ea te-a făcut, ea ştie cel mai bine. Iar dacă nu îndrăzneşti s-o întrebi, întreabă-ţi inima. Tatăl nostru Yesügei nu te-a iubit niciodată. Sunt încredinţat că ştii despre ce vorbesc!”

Temüjin n-a înţeles de prima dată vorbele lui Bekter, care l-au lovit ca un trăsnet.

„Vorbeşti aiurea!” a răspuns el, nevrând să creadă o iotă din tot ce înşirase Bekter. Numai că glasul lui îşi pierduse asprimea. Chiar dacă nu credea nimic, vorbele îl zguduiseră. Bekter i-a dat şi ultima lovitură, adăugând: „De azi înainte, nu mai ascult de tine. Nu te mai recunosc drept frate mai mare. În vinele mele curge sângele lui Yesügei, aşa că eu am să fiu capul familiei!”

După care i-a întors spatele lui Temüjin şi a plecat. Adolescentul s-a uitat o vreme după fratele său vitreg, care-i întorsese spatele după ce-şi arătase deschis duşmănia. Şi deodată a simţit că nu trebuia să-l mai lase în viaţă. Trebuia să scape de toţi cei care tulburau liniştea familiei, de toţi cei care-l înfruntau, oricine ar fi fost ei.

Temüjin l-a chemat pe Qasar şi i-a poruncit să meargă să vadă unde este Bekter. Copilul a venit îndată şi i-a spus că Bekter este pe deal, în apropiere, şi că păzeşte cei nouă cai rotaţi.

Temüjin a luat un arc şi i-a poruncit lui Qasar să facă acelaşi lucru. Au ieşit amândoi din cort. Ajunşi la poalele dealului, adolescentul i-a spus fratelui său că vrea să-l ucidă pe Bekter. Chipul lui Qasar şi-a schimbat culoarea, iar în ochi i s-a ivit o licărire de teamă, dar

pricepând că este o poruncă a lui Temüjin, a jurat să-l ajute.

Pentru ca Bekter să nu le scape, cei doi fraţi au urcat fiecare pe câte o parte a dealului; ajunşi pe creastă, şi-au scos săgeţile şi s-au pregătit să tragă asupra fratelui lor vitreg. Acesta i-a simţit şi le-a aruncat, cu nepăsare: „Aţi venit să mă ucideţi. Cum aş putea să vă opresc? Hai, daţi-i drumul!”

Apoi a adăugat: „Qasar, trage tu primul! Vreau să mor de mâna ta! Nu vreau să mor de mâna unui merkit!” Nici nu şi-a rostit bine vorbele că Temüjin şi Qasar, dintr-o singură mişcare, şi-au potrivit săgeţile. Amândouă s-au înfipt deodată în pieptul şi în spatele lui Bekter, vibrând. Au urmat altele şi altele. Qasar trăgea din faţă, Temüjin din spate. Bekter şi-a dat sufletul, cu trupul străpuns de săgeţi.

*

Când cei doi fraţi s-au întors în cort, Höelün, cu un glas neobişnuit de aspru, i-a întrebat: „Unde aţi fost? De ce sunteţi atât de palizi?” Temüjin i-a spus atunci că Bekter este pe deal şi că nu se va mai întoarce niciodată. Pe dată, chipul lui Höelün s-a schimonosit şi, după ce a scos un geamăt, a strigat, privindu-şi cu asprime fiul: „L-ai ucis pe unul dintre putinii noştri aliaţi! Asemenea câinelui care-şi sfâşie placenta, asemenea panterei care sare pe malul celălalt, asemenea leului care nu-şi poate stăpâni mânia, asemenea pitonului care înghite o făptură vie, asemenea şoimului care se năpusteşte asupra umbrei sale, asemenea ştiucii care-şi înghite prada în tăcere, asemenea cămilei care-şi muşcă puiul de genunchi!” Apoi a tăcut. Sau mai bine zis, a amuţit de supărare. Nu după multă vreme, a luat-o de la capăt, cu mai multă asprime: „Aţi ucis! L-aţi ucis pe unul dintre aliaţii noştri de neînlocuit! Precum şacalul care sare la beregata duşmanilor, precum raţa care-şi mănâncă puii pentru că nu-i poate face să meargă mai repede, precum hiena care se repede asupra celui care-i descoperă vizuina, precum tigrul care se năpusteşte fără milă asupra prăzii, precum câinele sălbatic care se repede la tot ce mişcă!”

După ce a rostit toate acestea, Höelün a leşinat. Temüjin nu-şi închipuise niciodată că o fiinţă omenească poate fi cuprinsă de o asemenea mânie. Ca un uragan care se dezlănţuie şi mătură totul în

jur, supărarea mamei se înteţise mereu şi mereu, sleind-o de puteri.

Temüjin se gândise să-l omoare şi pe Belgütei, care era aidoma lui Bekter, dar văzând supărarea lui Höelün, a renunţat la gândurile ucigaşe şi i-a şoptit lui Qasar la ureche: „Să-i cruţăm viaţa.” Acum, că Belgütei îşi pierduse tovarăşul, le putea fi de ajutor. Vorbele lui Temüjin l-au scos pe Qasar din buimăceala pricinuită de izbucnirea de mânie a mamei şi a încuviinţat, ca un vasal credincios ce se afla: „Belgütei are un lucru bun, şi anume că se ţine întotdeauna de cuvânt.”

La porunca mamei, Temüjin şi Qasar au îngropat trupul lui Bekter la poalele dealului. Vreme de trei luni, Höelün s-a dus în fiecare zi la mormânt. Totuşi, Temüjin era încredinţat că făcuse bine ce făcuse. Pentru că, de la moartea lui Bekter, în cort domnea liniştea şi armonia. Nicio ceartă nu se isca între fraţi. Cât despre Belgütei, părea schimbat, se îmblânzise şi, cum spusese Qasar, îşi ţinea întotdeauna făgăduiala, orice s-ar fi întâmplat.

Au trecut aşa mai multe zile şi Temüjin şi-a adus aminte de vorbele lui Bekter. Urmărit de ura fratelui său vitreg, le auzea mereu răsunându-i în urechi: *Qasar, trage tu primul! Vreau să mor de mâna ta! Nu vreau să mor de săgeata unui merkit!*

Temüjin a tot sucit şi răsucit în minte vorbele fratelui său vitreg. Prea erau bine cântărite ca să fi fost rostite doar din răutate, în clipa în care Bekter se simţise pierdut.

Odată cu aceste vorbe, îşi aducea aminte şi de cele pe care Bekter i le aruncase dimineaţa. Că era fiul unui merkit. Că Höelün era într-adevăr mama lui, dar că Yesügei nu-i era tată. Şi că Yesügei nu-l iubea. Ce însemnau oare toate astea?

Din toate aceste vorbe, cele din urmă făcuseră în inima lui Temüjin o rană adâncă.

Uneori, adolescentul îşi amintea în cele mai mici amănunte tot ceea ce făcuse şi spusese tatăl său. Se străduia să scoată, din cele mai mărunte vorbe, din cele mai neînsemnate gesturi, precum o mişcare de pleoape, un înţeles anume. Încercările lui erau însoţite de un simţământ de singurătate şi de eforturi fizice uriaşe. În pragul epuizării, Temüjin ajungea să-şi spună că Yesügei se purtase poate cu el altfel decât cu fraţii şi cu sora sa. Când acest gând punea stăpânire

pe el, îi apărea în minte chipul lui Yesügei, ameninţător şi întunecat, care nu aducea deloc cu cel al tatălui pe care îl cunoscuse.

Pe măsură ce-şi depăna gândurile, faptul că fusese încredinţat, la vârsta de nouă ani, tribului onggirat căpăta cu totul alt înţeles. Poate că tatăl său dorise încă de la început să-l lase în mijlocul acelui trib? Moartea lui îl silise să se întoarcă acasă, dar cine ştie, dacă Yesügei ar fi trăit, poate că l-ar fi lăsat să trăiască toată viaţa în satul din preajma muntelui Hinggan.

*

Au trecut aşa mai multe luni. Temüjin şi fraţii săi, hrăniţi cu usturoiul şi ceapa semănate de Höelün, căpătau trupuri vânjoase. Dar adolescentul, pe la cincisprezece ani, a devenit şi mai închis, şi mai tăcut şi şi-a luat obiceiul, în clipele libere, de a se retrage, singur, într-un colţ al cortului.

Lui Temüjin îi părea rău că nu are pe nimeni apropiat ca să-l ajute să-şi risipească îndoielile. Dacă ar fi vorbit cu Höelün, lucrurile s-ar fi lămurit, fără îndoială, dar nu-i venea să-i ceară mamei amănunte despre naşterea sa. Simţea că furia turbată care o cuprinsese când îl omorâse pe Bekter ar putea izbucni din nou. Simţea că vorbele pe care le putea rosti dinaintea ei ar avea darul de a o scoate din sărite şi de a o supăra peste măsură.

Gândul că în vinele lui curgea sânge de merkit şi nu de mongol: nimic nu putea fi mai crud pentru Temüjin. Trebuia neapărat să fie fiul lui Yesügei. Dacă lucrurile nu stăteau aşa, nu mai exista nicio legătură cu bunicul Bartan-ba’atur, cu străbunicul Qabul, cu strămoşii Tümbinei-sechen (Tümbinei Clarvăzătorul) şi Beï-shingqor-doq-shin, şi mai departe, cu viteazul Qabichi, cu Bodonchar-mung-qaq, fiul frumoasei Alan şi al luminii cerului, şi nici cu Duwa-soqor cel Chior, cu Toroqoljin cel Norocos, şi urând aşa, generaţie după generaţie, cu Yeke-nidün, cu Sali-qacha’u şi cu primul mongol, marele strămoş Batachi-qan, şi în sfârşit cu tatăl acestuia, Lupul Albastru care venise peste lacul cel necuprins din Apus, şi cu Căprioara Albă.

La gândul că orice legătură cu lupul şi căprioara ar putea fi ruptă, Temüjin era cuprins de un simţământ de deznădejde, care întuneca totul în jur. De când începuse, copil fiind, să deschidă ochii asupra

lumii, se hrănise cu poveştile despre originea mongolilor, pe care i se clădise trecutul şi pe care trebuia să i se clădească şi viitorul.

Dacă i se lua sângele mongol care-i curgea în vine, i se ştergea nu doar trecutul, ci şi viitorul. Iar Temüjin n-ar mai fi ştiut nici de ce trăise până acum, nici ce urma să facă de-acum încolo. Se putea oare să nu aibă nicio picătură din sângele lupului şi al căprioarei? Să nu aibă nicio legătură cu cele două făpturi minunate, din care se trăseseră atâţia războinici viteji, arcaşi iscusiţi şi bărbaţi înţelepţi? Dacă Qasar, Qachi'un, Temüge şi chiar Temülün, care nu era decât o fată, până şi fratele său vitreg, Belgütei, aveau în ei sânge mongol, se putea oare ca numai el să fi rămas deoparte? După ce s-a frământat zile în şir, Temüjin a încercat să-şi alunge îndoielile din minte, ca şi cum ar fi fost fără temei. Fie că era adevărat, fie că nu, trebuia să fie mongol.

După ce a împlinit cincisprezece ani, în vară, a avut parte de o întâmplare hotărâtoare. Pe atunci, cortul familiei era aşezat pe pajişte, undeva pe malul drept al fluviului Onon, iar într-o zi, întorcându-se de la păşune, Temüjin a zărit un om sărman, mergând departe, pe podişuri. De la plecarea clanului nu vedea, în afară de ai lui, decât două-trei persoane pe an; împins de dorinţa de a vorbi cu cineva, şi-a mânat încet calul spre omul acela. Bărbatul – lucru cu totul neaşteptat – era un borjigin cu copiii căruia Temüjin se jucase, îşi amintea, când era mic.

După ce l-a măsurat pe adolescent din creştet până-n tălpi, omul a strigat, ca şi cum ar fi căutat să se încredinţeze că vede bine: „Tu trebuie să fii Temüjin, fiul lui Yesügei!" Băiatul crescuse atât de repede încât ajunsese aproape bărbat. Deşi călătorul făcea parte din tribul care-i părăsise, pe el şi pe ai săi, Temüjin, departe de a nutri ură faţă de omuleţul slab şi pricăjit, a simţit bucurie şi tristeţe la vederea cuiva din clan.

„Unde poţi găsi de mâncare?", l-a întrebat omul. Nu pricepea cum de Temüjin era atât de voinic, fiind de neînchipuit că cineva putea trăi departe de vreo tabără. Temüjin a aflat de la om că borjiginii nu erau tocmai mulţumiţi alături de Tarqutai-han, care se trăgea din clanul tayichi'ut.

Când omul şi-a isprăvit povestea şi s-a pregătit de plecare, Temüjin,

pradă unei porniri neînfrânate, a strigat: „Stai!” Poate că s-ar putea lămuri în legătură cu naşterea sa, care îl rodea de atâta vreme…

„Sunt ori nu fiul lui Yesügei? Răspunde!”, l-a întrebat Temüjin pe omul care se întorsese spre el. Bărbatul, luat pe neaşteptate de întrebare, a bâiguit: „Păi…” Apoi a adăugat, văzând chipul răvăşit al băiatului: „Cine poate şti, în afară de maică-ta? Şi de altfel, ce rost mai au toate lucrurile astea? Mama mea a fost răpită de tătari în două rânduri. Se ştie cine este tatăl fratelui meu, dar al meu? Nimeni nu ştie… Borjiginii, tayichi’ut şi-au luat unii altora femeile cel puţin o dată sau de două ori, aşa că…”

Temüjin însă nu se lăsa: „Pentru borjigini, cine este tatăl meu?” „Păi… Oricum, fiindcă Yesügei a furat-o pe mama ta de la merkiţi, tatăl tău este fie Yesügei, fie un merkit. Alege ce vrei. Dacă vrei neapărat să ştii, aşteaptă până la cincizeci de ani. Când vei împlini această vârstă, totul se va lămuri, nu se poate altfel. Merkiţii îmbătrânesc dintr-odată şi se apucă de şterpelit, iar kereyiţii chelesc şi se fac zgârciţi.” „Dar mongolii?”, a întrebat Temüjin, cu chipul răvăşit de neliniştea aşteptării.

„Mongolii se fac lupi.”

Temüjin n-a înţeles ce anume voia să spună omul, dar n-a încercat să afle mai multe. Să se facă lup! Era cu totul altceva decât să îmbătrânească dintr-odată şi să se apuce de şterpelit, ori să chelească şi să ajungă zgârcit. Vorbele omului păreau să cuprindă ceva ce Temüjin ghicise încă de când era mic de tot, ceva nelămurit, în care se afla poate taina sângelui mongol. Prin urmare, avea de ce să se încreadă în răspunsul sărmanului borjigin flămând. Ce altceva putea înfăţişa mai bine soarta deosebită a mongolilor?

Temüjin nu izbutise însă să capete nicio lămurire în legătură cu ceea ce îl rodea, şi anume naşterea sa, dar s-a lăsat păgubaş şi l-a lăsat pe om să plece. S-a gândit doar că i-ar plăcea să se facă lup, la cincizeci de ani.

Adolescentul şi-a zis că întâlnirea cu acest om îi făcuse mai mult bine decât rău. După ce s-a despărţit de el şi s-a îndreptat spre cort, a jurat să n-o întrebe niciodată pe Höelün cine era de fapt tatăl său. Dacă o va hărţui cu întrebări, o va pune în încurcătură şi-i va umple sufletul de amărăciune, ceea ce nu putea duce la nimic bun. Dacă

Höelün îi va spune că tatăl său este un merkit, ce se va întâmpla cu el? Tot ceea ce îl ajutase până atunci avea să se prăbuşească. Iar dacă îi va spune că este de neam mongol, n-o va face oare numai ca să-i risipească îndoielile? Höelün ştia prea bine ce se cuvine spus şi ce nu. Aşa cum îi dăduse să înţeleagă omul cel flămând, lucrul cel mai însemnat pentru el era să creadă că este fiul lui Yesügei, şi deci că va duce mai departe neamul mongolilor.

În seara aceea, întorcându-se în cort, Temüjin le-a povestit alor săi că se întâlnise cu un om din clanul lor, care îi spusese că borjiginii n-o duc tocmai bine.

„Încă puţină răbdare. O să fiţi în curând vrednici de acest nume, iar ei se vor bate pentru cinstea de a ni se alătura”, a rostit Höelün.

Temüjin n-a spus nimic. Dar s-a gândit că, pentru a-i ataca pe duşmanii lor de moarte, tayichi’ut, pentru a şi-i alătura pe borjigini şi a-i strânge sub comanda sa, precum făcuse odinioară Yesügei, nu va aştepta să ajungă bărbat. Nu va avea răbdare. Trebuia să fie lup, şi încă repede. Pentru clanul borjigin, pentru mama, fraţii şi sora lui, dar şi pentru el însuşi. Nu putea ajunge hoţ ori zgârcit. Nu era drept să încărunţească şi nici să chelească. Nu putea semăna cu cei din alte triburi. Nu, nicidecum: trebuia să fie lup. Ca să-şi dovedească sieşi că este fiul lui Yesügei şi că duce mai departe neamul mongolilor.

Capitolul 2

Părăsiţi de clan şi lăsaţi în voia sorţii, Höelün şi copiii au petrecut doi ani în tabăra lor cea mică, la poalele versantului de nord al muntelui Burqan. Temüjin avea acum şaisprezece ani. Era mai înalt şi mai voinic decât fusese tatăl său, Yesügei, când era în plină putere, şi era atât de tăcut încât nu deschidea niciodată gura dacă nu era vorba de ceva ce merita spus. Familia era strâns unită în jurul lui, iar viaţa mergea lin înainte. Temüjin avea putere deplină asupra muncii şi a treburilor casnice şi toţi îl ascultau. Când îi era greu să ia o hotărâre, se sfătuia cu fratele său Qasar, care avea paisprezece ani şi căruia îi dăduse drepturi aproape egale cu ale sale.

Qasar, care rămăsese la fel de cumpătat ca în copilărie şi care dovedea, în toate împrejurările, o mare prudenţă, era un ajutor preţios pentru Temüjin. Când acesta venea să-i ceară părerea iar el nu ştia ce să răspundă, stătea de vorbă cu fratele său vitreg Belgütei, care avea aceeaşi vârstă, apoi se ducea la Temüjin să-i spună la ce se gândiseră amândoi. Belgütei era mai voinic decât Temüjin şi părea mai aspru, dar prin firea lui bună şi înţelegătoare se apropiase mult de Qachi'un, Temüge şi Temülün, pe atunci în vârstă de doisprezece, zece şi opt ani, care-l iubeau ca pe un frate adevărat. Cu toate că Höelün şi ai săi stătuseră departe de lume şi duseseră o viaţă tare amărâtă, erau cu toţii strâns uniţi în jurul lui Temüjin şi trăiau în pace.

Höelün ocupa, în familie, o poziţie aparte. Temüjin obişnuia să facă totul fără să-i spună mamei nimic. Uneori, aceasta încerca să-şi spună câte o părere, dar cu toate că Temüjin o asculta fără să o contrazică, nu-şi schimba hotărârile, ca şi cum nu i-ar fi dat atenţie decât de ochii lumii. Şi totuşi, era departe de a o socoti pe Höelün o entitate neglijabilă. Pe ea o cruţa cel mai mult, ei îi păstra cele mai bune bucăţi de vânat, ei îi dăruia mai întâi tot ce găsea mai de preţ, haine ori ţesături. Dar la rânduiala treburilor şi a casei nu-i dădea voie să se amestece. În orice împrejurări, Höelün se mulţumea să-l copleşească pe Temüjin cu sfaturi ori cu critici, dar era în zadar. Nu putea face nimic, nici măcar să mute un pat din loc, fără aprobarea fiului său.

Purtându-se astfel, Temüjin se dovedea, până la urmă, înţelept.

Pentru că, dacă i-ar fi îngăduit lui Höelün să se amestece în toate şi să schimbe lucrurile, cât de puţin, bunul mers al casei ar fi fost tulburat. Degeaba îl iubea Höelün pe Belgütei ca pe ceilalţi copii, nimic nu putea şterge faptul că nu ea îi dăduse naştere, ceea ce crea între cei doi o situaţie deosebită. De unde se putea şti dacă, într-o bună zi, dragostea lui Höelün pentru Belgütei nu va păli, ori dacă adolescentul, cu inima roasă de demonul îndoielii, nu se va crede mai puţin iubit?

Complexitatea relaţiilor din familie nu se oprea aici. Temüjin însuşi se găsea într-o situaţie asemănătoare cu cea a lui Belgütei, pentru că incertitudinea legată de identitatea tatălui său nu se risipise. Iar îndoiala pe care fratele său Bekter i-o semănase în suflet chiar înainte să moară avea să-l urmărească toată viaţa, până în mormânt. Fireşte, Höelün îl adusese pe lume, ca şi pe fraţii săi Qasar, Qachi'un şi Temüge şi pe sora lui, Temülün, dar cum să spună că aveau acelaşi tată? Cât despre mama sa, poate că nu-i iubea pe toţi copiii la fel... Era o problemă delicată, care depăşea înţelegerea, dar Temüjin nu voia să se lase copleşit de astfel de lucruri. Ca totul să meargă cum trebuie, cel mai bine era să o lipsească pe mama lui de drepturile ce i se cuveneau.[14]

Situaţia nu o nemulţumea deloc pe Höelün, care se ştia iubită şi respectată de copii şi chiar se bucura văzând că fiul cel mai mare conduce familia. Cei şase copii îi păreau vrednici de încredere.

*

Ca şi Temüjin altădată, care se retrăgea uneori într-un colţ al cortului şi cădea pe gânduri, Höelün, în clipele de singurătate, îşi cerceta străfundurile inimii, unde nimeni nu pătrunsese vreodată. Erau clipe scurte, când aluneca în genunea tainei. Cu cine semăna oare Temüjin? Cu Yesügei? Cu Chiledü, merkitul?

Höelün nu ştia care dintre cei doi bărbaţi era de fapt tatăl lui Temüjin. Se gândise că fiul ei, crescând, va începe să semene cu unul sau cu altul, dar chiar şi acum, ca şi în copilărie, lucrurile nu se

---

[14] Până când fiii ajungeau la vârsta adultă şi se însurau, bunurile familiei şi pământurile rămâneau în păstrarea văduvei. Tot ea avea în grijă trupele a căror căpetenie fusese bărbatul.

puteau lămuri. Dacă îl cerceta îndeaproape, când Temüjin intra în cort, aplecându-se uşor, pentru că era înalt, se putea ghici în mersul lui ceva care părea moştenit direct de la Yesügei. Apoi fusese noaptea aceea de furtună cumplită, în care Temüjin, şfichiuit de ploaie, se înverşuna să ţină cortul, ca să nu-l ia vântul; auzind glasul adolescentului care dădea porunci fraţilor săi mai mici, Höelün avusese impresia că se întorsese Yesügei. Uneori, când glasul tunător îi răsuna în urechi, ieşea şi scormonea cu privirea, din prag, întunericul răvăşit de vânt şi de furtună.

La fire însă, Temüjin nu semăna deloc cu Yesügei. În dârzenia acestuia – care nu se temea de moarte – exista o pornire, născută poate din bunătate ori din înţelegere, de a se da la o parte în faţa altora, de a le ceda locul. Datorită acestei înţelegeri, oamenii se apropiaseră de el, ceea ce-i îngăduise să păstreze echilibrul clanului, care număra atâtea familii, fără vreun conflict major. Or, nicio urmă a acestei trăsături nu se regăsea în firea lui Temüjin. Spre deosebire de tatăl său, acesta era de neclintit şi nu înţelegea să cedeze niciun pic, odată ce îşi făcuse cunoscută părerea.

Totuşi, Temüjin nu semăna nici cu merkitul. Spre deosebire de acesta, care era scund, cu trăsături vii şi cu mişcări iuţi, adolescentul era mai înalt şi mai mândru. Iar nimic din trăsăturile lui, din statură ori din fire nu amintea de acel bărbat.

Şi totuşi – dar asta nu se întâmplase decât o singură dată –, în ziua în care Temüjin îl ucisese pe fratele său vitreg şi, nevrând să dea nicio lămurire, se închisese într-un zid de tăcere pentru a înfrunta supărarea mamei, Höelün îşi adusese aminte de tânărul merkit. Numai Chiledü şedea aşa dinaintea ei. Numai el, bărbatul care se ivise într-o noapte precum furtuna, o răpise din satul olqunu’ut, o siluise îndată fără niciun cuvânt şi se repezise apoi asupra ei în fiecare zi s-o lovească. Tot ce făcea era străbătut de dorinţa neînfrânată de a pune mâna pe tot ce dorea, şi pentru asta nu se dădea în lături de la nimic.

Uciderea lui Bekter de către Temüjin trezise mânia lui Höelün, dar mustrările aspre cu care îşi copleşise fiul, până ce căzuse la pământ, fără simţire, se adresau, de fapt, crudului merkit. Pentru că, în acea clipă, nu Temüjin se afla dinaintea ei, ci Chiledü.

Când Höelün îşi venise în fire, o fulgerase un gând înspăimântător:

cum se putea ca Temüjin să aibă sânge merkit? A alungat gândul, nevrednic de o mamă. Numai că el i-a rămas adânc întipărit în suflet.

*

Când Temüjin avea şaisprezece ani, în timpul verii, s-a petrecut ceva care a tulburat adânc viaţa lui şi alor săi: căpetenia clanului tayichi'ut, Tarqutai, în fruntea a trei sute de oameni, a atacat pe neaşteptate tabăra.

Adolescentul prevăzuse posibilitatea atacului. Cu o lună înainte, un bărbat din clanul borjigin, care o ducea foarte greu sub stăpânirea clanului tayichi'ut, trecuse pe la el. Plecat la vânătoare undeva în apropiere, făcuse un ocol pentru a le da bineţe lui Höelün şi alor săi, împins fără îndoială de dorinţa de a-i revedea şi de a şti ce mai fac. Şi pentru că îşi dăduse osteneala ca să afle cum o mai duc, resentimentul lor faţă de omul care îi părăsise împreună cu ceilalţi şi se alăturase duşmanului, s-a risipit. Bărbatul a plecat îndată, lăsându-le o treime din vânat, dar apucase să le spună că Tarqutai avea de gând să-i facă rău lui Temüjin. Într-adevăr, la începutul anului, la o adunare a clanului, Tarqutai, ameţit de băutură, rostise: „Cocoşeilor le-au ieşit penele şi mieluşeii au crescut. A venit vremea să le sucim gâtul odraslelor lui Yesügei. Să nu aşteptăm să-şi ia zborul şi să cutreiere deşertul cu picioarele lor voinice!”

Temüjin, avertizat, a pregătit în pădurea din apropiere nişte adăposturi din crengi şi a adunat oile şi caii în jurul taberei pe timpul nopţii, ca să fie înştiinţat în caz de atac.

La începutul verii, într-o noapte cu lună, Höelün şi ai săi, treziţi de glasul animalelor, s-au sculat în grabă. Au ieşit din cort şi au văzut câteva săgeţi în mijlocul vitelor. Temüjin şi-a luat familia şi a străbătut pajiştea, alergând spre pădure pentru a se ascunde. Au văzut atunci, în josul coastei pe care se aflau, nişte călăreţi tayichi'ut care veneau în galop spre ei pregătindu-şi săgeţile.

Temüjin nu se gândise la un astfel de atac. Familia lui era atât de mică, încât se aştepta cel mult la un atac cu sabia a cincizeci-şaizeci de oameni, aşa că s-a simţit descumpănit. Şi-a ascuns sub o buză de deal, în pădure, mama, sora şi fraţii care nu puteau lupta şi s-a retras împreună cu Qasar şi Belgütei în spatele palisadelor, răspunzând

săgeţilor duşmane.

Bătălia însă era pierdută dinainte. Când săgeţile erau pe sfârşite, Temüjin le-a poruncit celor doi fraţi ai săi să fugă în pădure, alături de mama şi de ceilalţi copii, ca să scape cu viaţă.

„Dacă au venit în număr atât de mare, înseamnă că vor să pună mâna pe partea asta a stepei. Dacă scăpaţi, duceţi-vă la nord de muntele Burqan şi nu vă mai apropiaţi de locul acesta”, le-a spus Temüjin. Iar pentru a le acoperi fuga, a rămas singur în spatele palisadelor, scoţând săgeată după săgeată. După ce a tras-o pe ultima, a sărit pe cal şi s-a pierdut printre pâlcurile de copaci de la poalele muntelui Tergune.

*

Trei nopţi a petrecut Temüjin în pădure. Tayichi’ut îl căutau, pentru că a auzit de mai multe ori caii nechezând. În cea de-a patra zi, şi-a mânat calul ca să iasă din pădure când deodată, deşi era bine strânsă, şaua a alunecat şi a căzut. Temüjin şi-a spus că e un semn rău şi a mai rămas în munţi încă trei zile. Apoi a mai încercat o dată să iasă, dar o stâncă albă, de mărimea unui cort, care căzuse în mijlocul drumului l-a făcut să se răzgândească şi să se ascundă din nou în munţi, vreme de alte trei zile. În sfârşit, chinuit de foame, s-a hotărât, pentru a treia oară, să iasă din pădure. Cum uriaşa stâncă albă era tot acolo, în mijlocul drumului, Temüjin a încercat s-o ocolească, dar pământul din jur era pe jumătate surpat.

Din nou, adolescentul a văzut în aceste semne nişte prevestiri rele. Se gândea totuşi că, dacă rămâne în pădure, va muri de foame, aşa că s-a încumetat să iasă trecând peste o coastă înaltă şi abruptă. Nici n-a ajuns bine jos că a fost prins de tayichi’ut, care stăteau de pază.

Temüjin, legat fedeleş, a fost dus nu departe de acel loc, spre noua tabără a clanului tayichi’ut, aflată pe malurile Ononului.

A fost plimbat printre sutele de corturi ale satului, purtând pe umeri un buştean mare şi greu, de care îi erau legate încheieturile mâinilor. Temüjin a recunoscut multe chipuri ale celor din clanul borjigin. Cu toţii, bărbaţi şi femei, priveau uluiţi la trupul pe jumătate gol al fiului lui Yesügei, fostul lor han, vânjos şi tare ca o stâncă. Nimeni nu i-a spus niciun cuvânt. Temüjin auzise, de la oameni

întâlniţi din întâmplare, că tribul său nu o ducea prea bine, iar ceea ce a văzut l-a lămurit: corturile păreau sărace, iar pe chipuri se citea o adâncă tristeţe.

Temüjin a ghicit că şeful tayichi'ut nu avea de gând să-l omoare. Dacă ar fi dorit s-o facă, nu l-ar fi purtat astfel dinaintea borjiginilor, pentru că nu avea de ce. Temüjin şi-a spus că, după ce va fi astfel umilit şi batjocorit, avea să fie dezlegat, târât dinaintea lui Tarqutai şi silit să i se supună.

*

În noaptea aceea, Temüjin a trebuit să stea în picioare, la marginea satului. Era păzit de un singur om. Toţi oamenii din sat petreceau în faţa cortului şefului. Temüjin l-a pocnit în cap pe cel care-l păzea cu un capăt al buşteanului pe care-l purta pe umeri, iar după ce s-a încredinţat că omul nu avea să se trezească prea curând, a luat-o la fugă. Era o noapte cu lună. Temüjin, cu privirea aţintită asupra umbrei sale ciudate întinse pe pământ, gonea cât putea de iute de-a lungul fluviului Onon. În cele din urmă, cu răsuflarea tăiată, s-a pitit, cu buşteanul pe umeri, în tufele de pe mal.

Nu după multă vreme a auzit gălăgie şi şi-a dat seama că tayichi'ut porniseră în căutarea sa. Strigătele veneau dinspre malurile râului şi din toate părţile stepei pe care o străbătea. În mai multe rânduri, zgomotele de glasuri şi de paşi s-au apropiat de locul unde se ascunsese adolescentul, apoi s-au îndepărtat. După o vreme, Temüjin, de teamă să nu fie descoperit, s-a strecurat într-o tufă chiar lângă apă.

Deodată, un glas i-a răsunat deasupra capului: „Ai scântei în ochi şi lumină pe chip. Este în tine ceva care supără, de asta căpetenia tayichi'ut te pizmuieşte şi se teme de tine. Rămâi acolo, n-am să spun nimănui."

Temüjin a recunoscut pe dată glasul tremurat. Cu trupul pe jumătate cufundat în apă, şi-a ţinut răsuflarea, zicându-şi că nu putea fi altul decât Sorqan-shira. Pe când trăia Yesügei, omul venea adesea la ei, dar cum era morocănos şi tăcut, copiii nu-l plăceau.

Temüjin a mai stat multă vreme ascuns în locul acela. Apoi, când a simţit că urmăritorii se îndepărtaseră, a ieşit anevoie din apă, cu povara pe umeri. Braţele, legate de atâtea ceasuri şi ţinute în lături, îi

erau cu totul amorţite. A priceput că nu putea scăpa, câtă vreme avea buşteanul pe umeri. Nu avea cum să coboare înot în josul apei, şi chiar dacă mergea toată noaptea, zorii aveau să se ivească înainte ca el să fi scăpat de urmăritori.

S-a întrebat dacă n-ar fi mai bine să se adăpostească în cortul lui Sorqan-shira, care se prefăcuse a nu-l vedea. Încercarea nu era lipsită de primejdii, dar odată hotărârea luată, Temüjin a pornit spre tabăra tayichi'ut, căutând să se strecoare fără să fie văzut.

Pe când Yesügei era la putere, Sorqan-shira şi familia sa trăiau din vânzarea laptelui fermentat de iapă (cumâs), iar Temüjin îşi amintea cum turnau, noaptea, laptele crud în oale mari ca să-l bată. Încredinţat că făceau şi acum acelaşi lucru, adolescentul a pătruns, pe furiş, în tabăra adormită, călăuzindu-se după zgomotul laptelui bătut în putineie. Aşa a găsit, în cele din urmă, cortul lui Sorqan-shira.

Acesta, pe jumătate dezbrăcat, ajutat de cei doi fii, Chimbei, de vârsta lui Temüjin, şi Chila'un, cu doi ani mai mic, bătea laptele cu lopăţica. Când Temüjin a pătruns în cort, Sorqan-shira, uluit la culme, a strigat: „De ce te-ai întors? Doar ţi-am spus să te duci repede la mama şi la fraţii tăi!" Era în mare încurcătură, i se vedea pe chip. Cel mai vârstnic dintre fraţi, Chimbei, care avea un cap destul de mare faţă de cât era de scund, a spus cu un glas aşezat, ca şi cum ar fi vrut să-şi liniştească tatăl: „Acum, dacă tot e aici, nu mai putem face nimic. Nu putem decât să-i dăm o mână de ajutor!"

Atunci fratele său, Chila'un, a făcut ochii mari şi s-a apropiat de Temüjin, zicând: „Când eram mic, mi-a dăruit o copită de cerb", dar cum era saşiu, nu se ştia despre cine vorbeşte. Era cu numai doi ani mai mic decât Temüjin, dar abia dacă-i ajungea la umăr, pentru că era mic de statură, ca şi fratele său.

Temüjin n-a înţeles dintr-odată de ce se apropiase Chila'un de el. Dar a simţit în curând că unul dintre braţe îi fusese slobozit din chingi. În vreme ce băiatul îi dezlega încheieturile, Sorqan-shira stătea, cu chipul nemişcat, lângă putineie.

Chimbei a aruncat în foc buşteanul de care fusese legat Temüjin. Atunci s-a arătat o fetiţă de vreo zece ani, pe nume Qada'an. Ca şi fraţii ei, era foarte scundă.

„Eşti o copilă isteaţă. Să nu care cumva să sufli o vorbă nimănui! Îţi

dau sarcina să veghezi asupra fiului vestitei căpetenii Yesügei!”, i-a spus fetiţei cu chip nevinovat Sorqan-shira, cu aerul resemnat al celui care nu are încotro. Qada’an i-a adus îndată de mâncare lui Temüjin şi l-a poftit, fără un cuvânt, s-o urmeze. Când au ajuns afară, l-a dus în spatele cortului, spre o căruţă plină ochi cu lână de oaie, şi i-a arătat-o cu degetul. Cum spusese tatăl său, părea foarte isteaţă.

Temüjin s-a strecurat într-o clipă în grămada de lână, lăsându-şi doar chipul şi braţele să se bucure de aerul nopţii. Apoi, când a isprăvit de mâncat, s-a ascuns cu totul în lână, să nu fie zărit. A fost cuprins de o căldură nemaipomenită şi, fiind rupt de oboseală, a căzut într-un somn fără vise.

*

A doua zi, Temüjin a stat pitit în grămada de lână. Când s-a lăsat noaptea, la un semn al lui Chimbei, s-a strecurat afară din căruţă. O iapă murgă cu coama neagră era pregătită pentru el. Nu era înşeuată, dar îi atârnau pe spinare desagi mari pline cu carne de oaie friptă.

„Iapa este stearpă, nu trebuie să ne-o dai înapoi”, a spus Chimbei, şi i-a dat lui Temüjin un arc cu două săgeţi. În clipa în care flăcăul se pregătea să plece, Sorqan-shira a ieşit din cort, zicând: „Ne-ai pus în primejdie, pe mine şi pe ai mei. Copil fără minte ce eşti, orice s-ar întâmpla, să nu spui nimic despre noi! Hai, du-te!”

Cât a străbătut satul, Temüjin şi-a mânat cu grijă calul la pas, dar când a ieşit, i-a lăsat dârlogii liberi. Scăpase de moarte ca prin urechile acului, dar nu se gândea ce noroc avusese, ci îşi tot zicea, în goana calului, că n-ar fi prea greu să şi-i alăture pe borjigini, aşa cum făcuse odinioară tatăl său.

În zilele următoare, Temüjin a străbătut tot ţinutul care se întindea, la miazănoapte, la poalele muntelui Burqan, în căutarea mamei, a fraţilor şi a surorii sale. Ştiind că aceştia nu erau ţinuţi prizonieri în tabăra tayichi’ut, era încredinţat că se ascund pe undeva, pe aproape.

Într-o zi, mergând de-a lungul Ononului, în sus, Temüjin a trecut dincolo de confluenţa fluviului cu râul Kimur-qa şi a început să urce dealul Qorchuqi, care vine după muntele Beder. A zărit deodată, la poalele versantului de sud al dealului, un cort mititel. S-a apropiat şi, uitându-se înăuntru, i-a găsit pe Höelün, Temüge şi Temülün. Qasar,

Belgütei şi Qachi'un plecaseră de dimineaţă spre munte, în căutare de hrană. Cei opt cai care alcătuiau singura avere a familiei erau priponiţi nu departe de cort.

A doua zi, au strâns cortul şi au pornit să se aşeze într-un loc aflat la trei zile de mers, la poalele muntelui Qara-jirügen, pe malul unui lac cu apa limpede. Locul, aflat într-un colţ mai ferit al podişurilor, în preajma râului Senggür, era tocmai nimerit pentru nişte oameni sărmani, precum Höelün şi copiii săi: iepuri şi popândăi erau din belşug, iar lacul şi râul gemeau de peşte.

Temüjin a fost nevoit să rânduiască din nou viaţa tuturor. În fiecare zi, însoţit de Qasar şi de Belgütei, mergea la vânătoare de marmote; carnea o mâncau, iar blana o păstrau pentru veşminte. Când adunau un mare număr de blănuri, le schimbau pe oi.

*

Trecuseră trei luni de când începuseră această nouă viaţă. Într-o seară, pe când Temüjin şi fraţii săi se întorceau la cort, însoţiţi de roibul cu coada tăiată pe spinarea căruia puseseră marmotele vânate în acea zi, au văzut că li se furaseră cei opt cai. Höelün şi copiii mai mici, plecaţi pe munte în căutare de hrană, nu băgaseră de seamă nimic.

„Mă duc după hoţi", a zis Belgütei. Nu putea merge decât unul dintre ei, pentru că nu le mai rămăsese decât roibul.

„Nu eşti în stare. Mă duc eu!", a spus Qasar. La muncile grele, Belgütei îl întrecea, dar el se pricepea mai bine la cai.

„Nici tu nu eşti în stare. Mă duc eu!", a spus de această dată Temüjin, luându-i fratelui său vorba din gură. Apoi a încărcat calul cu merinde, şi-a luat arcul şi săgeţile, a săltat în şa şi s-a făcut nevăzut.

Temüjin a gonit călare toată noaptea, iar a doua zi a străbătut podişurile în căutarea vreunui cort. Trebuia să găsească cei opt cai, cu orice preţ. Pentru că erau singura avere a familiei. Temüjin a bătut astfel ţinutul vreme de trei zile. În dimineaţa celei de-a patra, a întâlnit pe un câmp un băiat care mulgea o iapă. L-a întrebat dacă nu cumva zărise opt cai rotaţi. Băiatul i-a răspuns: „Azi de dimineaţă, înainte de răsăritul soarelui, am văzut opt cai trecând în galop pe drumul ăsta. Dacă au fost furaţi, trebuie să-i aducem înapoi! Merg şi

eu cu tine!”

Băiatul a adus atunci un cal negru pe care i l-a dat lui Temüjin, în locul roibului, iar el a încălecat pe un cal bălan, care părea foarte iute. Avea mişcări sigure, ca de om mare, şi a plecat cu Temüjin fără să le spună nimic alor săi.

Flăcăul nu întâlnise niciodată un băiat atât de descurcăreţ. Fusese gata într-o clipită, şi nu-şi uitase nici arcul, nici săgeţile, nici cremenea, ba mai şi încărcase pe spinarea calului doi desagi de piele plini cu merinde. Cum desagii nu se închideau, a găsit în drum nişte ierburi pe care le-a împletit şi i-a legat la gură. Era o adevărată plăcere să vezi cât era de îndemânatic. Băiatul, fiul şefului unei tabere mici, Naqu'bayan (Naqu cel Bătrân), purta numele de Bo'orchu.

Băiatul şi Temüjin au gonit, călare, vreme de trei zile. În seara celei de-a patra, au ajuns la o tabără tayichi'ut. Într-un ţarc erau legaţi cei opt cai pe care-i căutau. Au aşteptat lăsarea nopţii, i-au scos şi au pornit pe drumul de întoarcere.

În zori, au văzut apropiindu-se vreo zece călăreţi. Bo'orchu a zis: „Prietene, ia caii şi fugi! Eu rămân aici să lupt!” La care Temüjin a răspuns: „Cum să te las să înfrunţi o asemenea primejdie? Cel care rămâne aici să lupte sunt eu!”

Nici nu rostise bine aceste vorbe că se şi întorsese spre urmăritori, scoţând o săgeată. Săgeata s-a înfipt pe dată în pieptul primului dintre ei, care călărea un cal alb şi se pregătea să arunce spre el o funie cu un laţ la capăt, ca să-l prindă. Lăsându-i în urmă pe ceilalţi, care alergaseră spre cel căzut la pământ, Temüjin şi Bo'orchu s-au grăbit să se facă nevăzuţi. Călăreţii s-au lăsat păgubaşi.

Ajuns la tabăra lui Naqu-bayan, Temüjin a rămas să înnopteze, apoi a pornit din nou la drum, mulţumindu-i lui Bo'orchu pentru osteneală. Era grozav de bucuros că găsise cei opt cai, dar mai ales pentru că dăduse peste cineva gata să-l ajute, fără să aştepte nimic în schimb. Şi pe deasupra, era un băiat de vârsta lui. Nu-şi închipuise că pot exista pe lume astfel de fiinţe.

După ce s-a întors la ai lui, Temüjin s-a tot gândit la băiat. Bo'orchu! Bineînţeles, nu era nici borjigin, nici tayichi'ut, dar era mongol. Iar dacă era cineva în vinele căruia sângele Lupului Albastru venit din apus curgea din belşug, apoi acesta nu putea fi altul decât

Bo'orchu! De altfel, avea în el ceva de lup. Nu era nici înalt şi nici prea voinic, ci mai curând subţire; avea însă un trup numai muşchi, fără urmă de grăsime, un trup care părea gata să se arunce în luptă în orice clipă.

În anul acela, Naqu-bayan i-a trimis lui Temüjin zece oi, ca şi cum ar fi dorit să-i arate cât era de bucuros că singurul său fiu, Bo'orchu, se împrietenise cu dânsul. Temüjin şi fraţii săi au petrecut toamna ridicând un ţarc lângă tabără.

*

În anul următor, Temüjin a împlinit şaptesprezece ani. Mama l-a sfătuit să meargă la tabăra onggirat după tânăra Börte, care îi fusese făgăduită drept nevastă. Nu era prima oară că Höelün spunea aşa ceva, dar până atunci flăcăul se împotrivise. Pentru el, Börte însemna încă o gură de hrănit, iar ei o duceau destul de greu, singuri şi fără niciun sprijin.

Acum însă, începuse să vadă lucrurile puţin altfel şi se întreba dacă nu cumva ar fi mai înţelept să aducă în familie chiar şi o singură persoană. O tabără mai mare i-ar fi dat ceva putere, ceea ce i-ar fi pus pe gânduri, fără îndoială, pe borjigini. De altfel, poate că-şi aminteau de vremurile în care erau cu toţii uniţi în jurul lui Yesügei-han, poate că-şi doreau ca vremurile acelea să se întoarcă. Lui Temüjin nu-i părea rău că fusese atacat de tayichi'ut şi dus prizonier în tabăra lor, pentru că-şi dăduse astfel seama de acest lucru. Sorqan-shira şi cei trei copiii ai lui nu-i arătaseră oare înţelegere? Poate că toţi borjiginii nutreau faţă de el aceleaşi simţăminte.

Urmând sfaturile mamei, Temüjin s-a hotărât să o aducă pe Börte în familie şi să-i primească în tabără pe cei câţiva onggiraţi de care fata avea să fie însoţită, fie că erau bătrâni sau robi.

Odată hotărârea luată, Temüjin, însoţit de fratele său Belgütei, a pornit la drum spre tabăra onggirat. Timp de câteva zile au mers în jos pe firul fluviului Kerulen. Priveliştea nu era nouă pentru Temüjin. Însă Belgütei, dând cu ochii de podişuri, de păduri, de chei şi de pajişti, descoperea numai lucruri noi. Într-o seară, pe când se pregăteau de înnoptat, cuprins de o însufleţire neobişnuită – pentru că era, altminteri, o fire tăcută – a vorbit fără contenire: se minuna cât

de mare este pământul şi găsea ciudat faptul că ţinuturile prin care trecea păreau nelocuite, se întreba ce anume împiedica populaţiile nomade să umple toate aceste ţinuturi cu tabere fără număr…

Temüjin tăcea şi asculta, ca pe o muzică plăcută, şuvoiul de vorbe, atât de neobişnuit la fratele său vitreg. Belgütei avea dreptate. Temüjin s-a gândit la întinderea necuprinsă a marilor podişuri mongole, pe care le străbăteau, călare, de atâtea zile. Erau pline de păşuni bogate, nefolosite. Şi de pajişti tocmai bune pentru tabere, de lacuri şi de râuri pe malurile cărora s-ar fi putut trăi de minune. De ce nu-şi ridicase nimeni cortul în aceste locuri? Pentru Temüjin, motivul era unul singur: din pricina luptelor dintre triburile nomade, distanţa dintre tabere trebuia să fie de numai câteva zile de mers călare. Perimetrul în care se mişca fiecare dintre ele era stabilit în mod tacit, ca şi cum ar fi fost hotărât de zei dintotdeauna. Tribul nu se gândea să treacă dincolo de aceste hotare, iar dacă o făcea, trecând în ţinutul neutru dintre două tabere, se putea aştepta imediat la atacul populaţiei rivale, care se simţea ameninţată de această încălcare.

Dacă triburile şi clanurile răspândite pe marile podişuri nu s-ar mai fi duşmănit şi s-ar fi apucat să folosească noi păşuni, viaţa neamurilor nomade s-ar fi schimbat cu totul. Oriunde s-ar fi dus, pe întinderea necuprinsă, ar fi văzut pretutindeni corturi şi turme uriaşe de oi şi de cai. Taberele ar fi acoperit podişurile până în zare, iar turmele, precum norii care aleargă pe cer, ar fi păscut liniştite pe coasta dealurilor ori în văile înverzite. Era un vis minunat, care-l umplea de însufleţire. Poate că aşa va fi într-o zi, nu era chiar peste putinţă, doar să-i învingă pe tayichi'ut şi să-i supună pe tătari.

Când au ajuns la tabăra onggirat, Dei-sechen, în culmea bucuriei, i-a poftit în cort. Ştiind din auzite că Temüjin fusese atacat de tayichi'ut, se întrebase dacă mai este în viaţă, aşa că, văzându-l dinaintea lui pe flăcăul înalt şi voinic, aproape de nerecunoscut, nu-şi credea ochilor.

În seara aceea s-a dat o petrecere pe cinste în cortul lui Dei-sechen.

„Fiul răposatului han al mongolilor s-a ridicat deasupra loviturilor crude ale sorţii şi iată că a venit din nou printre noi, în puterea vârstei, ca să-i dau fata de nevastă, după făgăduiala de odinioară. Am să-mi ţin făgăduiala. Am să-i dau fata acestui tânăr viteaz. Şi am să

trimit cu el în apus, în satul borjigin, o mână de bărbaţi şi femei. Acolo vor ridica câteva corturi. Altfel Börte a mea s-ar simţi prea singură.”

Dei-sechen le-a vorbit oamenilor din sat cu o mare însufleţire, care a sunat ciudat în urechile lui Temüjin şi ale fratelui său. Petrecerea a ţinut până târziu. De când sosise, Temüjin n-o văzuse pe Börte, care nu s-a arătat în timpul petrecerii.

După ce petrecerea s-a sfârşit, Temüjin a fost dus în alt cort. Când a intrat, a zărit-o, la lumina făcliilor, pe Börte, îmbrăcată în veşminte minunate, şezând pe un scaun chinezesc. Şi ea se schimbase în cei patru ani. Spre deosebire de femeile din neamul borjigin, era înaltă, cu forme pline, iar lui Temüjin i s-a părut că tot trupul îi scânteia. De altfel, părul cu reflexe brune strălucea, la fel şi pielea albă a obrazului şi a gâtului. Iar această strălucire nu se datora numai luminii făcliilor îmbibate în seu de oaie.

Până atunci, Temüjin nu le socotise niciodată pe femei ca fiind deopotrivă cu bărbaţii, din pricina lipsei de putere şi a însuşirilor mai slabe în toate cele. Acum însă, văzând-o pe Börte, era cuprins de un simţământ straniu, care-i tulbura gândurile. Descoperea ceea ce înseamnă femeia, încremenise în prag şi se uita la Börte, cu inima copleşită de o tulburare ciudată, necunoscută. Fata era frumoasă şi voinică, iar trupul ei, deşi zvelt şi mlădios, nu era cu nimic mai prejos decât trupul unui bărbat.

Într-un târziu, Börte s-a ridicat de pe scaun. Mărgelele albastre de la gât au sunat uşurel. Apoi a rămas aşa, tăcută şi liniştită, sub privirile celui ce avea să-i fie soţ. Îşi purta cu mândrie trupul împlinit.

Temüjin a vrut să se apropie de ea, dar ceva l-a oprit. Pentru prima oară, se simţea stingher. Ce putea fi oare? Doar nu cunoscuse teama şi nici nu şovăise vreodată. Cine era fiinţa nespus de frumoasă care se afla în faţa lui?

Börte, cu o mişcare aproape nebăgată în seamă, a făcut un pas spre Temüjin şi a rostit câteva cuvinte. Flăcăul nu era însă în stare să le înţeleagă. Pe măsură ce fata se apropia, Temüjin a început să meargă de-a-ndărătelea, distanţa dintre ei rămânând la fel ca atunci când intrase în cort. Temüjin a văzut buzele lui Börte mişcându-se. De această dată, şi-a auzit limpede numele.

„Temüjin! Tata mi-a spus că eşti puternic ca un lup. Îţi dau aşadar bineţe, tinere lup!”

Flăcăul tăcea. Nu ştia ce să spună şi nu-şi găsea cuvintele. Apoi, ca şi cum s-ar fi aflat în faţa unui duşman de temut, a rostit cu asprime: „Sunt mongol. Precum ţi-a spus tatăl tău, am sânge de lup. Ca toţi mongolii!”

Atunci Börte a răspuns: „Eu sunt din neamul onggirat. În vinele mele nu curge sânge de lup. Dar îl pot dărui copiilor mei, pentru că pot avea mulţi urmaşi. Tatăl meu mi-a spus să aduc pe lume o mulţime de copii-lupi. Ca să-i sfâşie pe tayichi'ut, pe tătari şi chiar pe noi, onggiraţii, până la unul!”

Vorbele lui Börte răsunau în urechile lui Temüjin ca un oracol ceresc. Nu erau din cele la care se putea aştepta din partea unei fiinţe omeneşti, şi cu atât mai puţin din partea unei fete atât de tinere.

Temüjin s-a simţit cuprins de un curaj care i-a aprins sângele. A făcut un pas spre preafrumoasa fată, pe care Dei-sechen, căpetenia onggiraţilor, i-o dăruise cu atâta mărinimie.

„Börte!”, a strigat el, îmboldit de flacăra dragostei. „Temüjin!”, a rostit şi Börte, ca un ecou, cu glas neasemuit de dulce. Flăcăul a mai făcut câţiva paşi, iar de data aceasta fata a fost aceea care s-a dat înapoi. Dar Temüjin nu mai şovăia. S-a apropiat de ea şi a cuprins-o în braţe.

*

Temüjin a rămas în satul onggirat trei zile, în care petrecerile s-au ţinut lanţ. Belgütei, văzând că viaţa li se schimbase dintr-odată, s-a închis în sine, şi dacă nu era silit, nici nu deschidea gura. Fără a mai vorbi de bogăţia ospeţelor, totul, de la veşmintele clanului până la cea mai mică unealtă casnică, era pentru el un prilej de uimire.

În cea de-a patra zi, Temüjin şi Belgütei, însoţiţi de Börte şi de un alai de treizeci de persoane, au părăsit satul onggirat. Tatăl lui Börte, Dei-sechen, şi mama ei, Chotan, li s-au alăturat, pentru a-i însoţi o bucată de drum. Alcătuiau cu toţii un alai vesel, călătoria fiind astfel mai uşoară.

Onggiraţii, care ocupau poziţia geografică cea mai favorabilă, beneficiind de aporturile culturii Kin, se deosebeau de toate celelalte

triburi răspândite pe marile podişuri mongole prin frumuseţea veşmintelor de călătorie, care atrăgeau întotdeauna privirile curioşilor.

Dei-sechen l-a sfătuit pe Temüjin să treacă pe lângă taberele celorlalte triburi, chiar dacă era nevoit să facă un ocol. Se gândea că tânărului singuratic şi lipsit de sprijin i-ar prinde bine să folosească orice prilej pentru a se face cunoscut. Temüjin a ascultat cuminte sfatul lui Dei-sechen.

Când au ajuns la malurile râului Kerulen, Dei-sechen s-a despărţit de alai, pentru a se întoarce acasă. Chotan ar fi trebuit să-l însoţească, dar îi venea greu să se despartă de singura ei fiică, aşa că a mers mai departe, până la tabăra lui Temüjin, aflată pe malul lacului albastru, în preajma muntelui Gürelgü. A rămas acolo zece zile, apoi s-a întors în ţinutul onggirat.

Singurul cort al familiei nu-i putea adăposti pe toţi, aşa că Temüjin s-a aşezat, împreună cu Börte, în alt cort, în jurul căruia au mai fost ridicate încă cinci, pentru onggiraţii care o însoţeau pe tânăra femeie. Erau prea puţini ca să alcătuiască o adevărată comunitate, dar când se lăsa noaptea, luminiţele care se zăreau în fiecare cort mai îndulceau întunericul. Iar când se făcea ziuă, bărbaţi şi femei, gata de muncă, se iveau în fiecare prag.

*

După ce s-a obişnuit cu noua sa viaţă, Temüjin i-a chemat pe Qasar şi pe Belgütei şi le-a mărturisit că doreşte să-l aducă lângă el pe Bo’orchu, cel care-l ajutase să-şi găsească cei opt cai furaţi. Se gândea că flăcăul va primi. Qasar şi Belgütei n-au avut nimic de zis, iar Belgütei a plecat în solie la Bo’orchu.

La cinci zile după plecarea acestuia, dis-de-dimineaţă, Temüjin l-a zărit la capătul câmpului pe Bo’orchu, alături de Belgütei, venind călare pe un cal bălan cunoscut, de care era atârnat un veşmânt albastru de lână. Temüjin, după ce l-a întâmpinat cum se cuvine, l-a poftit pe flăcăul cel destoinic în cortul sărăcăcios. Bo’orchu nu apucase să-i spună tatălui său nimic despre hotărârea de a i se alătura lui Temüjin, aşa că nu peste multă vreme a sosit în goană un trimis al lui Naqu-bayan, cu următorul mesaj: „Cred că tineretul trebuie să

trăiască în felul său. Dacă doriţi să fiţi alături, ca să vă sfătuiţi şi să vă ajutaţi multă vreme unul pe altul, Bo'orchu, fă cum crezi de cuviinţă!" În urma omului veneau câteva zeci de oi, dăruite de bătrân.

Temüjin, în înţelegere cu Qasar, Belgütei şi Bo'orchu, şi-a mutat tabăra mai sus, pe coasta muntelui Burqan, pe o pajişte lină. Locul unde se aşezaseră, înconjurat de fâneţe bogate, era numai bun de păşune şi mai ocrotit de vânturi şi de viiturile care îi ameninţau în fiecare an.

În centrul taberei, Temüjin a aşezat alături cortul lui Bo'orchu şi cel al lui Höelün, iar în jurul lor, în cerc, pe toate celelalte.

Apoi s-a gândit să-i cheme pe cei doi fii ai lui Sorqan-shira, Chimbei şi Chila'un, din tabăra tayichi'ut. Dorea ca băieţii care îl scăpaseră dezlegându-i buşteanul de pe umeri şi ascunzându-l să-i fie tovarăşi credincioşi. Ca să le dea de veste, trebuia să trimită pe cineva la tayichi'ut, treabă grea şi primejdioasă. Qasar a dorit să facă acest lucru. Şi s-a descurcat de minune, aducând cu el, călare pe doi cai voinici, doi băieţi vânjoşi, mici de statură, unul cu capul cam mare, altul saşiu.

Temüjin i-a întâmpinat pe cei doi băieţi cu aceste vorbe: „Aţi luat o hotărâre însemnată! Tatăl vostru trebuie să se fi împotrivit…"

„Tatăl nostru a dat din cap de nu ştiu câte ori, bătând cumâsul în putineie. Numai că eu i-am zis aşa: «Acum că trimisul este aici, nu putem decât să mergem cu el.» Apoi am plecat împreună cu Qasar, şi iată-mă!", a răspuns Chimbei, fără prea multe lămuriri asupra a ceea ce făcuse. Se purta ca un tânăr gata să-şi dea viaţa în orice împrejurare pentru cel care avea nevoie de el, socotindu-l bărbat. Iată de ce îl scăpase odinioară de la moarte pe Temüjin şi de ce înfruntase acum totul ca să fie alături de el.

„Dar tu, Chila'un?"

Auzindu-l pe Temüjin, fratele mai mic a întors spre el ochii saşii şi i-a răspuns cu inocenţă: „Când eram mic, mi-ai dăruit o copită de cerb." Astfel, în amintirea acelui dar neînsemnat, Chila'un îl dezlegase odinioară din chingi, iar acum îşi părăsise pentru el familia. Nu era nici cea mai mică îndoială că în viitor, orice i-ar fi cerut Temüjin, avea să-l asculte fără crâcnire. Văzând atâta devotament la cei doi băieţi, Temüjin s-a jurat în adâncul inimii să facă tot ce-i va sta în

putinţă pentru a-i răsplăti.

*

Cu vremea, negustorii veniţi din alte ţinuturi au prins obiceiul să treacă prin tabăra lui Temüjin. Nu erau prea mulţi, dar datorită lor, viaţa celor din clan a fost mai uşoară şi, mai cu seamă, Temüjin primea astfel ştiri despre alte triburi mongole.

A aflat, bunăoară, că şeful cel mai puternic al marilor podişuri era căpetenia kereyit, To'oril-han, care îşi punea supuşii să se antreneze mereu pentru luptă. Demult, Temüjin văzuse la onggiraţi, în ţinutul unde se născuse Börte, o mână de tineri pregătindu-se tot timpul de război. Se spunea însă că To'oril-han avea treizeci de mii de oameni gata de luptă: în timp de pace vedeau de oi şi de cai, dar la cel mai mic semn schimbau pe dată veşmintele de păstori cu cele de război, îşi luau armele şi se adunau în grupuri bine organizate. Temüjin fusese impresionat de felul în care erau organizaţi onggiraţii pentru a-şi ocroti corturile şi păşunile, dar sistemul kereyit părea cu mult mai bun. Auzea din toate părţile vorbe de laudă despre vestitul To'oril-han. A mai aflat că acesta avea de gând să supună toate triburile mongole, ca să pună stăpânire pe marile podişuri.

S-a hotărât, prin urmare, să meargă la el. Stabilirea unor legături cu hanul kereyit nu-i putea fi decât de folos. La urma urmei, Temüjin avea acum o tabără a lui, chiar dacă nu era prea mare. Dacă îi cerea ajutorul lui To'oril-han, după cele cuvenite, acesta n-avea cum să-l dispreţuiască. De altfel, odinioară, To'oril-han şi tatăl său, Yesügei, fuseseră prieteni. Şi chiar dacă, spre sfârşitul vieţii, Yesügei, copleşit de treburile clanului, nu mai avusese vreme să întărească această prietenie, jurământul cu care se legase de To'oril-han în tinereţe rămăsese neştirbit.

Temüjin s-a sfătuit cu ai lui, mărturisindu-le că are de gând să meargă să-l salute pe şeful kereyit. A stat de vorbă, bineînţeles, cu Qasar şi cu Belgütei, dar şi cu Bo'orchu, Chimbei şi Chila'un, şi chiar cu mama şi cu soţia lui. Niciunul n-a avut nimic împotrivă.

Höelün a zis că s-ar cuveni să-i ducă în dar lui To'oril-han ce aveau ei mai de preţ. Dar în afară de oi şi de cai, nimic din tabăra lui Temüjin nu era cu adevărat preţios. Börte, care tăcuse până atunci, a

rostit: „I-am putea da blana de zibelină neagră pe care ne-a dăruit-o mama la nuntă.” Temüjin a încuviinţat. Blana singură făcea cât toată averea lor.

Temüjin a luat aşadar blana şi a pornit, însoţit de Qasar şi de Belgütei, să-l salute pe To'oril-han, în tabăra kereyit, aflată în inima pădurii, pe malurile fluviului Tula. În satul kereyit, mult mai modest decât cel onggirat, domnea o atmosferă austeră, semn al unei mari sărăcii. E drept că oile şi caii erau în număr destul de mare şi umpleau păşunile, dar şi numărul gurilor de hrănit era pe potrivă. Temüjin a înţeles de ce, în ciuda populaţiei mari şi a forţelor pregătite de care dispunea, To'oril-han se ferea să intre în conflict cu alte triburi.

Temüjin şi fraţii săi au ajuns în cele din urmă la To'oril-han, care şedea într-un cort mare. Era un om de vreo cincizeci de ani, înalt şi subţire, cu o privire de oţel.

„Tatăl meu Yesügei spunea că aţi făcut jurământ de *anda*[15]. Prin urmare, ne eşti ca un tată. Îngăduie-mi să-ţi dăruiesc blana de zibelină pe care mama soţiei mele o pregătise pentru tatăl meu”, a rostit Temüjin, punând darul de nuntă dinaintea lui To'oril-han, care s-a bucurat grozav. Nu primise niciodată de la nimeni un dar atât de scump. I-a vorbit însă cu o asprime care nu se potrivea cu acea bucurie:

„Tinerei fără tată, cu inima prea largă!”, a zis To'oril-han, care nu părea să-i socotească pe Temüjin şi pe fraţii săi oameni pe de-a-ntregul. „În schimbul acestei blăni de zibelină neagră, într-o zi, când va sosi clipa, am să aduc înapoi lângă voi poporul care v-a părăsit. Cum am spus, aşa va fi. Numai să mai aveţi răbdare, cocoşeilor! Trebuie să mai creşteţi, prichindeilor!”

*

Temüjin şi fraţii săi au plecat din tabăra kereyit fără să fi fost recunoscuţi ca bărbaţi. Totuşi, personalitatea lui To'oril-han nu-i

---

[15] În limba mongolă, în text, „frate juruit”. Jurământul de *anda*, prin care se legau doi şefi de clanuri de origini diferite, permitea încheierea de alianţe politice. Această relaţie obişnuită la nomazi avea o însemnătate egală, dacă nu chiar mai mare, cu cea a rudeniei de sânge.

displăcuse tânărului. Nu era de mirare că, pentru un bărbat ca el, în stare să adune într-o clipită o armată de treizeci de mii de oameni, Temüjin, la cei optsprezece ani ai săi, precum şi fraţii săi nu erau decât nişte tinerei, nişte cocoşei şi nişte prichindei!

Cei trei fraţi au străbătut călare „Pădurea Neagră”, unde se afla tabăra lui To'oril-han, s-au întâlnit cu un grup de tineri kereyit cu feţe împietrite, care doborau copaci într-o atmosferă aspră, îngheţată. Ca şi căpetenia lor, To'oril-han, aveau trăsături severe şi privirea rece. Temüjin s-a gândit că oamenii din acest trib se născuseră cu acel chip aspru.

Când s-a întors acasă, Temüjin s-a gândit că ar fi bine ca oamenii clanului său să dobândească asprimea pe care o văzuse la tinerii kereyit. După ce lucrase din zori şi până seara la câmp, a fost primul care a început să se antreneze, la căderea serii, călărind, trăgând cu arcul, mânuind sabia şi lancea. Pilda lui a fost urmată de Qasar şi Belgütei, apoi de Qachi'un şi Temüge, care erau acum aproape bărbaţi. Bo'orchu, Chimbei, Chila'un şi chiar tinerii onggirat, vreo doisprezece la număr, li s-au alăturat şi ei.

Qasar nu avea pereche la călărit, Bo'orchu la trasul cu arcul de pe cal. Belgütei mânuia sabia ca nimeni altul, Chila'un cel Saşiu era un arcaş neîntrecut. Cât despre Chimbei, acesta nu era iscusit în ştiinţa armelor, dar avea, în schimb, darul de a-i urmări pe fugari şi de a ghici mişcările altor triburi.

Höelün, care se afla zilnic în preajma lui Temüjin şi a tinerilor săi tovarăşi, se plângea că niciunul dintre ei nu se arăta dornic să rânduiască, în cele mai mici amănunte, treburile gospodăriei. La această nemulţumire se mai adăuga una: Börte încă nu avea copii. Pentru Höelün, o femeie fără copii nu era femeie. Când o auzea, Börte dorea să se facă mică, mică de tot. După cum îi spusese tatăl său, Dei-sechen, trebuia, ceea ce dorea şi ea, de altfel, să aducă pe lume o mulţime de copii-lupi care să-i sfârtece pe tayichi'ut, pe tătari şi chiar pe onggirat, până la unul.

Prima dintre cele două probleme a fost curând rezolvată. Într-o zi, un bătrân pe nume Jarchi'udei, ducându-şi în spate foalele de fierar, a pătruns în tabără, însoţit de un tânăr. Höelün îl cunoştea pe bătrân, de care îşi aducea aminte şi Temüjin: când avea cinci-şase ani, omul – nu

se ştia de ce – părăsise satul şi se aşezase în mijlocul pădurii de pe muntele Burqan, unde-şi ridicase o colibă şi trăise până atunci ca un pustnic.

Bătrânul l-a mânat pe tânăr dinaintea lui Temüjin şi a grăit astfel: „Când te-ai născut, ţi-am dăruit scutece de blană. Şi ţi l-am dăruit pe acest băiat, Jelme. De atunci îţi este sortit să te slujească. Numai că atunci avea doar trei ani, aşa că l-am ţinut lângă mine şi l-am crescut. Acum, Jelme este bărbat. Foloseşte-l cum crezi de cuviinţă, să-ţi pună şaua pe cal ori să-ţi deschidă uşa!"

Din acea zi, Jelme a făcut parte din tabăra lui Temüjin. Flăcăul, cu trei ani mai mare decât el, avea pielea smeadă, un chip obişnuit, dar era cinstit şi credincios ca nimeni altul şi făcea toate treburile fără să clipească. Şi cum ascundea în piept o inimă bună şi se îngrijea chiar şi de robi, a ajuns în curând omul de neînlocuit pe care îl aşteptase Höelün.

Treptat, viaţa se rânduia în tabăra lui Temüjin. Dar tânărul şef mai avea multe lucruri de făcut pentru a-şi înzestra clanul cu bogăţii precum cele ale tribului onggirat, de unde îşi adusese soţia, şi o oaste asemănătoare celei comandate de căpetenia kereyit cu privirea de oţel.

*

Până la vârsta de douăzeci şi patru de ani, Temüjin a făcut totul pentru a spori în fiecare an numărul corturilor din tabără. Soţia sa Börte nu-i dăruise încă niciun prunc; încolo, era destul de mulţumit de viaţă. Încă nu-şi împlinise dorinţa, împărtăşită de mama şi de fraţii săi, de a-i zdrobi pe tayichi'ut şi pe tătari. Însă ştia că n-o poate face peste noapte, mai ales că avea puţin peste douăzeci de ani. Temüjin era tânăr, tovarăşii săi la fel.

Viaţa lui Temüjin nu mai era în primejdie, ca în vremea căsătoriei lui cu Börte, când putea fi atacat prin surprindere de duşman. Acum, fiii lui Yesügei erau mari, iar tayichi'ut nu se mai gândeau să-i ucidă, sau cel puţin, dacă se gândeau, nu-şi închipuiau nicidecum că va fi o treabă uşoară.

Temüjin a fost însă lovit de soartă, pe neaşteptate. Într-o dimineaţă, cu puţin înainte de venirea iernii, atât de aspră pe podişuri, s-au auzit

nişte strigăte în cortul lui Höelün. „Sculaţi-vă degrabă! Aud zgomot de copite şi strigăte de luptă! Sunt tayichi'ut, fără nicio îndoială!" Era Qo'aqchin, bătrâna slujnică a lui Höelün. Femeia a sărit iute din aşternut.

Vestea a trecut din cort în cort, trezindu-i pe toţi locuitorii taberei. Când s-a arătat Temüjin, toţi erau afară. Încă nu se crăpase de ziuă, iar în întunericul dinaintea zorilor se auzeau, prin aerul îngheţat, zgomote ameninţătoare de copite, urlete şi ţipete.

Temüjin le-a poruncit tuturor să încalece şi să fugă spre muntele Burqan. Nu ştia câţi oameni are duşmanul, iar înfruntarea lor în tabără nu i-ar fi fost de niciun folos. Trăgându-şi calul de dârlogi, a aşteptat să plece toţi. Höelün a încălecat, la fel şi Qasar şi Temüge. Belgütei, Bo'orchu şi Jelme au dat pinteni cailor. Höelün a luat-o pe Temülün în şa. Börte s-a urcat pe un cal pe care l-a apucat de frâu Qo'aqchin. Cu toţii, bărbaţi şi femei, au încălecat. Cei care nu aveau cal s-au prins de şeile celorlalţi.

Jelme s-a aşezat în fruntea tuturor, în vreme ce Temüjin, ca şi cum ar fi mânat o turmă de oi, a rămas la urmă. Bo'orchu, Qasar şi Belgütei au plecat în galop spre atacatori, să vadă cine şi câţi sunt.

Panica a început în clipa în care fugarii urmau să treacă dincolo de îngrăditura taberei. Pentru că pe coastă, în dreapta, se iviseră umbrele negre ale câtorva călăreţi. Temüjin, încredinţându-i pe ceilalţi lui Jelme, a făcut cale-ntoarsă, încercând să-i ajungă din urmă pe Bo'orchu, Qasar şi Belgütei. Aceştia goneau călare dincolo de îngrăditura taberei, în întâmpinarea duşmanului. Temüjin a sărit peste gard şi a pornit în galop după ei.

Îndată ce li s-a alăturat, s-au ascuns cu toţii în spatele unui pâlc de copaci de pe coastă, gata să-şi înfrunte duşmanul. Grupul atacatorilor, deşi nu foarte mare, număra treizeci-patruzeci de călăreţi, care rămăseseră însă la poalele dealului, gonind în neorânduială când spre răsărit, când spre apus, oarecum la întâmplare, fără să încerce să atace din faţă. Din când în când, ca şi cum ar fi vrut să aibă conştiinţa împăcată, aruncau câteva săgeţi spre Temüjin. Toate siluetele acelea şovăielnice şi nehotărâte aduceau cu un teatru de umbre.

Când săgeţile duşmane s-au înmulţit, din partea cealaltă, dinspre nord, pe unde fugeau femeile şi copiii, s-a auzit o gălăgie mare.

Temüjin şi cei trei tovarăşi ai săi s-au întors la corturi. În clipa când au pătruns în tabără, grupul fugarilor se împrăştiase în spatele îngrăditurii. Tropăitul copitelor se amesteca cu ţipete şi vaiete, iar Jelme striga cât îl ţinea gura.

Temüjin i-a poruncit să ducă tot grupul la ieşirea din spate, iar el s-a îndreptat în direcţia opusă, spre gardul de la miazănoapte. Săgeţile curgeau din toate părţile. Temüjin, Belgütei, Qasar şi Bo'orchu, pitiţi în spatele corturilor, au început să tragă şi ei. Dincolo de îngrăditură, pământul era abrupt şi duşmanii nu puteau fi urmăriţi. În curând însă, au putut fi zărite, din când în când, siluetele câtorva călăreţi, care nu păreau însă hotărâţi să pătrundă în tabără. Temüjin şi tovarăşii săi şi-au apărat poziţia trimiţând câteva săgeţi spre duşman care, deşi atacase tabăra, nu părea hotărât să pornească într-adevăr la asalt. Au luptat astfel destulă vreme pentru a-i îngădui lui Jelme să ducă femeile şi copiii la o oarecare depărtare.

Bo'orchu s-a întors în goana calului, strigând: „Sunt merkiţii!" Abia atunci a înţeles Temüjin că nu erau tayichi'ut, aşa cum crezuse.

Văzând îndată că săgeţile duşmane nu veneau doar din nord şi din est, ci din toate părţile, Temüjin le-a poruncit celor trei tovarăşi să părăsească tabăra şi să se adăpostească pe munte. Era zadarnic şi primejdios să încerce să mai ţină piept atacatorilor. Bo'orchu s-a aşezat în frunte şi s-a îndreptat spre ieşirea din spate, urmat de Temüjin, Qasar şi Belgütei. Ajunşi afară, n-au mai văzut nici urmă de fugari; poate că Jelme îi dusese undeva, la adăpost.

„Să ne împrăştiem!", a strigat atunci Qasar, şi fiecare şi-a mânat calul în altă direcţie. Temüjin a gonit drept înainte, spre apus, prin stepă, apoi şi-a schimbat direcţia şi a pornit să urce pajiştea în pantă lină de la poalele muntelui Burqan. Nu-l mai ajungea nicio săgeată. Îi zărea pe Qasar şi pe Belgütei, mici ca nişte furnici, care goneau călare pe coastă, spre culmea dealului. Doar Bo'orchu se făcuse nevăzut, ceea ce l-a îngrijorat pe Temüjin, dar numai pentru o clipă. Pentru că silueta călăreţului s-a ivit acolo unde nu se aştepta nimeni.

*

Temüjin, Qasar, Belgütei şi chiar Bo'orchu s-au întâlnit în după-amiaza aceleiaşi zile. Iar seara au ajuns din urmă grupul de femei şi

copii condus de Jelme.

Acesta i-a întrebat: „Aţi văzut-o pe Börte?” Le-a povestit apoi că nici nu ieşiseră bine din tabără, prin spate, că Börte fusese nevoită să coboare de pe cal, care fusese rănit. Urcase apoi într-o căruţă neagră care se afla lângă iesle şi la care bătrâna slujnică Qo’aqchin înhămase un bou cu spinarea bălţată. Grupul o luase înainte, aşa că ea plecase din tabără străbătând câmpul, pentru a scăpa de urmăritori.

După ce a ales locul pentru înnoptat, Temüjin a petrecut câteva zile bătând călare pădurile, câmpiile, coastele stâncoase ale muntelui Burqan, în căutarea lui Börte. Dar toate încercările au fost zadarnice.

În cea de-a patra zi, i-a trimis pe Bo’orchu, Belgütei şi Jelme să cerceteze la poalele muntelui. Când a aflat că nu mai era nici urmă de merkit, a coborât de pe muntele Burqan împreună cu tot tribul. A aflat mai târziu că atacatorii erau conduşi de trei căpetenii merkite din familii diferite. Dar nu ştia ce se întâmplase cu Börte şi cu bătrâna slujnică. Abia după o lună a aflat că femeile fuseseră prinse de merkiţi şi duse în tabăra lor, unde rămăseseră.

Când se gândea la soarta lui Börte, Temüjin credea că-şi pierde minţile. Pe de altă parte, cum să nu se bucure că, în afară de ea şi de Qo’aqchin, toţi ceilalţi ajunseseră înapoi în tabără, teferi şi nevătămaţi? Gândindu-se că norocul îi vine de la muntele Burqan, unde se adăpostiseră şi care îi ocrotise, a hotărât să-i mulţumească printr-o ceremonie.

I-a adunat pe oamenii din tabără în faţa cortului său, din care orice urmă de căldură dispăruse după răpirea lui Börte, şi a ridicat un altar. Apoi le-a vorbit tuturor astfel: „Prin bunăvoinţa atotputernicului munte Burqan, am scăpat de merkiţi. Datorită lui, vieţile noastre neînsemnate de furnici şi de păduchi au fost cruţate. Să-l cinstim în fiecare dimineaţă pe Burqan! Să-l pomenim în fiecare zi! Aşa să rămână pentru noi, borjiginii, de-acum şi pururea!”

Apoi Temüjin s-a întors spre munte, şi-a pus cingătoarea în jurul gâtului, şi-a luat într-o mână tichia[16], iar pe cealaltă a pus-o în dreptul

---

[16] Mongolii credeau că voinţa omului stă în tichie şi cingătoare. Desfacerea cingătorii şi scoaterea tichiei de pe cap erau socotite semne de respect ori de supunere.

inimii, a îngenuncheat şi a turnat cumâs pe pământ. A făcut aşa de nouă ori şi s-a rugat.

Au urmat zile de frământare pentru Temüjin. De la răpirea lui Börte, i se părea că tot ce-l înconjura îşi pierduse farmecul. Trebuia neapărat s-o aducă înapoi de la merkiţi. Temüjin avea tovarăşi credincioşi, gata să-şi dea viaţa pentru el fără părere de rău, dar numărul acestora era mic – abia o duzină –, atacarea unei tabere merkit fiind, prin urmare, o treabă destul de primejdioasă.

Chimbei Căpăţânosul s-a arătat dornic, în mai multe rânduri, să meargă în recunoaştere până la tabăra merkit, dar de fiecare dată, la întoarcere, spunea acelaşi lucru: „Au pus cincizeci de paznici în jurul satului. Niciun şoarece nu s-ar putea strecura în tabără fără să fie zărit."

Temându-se de răzbunarea lui Temüjin, erau mereu la pândă.

Chimbei, dorind să-şi ducă treaba la bun sfârşit, se ducea o dată la două-trei zile să cerceteze tabăra. Venea cu toate amănuntele pe care le putea afla. Temüjin era astfel înştiinţat cu privire la cele mai mărunte lucruri, precum numărul de cai, de pildă.

A aflat însă, nu după multă vreme, un lucru de mare însemnătate: atacul neaşteptat al merkiţilor fusese plănuit cu grijă. Odinioară, Yesügei o răpise pe Höelün de la un tânăr merkit, iar oamenii tribului nu uitaseră nici acum, după mai bine de douăzeci de ani. Şi le trecuse prin cap, drept răzbunare, să o răpească pe tânăra soţie a lui Temüjin. Urziseră totul când aflaseră despre venirea lui Börte în tabăra lui Temüjin, şi de atunci aşteptaseră fără încetare prilejul de a-şi duce planul la îndeplinire.

Trecuseră mai multe luni de la răpirea lui Börte. În primăvara anului următor, Temüjin a împlinit douăzeci şi cinci de ani. Ca şi merkiţii, se gândea tot timpul cum să facă să se răzbune. Spre deosebire de ei însă, nu avea să aştepte douăzeci de ani. Avea să se folosească de orice, de cea mai mică scăpare a duşmanilor, ca să se răzbune fără întârziere.

Temüjin încerca să-şi alunge din minte părul strălucitor al lui Börte şi ceafa ei albă. Pentru că astfel de gânduri trezeau în el o mânie cumplită, chinuitoare.

Când Chimbei se întorcea în tabără după expediţiile la merkiţi,

Temüjin se mulţumea să-l asculte, fără să-l întrebe niciodată nimic. El, care era atât de tăcut, se închisese acum cu totul în sine, iar chipul său de piatră nu îngăduia nimănui să-i pătrundă tainele inimii.

Şi totuşi, o dată, o singură dată, şi-a călcat pe inimă. După ce l-a ascultat până la capăt pe Chimbei, a mişcat uşurel buzele. Chimbei, care nu-l auzise, l-a rugat să mai spună o dată. Atunci Temüjin a întrebat, în şoaptă: „Ce s-a întâmplat cu Börte?”

Chimbei, neputând ocoli răspunsul, a rostit doar atât: „Un tânăr merkit, pe nume Chilger, şi-a făcut-o soţie.” La care Temüjin s-a schimbat la faţă, i-a întors spatele lui Chimbei şi a plecat.

A fost singura dată când soarta lui Börte a fost pomenită de Temüjin şi Chimbei. După aceea, Temüjin a fost şi mai tăcut, iar chipul său întunecat n-a mai fost luminat niciodată de vreun zâmbet.

De la răpirea lui Börte, numele tinerei femei era învăluit într-o tăcere de nepătruns şi nimeni din sat, nici Höelün, nici Qasar, nici sora lui mai mică, Temülün, şi cu atât mai puţin slujnicele nu mai cutezau să-l rostească.

Cam la o lună de când îl silise pe Chimbei să-i spună ce se întâmplase cu Börte, Temüjin şi-a deschis sufletul în faţa lui Qasar, a lui Belgütei şi a lui Bo’orchu şi le-a împărtăşit planul pe care îl gândise zile şi nopţi în şir: aveau să atace tabăra merkit ca s-o aducă înapoi pe Börte. Toţi bărbaţii, fără excepţie, aveau să ia parte la atac, iar satul avea să rămână în grija femeilor. Niciodată până atunci, în niciun trib, tabăra nu fusese lăsată în grija unor femei singure şi fără apărare. De această dată, Temüjin avea de gând să le dea şi arme, ca să poată apăra satul în lipsa bărbaţilor, dorindu-i pe toţi alături în atacul împotriva merkiţilor.

Qasar, Belgütei şi Bo’orchu au fost de acord cu planul. Ştiau prea bine că hotărârea lui Temüjin era luată şi că, îndrăzneaţă sau nu, nu le rămânea decât s-o ducă la bun sfârşit. Satul număra doar treizeci de bărbaţi, cu bătrâni cu tot.

Temüjin a stabilit atacul peste douăzeci de zile, alegând noaptea cea mai întunecată, când luna se afla în ultimul pătrar. Tabăra merkit era aşezată la miazăzi de lacul Baikal, nu departe de confluenţa fluviilor Orhon şi Selengga. Ca să ajungă acolo fără să mâne caii prea tare, aveau nevoie de câteva zile de mers pe un drum pe care Chimbei

îl ştia cu ochii închişi, pentru că-l făcuse de nenumărate ori.

În zilele dinaintea atacului, cele zece femei din sat, începând cu Höelün şi cu Temülün, care avea şaptesprezece ani, au învăţat în fiecare zi, cu arma în mână, să apere tabăra. Cât despre Temüjin, acesta a lăsat în seama lui Bo'orchu pregătirile şi a hotărât să meargă împreună cu Qasar şi cu Belgütei în tabăra kereyit, la To'oril-han, luând şi câţiva cai neînşeuaţi. Se gândea să împrumute de la căpetenia kereyit arme mai bune, ca să compenseze astfel numărul mic al oamenilor. Deşi avea cai minunaţi, în stare să se avânte în orice bătălie, nu putea spune acelaşi lucru despre arme, care erau puţine, mai ales că trebuia să lase o parte din ele femeilor din tabără. Şi apoi, dorea să-şi înzestreze tovarăşii, gata să-şi dea viaţa pentru el, cu arme pe măsura vitejiei lor.

*

Temüjin şi fraţii săi au mers câteva zile de-a lungul fluviului Orhon, în sus, şi au ajuns la tabăra kereyit, în inima Pădurii Negre, pe malurile Tulei.

Aflat dinaintea lui To'oril-han, care avea aceeaşi privire de oţel, aceeaşi frunte severă, Temüjin i-a povestit fără ocolişuri totul, în amănunt. Şeful kereyit şi-a privit mai întâi oaspeţii în tăcere. După câteva clipe de gândire, şi-a schimbat expresia şi a rostit: „Fiu al răposatului Yesügei! Ai uitat cumva făgăduiala pe care ţi-am făcut-o mai demult? Nu ţi-am spus oare că în schimbul blănii de zibelină neagră am să-ţi adun poporul risipit? Se pare că a venit vremea! Pentru tine, fiu al răposatului Yesügei, am să-mi adun oastea. Am s-o trimit să-i ucidă până la unul pe blestemaţii de merkiţi care rătăcesc la miazăzi de Baikal şi ca s-o aducă înapoi pe Börte, soţia ta!"

To'oril-han s-a oprit. Apoi, cu ochii plini de o lumină şi mai rece decât de obicei, a adăugat, răspicat: „Cocoşeilor, aţi început să creşteţi! Iată că a sosit clipa să vă ajut! Am să pornesc la drum în fruntea unei armate de douăzeci de mii de oameni, care va alcătui aripa dreaptă. Voi mergeţi la Jamuqa, şeful jadarat, care se află aşezat în ţinutul Qorqonaq, şi spuneţi-i din partea mea următoarele: «Pentru urmaşii lui Yesügei, To'oril-han este gata să adune o armată de douăzeci de mii de oameni, ca să-i ucidă pe blestemaţii de merkiţi. Tu,

Jamuqa, strânge-ţi călăreţii ca să alcătuieşti aripa stângă. Şi să hotărăşti clipa şi locul în care ne vom întâlni!»”

Temüjin, năucit, nu-şi desprindea privirea de la chipul lui To’oril-han. Nu văzuse până atunci pe cineva luând o hotărâre atât de însemnată într-un timp atât de scurt. În trăsăturile acelea aspre şi reci era ceva care se potrivea întru totul cu uşurinţa cu care luase acea hotărâre.

Ieşind din cortul lui To’oril-han, Temüjin a rezolvat şi problema armelor, care-l adusese până acolo, apoi a plecat în grabă spre tabăra lui. Cei trei fraţi au mers călare aproape fără să se oprească.

Îndată după sosire, Qasar şi Belgütei, lăsându-l pe Temüjin în tabără, şi-au pus desagii cu merinde pe cai şi au plecat în grabă la Jamuqa.

Acesta, urmaş al unui frate de-al lui Qabul, primul han mongol, făcea parte din clanul borjigin. Era cam cu cinci ani mai mare decât Temüjin, care-l cunoştea, pentru că-l văzuse o sigură dată, când avea şase-şapte ani: se jucase cu Jamuqa într-o zi când adolescentul venise cu tatăl său în tabăra lui Yesügei. Avea încă în minte chipul băiatului bucălat, săritor şi blajin. Foarte precoce pentru vârsta lui, îi uimise chiar şi pe cei mari prin înţelepciunea vorbelor sale.

Qasar şi Belgütei, plecaţi în solie la Jamuqa, s-au întors rupţi de oboseală în dimineaţa celei de-a cincea zi, s-au înfăţişat lui Temüjin şi i-au vorbit despre întâlnirea lor cu şeful jadaraţilor.

„A spus că îi pare rău că ne-au atacat merkiţii. Şi că se bucură să ne poată da o mână de ajutor, adunându-şi trupele precum îi cere To’oril-han. A mai zis că a venit vremea să pornim spre fluviul Kilqo, să facem plute din trestie, ca să putem apoi ajunge la locul unde se află tabăra merkit, să pătrundem prin deschizătura de fum în corturile lor şi să le doborâm. Şi că trebuie să luăm femeile şi copiii şi să ucidem toţi bărbaţii, până la unul, ca să nu rămână în urma noastră decât pustiul.”

Qasar rostise toate acestea dintr-o răsuflare. Belgütei a continuat: „Jamuqa a spus: «Ca să vestim începutul ostilităţilor, am să torn cumâs pe pământ! Am să bat în toba mea din piele de taur negru! Am să-mi pun platoşa şi am să încalec pe armăsarul cel negru! Am să iau lancea de oţel şi am să-mi pun săgeţile în tolba de scoarţă de migdal!

To'oril-han, am să-ţi aştept oastea peste zece zile, la căderea nopţii, la Botoqan-bo'orji. Voi fi însoţit de douăzeci de mii de oameni. Chiar dacă bate vântul, să fii acolo la ceasul hotărât! Chiar dacă se cutremură pământul, să fii acolo, *anda!*»"

Bo'orchu a fost trimis la To'oril-han, în inima Pădurii Negre, ca să-i transmită vorbele lui Jamuqa.

Lui Temüjin nici prin cap nu-i trecuse că lucrurile se vor desfăşura astfel. Gândul că se vor strânge pentru el patruzeci de mii de oameni i se părea un vis. Cele două armate aveau să se alăture oamenilor lui şi să se năpustească fără milă asupra taberei merkit, la confluenţa fluviilor Orhon şi Selengga.

În ziua hotărâtă, Temüjin s-a dus la locul întâlnirii cu cei treizeci de oameni, număr cu totul neînsemnat faţă de forţele lui Jamuqa şi ale lui To'oril-han. Cei douăzeci de mii de oameni ai lui Jamuqa erau acolo, dar To'oril-han, în pofida a ceea ce făgăduise, n-a ajuns decât după trei zile.

Temüjin nu-l mai văzuse pe Jamuqa de mai bine de zece ani, dar acesta păstrase ceva din adolescentul de altădată. Spre deosebire de To'oril-han, avea faţa luminată tot timpul de un zâmbet blând, iar trupul său, deşi destul de rotofei, clocotea de energia bărbatului ajuns în floarea vârstei. Temüjin s-a întrebat cum oare chemarea hotărâtă la arme care ajunsese la el prin Qasar şi Belgütei a putut ieşi din gura unei fiinţe atât de blajine.

Atacul asupra taberelor merkit a pornit a doua zi, în zori. Cei patruzeci de mii de războinici au trecut fluviul Orhon pe plute de trestie, apoi, rânduiţi ca pentru luptă, s-au repezit ca valul mării asupra câmpiei aflate în stăpânirea neamului merkit, înghiţind, unul după altul, cătunele.

Merkiţii adunaseră o armată de zece mii de oameni, pe care o desfăşuraseră în jurul taberei. În mai puţin de o zi, lucrurile s-au lămurit. Temüjin, în fruntea câtorva sute de războinici încredinţaţi de To'oril-han, s-a aruncat pe urmele merkiţilor care părăsiseră câmpul de bătălie spre a se adăposti în sat. Nemaivoind să lupte, se ascunseseră care pe unde. Temüjin a răscolit toate corturile, la rând.

N-a trecut multă vreme şi le-a găsit pe Börte şi pe bătrâna Qo'aqchin. Neştiind că atacul fusese gândit de Temüjin pentru a le

elibera, cele două femei se ascunseseră în fundul unui cort, de teama primejdiei. Când l-a văzut pe Temüjin, Börte a scos un strigăt slab de uimire.

Temüjin n-a rostit niciun cuvânt şi i-a dat-o în grijă fratelui său Qasar, după care s-a întors pe câmpul unde se aflau To'oril-han şi Jamuqa. Le-a arătat celor doi o adâncă recunoştinţă, fiindcă făcuseră totul ca să-l ajute.

To'oril-han şi Jamuqa şi-au ridicat fiecare tabăra, la o leghe mai încolo. Niciunul dintre ei nu se hotăra să plece. Purtarea lor se deosebea cu totul de cea dinaintea bătăliei: lui Temüjin i se păruse că bărbaţii se pândeau unul pe altul.

Între timp, merkiţii erau ucişi pe capete. Niciun bărbat n-a scăpat cu viaţă; în fiecare zi treceau pe câmp convoaie de merkiţi târâţi spre locul de execuţie. Femeile au fost adunate într-un loc neted, la jumătatea drumului dintre taberele lui To'oril-han şi Jamuqa, cu toate bunurile casnice, îngrămădite unele peste altele. Ceva mai încolo se aflau oile şi caii.

Temüjin şi tovarăşii săi s-au instalat în trei corturi, ridicate la marginea taberei merkit, rămasă pustie. Mirosul de hoit, care plutea în aer zi şi noapte, ajungea până la ei.

Într-o zi, To'oril-han l-a înştiinţat pe Temüjin că îl aşteaptă la împărţirea prăzii şi a femeilor. Numai că acesta socotea că nu are dreptul la împărţeală; de altfel, nici nu dorea. Ajuns la To'oril-han, i-a mărturisit ce simte, dar bătrânul şef kereyit nu înţelegea lucrurile astfel, iar Jamuqa era şi el de aceeaşi părere: fireşte, armatele le adunaseră ei, dar Temüjin luase parte la luptă, ceea ce-i dădea dreptul la partea lui. Temüjin, pe care argumentele celor doi nu izbuteau să-l clintească, s-a încăpăţânat să refuze.

Miile de femei şi prada au fost împărţite cu dreptate în faţa mulţimii de războinici şi duse în taberele lui To'oril-han şi Jamuqa. Turmele de oi şi de cai care acopereau păşunile la o jumătate de leghe mai încolo au fost împărţite în două. Unele lucruri însă, ca de pildă pajiştile şi câmpurile, munţii, văile, nu se puteau împărţi. Locul era departe de ţinutul kereyit, ca şi de cel al lui Jamuqa. În schimb, mica tabără a lui Temüjin era mult mai aproape.

Temüjin s-a gândit că n-ar strica să pună stăpânire pe acest

teritoriu, după plecarea celor două căpetenii. Bineînţeles, deocamdată nu avea cu ce să-l lucreze, dar dacă familiile din clan se înmulţeau, avea să le răspândească în cele patru colţuri ale podişului.

Temüjin trimisese în tabăra păzită de femei jumătate din cei treizeci de oameni, cu Bo'orchu în frunte. Mai putea aşadar rămâne în preajma taberei pustiite a merkiţilor atât cât dorea. Qasar şi Belgütei începuseră să se plictisească, dar Temüjin nu se îndura să plece. Nu se cuvenea s-o facă înainte ca To'oril-han şi Jamuqa să ridice tabăra. Dar mai era şi altceva.

Ce să facă cu Börte? N-o văzuse decât o dată, în clipa când o găsise. De atunci se gândise mereu la ea. Numai că imaginea care îl urmărea era altfel decât cea pe care o avea în minte în satul lui, de la poalele muntelui Burqan. Börte era înfăşurată într-un veşmânt albastru, pletele cu reflexe roşcate şi pielea albă îi străluceau tot cum ştia el, dar trupul nu mai arăta la fel. Haina era neobişnuit de largă. Cu toată nebunia acelei nopţi de măcel, Temüjin ştia că nu visase: Börte era însărcinată.

De când o dăduse în grija lui Qasar, Temüjin nu-l întrebase pe fratele său nimic despre starea lui Börte. Iar acesta, deşi avea grijă de cumnata sa, nu pomenea niciodată nimic. Tăcerea nu făcea decât să-l încredinţeze că nu se înşelase.

Într-o zi, Temüjin s-a gândit să-l descoasă pe Chimbei, care intrase în cort. Dar în clipa în care s-a uitat la el, a luat o hotărâre. De ce să-i ceară părerea, de vreme ce, cum i-ar fi spus fără îndoială şi tovarăşul său, nu se mai putea schimba nimic. Se întâmplase un lucru pe care Börte nu-l dorise şi nici nu-l căutase.

„Spune-i lui Qasar s-o aducă pe Börte!", i-a poruncit Temüjin lui Chimbei. Acesta s-a făcut nevăzut. Îndată a intrat Qasar, care părea încordat şi care i-a spus numai atât: „Pe Börte o găseşti cu două corturi mai încolo!"

Temüjin, simţind ceva ciudat în vorbele lui Qasar, a ieşit şi s-a îndreptat spre cortul în care se afla Börte. Femeia, întinsă pe pat, era scăldată în razele care pătrundeau prin deschizătura de fum. Temüjin a zărit alături de ea un prunc abia născut. A văzut-o şi pe bătrâna Qo'aqchin, aplecată cu grijă asupra copilului.

Temüjin s-a apropiat de pat. Börte, slăbită, a ridicat privirile spre

el. Cum tăcea, i-a arătat copilul cu privirea şi a murmurat câteva cuvinte, cu o urmă de zâmbet.

„Dă-i un nume”: acestea au fost vorbele pe care le-a auzit Temüjin.

„Eu trebuie să-i dau un nume?”

La această întrebare, Börte a răspuns cu glas limpede şi răspicat: „Doar este copilul tău!”

Temüjin s-a înfuriat: „Cum dovedeşti că este al meu?” „Dar cum dovedeşti că nu este al tău?”, a strigat Börte, cu puterea deznădejdii.

Temüjin, fără să-şi dea seama, începuse să se plimbe prin cort. Nu putea sta pe loc, în starea în care era. Prea multe gânduri îl copleşeau deodată.

„Cum să dovedesc că nu este al tău? Nu ştiu, şi nici tu nu ştii!”

Glasul lui Börte încă mai răsuna în urechile lui Temüjin. Dar nu era în stare să-l asculte. Nu era încă pregătit.

Neputându-şi rândui gândurile care-i cutreierau mintea, Temüjin s-a oprit şi a rostit, cu glas uscat: „Jöchi!”

„Jöchi?” a rostit şi Börte, ca un ecou. În limba lor, cuvântul însemna „oaspetele”. Numele, ţâşnit din inima lui tulburată, fusese ales de Temüjin pentru copilul pe care Börte îl adusese pe lume, dar mai ales pentru fiinţa care, asemenea lui, nu avea să ştie cine îi este tată.

Numindu-l astfel pe copil, îşi arăta dorinţa de a o ierta pe Börte şi hotărârea de a primi pruncul pentru totdeauna printre ai săi, ca pe un oaspete, cu toată îndoiala ce plutea asupra părintelui.

Temüjin a stat multă vreme aplecat asupra copilului care dormea lângă Börte. Soarta copilului avea să fie umbrită de gândul care îl chinuise şi pe el ani de zile: avea oare sânge mongol? Ca şi lui Temüjin, soarta îi cerea să se facă lup, ca să-şi dovedească obârşia mongolă sau, cel puţin, să-şi închine puterile acestui vis.

„Orice s-ar întâmpla, am să fiu lup! Şi tu ai să fii, într-o zi!”: au fost primele vorbe pe care Temüjin i le-a spus, din inimă, lui Jöchi. Erau pline de dragoste adâncă, dragostea oricărui părinte pentru fiul său.

Börte tăcea, nelăsând să se ghicească nimic din ce simţea faţă de alegerea numelui. Era mulţumită? Supărată? Nu i se putea citi pe chip ce avea în inimă. Într-un târziu, şi-a întors încetişor capul spre Temüjin. Faţa, încă trasă, era uimitor de senină. Ochii îi erau plini de

lacrimi, care-i curgeau şiroaie pe obrajii strălucitori.

Temüjin şi-a întors faţa de la copil, şi-a îndreptat privirile spre cea pe care o căutase atâta vreme şi i-a spus câteva cuvinte pline de duioşie: „Să trimitem un sol la onggiraţi! Cum au să se mai bucure tatăl şi mama ta!”

Totuşi, în acea zi, a simţit faţă de toate femeile ceva care avea să rămână adânc înrădăcinat în sufletul lui, ca un soi de idee fixă. Putea recunoaşte frumuseţea, dragostea, sinceritatea unei femei, dar nu mai credea că este ceva veşnic. Însuşirile unei femei erau, oricum, trecătoare. Nici Börte, nici Höelün nu erau altfel. Era în liniştea lor o putere ascunsă, care le îngăduia să dea viaţă, în orice clipă, unui „oaspete”. Börte şi Höelün puteau aduce pe lume lupi de neam mongol, dar şi merkit, tătar ori kereyit. Erau ca o matcă primitoare pentru sămânţa tuturor triburilor. Cum să te împaci cu gândul că o femeie pe care o iubeşti şi care te iubeşte poate da naştere copilului unui duşman?

Temüjin avea încredere în credinţa, curajul, spiritul de sacrificiu al oamenilor săi, dar nu putea simţi acelaşi lucru faţă de femei: nu se putea bizui pe ele. Nu aveai parte de frumuseţea, dragostea, credinţa femeilor decât când îţi aparţineau, şi numai atunci. Bărbaţii din alte triburi ţi-i puteai face robi pentru totdeauna, îi puteai supune prin forţă, îi puteai lega de tine. Cu femeile era însă altceva: în afara îmbrăţişărilor, când le aveai pe de-a-ntregul, nu le puteai stăpâni.

Temüjin a hotărât că Börte va fi de-acum înainte numai a lui, pentru totdeauna. Dar trebuia să ajungă destul de puternic, ca nimeni să nu i-o mai poată răpi.

„De acum înainte, nu te mai las singură nicio clipă. Ca nimic să nu-ţi mai ştirbească frumuseţea şi credinţa.”

Temüjin nu i-a mărturisit lui Börte că o iubeşte, nici că dragostea lui pentru ea rămăsese neschimbată: asemenea vorbe îi păreau fără putere şi fără însemnătate. S-a mulţumit să spună că o doreşte numai pentru el: era felul lui de a-şi arăta iubirea.

Capitolul 3

To'oril-han şi Jamuqa şi-au mai lăsat trupele în regiune timp de aproape o lună. Acum, că femeile şi bunurile fuseseră împărţite, nimic nu-i mai ţinea în loc. Cu toate acestea, niciunul nu se îndura să plece primul. La început, Temüjin găsise stranie această nehotărâre, dar dacă se gândea bine, era o regulă legată de practica războiului: să pleci înaintea celuilalt însemna, dacă acesta avea gânduri necurate, să te expui primejdiei de a fi atacat pe la spate. Era limpede că amândoi doreau să evite acest lucru.

Temüjin a învăţat ceva din purtarea celor doi bărbaţi: To'oril-han şi Jamuqa, fiind *anda*, îşi juraseră credinţă pe viaţă şi pe moarte, dar tărăgănarea dovedea că nu aveau încredere unul în celălalt. Temüjin a priceput atunci că dacă To'oril-han îşi mobilizase armata, n-o făcuse din dorinţa părintească de a-l scoate pe fiul lui Yesügei din încurcătură. Hotărâse pe loc să-şi adune luptătorii când Temüjin îi ceruse arme ca să-i atace pe merkiţi pentru că descoperise prilejul mult visat de a trece el însuşi la acţiune. Fără îndoială, pândise demult clipa când avea să poată şterge acest clan de pe faţa pământului. Nu-i trebuia decât un pretext ca să-şi justifice intervenţia. Or, merkiţii, atacând tabăra lipsită de apărare a lui Temüjin şi răpind-o pe Börte, făcuseră un lucru josnic, faţă de care o încercare sortită să-i aducă înapoi soţia lui Temüjin nu avea nimic condamnabil. Pe de altă parte, dacă To'oril-han căutase sprijinul lui Jamuqa, o făcuse spre a-şi întări armata, dar mai ales pentru că, alăturându-se tânărului şef care făcea parte, ca şi Temüjin, din clanul borjigin, putea da o aparenţă şi mai legitimă actului său. În toată această operaţiune, Temüjin o recuperase pe Börte, în vreme ce To'oril-han şi Jamuqa, împărţind pe din două uriaşa avere a unui alt trib, ajunseseră stăpânii acestuia.

Temüjin s-a gândit că avea tot interesul să se alieze cu unul ori cu altul dintre cei doi bărbaţi. I se părea singura cale de a-şi mări tabăra. A hotărât să-l aleagă pe Jamuqa: pentru a se sustrage ameninţărilor venite din partea clanului tayichi'ut, era mai bine să se pună sub protecţia acestuia, care făcea parte din clanul borjigin. De altfel, numeroşi supuşi ai lui Yesügei, care se apropiaseră de tayichi'ut după

moartea căpeteniei lor, se alăturaseră mai târziu taberei lui Jamuqa. Prin urmare, Temüjin se afla pe un teren oarecum cunoscut.

*

Temüjin le-a sugerat lui To'oril-han şi lui Jamuqa să-şi ridice tabăra în aceeaşi zi şi să plece în direcţii opuse.

Cât despre el, s-a alăturat lui Jamuqa şi oamenilor acestuia, care se întorceau la Qorqonaq, pe malurile fluviului Onon, în vreme ce To'oril-han, ocolind muntele Burqan, s-a îndreptat în fruntea luptătorilor spre tabăra din Pădurea Neagră, lângă râul Tuia, oprindu-se din când în când ca să vâneze.

Însoţit de Börte, Temüjin s-a întors în satul aflat pe coasta muntelui Burqan, din care izvorăsc fluviile Onon şi Kerulen. Aduseseră cu ei două făpturi fragede, care nu se aflaseră acolo mai înainte: Jöchi şi un copil drăgălaş de cinci ani, pe nume Küchü, care purta pe cap o căciulită de zibelină şi era încălţat cu cizmuliţe din piele de capră. Temüjin l-a dus pe Küchü în cortul mamei sale, spre a i-l dărui. Höelün, ai cărei copii erau de-acum mari – până şi mezina Temülün avea şaptesprezece ani – a fost de-a dreptul încântată. Küchü era singurul care mai avea sânge curat de merkit, pentru că toţi bărbaţii din tribul lui fuseseră măcelăriţi. Aşa că putea fi socotit o adevărată comoară.

După câtva timp, Temüjin a părăsit coasta muntelui Burqan şi s-a îndreptat spre Qorqonaq, aşezându-se nu departe de tabăra lui Jamuqa. A doua zi, cei doi au făcut jurământul de *anda*.

Ceremonia a avut loc la Qorqonaq, pe un pinten de stâncă mărginit într-o parte de copaci umbroşi. Temüjin a petrecut în jurul mijlocului lui Jamuqa o cingătoare de aur luată în timpul luptei de la o căpetenie merkit şi i-a spus să încalece pe un cal cu coama neagră, luat şi el de la duşman. La rândul său, Jamuqa i-a dăruit lui Temüjin o cingătoare de aur luată tot de la o căpetenie merkit şi un cal alb care semăna cu un căprior cu coarne. Amândoi au strigat cu glas tare *anda!* Strigătul a dat semnalul unei petreceri la care a luat parte toată suflarea şi care a ţinut până târziu, cu cântece, muzică şi dansuri ce au adus în faţa învingătorilor tinere merkit care îşi pierduseră în măcel un părinte, un soţ, un frate.

La ospăţ, Temüjin a şezut alături de Jamuqa, ştiind prea bine că jurământul pe care-l făcuseră amândoi nu însemna mare lucru. Atâta vreme cât va dori, Jamuqa se va sluji de el, apoi, dacă lucrurile se vor înrăutăţi, nu va şovăi să-l părăsească, aşa cum faci cu o unealtă stricată.

Sub razele lunii care îl luminau pe jumătate, chipul blând al lui Jamuqa, mereu zâmbitor, a căpătat deodată o expresie pe care nu o avusese în timpul zilei: arăta o asemenea cruzime încât Temüjin a simţit că-i îngheaţă sângele în vine.

Cu toate acestea, Temüjin găsea o mulţime de foloase în faptul că devenise *anda* lui Jamuqa şi că se apropiase de tabăra lui. Avea să schimbe cu uşurinţă lâna şi putea spori după dorinţă numărul cailor şi al oilor. Temüjin se bucura de un lucru pe care nu-l prevăzuse: întoarcerea în număr mare a celor din neamul lui, care părăseau clanul tayichi'ut şi veneau să i se alăture. În fiecare zi, tabăra se mărea cu câteva corturi, iar uneori soseau deodată chiar zece familii. Mişcarea de populaţie îi umplea de ciudă pe cei din clanul tayichi'ut. Însă, la nevoie, *anda* Jamuqa avea, prin simpla lui prezenţă, un rol moderator, împiedicându-l pe şeful tayichi'ut, Tarqutai, să treacă la acţiune.

Chiar în sânul clanului lui Jamuqa, balanţa începea să se încline în favoarea lui Temüjin. Felul în care cele două căpetenii îşi conduceau taberele era complet diferit: dacă Jamuqa împărţea foloasele în chip egal, Temüjin stabilise un sistem de repartiţie proporţional cu eforturile fiecăruia, care îi avantaja pe cei ce lucrau mai mult.

În tabăra lui Jamuqa, cei leneşi erau favorizaţi, în detrimentul tinerilor harnici. Prin urmare, numărul celor care doreau să i se alăture lui Temüjin creştea.

Această evoluţie a lucrurilor nu-i putea scăpa lui Jamuqa. La un an şi jumătate după jurământul schimbat cu Temüjin, l-a poftit pe acesta la o partidă de vânătoare. O asemenea invitaţie, făcută în afara sezonului, era cel puţin ciudată. Pe deasupra, Temüjin simţise de câteva zile, în tabăra lui *anda*, o anumită agitaţie, care ascundea fără îndoială ceva.

Le-a împărtăşit pe dată aceste gânduri apropiaţilor lui, Qasar, Belgütei, Bo'orchu şi Jelme. Toţi au fost de părere că invitaţia nu

trebuia acceptată. Asupra măsurilor care trebuiau luate, părerile erau însă împărţite: să aştepte reacţia lui Jamuqa la acest refuz ori să meargă înainte şi să risipească o eventuală neînţelegere?

Temüjin le-a chemat pe Höelün şi pe Börte, ca să le ceară şi lor părerea. Nici n-a terminat bine de povestit că Börte, luând-o înaintea lui Höelün, a rostit cu glas hotărât: „Trebuie să plecăm de aici la noapte! Mâine-dimineaţă va fi prea târziu!”

Au tăcut cu toţii. Nu era o hotărâre uşoară, pentru că aveau să desfacă o tabără în plin avânt, să părăsească păşunile întinse pe care se străduiseră să le folosească cât mai bine. Atunci Börte, privindu-l pe Temüjin drept în ochi, i-a dat o veste neaşteptată: „Sunt însărcinată. Cred că nu doreşti să-i dai şi celui de-al doilea copil numele de Jöchi!” Auzind-o, Temüjin s-a hotărât.

Qasar, Belgütei, Bo’orchu şi Jelme au ieşit în mare grabă din cortul lui Temüjin. Într-o clipă, toată tabăra, care număra o sută de corturi, a fost cu fundul în sus. Oamenii clanului şi-au strâns corturile şi s-au îndepărtat de Qorqonaq în grupuri mici, de-a lungul râului. Între căruţe se înghesuiau turmele de oi şi de cai. Mulţimea buimăcită s-a rânduit până la urmă în alai, ca un ghem care se deşiră. După ce s-a deşirat până la capăt, o escortă de o sută de călăreţi s-a aşezat în coada convoiului.

Au mers aşa multă vreme, fără să se oprească. De câte ori treceau pe lângă un sat, Chimbei şi Chila’un pătrundeau călare printre corturi vestind că Temüjin îşi mută tabăra şi îndemnându-i astfel pe doritori să li se alăture.

Abia când au ajuns în ţinutul besüt, unul din clanurile tayichi’ut, Temüjin a oprit convoiul pentru un scurt răgaz de odihnă. Când a pătruns în tabără, n-a găsit pe nimeni: toţi locuitorii fugiseră. Temüjin a zărit în faţa unui cort un copilaş şezând jos, pe pământ.

„Cum te cheamă?”, l-a întrebat el. A fost nevoit să repete întrebarea de mai multe ori, ca să înţeleagă că se numeşte Kököchü.

„Şi ce faci aici, singur-singurel?”

„Păzesc tabăra”, a răspuns Kököchü.

Temüjin l-a luat în braţe pe copilaşul părăsit care păzea, cu atâta râvnă, cele câteva zeci de corturi, şi i l-a încredinţat lui Qasar. Dorea să i-l dăruiască lui Höelün.

Convoiul a părăsit satul când se ivea lumina alburie a zorilor. Când s-a crăpat de ziuă, trei fraţi din clanul jalayir li se alăturaseră la coada şirului de care. Acestea s-au oprit pentru mai multă vreme la marginea marilor podişuri. Nu după mult timp au început să apară oameni din micile tabere răspândite în ţinut. Unii veneau cu corturile încărcate în căruţe, alţii călare, în galop, în pâlcuri mici. Erau şi femei, copii, bătrâni, în cea mai mare parte foşti supuşi ai lui Yesügei, care se alăturaseră după moartea sa clanului tayichi'ut.

Convoiul a pornit din nou la drum şi a înnoptat în seara aceea pe malul unui lac. Aici i s-au mai adăugat încă vreo trei sute de persoane. După părerea lui Bo'orchu, noul grup cuprindea oameni din mai multe triburi din ţinut, începând cu jalayir, tarqut, mongut-kiyan, barula, mangqut, arulat, besüt, süldüs, qongqotan, negtei, olqunu'ut, ikires, noyakin, oronar, ba'arin. Erau acolo oameni din toate clanurile.

Temüjin, în fruntea convoiului la care se adăugaseră nou-veniţii, s-a îndreptat a doua zi spre râul Kimurqa. Pe măsură ce înainta, caravana era tot mai numeroasă. Ca să i se alăture, fratele mai mic al lui Bo'orchu, Ögölen-cherbi, părăsise clanul arulat, iar cei doi fraţi ai lui Jelme, Cha'urqan şi Sübötei, clanul uriangqan.

După-amiază, ajuns aproape de malul râului Kimurqa, Temüjin a ales pentru tabără un loc cu dealuri mici, ca nişte valuri, unde se puteau apăra în caz de atac al luptătorilor lui Jamuqa şi aveau şi locuri de păscut pentru animale.

*

După instalarea caravanei, cei ce fugiseră din tabăra lui Jamuqa soseau întruna: se iveau pe coasta dealurilor, în fundul văilor, apropiindu-se de tabără.

Printre ei se afla un bătrân în jur de şaizeci de ani, care nu-şi arăta vârsta, un anume Qorchi, din clanul ba'arin, însoţit de vreo douăzeci de familii.

Ajuns dinaintea lui Temüjin, a început să turuie ca şi cum ar fi dat un raport, spre a-l lămuri de ce anume venise: „Până acum nu m-am despărţit niciodată de Jamuqa. S-a purtat cu mine cu cea mai mare grijă. Dar a venit din Cer un semn care a arătat aşa: «Temüjin are să fie împăratul tuturor mongolilor. Du-te la el.» Asta am şi făcut."

Qorchi, care era cam pirpiriu, nu era deloc omul pe care să-l primeşti cu braţele deschise, dar Temüjin l-a ascultat cu un soi de emoţie: bătrânul, şi numai el, i se alăturase pentru că vedea în el pe viitorul stăpân al podişurilor mongole. Ceilalţi o făcuseră în nădejdea unui trai mai uşor şi ceva mai bun. Nu însă şi Qorchi. El ascultase de un semn ceresc.

Temüjin a cercetat îndelung obrazul zbârcit al bătrânului, luminat de scânteierile apusului, şi i-a grăit astfel:

„Dacă voi ajunge într-o zi împăratul tuturor mongolilor, am să te pun în fruntea a zece mii de oameni.” Temüjin a simţit atunci că strălucirea sângerie a apusului îi va rămâne pentru totdeauna în amintire, ca şi chipul scăldat în lumină al bătrânului trimis de Cer.

Qorchi i-a răspuns, nemulţumit: „Ce mare scofală să fii căpetenia a zece mii de oameni? N-ai decât să mă numeşti şef, dacă vrei, dar lasă-mă să-mi aleg după voie, dintre femeile şi fetele cele mai frumoase din ţinut, pe cele care-mi plac. Treizeci îmi vor fi de-ajuns. Doresc să am treizeci de fete frumoase, numai pentru mine.”

„Aşa să fie”, a rostit Temüjin către trimisul Cerului, căruia îi plăceau atât de mult femeile.

În zilele următoare, Temüjin n-a avut nicio clipă de răgaz. Populaţia taberei depăşea acum trei mii de persoane, iar lucrurile nu mai erau atât de uşor de rânduit ca înainte. Temüjin i-a numit pe Bo’orchu şi pe Jelme în fruntea taberei şi le-a încredinţat conducerea. Amândoi şi-au făcut treaba cum se cuvine. Mai întâi, Bo’orchu organiza totul cu mare grijă, după care Jelme îndrepta greşelile şi lipsurile.

În cele câteva luni petrecute în acel loc, grupuri de oameni din clanurile geniges, jadaran, saqayit, jürkin s-au alăturat caravanei, ceea ce a sporit puterea lui Temüjin. S-a înconjurat de câteva rude, care se aflau în fruntea unor bande risipite: unchiul său, Daritai-otchigin, vărul său primar Quchar, doi alţi veri, fraţii Seche-beki şi Taichu, apoi Altan, fiul lui Qutula-han, şi Eke-cheren, vărul lui Altan.

Când a fost încredinţat că Jamuqa nu-şi va trimite oamenii pe urmele lui, Temüjin şi-a mutat tabăra de pe malurile râului Kimurqa pe ţărmul de nord al unui lac în formă de stea de mare, în preajma râului Senggur, care străbate muntele Gürelgü. Era un loc îndeajuns

de larg pentru a adăposti o tabără uriaşă, iar păşunile neatinse se întindeau până dincolo de zare.

Îndată după alegerea locului de tabără, Temüjin, la îndemnul tribului, s-a proclamat han al mongolilor. Era în 1189. Împlinise douăzeci şi şapte de ani. O vreme, titlul fusese purtat de Tarqutai, din clanul tayichi'ut. Acesta fusese însă nevoit să renunţe, după plecarea unui mare număr de oameni. Clanul tayichi'ut, precum şi clanul jadarat al lui Jamuqa, acum duşmanul lui Temüjin, precum şi alte câteva clanuri, n-aveau să-l recunoască, fireşte, pe tânărul Temüjin ca han. Şi totuşi, aşa se petrecuseră lucrurile odinioară: niciodată, nici pe timpul primului han, Qabul, nici în vremea lui Ambaqai sau a lui Qutula, şi nici pe timpul tatălui lui Temüjin, Yesügei, clanurile mongole nu fuseseră unite. Devenit han, Temüjin trebuia să lupte împotriva oamenilor din propriul său trib. Titlul reprezenta pentru el un pas uriaş înainte, chiar dacă implica perspectiva unor lupte îndelungate şi înverşunate împotriva lui Tarqutai şi a lui Jamuqa.

În ziua în care Temüjin s-a proclamat han, Qorchi a venit la el şi i-a spus: „Vezi bine că prevestirea Cerului pe care ţi-am împărtăşit-o n-a fost o minciună! Iată-te han! De acum înainte, nu-ţi mai rămâne decât să uneşti clanurile mongole şi să supui nenumărate alte triburi care trăiesc în ţinutul nostru. Va sosi şi ziua în care vei domni, atotputernic, peste marile podişuri. Iar atunci, ai grijă să nu uiţi ce mi-ai făgăduit!”

Temüjin, ca şi cum i-ar fi dat o parte din ceea ce-i datora, i-a răspuns: „Trimis al Cerului! De azi înainte, te cruţ de treburile casnice, de paza turmelor şi de participarea la război, şi te numesc sfetnic al lui Höelün pentru creşterea fiilor săi adoptivi, Küchü şi Kököchü.” Astfel bătrânul era scutit de toate sarcinile, primind o treabă doar de formă. A fost prima poruncă dată de hanul Temüjin.

*

Temüjin a început să-şi organizeze tabăra cu totul altfel decât ceilalţi hani. Populaţia de nomazi, păstori în timp de pace, trebuia, la nevoie, să se poată aduna repede în cete puternice şi eficiente.

Temüjin a alcătuit unităţi de arcaşi şi de săbieri, un sistem de ştafete călare şi i-a însărcinat pe cei mai vrednici bărbaţi cu îngrijirea

cailor de luptă, organizarea convoaielor, procurarea hranei şi alegerea păşunilor. Pe primii săi vasali, Bo'orchu şi Jelme, i-a numit în cel mai înalt rang după el în ierarhia taberei, iar fraţilor lor le-a încredinţat funcţii importante.

Tabăra avea dimensiuni mult mai mari decât pe timpul lui Yesügei, tatăl lui Temüjin. Acesta avea acum destule mijloace pentru a porni împotriva clanului tayichi'ut şi a tătarilor. Fraţii săi, Qasar, Belgütei, Qachi'un şi Temüge îşi luaseră neveste şi trăiau fiecare în cortul său. Sora sa, Temülün, se măritase şi ea şi avea căminul ei. Toţi, ca membri ai familiei lui Temüjin, se bucurau de privilegii deosebite. Höelün, care se apropia de cincizeci de ani, se ocupa cu toată dragostea unei femei de vârsta ei de creşterea celor doi copii găsiţi, Küchü şi Kököchü. Qorchi, numit mai întâi sfetnic pentru creşterea copiilor, şi-a văzut rolul oarecum schimbat de Höelün.

„Vreau să adun copii de toate neamurile. Nu te grăbi, dar ajută-mă să găsesc copii isteţi, părăsiţi de alte triburi."

Qorchi, nemulţumit că Höelün nu-l folosea la creşterea lui Küchü şi a lui Kököchü, s-a simţit totuşi puternic atras de sarcina pe care aceasta i-o încredinţase. În fiecare zi, singurul bărbat care rămânea în tabără, alături de femei, aştepta, privind norii, să izbucnească un război cu vreun trib şi să aibă prilejul de a găsi copiii părăsiţi.

Temüjin, înconjurat de câţiva slujitori, trăia alături de Börte, de fiul său cel mai mare, Jöchi, şi de mezin, Jagatai, născut după ce devenise el han. Asemenea tatălui său, Yesügei, nu făcea nicio deosebire între cei doi fii, încercând să nu-şi arate preferinţa pentru niciunul dintre ei. Totuşi, se trezea uneori privindu-l pe Jöchi cu răceală şi simţea că nu-l socoteşte la fel ca pe Jagatai.

Purtarea lui Temüjin nu-i scăpa lui Börte. De fiecare dată când zărea privirea aceea rece, îi spunea lui Jöchi câteva vorbe care erau, de fapt, pentru urechile-lui Temüjin.

„Jöchi! Când ai să fii mare şi ai să lupţi în război, să te avânţi în locurile cele mai primejdioase! Să faci ceea ce nimeni altul nu poate face, ceea ce nici bunicul şi nici tatăl tău n-au fost în stare să facă! De asta ai venit pe lume! Pentru mongoli, Cerul a hărăzit să te naşti în acest trib!"

Când Börte rostea aceste vorbe, sângele îi fugea din obraz şi doar

minunaţii ei ochi mai străluceau. Vorbele ei aveau acelaşi înţeles ca şi primele şoptite de Temüjin la urechea fiului său, în tabăra merkit: *Fii lup! Şi eu am să fiu lup!*

Sub privirile încărcate de reproş ale lui Börte, Temüjin dădea înapoi. *Fii lup! Şi eu am să fiu lup!* În străfundul inimii sale, îşi spunea mereu aceste cuvinte. Ştia prea bine că îl aşteptau sarcini grele, care treceau înaintea bătăilor de cap pricinuite de Jöchi. Trebuia să ajungă lup, mai întâi el. Un lup nesăţios. Un lup care să-i sfârtece pe tayichi'ut dintr-o singură mişcare şi să facă încă multe altele.

Până la naşterea lui Jagatai, Temüjin împărţise aşternutul cu Börte şi cu Jöchi, dar după aceea, l-a luat pe fiul cel mai mare să doarmă cu el. Tatăl şi fiul, asemeni unui lup cu puiul alături, adormeau obraz lângă obraz, fără să schimbe nici măcar un singur cuvânt. Jöchi era un copil neobişnuit de tăcut, aşa cum fusese şi Temüjin la vârsta lui.

Când Temüjin a devenit hanul mongolilor, l-a trimis cu vestea pe Belgütei la kereyiţi, la To'oril-han. Acesta i-a trimis şi el, prin Belgütei, un mesaj lui Temüjin: „O, *anda*, o, viteazul meu fiu, ridicarea ta la rangul de han este o binefacere pentru toţi mongolii. Pentru că aveau nevoie de un conducător fără pereche. Să nu-ţi uiţi însă jurământul făcut faţă de mine! Să nu te dezlegi de el niciodată, cât vei trăi! Altfel vei aduce moartea tatălui şi a fiului, deopotrivă!"

Temüjin a trimis un om şi la Jamuqa. Sarcina i-a fost încredinţată lui Qasar. Jamuqa, adresându-se lui Altan şi lui Quchar, care îl părăsiseră pentru a se alătura lui Temüjin, a rostit atunci aceste vorbe, vrednice de dânsul prin ironia lor subtilă: „Altan şi Quchar! De ce oare ne-aţi despărţit, semănând vrajba între mine şi *anda* Temüjin, uniţi de blândeţea unei dimineţi de primăvară? O, trădători cu inimi de fiare, l-aţi lovit pe Temüjin pe la spate şi i-aţi străpuns coastele! Dar nu veţi mai fi urmăriţi pentru relele pe care le-aţi făcut. Nu pot decât să mă rog zeilor: să facă din voi tovarăşi credincioşi ai lui *anda* Temüjin!"

*

De la ridicarea lui Temüjin la rangul de han al mongolilor trecuseră patru ani, repede ca o clipă. Temüjin ajunsese la o autoritate absolută în tabără. Toţi bărbaţii, după ce vedeau de turme, erau obligaţi să facă

un antrenament militar. În aceşti patru ani, situaţia se schimbase. Toate triburile fuseseră înghiţite de una din cele patru forţe care domneau peste marile podişuri şi care erau conduse de To'oril-han, Jamuqa, Temüjin şi de tătari.

Deodată, în anul acela, într-o dimineaţă de la începutul toamnei, Temüjin a aflat că Jamuqa, în fruntea a treisprezece triburi care alcătuiau trei unităţi, fiecare de câte zece mii de oameni, trecuse munţii Ala'ut şi Turqa'ut şi se pregătea să-i atace tabăra. Vestea i-a fost adusă de doi tineri din clanul ikires, Mülke-totaq şi Boroldai.

Temüjin le-a transmis tuturor susţinătorilor săi ordinul de a se mobiliza, iar în seara aceleiaşi zile a părăsit tabăra în fruntea a peste zece mii de oameni, îndreptându-se spre câmpia Dalan-baljut. Pe măsură ce înainta, armata devenea tot mai mare, iar în seara celei de-a doua zile, când a ajuns la câmpie, număra treizeci de mii de oameni, care s-au răspândit pe câmpul de luptă. Prin urmare, forţele erau egale.

Înfruntarea a început a doua zi, în zori. De la început, Temüjin a ştiut că va fi învins. Într-adevăr, se găsea pe o poziţie defensivă în această bătălie pornită de duşman.

Or, cum atâtea campanii aveau s-o dovedească mai târziu, Temüjin era foarte priceput la atac, nu însă şi în apărare. Toate căpeteniile pe care le conducea, Bo'orchu, Jelme, Qasar ori Belgütei, desfăşurau o putere de temut în ofensivă, dar nu aveau aproape nicio eficienţă dacă erau siliţi să aştepte atacul duşmanului.

Prima mare bătălie a fost deci pentru Temüjin o experienţă nefericită. Chiar înainte să înceapă, a simţit că oamenii nu au niciun strop de elan. Dacă ar fi fost să atace, armata de treizeci de mii de lupi ar fi trecut dintr-un salt peste toţi munţii şi toate văile. Dar aşteptarea fără sfârşit îi obosea şi-i făcea să semene cu nişte fiare în cuşcă. Temüjin se simţea şi el cu totul neputincios.

Bătălia a început într-un soi de lâncezeală. Toate liniile au fost străpunse de călăreţii lui Jamuqa. Temüjin a dat imediat ordin armatei să se replieze; solii au plecat în goana calului să transmită ordinul în cele patru colţuri ale câmpiei.

În fruntea celor zece mii de oameni, Temüjin s-a retras într-un defileu îngust, de-a lungul fluviului Onon. Acum, când băteau în

retragere, toţi îşi recăpătaseră elanul şi se mişcau cu repeziciune. În chip ciudat, Temüjin nu părea să-şi dea seama de înfrângere. La fel şi Bo'orchu, Jelme, Qasar şi Belgütei.

Întors în tabără, Temüjin a aflat că Jamuqa îi pusese la fiert în şaptezeci de cazane pe toţi locuitorii unei tabere chinos, că îi retezase capul conducătorului lor şi se întorsese târându-l în ţărână, legat de coada calului.

În bătălie pieriseră câteva sute de oameni, dar, dată fiind amploarea ei, pierderile erau neînsemnate. La scurtă vreme după înfrângere, Temüjin a primit în tabără oameni care-l părăsiseră pe Jamuqa şi trecuseră de partea lui. I s-au alăturat astfel clanuri întregi, care blestemau cruzimea fostei lor căpetenii.

Printre cei nou sosiţi se număra şi Mönglik, cu şapte copii ai săi. Era cel care, odinioară, la moartea lui Yesügei, se grăbise să treacă de partea tribului tayichi'ut, după ce plecase după Temüjin în tabăra onggirat şi-l adusese înapoi la Höelün. Dacă stăteai să scormoneşti trecutul, cei ce se întorceau la Temüjin erau cu toţii nişte trădători, pentru că îi părăsiseră, pe el şi pe ai săi. Însă Temüjin nu-l punea pe Mönglik în acelaşi rând cu ceilalţi: trădarea acestui om în care-şi pusese toată încrederea îl întristase peste măsură.

Totuşi, aflat faţă-n faţă cu Mönglik, s-a străduit să-şi ascundă amărăciunea. Mönglik s-a uitat la chipul lui, aşteptându-se la vorbele cele mai aspre. Nicio mustrare n-a ieşit însă din gura lui Temüjin.

Dimpotrivă, s-a arătat încântat să-l vadă sănătos şi i-a întâmpinat cu bunăvoinţă pe cei şapte copii. Nu pentru Mönglik se întrecea însă Temüjin în bunătate, ci în amintirea tatălui său, bătrânul Charaqa: demult, când toţi oamenii din clan părăsiseră tabăra, bătrânul fusese singurul care apărase până la capăt familia năpăstuită a lui Temüjin, iar căpetenia tayichi'ut îl trimisese la moarte.

Pentru a-şi arăta recunoştinţa faţă de bătrânul Charaqa, Temüjin şi-a jurat să se poarte bine cu Mönglik şi cu copiii săi. I-a chemat pe Qasar şi pe Belgütei şi le-a poruncit: „Să-i primiţi cum se cuvine pe fiul şi pe nepoţii lui Charaqa!"

Dacă Temüjin nu se simţea înfrânt, nici Jamuqa nu părea că gustă izbânda. Se mulţumise să pună pe fugă oastea duşmanului său, fără a merge mai departe. Pe marile podişuri mongole, puterea a continuat

să fie împărţită între cei patru, To'oril-han, Jamuqa, Temüjin şi tătari. În aparenţă, viaţa îşi urma liniştită cursul şi nimic nu prevestea o tulburare a acestui echilibru.

*

În cei trei ani care au urmat confruntării cu Jamuqa, Temüjin şi-a folosit toată energia pentru unificarea tribului. Cum acesta cuprindea oameni din toate clanurile mongole, se iveau mereu tot soiul de probleme. Temüjin era îngrijorat mai ales de purtarea duşmănoasă a fraţilor Seche-beki şi Taichu, verii săi, care alcătuiseră, sub numele de „clanul jürkin”, o tabără independentă şi, chiar dacă îl recunoşteau ca han pe Temüjin, visau să-i ia locul de îndată ce împrejurările le-ar fi fost prielnice.

Seche-beki şi Taichu nu erau singurii care tulburau apele: vărul lui Temüjin, Quchar, unchiul său Daritai-otchigin şi fiul lui Qutula-han, Altan, pândeau orice prilej pentru a-şi spori puterea.

Temüjin nu avea niciun pic de încredere în aceşti oameni, care-i erau rude apropiate. Lor le datora faptul că ajunsese la rangul de han, aşa că se cuvenea să le fie recunoscător. Dar ştia prea bine că va veni clipa când va fi nevoit să scape de ei. Clipa aceasta era însă departe. Până atunci, Temüjin trebuia să se ferească de orice tulburare, pentru a menţine liniştea în trib. Deocamdată, oamenii aceştia alcătuiau o rezervă preţioasă de efective pe care le putea arunca la nevoie împotriva altor triburi. Pentru că putea fi silit să lupte în orice moment cu Jamuqa ori să încalce jurământul care-l lega de To'oril-han.

La patru ani după înfruntarea cu Jamuqa, în ianuarie, Temüjin a împlinit treizeci şi cinci de ani. Tinerii care fuseseră alături de el în toate încercările erau acum şi ei bărbaţi în toată firea. Fraţii săi, Qasar şi Belgütei, aveau treizeci şi trei de ani, iar cei doi mai mici, Qachi'un şi Temüge, aveau treizeci, fiind şi ei în floarea vârstei. Bo'orchu, tovarăşul său de nădejde, pe care se putea bizui în toate cele, avea, ca şi el, treizeci şi cinci de ani, iar Jelme, celălalt tovarăş credincios, împlinise treizeci şi opt.

La petrecerea de Anul Nou, Temüjin, plimbându-şi privirea asupra credincioşilor săi vasali înşiruiţi dinaintea cortului, a fost cuprins,

pentru prima dată, de o adâncă mulţumire: toţi erau sănătoşi şi voinici. Se uita la fiecare şi vedea numai mongoli vânjoşi, aşa cum îi visase din copilărie. Nu doar moştenitori ai sângelui strămoşului-lup, ci adevăraţi lupi albaştri. Bo'orchu, Jelme, Qasar, Belgütei, Qachi'un şi Temüge, precum şi cei doi fraţi, Chimbei Căpăţânosul şi Chila'un cel Saşiu, toţi cei ce erau acolo, fără excepţie, erau lupi albaştri. I-a văzut deodată ca pe o haită de lupi gata de vânătoare: ochii lor, destul de pătrunzători ca să vadă până hăt, departe, aveau o sclipire sălbatică, în care se citea pofta nestrămutată de a pune stăpânire pe tot ce doreau. Trupurile lor, făcute anume pentru luptă, erau minunat clădite. Aveau coapsele tari şi lucioase, braţele şi picioarele numai bune pentru a străbate câmpiile înzăpezite şi a înfrunta furtunile, iar coamele de păr aspru şi des erau ca nişte tăişuri de sabie, gata să despice văzduhul.

Temüjin şi-a îndreptat apoi privirile asupra femeilor. Höelün, care avea cincizeci şi cinci de ani, îi avea alături pe cei doi băieţi de cincisprezece ani, Küchü, singurul vlăstar merkit, şi Kököchü, sortit să crească în acest trib, deşi se născuse în clanul tayichi'ut. Niciodată nu văzuse Temüjin atâta mândrie pe chipul mamei sale. Höelün obişnuia să spună tuturor: „Cine alta, în afară de mine, ar putea fi pentru cei orfani ochiul care veghează ziua, urechea care ascultă noaptea?", ceea ce era cu totul adevărat: îi creştea cu dragoste, dar şi cu asprime, pe copiii veniţi din alte triburi.

Alături de mama sa, Höelün, şedea Börte, soţia lui, cu fiul lor Jöchi, care împlinise zece ani şi care era mereu lângă ea. Numai că toţi socoteau că ea era mai degrabă în slujba copilului. De când micul „oaspete" sosise în tabără, Börte îl crescuse din scurt, cu o dragoste fără margini, pe care Temüjin o găsea uneori ciudată. După Jöchi, mai adusese pe lume trei băieţi: Jagatai, Ögödei şi Tolui, dar la ceremoniile oficiale îi încredinţa slujnicelor, iar ea stătea mereu alături de Jöchi. Nu se ştia dacă va ajunge într-o zi lup, aşa cum doreau părinţii săi, dar un lucru era sigur: nu era un copil ca toţi ceilalţi. Era atât de tăcut încât putea fi luat drept mut şi nu zâmbea niciodată. Auzea ca nimeni altul murmurul vântului printre corturi şi paşii oamenilor ori ai animalelor.

Dacă bărbaţii înşiraţi în faţa lui aveau chip de lup, Höelün şi Börte

semănau cu nişte căprioare albe. Şi nu numai ele: toate femeile care şedeau în spatele lor erau ca nişte căprioare care aşteaptă plecarea lupilor la vânătoare.

„Anul ăsta va fi poate o bătălie”, a rostit bătrânul Qorchi.

„Şi eu cred la fel”, a răspuns Mönglik, care era însoţit de cei şapte copii, acum nişte tineri în putere.

Qorchi trecuse de şaizeci de ani, iar Mönglik de cincizeci. Amândoi stăteau la loc de cinste la sărbători. Bătălia, dacă avea să fie, avea să-i pună ori împotriva lui Jamuqa, ori a lui To’oril-han. Nu trebuia căutat niciun pretext pentru începerea ostilităţilor: îndată ce un conducător de clan avea chef să se lupte, orice adversar devenea pe dată un duşman. De această dată, dacă avea să fie vreo bătălie, era mai mult ca sigur că va fi împotriva lui Jamuqa, au spus cei doi bătrâni.

Ca şi ei, Temüjin presimţea că haita de lupi care se afla în faţa lui avea să pornească la luptă în anul acela. Doar că nu ştia împotriva cui. Nu se întrevedea ca Jamuqa să-i caute pricină şi nici ca To’oril-han să pornească împotriva lui. În aceste împrejurări, totul depindea de Temüjin, care nu era însă în stare să prevadă de care parte se va înclina balanţa.

*

Presimţirea lui Temüjin s-a împlinit cu şase luni mai târziu, spre sfârşitul lui iunie. Aflând, din gura unui negustor onggirat care venea din ţinutul lui Börte, că uriaşa oaste a imperiului Kin trecuse dincoace de Marele Zid pentru a-i ataca pe tătari, Temüjin a hotărât să pornească şi el împotriva lor. Ca şi neamul Kin, tătarii erau duşmanii de veacuri ai mongolilor; Temüjin nu uitase vorbele pe care tatăl său, Yesügei, le repeta ca pe un refren: „Clanul tayichi’ut şi neamul tătar trebuie zdrobite!” Până la urmă, avea să procedeze în ordine inversă, dar trebuia să prindă clipa potrivită pentru ofensivă. Dacă nu, prilejul de a-i înfrânge pe tătari, care stăpâneau de multă vreme partea de nord-est a marilor podişuri, putea să nu se mai ivească niciodată. Pentru el era, aşadar, o şansă nemaipomenită.

Temüjin s-a purtat întocmai precum To’oril-han, cu zece ani în urmă, când îi zdrobise fără milă pe merkiţi: de această dată, a luat-o el înainte şi l-a târât pe To’oril-han în luptă, tot aşa cum bătrânul

conducător îl târâse odinioară pe Jamuqa. Putea astfel să-şi sporească forja ofensivă şi să se ferească de duşmănia altor triburi.

Belgütei s-a dus cu unul dintre tovarăşii săi la To'oril-han, în Pădurea Neagră. Până la întoarcerea lui, Temüjin şi-a pregătit luptătorii de război. De cum a venit, Belgütei i-a dat de ştire că To'oril-han, în fruntea armatei kereyit, pornise la drum. Temüjin şi-a amintit, cu plăcere, de iuţeala bătrânului conducător, care semăna cu vulturul repezindu-se asupra prăzii.

Oastea de treizeci de mii de oameni condusă de Temüjin s-a îndreptat spre nord-est, mergând zi şi noapte prin câmpiile şi stepele de pe marile podişuri mongole. În cea de-a zecea zi, în apropiere de confluenţa fluviului Kerulen cu râul Ulja, s-a alăturat armatei aliate.

*

După zece ani, Temüjin îl revedea pe To'oril-han, care trecuse de şaizeci de ani.

„O, fiule!", a rostit bătrânul războinic, care avea aceeaşi privire de oţel şi acelaşi chip aspru. „După ce-i vom învinge pe tătari, îi vom ucide pe toţi bărbaţii, până la unul, şi vom împărţi femeile, bogăţiile, oile. Nădăjduiesc că n-ai nimic împotrivă! Cunosc ura nestinsă pe care voi, mongolii, o nutriţi faţă de duşmanul tătar!"

„Ai încuviinţarea mea!", a răspuns Temüjin. Tătarii trebuiau să plătească pentru tot ce făcuseră. Din pricina lor cursese de atâtea ori sângele strămoşilor mongoli. Qutula-han şi cei şase fraţi ai săi îşi pierduseră viaţa luptând împotriva lor. Ambaqai-han fusese prins de ei şi predat celor din neamul Kin. Apoi fusese ţintuit pe un măgar de lemn, sfârtecat de viu şi tăiat în bucăţele mici. „Să mă răzbunaţi, chiar dacă veţi rămâne fără unghii şi fără degete!" Glasul bătrânului Bültechü, care îi istorisise povestea în copilărie, răsuna încă în urechile lui Temüjin.

„O, *anda!* a urmat To'oril-han, la trei zile după ce vom fi împărţit prada, în clipa în care va răsări soarele, voi pleca, împreună cu armata. La fel vei face şi tu!"

„Ai încuviinţarea mea", a răspuns din nou Temüjin, şi abia atunci To'oril-han i-a zâmbit lui *anda*, care putea să se preschimbe oricând în duşman de moarte.

După ce s-au învoit cu privire la împărţirea prăzii şi la condiţiile de plecare, a început atacul. Lupta dintre tătari şi armata mult mai bine înzestrată a neamului Kin era în toi. To'oril-han i-a atacat din nord-vest, iar Temüjin dinspre sud-vest.

Atacaţi astfel din trei părţi, tătarii au fost până la urmă învinşi, după o luptă înverşunată care a ţinut şapte zile. Temüjin le poruncise oamenilor săi să nu cruţe niciun soldat duşman. Când conducătorul tătar Megüjin-se'ültü a fost prins şi târât la picioarele lui, l-a ucis chiar el, despicându-i ţeasta. Toţi prizonierii au fost trecuţi prin sabie. Femeile, legate, au fost adunate laolaltă şi împărţite în două grupuri, unul fiind dus în tabăra lui To'oril-han, iar celălalt în tabăra lui Temüjin. Taberele tătarilor au fost prădate, apoi li s-a dat foc.

Spre a le mulţumi pentru ajutor, şeful armatei Kin i-a dat lui To'oril-han titlul de „rege", iar lui Temüjin pe cel de „sutaş". Temüjin a primit titlul fără să se împotrivească, deşi nu avea pentru el nicio însemnătate. To'oril-han nu părea nemulţumit, dar tânărul său *anda* părea răvăşit, pradă unor simţăminte amestecate. Imperiul Kin, aflat dincolo de Marele Zid, rămânea pentru el un duşman de moarte. Şi-a spus că într-o bună zi, când lucrurile se vor schimba, va trebui să se arate vrednic de titlul primit. Gândul i-a trecut doar prin minte, fără să ia forma unei hotărâri. Pentru că încă nu sosise timpul să se îngrijească de ceea ce se petrecea dincolo de Marele Zid.

*

Trupele au plecat în condiţiile stabilite prin acordul cu To'oril-han. Armata acestuia şi cea a lui Temüjin erau urmate de câteva sute de căruţe care gemeau sub greutatea prăzii luate de la duşman. Prada lui Temüjin se deosebea întrucâtva de cea a bătrânului conducător: dacă se puteau vedea şi leagăne de argint ori paturi încrustate cu pietre scumpe ori cu scoici, grosul era alcătuit din care de luptă, arme şi platoşe, adică tot ceea ce foloseau nu doar tătarii, ci şi neamul Kin. Unele lucruri fuseseră luate de pe câmpul de luptă, altele cumpărate de la luptătorii Kin.

Prada mai cuprindea şi ceva mai puţin obişnuit: un orfan pe care Qorchi, care se alăturase armatei lui Temüjin spre a-şi îndeplini datoria, îl găsise într-o tabără de tătari. Copilul purta un pieptar de

satin în trei culori, căptuşit cu blană de zibelină şi împodobit cu un inel de aur. Era încă la o vârstă fragedă şi nu ştia să vorbească, dar chipul lui avea o distincţie care arăta că este de viţă aleasă. Qorchi putea în sfârşit răspunde, după câţiva ani, dorinţei arătate de Höelün.

Copilul a căpătat numele de Shi'i-qutuqu şi a fost primit în cortul lui Höelün, care avea să facă din micul uliu tătar un şoim mongol.

Temüjin, întors victorios în tabără, a aflat că Seche-beki şi fratele său, Taichu, din clanul jürkin, atacaseră un sat care îi era supus, furând veşmintele de la o mulţime de oameni şi omorând vreo zece. Înainte de atacul împotriva tătarilor, Temüjin le poruncise celor din clanul jürkin să se mobilizeze. Or, aceştia nu numai că nu-l ascultaseră, ci îndrăzniseră să profite de lipsa lui pentru a se deda la aceste fapte violente.

Temüjin a pornit fără întârziere să-i pedepsească pe cei din clanul jürkin. Era prilejul mult visat de a se descotorosi de Seche-beki, de Taichu şi de ceilalţi. Ticăloşia lor nu mai putea fi pusă la îndoială. Fără a le lăsa oamenilor săi răgazul de a interveni, Temüjin a atacat prin surprindere clanul jürkin, aflat pe malurile fluviului Kerulen, i-a prins pe Seche-beki şi pe Taichu şi le-a tăiat capul. Apoi a mutat toate corturile clanului în propria lui tabără.

În timpul acestei expediţii, Qorchi a mai găsit un orfan, pe nume Boro'ul, pe care l-a luat cu sine pentru a i-l dărui lui Höelün.

„Bărbaţii din clanul jürkin erau cei mai viteji dintre toţi mongolii. Fără îndoială că aşa se va întâmpla şi cu Boro'ul", a spus Qorchi, adăugând: „Până în ziua în care Temüjin va domni ca stăpân atotputernic peste marile podişuri, cu mulţimea asta de copii, tabăra nu va rămâne goală!"

Qorchi se străduia din răsputeri să-şi facă treaba. Vorbele sale n-au descurajat-o deloc pe Höelün, care se străduia să facă din micii orfani nişte adevăraţi mongoli. Iar Küchü, Kököchü, Shi'i-qutuqu şi Boro'ul creşteau laolaltă, ca fraţii, în acelaşi cort.

După zdrobirea tătarilor, puterea asupra marilor podişuri, unde trăiau două sute de mii de nomazi, se împărţea între trei triburi: mongolii lui Temüjin, kereyiţii lui To'oril-han şi jadaraţii lui Jamuqa. Conflictul dintre acesta din urmă şi armatele unite ale lui To'oril-han şi Temüjin a izbucnit la patru ani de la lupta cu tătarii, când Temüjin

împlinise treizeci şi nouă de ani.

Şi pentru el, şi pentru To'oril-han, bătălia era hotărâtoare. Jamuqa chemase alături de el clanurile qatagin, salji'ut, ikires, qorulas, naiman, tayichi'ut şi oirat şi domnea peste neamurile supuse odinioară tătarilor şi merkiţilor. De asemenea, din motive geografice, ţinutul onggiraţilor, clanul unde se născuse Börte, făcea şi el parte din teritoriul lui.

Ostilităţile au fost declanşate de Jamuqa. La aflarea ştirii, To'oril-han, fără să se ostenească să cerceteze dacă era sau nu adevărată, şi-a strâns armata şi a sosit în tabăra lui Temüjin.

Acesta l-a primit pe bătrânul războinic în cort, unde au stabilit împreună strategia care avea să le îngăduie să înfrunte forţele numeroase ale lui Jamuqa.

„O, *anda!* Ca să nu ne certăm, cred că ar trebui să ne trimitem fiecare în prima linie cele mai puternice trupe, în număr egal", a spus To'oril-han.

„Aşa să fie", a răspuns Temüjin, şi a trimis înainte trei detaşamente conduse de Altan, Quchar şi Daritai-otchigin. La rândul său, To'oril-han a ales trei unităţi conduse de Senggüm, Jaqa-gambu şi Bilge-beki.

Era o strategie bine gândită, dar, după ce a început bătălia, To'oril-han şi Temüjin, fără a mai ţine seama de pierderile suferite, au fost nevoiţi să-şi trimită în prima linie, pe rând, pe măsură ce era nevoie, detaşamentele cele mai bine pregătite. Astfel, Temüjin nu i-a păstrat alături decât pe oamenii lui Jelme, aruncând în focul luptei trupele lui Bo'orchu, Qasar şi Belgütei.

Războiul s-a desfăşurat pe o întindere uriaşă, pe cursul inferior şi superior al mai multor ape: Selengga, Orhon, Onon, Kerulen. De dimineaţă până seara, ştafetele aduceau ştiri din toate părţile frontului, vestind care o izbândă, care o înfrângere. În cea de-a cincea zi de la începerea războiului, a apărut necesitatea unei bătălii hotărâtoare între cele două tabere. Jamuqa îşi muta grosul trupelor spre cursul inferior al fluviului Kerulen.

Când a aflat, Temüjin i-a zis lui To'oril-han: „O, bătrânul meu părinte! Rămâi pe loc! Mă duc eu!" Într-adevăr, simţea că nu se poate bizui pe To'oril-han pentru această expediţie. Deşi era stăpânul ţinutului Gobi şi avea o îndelungată experienţă, el trecuse bine de

şaizeci de ani. Totuşi, nici Temüjin nu era încredinţat că va izbândi. Atâta vreme cât bătălia nu începuse, nu se ştia cum se va sfârşi. Şi oricare ar fi fost sfârşitul, pierderile aveau să fie însemnate. Temüjin simţea însă că, dacă nu se afla el însuşi în fruntea luptătorilor, nu se putea linişti.

„Cocoşelule! De ce te repezi aşa la măcel? Jamuqa nu este un adversar pe măsura ta! Mă duc eu!”, a răspuns To’oril-han la propunerea lui Temüjin. Acesta se pregătea să stăruie, dar bătrânul războinic, al cărui chip osos şi palid căpătase o culoare stacojie, a început să răcnească: „Bătălia asta nu trebuie pierdută! Gândeşti că mă pot încrede într-un mucos ca tine? Ai să-l ataci pe flancul stâng, ca să-i zdrobeşti pe tayichi’ut!”

Temüjin n-a avut încotro şi i-a lăsat conducerea lui To’oril-han în bătălia care avea să le hotărască soarta.

În fruntea unei armate de zece mii de oameni, bătrânul a pornit spre cursul inferior al fluviului Kerulen, în vreme ce Temüjin, ca să-i atace pe tayichi’ut care-l acopereau pe Jamuqa, a pornit-o, cu alţi zece mii de războinici, spre cursul mijlociu al Ononului.

Era primul prilej însemnat de a-şi înfrunta duşmanii dintotdeauna. Temüjin şi-a împărţit armata în mai multe corpuri care, încercuind poziţiile tayichi’ut, s-au apropiat din ce în ce mai mult. Lupta a ţinut o zi şi o noapte.

La apusul soarelui, Temüjin a fost grav rănit la gât de o săgeată duşmană. Sângele şiroia din rană, dar pentru că lupta era în toi şi se lăsa seara, n-a putut fi îngrijit. Noaptea târziu, după ce lucrurile s-au liniştit, Jelme şi-a lipit buzele de rana lui Temüjin şi a supt cu putere. Sugea şi scuipa, sugea şi scuipa, ca nicio picătură de otravă să nu rămână în trupul căpeteniei. În zori, pământul din jur era înnegrit de sângele acela întunecat.

A doua zi au sosit în tabăra lui Temüjin doi bărbaţi din tabăra tayichi’ut, care trecuseră prin încercuire. Unul era tatăl lui Chimbei şi al lui Chila’un, Sorqan-shira, iar celălalt, un tânăr oacheş, de douăzeci şi cinci-douăzeci şi şase de ani. Cum Temüjin fusese odinioară scăpat de la moarte de Sorqan-shira, a hotărât, în semn de recunoştinţă, să-l ocrotească. Apoi l-a întrebat pe tânăr:

„La ce te pricepi?”

„Sunt arcaş.”
„De ce te-ai lăsat prins?”
„Nu mai aveam săgeţi.”
„Ştii cumva cine este arcaşul cel iscusit care i-a sfărâmat botul roibului meu şi m-a rănit la gât?”
După o clipă de gândire, tânărul a răspuns: „Cred că eu am fost acela. Am tras săgeţile de pe creasta aceea.”
„Acum că am aflat acest lucru, nu-ţi pot cruţa viaţa.” „Ce-a fost, a fost! Ucide-mă, dacă vrei!” a spus tânărul. Numai că Temüjin nu dorea să-l ucidă. În ochii viteazului ostaş, care nu punea niciun preţ pe viaţa lui şi dăduse un răspuns atât de deschis, a văzut o sclipire care i-a plăcut. Tânărul, fără să ocolească privirea iscoditoare a lui Temüjin, a strigat: „Taie-mi degrabă capul!”
„Nu te grăbi să mori! Ai să lupţi alături de mine. Iar dacă îţi poruncesc, ai să sfărâmi stânca albastră şi ai să faci bucăţele stânca neagră!”
La aceste cuvinte, tânărul a tăcut, privindu-l drept în ochi pe Temüjin.
„Îţi dau numele de Jebe (Săgeata)”, a mai spus Temüjin. Tânărul l-a ascultat tot în tăcere, fără să clipească. Numele de Jebe i se potrivea de minune iscusitului arcaş, cu ţeasta ascuţită ca vârful de săgeată.
În seara aceleiaşi zile a ajuns la Temüjin un om cu vestea că To’oril-han, după ce zdrobise armata duşmană, pornise pe urmele lui Jamuqa, pus pe fugă.

*

Temüjin i-a măcelărit fără milă pe tayichi’ut. Singura lui părere de rău era că nu pusese încă mâna pe şeful lor, Tarqutai. Nimicise însă tot clanul, ca numele de tayichi’ut să nu mai fie niciodată pomenit pe marile podişuri mongole. Clanul tayichi’ut era oarecum înrudit cu al său, pentru că aveau aceiaşi strămoşi, dar Temüjin s-a arătat necruţător. Printre prizonieri se aflau numeroşi borjigini care, pe când era el copil, trăiau în aceeaşi tabără ca şi el. Unii îi erau rude de sânge. S-a purtat însă cu ei ca şi cum i-ar fi fost cei mai mari duşmani, fără să plece urechea la rugăminţi şi alte vorbe.
„Să le luăm viaţa tuturor din clanul tayichi’ut, până la urmaşii

urmaşilor lor, şi să le risipim oasele în vânt ca pe cenuşă!”

Conform ordinului, tuturor bărbaţilor din tabăra tayichi’ut li s-a retezat capul. Cât despre femei şi copii, adunaţi în acelaşi loc, li s-a poruncit să cureţe, în fiecare zi, locul execuţiei. Singurii cărora Temüjin le-a cruţat viaţa şi pe care i-a primit în tabăra sa au fost Sorqan-shira şi tânărul căruia îi dăduse numele de Jebe.

Pe când Temüjin tocmai isprăvea cu clanul tayichi’ut, trupele au început să se întoarcă de pe front. Printre ele se aflau cele conduse de Bo’orchu şi Qasar, precum şi unele unităţi ale lui To’oril-han. Toate dovediseră o vitejie fără margini. În sfârşit, la urmă de tot, au sosit bătrânul războinic şi oamenii săi, care puseseră pe fugă oastea lui Jamuqa.

În scurtă vreme, locul unde avusese loc măcelul şi unde mai plutea încă mirosul sângelui a fost năpădit de regimentele lui To’oril-han şi Temüjin. De pe dealurile din jur, trupele fără număr, desfăşurate până în zare, păreau un covor uriaş.

*

La trei zile după izbânda lui To’oril-han, bătrânul şi Temüjin s-au retras într-un cort ridicat la poalele unui deal ca să poată sta de vorbă liniştiţi. Erau amândoi însoţiţi de o gardă numeroasă, dar în cort au intrat singuri.

„Ce ciudat! Să fim nevoiţi să ne sărbătorim astfel izbânda asupra lui Jamuqa!”, a rostit To’oril-han, zâmbind amar. Acelaşi zâmbet amar se zugrăvise şi pe chipul lui Temüjin. Bătrânul avea întru totul dreptate. Dar amândoi ştiau că nu se poate altfel.

Marile podişuri mongole aveau să se afle de-acum înainte sub stăpânirea celor doi. Trebuia aşadar împărţit în două ceea ce stăpâniseră odinioară împreună cu Jamuqa. Acesta fugise, dar cea mai mare parte a neamurilor peste care domnea aşteptau, neputincioase, să li se hotărască soarta.

După cum se învoiseră înainte de începutul luptei, To’oril-han şi Temüjin aveau să împartă în mod egal tot avutul feluritelor clanuri aliate cu Jamuqa: bărbaţi, femei, oi, cai, lucruri de preţ, arme… Prada era atât de bogată încât nu putea fi asemuită cu ceea ce dobândiseră după nimicirea merkiţilor şi a tătarilor, deoarece cuprindea bunurile

marilor clanuri: salji'ut, ikires, qorulas, tayichi'ut, oirat, onggirat şi naiman, fără a le mai socoti pe cele ale clanurilor mărunte, risipite în cele patru colţuri ale marilor podişuri. Prin urmare, nu se putea face o împărţire cu adevărat dreaptă.

„Fiule! Să numim, unul câte unul, clanurile pe care le dorim. Începe tu!", a rostit To'oril-han. „Părinte, tu ai înfrânt oastea lui Jamuqa. Aşa că spune-ţi dorinţa mai întâi!", a răspuns Temüjin, cedându-i locul lui To'oril-han.

„Onggirat", a spus acesta dintr-o suflare. Era tribul cel mai bogat de pe marile podişuri, cel din care se trăgea Börte. Temüjin îl dorea şi el mai presus de orice, dar n-avea ce face. De altfel, Dei-sechen, tatăl lui Börte, nu mai era în viaţă.

„Tayichi'ut", a rostit Temüjin.

„Oirat", a continuat To'oril-han.

„Salji'ut", a zis şi Temüjin. Şi astfel, cei doi cuceritori şi-au împărţit, unul câte unul, clanurile răspândite pe marile podişuri. N-a mai rămas, la sfârşit, decât cel al naimanilor, a căror stăpânire nu era însă de niciun folos. Acest popor aparte, de origine turcică, nu încercase niciodată să se alăture lui Jamuqa, lui To'oril-han ori lui Temüjin. Deşi trăia pe marile podişuri, era aşezat dincolo de munţii Altai, ceea ce îl izola de toate triburile mongole. Pe deasupra, avea toate cele trebuincioase pentru a se descurca singur. Dar, lucru curios, răspunsese chemării lui Jamuqa şi îi trimisese în ajutor câteva trupe.

„Vom fi nevoiţi să pornim împotriva naimanilor, fără întârziere", a spus To'oril-han.

„Când anume?", a întrebat Temüjin.

„Peste un an, negreşit. Până atunci, amândoi avem o mulţime de lucruri de făcut." To'oril-han avea din nou dreptate: supunerea tuturor clanurilor pe care şi le împărţiseră n-avea să fie o treabă uşoară, şi oricum nu era singura.

După ce au împărţit prada, Temüjin şi To'oril-han, după obicei, au băut în cinstea izbânzii. S-ar fi cuvenit să-i cheme pe toţi generalii la un ospăţ, dar simţiseră amândoi că era mai prudent să renunţe.

Temüjin dorea să pornească, peste un an, împotriva naimanilor, alături de To'oril-han, dar ştia că, mai devreme sau mai târziu, se va lupta cu bătrânul conducător. Pentru că nu putea exista decât un

singur stăpân peste marile podişuri. Puterea nu putea fi împărţită.

Cele două căpetenii s-au despărţit cu făgăduiala de a-şi desface taberele a doua zi de dimineaţă, chiar la răsăritul soarelui. Fiecare s-a întors în tabără precum venise, însoţit de o gardă numeroasă, înarmată până-n dinţi.

*

A doua zi, în zori, cele două armate, părăsind locul luptei, s-au îndreptat în direcţii opuse. După vreun ceas de mers, Temüjin a fost cuprins de dorinţa arzătoare de a porni împotriva trupelor lui To'oril-han. S-a gândit că, dacă se mişcă repede, nu va fi foarte greu să risipească armata care înainta în coloană: era de-ajuns să despartă în trei armata de zece mii de oameni, pentru a porni un atac pe flanc din trei puncte diferite. Şi-a alungat însă repede gândul, dându-şi seama că şi lui To'oril-han îi putea trece prin minte acelaşi lucru, aşa că le-a ordonat oamenilor să se aşeze în ordine de luptă, ca să fie pregătiţi pentru un eventual atac din partea lui To'oril-han. Trupele au mers astfel toată ziua, fără oprire. Abia spre seară, oprindu-se pentru înnoptat, Temüjin s-a simţit mai liniştit.

După mai multe zile de marş, armata învingătoare a ajuns în tabără. O parte din războinici au fost însă nevoiţi să pornească din nou la drum, după o singură noapte de odihnă, pentru a se îngriji de îndeplinirea tuturor măsurilor legate de clanurile ce urmau să i se supună lui Temüjin.

Temüjin le-a încredinţat această sarcină unor tineri comandanţi: Sübötei, fratele mai mic al lui Jelme, şi Muqali. Amândoi i se alăturaseră împreună cu mulţi alţi tineri, după ce părăsiseră tabăra lui Jamuqa. Pe atunci erau încă adolescenţi, dar Sübötei avea acum douăzeci şi opt de ani, iar Muqali treizeci şi unu.

În timpul luptelor care avuseseră loc, cei doi se întrecuseră în fapte de vitejie, care înlesniseră izbânda. Pentru a-i răsplăti, Temüjin le-a încredinţat această sarcină însemnată, care le dădea, pentru prima oară, o mare putere. Amândoi, fără să se odihnească, au pornit la drum a doua zi, în fruntea a două mii de oameni, pentru a ocupa ţinuturile câtorva clanuri nou cucerite.

După o săptămână, au trimis la Temüjin un grup de femei şi de

copii din clanul tayichi'ut şi un mare număr de oi şi de cai. Temüjin a dat femeile şi copiii oamenilor săi, să le fie robi, a folosit caii pentru armată, iar oile le-a trimis la păşune.

Din celelalte clanuri cucerite au venit doar tinerii buni de armată. Bătrânii, femeile şi copiii, turmele şi celelalte bunuri au fost lăsate la locul lor. Temüjin a fost mulţumit de tot ceea ce făcuseră tinerii săi generali. Sübötei şi Muqali îndeplineau acum rolul jucat, la vremea lor, de Bo'orchu şi de Jelme.

Temüjin nu pregeta să aleagă anumiţi tineri pentru a le încredinţa sarcini de mare însemnătate, ceea ce le îngăduia vechilor şi credincioşilor săi sfetnici, Bo'orchu, Jelme, Qasar şi Belgütei, să se ocupe de treburi mai grele şi mai importante. Conducerea unei mulţimi de aproape două sute de mii de oameni le dădea lui Temüjin şi apropiaţilor săi vasali destulă bătaie de cap.

*

În anul următor, 1202, Temüjin a împlinit patruzeci de ani. Pe când petrecerea de anul nou era în toi, a primit vestea că tătarii, pe care aproape că îi nimicise cu câţiva ani în urmă, atacaseră unul dintre clanurile aflate sub protecţia sa. Temüjin a oprit petrecerea şi a hotărât să pornească cu armata împotriva tătarilor.

Încă din toamnă, aflase câte ceva despre un început de pregătire a tătarilor rămaşi în viaţă, dar nu se hotărâse să intervină, de teamă să nu-l supere pe To'oril-han. El şi bătrânul trebuiau să cadă la înţelegere în cazul unor mişcări însemnate de trupe pe marile podişuri. Fără să fi făcut vreun legământ în această privinţă, se simţeau datori să procedeze astfel, printr-un soi de contract tacit, ceea ce se dovedea cu atât mai necesar în cazul tătarilor, despre care nu ştiau de partea cui vor trece.

Totuşi, de această dată, Temüjin şi-a gândit planul de bătaie fără să ţină seama de To'oril-han. Ar fi pierdut prea multă vreme dacă i-ar fi dat de ştire, putând să-i supună pe tătari şi să le cotropească ţinutul printr-o acţiune fulger, fără a-i da bătrânei căpetenii răgazul de a interveni.

Înainte de toate, Temüjin le-a dat oamenilor săi două ordine stricte: le-a interzis orice prădăciune şi le-a poruncit ca, în cazul în care vor fi

obligaţi să dea înapoi, să-şi reia cu orice preţ poziţiile, pentru a înfrunta duşmanul, fără să se gândească să fugă.

În fruntea unei armate de zece mii de oameni, alcătuită numai din călăreţi, Temüjin a pornit să străbată marile podişuri îngheţate. Războinicii şi caii înfruntau crivăţul care îi şfichiuia ca biciul. Lupta s-a dat în ţinutul cuprins între Dalan-nemürges şi malurile fluviului Ürünggü. Soarta bătăliei s-a hotărât în numai trei zile. Jebe şi-a dovedit din plin vitejia, prin fapte strălucite. Tânărul care sfărâmase botul armăsarului lui Temüjin şi-l rănise pe acesta la gât era un arcaş neîntrecut, dar s-a dovedit încă şi mai iscusit la atacurile de cavalerie. Făcând una cu calul, cu picioarele bine înfipte în scări, se năpustea ca trăsnetul, fără să se ţină de frâu, atacând cu lancea: avea o îndemânare aproape neomenească. El era cel care străpungea întotdeauna liniile duşmane. Era iute şi necruţător ca o săgeată de otel.

S-a hotărât ca toţi bărbaţii tătari căzuţi prizonieri să fie duşi într-un loc anume şi executaţi. Când era vorba de tătari şi de tayichi'ut, Temüjin nu cunoştea mila. Or, fratele său vitreg, Belgütei, nu şi-a ţinut gura şi le-a spus prizonierilor ce soartă îi aştepta, ceea ce a dus la o răscoală a tătarilor. Aceştia au pus mâna pe arme şi s-au ascuns în spatele gardului taberei. În timpul ciocnirilor care au urmat, câteva zeci de oameni din trupele lui Temüjin şi-au pierdut viaţa, iar acesta, pentru prima oară, şi-a mustrat cu asprime fratele vitreg, care fusese multă vreme mâna lui dreaptă, şi l-a îndepărtat de la sfaturile pe care le ţinea cu vasalii săi credincioşi.

În timpul acestei expediţii s-a mai întâmplat ceva, nu lipsit de însemnătate: cei trei generali, Altan, Quchar şi Daritai, care făceau parte dintre rudele sale, încălcându-i poruncile, s-au dedat la jafuri, pentru interesul lor personal. Când a aflat, Temüjin i-a trimis pe Jebe şi pe Kubilai[17] cu porunca de a lua de la cei trei tot ce prădaseră.

Temüjin, aflat în tabăra pustiită a tătarilor, a împărţit toată prada

---

[17] Personajul nu are nicio legătură cu vestitul împărat Kubilai-han (1259–1294), nepotul lui Genghis-han. Este vorba de unul dintre războinicii cei mai iscusiţi ai căpeteniei mongole, care se număra, alături de Jebe, Jelme şi Sübötei, printre aşa-numiţii „câini sălbatici".

oamenilor săi şi i-a lăsat să hotărască şi soarta femeilor, dând câte una la câţiva războinici. Pentru el le-a păstrat pe cele două fiice ale şefului tătar, Yesüi şi Yesügen. Dorea să le silească pe toate femeile clanului duşman să aducă pe lume copii mongoli. Iar pentru a-şi amesteca sângele cu sângele tătar cel mai curat, le-a siluit în aceeaşi noapte pe cele două surori. Era pentru prima dată când îşi însuşea astfel nişte femei dintr-un clan învins. Posedând trupul neprihănit al celor două străine, atât de deosebit de cel al lui Börte, a simţit un soi de beţie care nu izvora doar din dorinţa de răzbunare.

În scurtă vreme, Temüjin a pornit înapoi spre casă. Convoiul nesfârşit al călăreţilor era urmat de o mulţime de femei, copii, oi, cai. De această dată, în locul şuierului vântului sălbatic care îi însoţise pe războinici când se îndreptau spre câmpul de luptă, răsuna fără încetare vaietul femeilor, care nu voiau să se împace cu noua lor soartă.

La puţin timp după întoarcerea sa triumfală, Temüjin a aflat că To'oril-han pornise şi el împotriva merkiţilor rămaşi în viaţă, care începuseră să dea semne de nelinişte, şi-i învinsese. Simţea că bătrânul conducător voia să-i plătească cu aceeaşi monedă.

Nici unul, nici celălalt nu şi-au reproşat însă ceea ce făcuseră. Când s-a ivit lumina primăverii, pe marile podişuri mongole s-a aşternut liniştea. To'oril-han şi Temüjin încercau să-şi întărească armatele, în aşteptarea zilei când aveau să-şi măsoare puterile.

*

Temüjin se străduia din răsputeri să-i pregătească de luptă pe toţi bărbaţii din triburile pe care le stăpânea: aceştia lucrau mai întâi la păşune, apoi făceau o pregătire militară intensivă, constând mai ales în manevre de cavalerie. Cu toţii, vasalii credincioşi ai lui Temüjin – Qasar, Belgütei, Bo'orchu, Jelme –, precum şi cei mai buni ofiţeri – Qachi'un, Temüge, Sübötei, Muqali, Kubilai, Jebe – şi chiar fiul lui, Jöchi, goneau călare peste câmpii, în nori de praf. Acum erau cu toţii nişte lupi gata să se năpustească asupra lui To'oril-han, duşmanul lor cel mai puternic. Într-o zi, Qasar, căruia îi revenea comanda, şi-a îndemnat trupele astfel: „Tot înainte, mereu înainte, desfăşuraţi-vă precum câmpia cea nesfârşită! Înaintaţi ca marea cea fără de odihnă!

Luptaţi cu înverşunarea unui mistreţ!” Iar trupele mongole se pregăteau fără contenire, la chemarea căpeteniilor lor.

În toamna acelui an, o ştire cu totul neaşteptată a ajuns la urechile lui Temüjin: Jamuqa se apropiase de To’oril-han. După ce fusese învins de armatele lui Temüjin şi ale bătrânei căpetenii, fugise undeva departe, în nord. Dar apăruse din nou, de puţină vreme, împreună cu tribul, şi ceruse adăpost de la To’oril-han. Iar acesta, departe de a-i lua viaţa, îl primise, pe el şi pe tovarăşii lui, alăturându-i luptătorilor săi.

La auzul acestei veşti, Altan şi Quchar au fugit amândoi, împreună cu oamenii lor, trecând de partea lui To’oril-han. Îi împinsese ura faţă de Temüjin: în timpul expediţiei împotriva tătarilor, acesta îi pedepsise pentru nesupunere. Temüjin n-a fost însă afectat de plecarea celor doi. Chiar dacă Altan şi Quchar nu l-ar fi trădat, ar fi fost nevoit, mai devreme sau mai târziu, să smulgă răul din rădăcină. În toate aceste întâmplări, Temüjin a văzut semnele prevestitoare ale unui conflict deschis cu To’oril-han.

În primăvara următoare, a anului 1203, Temüjin a primit un sol al bătrânei căpetenii.

„*Anda*, fiul meu preaiubit! A sosit timpul să pornim cu oştile împotriva naimanilor! Armata mea este gata să treacă munţii Altai.”

La rândul său, Temüjin a trimis de îndată un sol la To’oril-han: „*Anda*, părinte! Şi trupele mongole sunt gata să pornească la atac şi nu aşteaptă decât porunca ta: «O, *anda*, să ne avântăm cu răgete de tigru! Să trecem munţii Altai împreună!»”

Ofensiva împotriva naimanilor avea să fie începutul unei lupte hotărâtoare între kereyiţi şi mongoli, pentru stăpânirea marilor podişuri. Îndată ce-i vor fi nimicit, cele două clanuri aveau să se înfrunte. Temüjin o presimţea, iar To’oril-han o ştia limpede, mai bine decât el. Înţelegerea privitoare la atacul împotriva naimanilor era, de fapt, o declaraţie de război.

*

După o lună, cele două armate, înţelese, s-au îndreptat spre ţinutul locuit de neamurile turcice, din partea de apus a marilor podişuri. Temüjin se afla în fruntea a treizeci de mii de oameni.

Se gândea că trupele lui To’oril-han nu vor putea trece cu uşurinţă

peste munţii Altai, încă acoperiţi de zăpadă. To'oril-han credea acelaşi lucru despre trupele lui Temüjin. Cele două armate, trecând munţii aproape în acelaşi timp, s-au năpustit ca o avalanşă asupra aşezării clanului güchü'ut, care avea forţele cele mai puternice dintre toţi naimanii, şi au pornit să jefuiască şi să ucidă.

După atacarea taberei, cele două armate n-au stat pe loc, ci au plecat amândouă deodată, ca şi în campania dinainte. În timpul ofensivei, To'oril-han şi Temüjin, deşi n-o arătaseră, pândiseră mereu clipa în care aveau să se înfrunte.

La putină vreme după întoarcerea din expediţie, Temüjin a aflat că şi naimanii, la rândul lor, invadaseră Pădurea Neagră, punând în încurcătură trupele lui To'oril-han. Qasar a stăruit să nu scape prilejul de a-l ataca pe bătrânul războinic. Jelme şi Bo'orchu erau de aceeaşi părere, însă Temüjin şovăia. Fireşte, era un prilej cât se poate de nimerit pentru a se descotorosi de To'oril-han, dar presimţea că izbânda îi va lăsa un gust amar.

„Aţi uitat oare că acum şaisprezece ani, când urma să ne aruncăm într-o luptă dinainte pierdută ca s-o aducem înapoi pe Börte, răpită de merkiţi, To'oril-han ne-a ajutat? Dacă suntem astăzi ce suntem, este datorită lui. Să-i mai venim o dată în ajutor, drept recunoştinţă. Dacă facem aşa, nu întâmpinăm nicio primejdie: am văzut, în timpul campaniei împotriva naimanilor, că trupele lui nu sunt cine ştie ce."

Temüjin se gândea că armata lui To'oril-han, deşi nu era mai prejos de cea a mongolilor, nu avea nimic deosebit. Bineînţeles, comandanţii erau cu toţii strategi minunaţi, în stare să-şi ducă trupele la victorie cu puţine pierderi, dar acest lucru nu făcea decât să le arate slăbiciunea în luptele corp la corp. În schimb, războinicii mongoli învingeau datorită capacităţii lor de a-şi doborî adversarul, chiar în încăierări neînsemnate. După părerea lui Temüjin, războinicii kereyit erau buni, în vreme ce mongolii erau ca nişte lupi cu ochi fioroşi, cu botul numai spume, cu răsuflarea ameninţătoare, care rătăceau în căutare de sânge proaspăt.

După ce şi-a lămurit generalii, Temüjin a plecat în grabă spre fluviul Baidariq, să-l ajute pe To'oril-han. A venit în sprijinul trupelor lui Senggüm, fiul acestuia, care se aflau la ananghie, şi i-a eliberat soţia şi copiii, care fuseseră luaţi prizonieri.

Nici n-a ajuns bine înapoi în tabără că l-a zărit sosind pe To'oril-han, însoţit doar de o mică escortă. Era o dovadă de curaj. Venit să-i mulţumească lui Temüjin pentru ajutor, To'oril-han i-a propus să încheie oficial un pact de prietenie, ceea ce nu făcuseră până atunci, deşi obişnuiau să-şi spună „*anda*, părinte" şi „*anda*, fiule".

Era totuşi greu pentru Temüjin să ghicească gândul ascuns care-l făcea pe To'oril-han să-i ceară aşa ceva, tocmai acum. Pentru că nimic nu era mai absurd şi mai ridicol decât un pact de prietenie între cei doi, dată fiind întorsătura pe care o luase relaţia lor. Temüjin a primit totuşi propunerea lui To'oril-han. Pregătind o petrecere, a făcut un legământ cu bătrâna căpetenie, în timpul unei ceremonii la care au luat parte mii de oameni din tabără.

Aflat în faţa lui To'oril-han, Temüjin a ridicat cupa în semn de frăţie. Bătrânul general avea aceeaşi privire de oţel, aceeaşi frunte aspră ca altădată, iar pe chipul lui nu se ivise niciun semn de oboseală. Capul cu părul strâns, în care străluceau fire argintii, avea ceva nobil şi îndărătnic.

„Aş vrea să i-o dau pe fiica mea, Cha'ur-beki, de nevastă moştenitorului tău, Jöchi. Vom strânge astfel şi mai mult legăturile dintre familiile noastre şi vom fi mai uniţi în lupta împotriva şerpilor veninoşi care seamănă vrajbă între noi", a rostit To'oril-han.

Temüjin a primit. Nu credea o iotă din vorbele lui To'oril-han, dar nici nu putea respinge mâna lui întinsă.

Îndată ce s-a întors în tabăra din Pădurea Neagră, To'oril-han i-a trimis lui Temüjin un sol, ca să-l poftească la ospăţul prilejuit de logodna celor doi tineri. Temüjin s-a minunat de iscusinţa adversarului său: To'oril-han făcuse primul pas şi venise la el fără arme, cu gândul de a-l atrage în tabăra sa! Se purtase, într-adevăr, după cum i-o cerea rangul.

Nici nu putea fi vorba să meargă în Pădurea Neagră: şi-ar fi semnat osânda la moarte. S-a sfătuit cu Qasar şi Bo'orchu asupra răspunsului pe care urma să i-l dea lui To'oril-han. Trebuia găsit un pretext ca să refuze invitaţia.

Pe când erau adunaţi la sfat, au sosit doi robi care veneau din tabăra lui To'oril-han, pe nume Badai şi Kishlig, cu vestea că Pădurea Neagră era înţesată de ostaşi înarmaţi. La auzul ştirii, privirea lui

Temüjin a scăpărat de nerăbdare. Sosise clipa să se măsoare, în sfârşit, cu To'oril-han. L-a însărcinat aşadar pe sol să-i spună că primeşte cu bucurie să ia parte la petrecere.

Nici nu plecase bine solul că Temüjin a ordonat mobilizarea generală, având grijă ca trupele să primească cele mai bune arme. Câteva zeci de mii de călăreţi au părăsit tabăra în noaptea următoare, îndreptându-se spre Pădurea Neagră, unde aveau să ajungă în ziua ospăţului. Zeci de detaşamente, desfăşurate în evantai, au străbătut câmpia şi s-au pierdut în zare.

În zorii zilei alese pentru petrecere, To'oril-han şi Temüjin, în fruntea luptătorilor, s-au întâlnit într-un loc pustiu numit „Nisipurile Negre". Cele două armate uriaşe se aflau în poziţie de luptă.

După ce s-a sfătuit cu Bo'orchu, Jelme şi Qasar, Temüjin a hotărât să-i aşeze în prima linie pe luptătorii clanurilor uru'ut şi mangqut, cunoscuţi drept cei mai viteji dintre mongoli. Auzise încă din copilărie numai cuvinte de laudă despre aceşti războinici. Îşi amintea şi acum că bătrânul Bültechü, cel cu memoria uimitoare, când ajungea pe la a douăzecea generaţie a urmaşilor Lupului Albastru şi ai Căprioarei Albe, pomenea numele războinicilor din cele două clanuri.

„Fiul lui Qabichi cel Viteaz era Tudun, cel cu multe odrasle. Tudun a avut şapte fii. Cel mai mare, Qachi-kuluk, era iute ca un armăsar de soi. A luat-o de soţie pe Nomulun. L-au zămislit pe vestitul strămoş Qaidu. Cât despre cei şase fraţi ai lui Qachi-kuluk, aceştia se numeau Qachin, Qachi'u, Qachula, Qachi'un, Qaraldai, iar mezinul, Nachin cel Viteaz, a avut şi el doi fii. Aceştia erau adevăraţi zei ai războiului, dorind mai degrabă să lupte decât să aibă ce mânca. Ei sunt strămoşii clanurilor uru'ut şi mangqut, întotdeauna gata să-şi pună viaţa în primejdie."

Sângele zeilor războiului, care doreau mai degrabă să lupte decât să aibă ce mânca, clocotea încă în vinele războinicilor din cele două clanuri. În confruntările de până atunci, împliniseră fapte de vitejie neîntrecute. Fiecare soldat era obişnuit din copilărie să mânuiască sabia şi lancea, dar atunci când se aşezau altfel pentru luptă ori atacau duşmanul pe neaşteptate, se mişcau cu toţii cu o repeziciune uluitoare, steagurile negre ale clanului uru'ut amestecându-se cu cele roşii ale clanului mangqut.

Temüjin l-a chemat pe conducătorul uru'ut, Jürchedei. Când i-a poruncit să se aşeze în frunte, bătrânelul pirpiriu, cu obrajii rumeni şi cu ochi scăpărători, a rostit cu glas răguşit: „Dacă este o poruncă, mă voi supune. O să-i zdrobim pe kereyiţi dintr-o lovitură!"

Temüjin l-a chemat apoi pe mai-marele mangquţilor, Quyildar, şi i-a dat acelaşi ordin. Acesta, care era bâlbâit, a răspuns cu glas timid: „Şi noi, ca şi cei din clanul uru'ut, o să-i zdrobim pe ke… ke… kereyiţi dintr-o lo… lo… lovitură!"

De la începutul bătăliei, nenumărate steaguri roşii şi negre au împânzit linia frontului. Cavaleria şi infanteria porneau împreună la asalt.

To'oril-han desfăşurase, în prima linie, călăreţii clanului jirgin. Stindardele înaintau fulgerător, într-un zgomot asurzitor, străpungeau rândurile cavaleriei duşmane, încercuind-o, lovind-o şi zdrobind-o fără milă.

În urma călăreţilor jirgin veneau războinicii clanului tumen-tubegen, mândria lui To'oril-han. Uru'uţii au încercat să-i încercuiască, dar n-au izbutit şi au fost nevoiţi să dea înapoi. Mangquţii au atacat însă pe flanc şi au străpuns rândurile armatei duşmane; după o luptă înverşunată, au smuls stindardul de la tumen-tubegen.

O unitate purtând steagul clanului olon-dongqayit s-a aruncat îndată asupra lor. De această dată, mangquţii şi-au pierdut jumătate din efective, dar uru'uţii au atacat din spate şi i-au zdrobit pe dongqayiţi. Venind în ajutorul acestora, o mie de războinici de frunte ai lui To'oril-han au ţâşnit ca din pământ, într-un nor uriaş de praf. Au fost însă înfrânţi de mangquţi. Quyildar, străpuns de o lance duşmană, a fost scos din luptă.

Cei zece mii de oameni din batalionul lui To'oril-han s-au năpustit din toate părţile, zguduind pământul. Grosul trupelor lui Temüjin s-a desfăşurat în prima linie, pentru a le ţine piept. Steagurile roşii şi negre ale uru'uţilor şi mangquţilor au fost înghiţite de mulţimea miilor de războinici.

Până seara, din valul de praf care acoperea câmpia, s-au auzit fără încetare strigătele de durere ale răniţilor şi nechezatul cailor. Lupta, care ţinuse toată ziua, nu s-a sfârşit decât în clipa când cerul s-a aprins

sub lumina purpurie a apusului.

Temüjin, înconjurat de o mie de luptători, privea de pe culmea unui deal câmpul de bătaie, presărat cu trupurile războinicilor din cele două armate şi cu stindardele trupelor decimate, înfipte pe câmpia vălurită, ca o mare. Vedea stindardul lui Bo'orchu şi pe cel al lui Jelme. Mai departe, spre nord, stindardele lui Qasar şi Belgütei erau înfipte alături. Le zărea şi pe cele ale lui Qachi'un, Temüge, Jöchi, Jebe. Din fiecare detaşament, strâns în jurul steagului, rămăsese doar o mână de oameni. Se lăsase o linişte de mormânt.

Temüjin îl învinsese pe To'oril-han, dar nu şi-a trimis războinicii în urmărirea armatei înfrânte. Deşi toţi ostaşii din gardă erau adunaţi în jurul lui, mulţi dintre ei erau răniţi. Mönglik, cu faţa însângerată, primea veşti de la ştafetele venite din toate coifurile câmpului de bătălie. Nu se ştia nimic de Bo'orchu, de cel de-al treilea fiu al lui Temüjin, Ögödei, şi nici de Boro'ul, pe care Börte îl crescuse cu atâta grijă.

Cu toate veştile rele, Temüjin părea de neclintit; doar obrazul drept îi zvâcnea uşor. Mönglik l-a înştiinţat astfel despre moartea a numeroşi războinici mongoli, dintre cei mai viteji.

Temüjin şi-a chemat toţi oamenii. A văzut toate trupele sosind, una după alta. Unele dintre ele pierduseră jumătate din oameni, altele chiar două treimi. Din clanurile uru'ut şi mangqut nu mai rămăsese nici un singur soldat. Duşmanul îi măcelărise, fără îndoială, pe toţi.

Temüjin a dat ordin armatei să înnopteze în locul acela. A doua zi, în zori, la primele raze de soare, Bo'orchu s-a întors singur, fără cal. Avea trupul plin de răni. Temüjin l-a privit adânc în ochi şi i-a spus, cu lacrimile curgându-i pe obraji, lovindu-şi pieptul: „Cerule, fii martor, tovarăşul nostru de nădejde s-a întors!"

Bo'orchu a povestit cum pornise pe urmele unui detaşament duşman care fugea şi căzuse de pe cal. După ce-şi venise în fire, mersese şi iar mersese, toată noaptea, ca să ajungă înapoi pe câmpul de bătălie.

Spre prânz a sosit şi tânărul Boro'ul, aducându-l pe Ögödei, grav rănit. După ce l-a dat jos de pe cal, adolescentul cel viteaz, din neamul jürkin, a dat de ştire: „Duşmanul a trecut pe lângă muntele Mau-undur şi s-a dus să se adăpostească în ţinutul Hula'an-boruqat."

Temüjin şi-a numărat oamenii. Fără a-i mai pune la socoteală pe răniţi, mai avea două mii şase sute de războinici gata de luptă. A lăsat jumătate din ei pe loc, iar cu cealaltă jumătate a plecat să supună taberele aflate până atunci în stăpânirea lui To'oril-han. Pe drum i s-au alăturat o mie trei sute de luptători din clanurile uru'ut şi mangqut, care scăpaseră cu viaţă. Căpetenia mangqut, viteazul Quyildar, care avea o rană adâncă, şi-a dat sufletul în scurtă vreme. Temüjin a poruncit să fie înmormântat pe muntele Omu'u, lângă culme, în preajma râului Qalqa. Locul acesta unde vânturile se izbesc fără încetare de stânci era cel mai potrivit ca să primească rămăşiţele pământeşti ale lui Quyildar.

Temüjin a aflat că pe undeva, prin preajmă, se află câţiva oameni dintr-un clan onggirat, aşa că i-a trimis pe cei doi fraţi, Chimbei şi Chila'un, să-i supună. Apoi, după ce a mai înaintat, şi-a aşezat tabăra la răsărit de râul Tönggelik, într-un loc aflat la o jumătate de zi de mers de la Pădurea Neagră, vizuina lui To'oril-han.

De aici i-a trimis un mesaj bătrânei căpetenii: „*Anda*, părinte! N-am uitat binele pe care mi l-ai făcut! Iată de ce l-am ajutat pe fiul tău, Senggüm, la nevoie! Dar tu te-ai folosit de un şiretlic pentru a mă ucide. Părinte, *anda*, nu voi pregeta să pătrund în Pădurea Neagră! Va fi lupta cea din urmă!”

Fără să mai aştepte, Temüjin a trecut la fapte. În aceeaşi seară, a ordonat armatei să atace Pădurea Neagră. Lupii erau răniţi, dar nu-şi pierduseră nici puterea, nici voinţa de a lupta.

Bătălia a durat trei zile şi trei nopţi. A fost o luptă înverşunată, pe viaţă şi pe moarte, sub un cer brăzdat de steaguri roşii şi negre.

În cea de-a treia noapte, ultimul bastion al rezistentei kereyiţilor a fost doborât. Sute de aşezări au căzut pradă lupilor mongoli. Bărbaţii au fost ucişi, iar femeile capturate. Trupul lui To'oril-han a fost găsit după patru zile, la marginea de miazănoapte a Pădurii Negre. Fusese ucis de un războinic din alt trib. A fost apoi găsit trupul fiului său, Senggüm. De soarta lui Jamuqa nu se ştia însă nimic.

Ca un ultim omagiu faţă de To'oril-han, Temüjin a poruncit ca toţi bărbaţii din clanul kereyit să fie ucişi, până la unul, în amintirea marelui războinic.

Apoi şi-a lăsat o parte din trupe în Pădurea Neagră şi a pornit

înapoi la drum, cu femeile, copiii şi bunurile însuşite. Nu mai avea acum niciun rival pe marile podişuri: îi nimicise pe tătari, tribul tayichi'ut, zdrobise armata lui Jamuqa şi clanul kereyit, care se fălise atâta vreme cu puterea să mai presus decât a tuturor celorlalte triburi mongole. Nu simţea însă bucuria izbânzii, ci era doar uşurat, ştiind că a curmat, în sfârşit, conflictele care îi sfâşiaseră atâta vreme.

După două zile de mers, trupele mongole şi-au aşezat tabăra pe o coastă de deal. Noaptea târziu, Temüjin a trecut printre sutele de corturi, tăcute ca nişte morminte. Pretutindeni, războinicii, comandanţi şi luptători de rând, dormeau adânc. Bo'orchu, Jelme, Muqali erau răpuşi de oboseală. Păreau cu toţii nişte cerşetori, cu veşmintele lor în zdrenţe.

Când Temüjin s-a întors în cort, Qasar se trezise şi şedea în capul oaselor. Şi el era în zdrenţe. Temüjin i-a spus: „Anul acesta îi lăsăm pe oameni să se odihnească, dar anul viitor trecem munţii Altai." „Ca să-i atacăm pe naimani?", a întrebat Qasar. „Ca să-i nimicim! A venit vremea ca vitejii războinici mongoli să poarte veşmintele cele mai alese, să locuiască aşa cum se cuvine, să aibă chiupuri mari şi paturi bogate. Şi mai ales să aibă cele mai bune arme, cele mai bune care de luptă!"

Trecând munţii Altai împreună cu To'oril-han, Temüjin atacase un trib naiman, dar totul se petrecuse prea repede ca să poată vorbi într-adevăr de izbândă. Avusese totuşi răgazul să descopere un mod de viaţă cu totul deosebit de cel atât de rudimentar al mongolilor: văzuse instrumente muzicale ciudate, altare bogate, bucătării mari şi curate, semne cu care se putea păstra rânduiala în toate[18], temple în care se aduna o mulţime de lume şi locuinţe care rămâneau mereu în acelaşi loc.

„Anul viitor, vom trece munţii Altai. Îi vom supune pe naimani şi vom învăţa să le mânuim armele", a adăugat Temüjin. Pentru prima

[18] În vremea lui Temüjin, mongola era o limbă fără scriere (care nu va apărea decât la începutul secolului al XIV-lea). Naimanii adoptaseră scrierea uigură. În campania sa împotriva naimanilor, în 1204, Temüjin a luat prizonier un tânăr uigur, Tatatönga, în jurul căruia s-a constituit un embrion de cancelarie mongolă care a folosit secretari uiguri.

dată, s-a gândit la imperiul Kin ca la o ţară împotriva căreia avea să pornească, într-o zi. Îi nimicise pe tătari şi tribul tayichi'ut. Dintre toţi duşmanii neîmpăcaţi ai tatălui şi ai strămoşilor săi, numai imperiul Kin rămăsese neatins. Dar nu i-a suflat nicio vorbă lui Qasar. Cotropirea imperiului Kin rămânea, pentru toţi lupii mongoli, în afară de el, un vis îndepărtat. A mai rostit, pentru a treia oară: „Trebuie să trecem munţii Altai!”

*

Până în anul următor, Temüjin s-a îngrijit de pacificarea şi reorganizarea triburilor de pe marile podişuri, pe care le supusese. A interzis cu desăvârşire, în orice împrejurări, violenţele şi omorurile. Cei care-i încălcau porunca erau osândiţi la moarte, prin tăierea capului. Şi jaful era pedepsit cu asprime: furtul cailor ori al oilor ducea şi el la moartea făptaşului.

Pe de altă parte, bărbaţii din toate triburile de pe marile podişuri au fost supuşi pregătirii militare. Armata a fost organizată în detaşamente de câte o mie de oameni, conduse fiecare de un comandant şi împărţite în grupuri de câte o sută, apoi de câte zece oameni. Temüjin avea acum trupe în toate colţurile marilor podişuri şi putea mobiliza războinici în orice ţinut.

Fiecărui trib i-a dat libertatea de a se muta cu turmele în căutare de noi păşuni, ceea ce a uşurat viaţa oamenilor şi a dus la răspândirea taberelor în toate punctele strategice ale ţinutului.

La un an de la zdrobirea lui To'oril-han, la începutul verii lui 1204, Temüjin a invocat protecţia zeilor şi a pornit împotriva naimanilor. Odinioară, alături de To'oril-han, învinsese un singur clan, güchü'ut, dar acum avea să pornească împotriva căpeteniei tuturor naimanilor, Tayang-han, pentru a-i supune mai apoi pe toţi. Trupele mongole au mers de-a lungul fluviului Kerulen, apoi au trecut dincolo de unul din lanţurile munţilor Altai şi au pătruns în forţă în ţinutul naimanilor. Tayang-han şi-a adunat întreaga armată şi le-a venit în întâmpinare pe cursul inferior al râului Tamiryn. Temüjin şi-a dat seama că bătălia nu avea să semene cu niciuna din cele pe care le dusese până atunci: duşmanul avea mai multe care de luptă, printre care se aflau cete nenumărate de arcaşi cu platoşe.

Până la începutul bătăliei, comandanţii mongoli n-au putut prevedea cum anume se vor desfăşura lucrurile. Armata duşmană cuprindea şi trupe din alte triburi, înzestrate şi ele cu arme noi, dar altfel decât cele ale naimanilor.

Din tabăra duşmană se auzea un zgomot straniu de tobe şi de clopote, care străbătea câmpia şi ajungea până la armata lui Temüjin. Dar lupta nu începea. La căderea nopţii, în liniile duşmane s-au aprins o mulţime de făclii.

Vreme de două zile, armatele au stat aşa, faţă-n faţă, aşteptând clipa atacului. În dimineaţa celei de-a treia zile, Temüjin şi-a chemat comandanţii şi le-a ordonat să pornească ofensiva în clipa când soarele va ajunge la zenit. Qasar, care comanda avangarda, a întrebat: „Ce strategie să urmăm?” „Haide, Qasar! Nu spuneai tu mereu: desfăşuraţi-vă precum câmpia nesfârşită, înaintaţi ca marea cea fără de odihnă, luptaţi cu înverşunarea mistreţului? N-ai decât să faci precum spuneai. Oricum, n-avem de ales!”, a răspuns Temüjin, râzând.

Aşa a şi făcut Qasar. Cu strigăte de luptă, trupele mongole, desfăşurându-se cu repeziciune, s-au revărsat precum valurile mării. A început o luptă crâncenă, care a ţinut până seara. „Iată-i! Cei patru lupi mongoli s-au dezlănţuit!”, a strigat deodată Temüjin, care urmărea încleştarea războinicilor din vârful dealului. Jebe, Jelme, Kubilai şi Sübötei, care-şi roseseră multă vreme zăbala, goneau acum în fruntea detaşamentelor, risipindu-se pe câmpia povârnită. Semănau cu nişte lupi scăpaţi din cuşcă. Aveau trupul şi sufletul de oţel. La nevoie, botul li se prefăcea în daltă, iar limba în sfredel. În loc de bice purtau săbii încovoiate. Năvăleau, scuturând rouă, secerând iarba, călare pe vânt.

În clipa în care cei patru războinici au ajuns în prima linie, trupele duşmane, ca la un semn, au început să dea înapoi.

„Iată-i cum se reped! Ca nişte pui de lup treziţi de dimineaţă, care au supt şi se hârjonesc în preajma mamei!”, a strigat Temüjin. Pornind pe urmele duşmanului care dădea înapoi, vitejii ostaşi uru’ut şi mangqut, iviţi ca din pământ, încercuiau carele, se aruncau asupra călăreţilor, împresurau pedestraşii. Dacă pierduseră atâţia oameni în bătălia cealaltă, acum păreau cuprinşi de turbare.

Buimăcită de atac, oastea duşmană a dat şi mai mult înapoi.

„Iată şerpii cum colcăie! Cum colcăie şi cum şuieră!”, a strigat iar Temüjin. Qasar, care comanda avangarda, se ivise într-un colţ al câmpiei, în fruntea luptătorilor săi. Abia se zărea, dar lui Temüjin i s-a părut că vede un şarpe uriaş. Şi, precum şarpele care deschide botul ca să înghită un tăuraş de trei ani, străbătea câmpia ca să înghită toată armata naiman.

Aceştia s-au văzut nevoiţi să dea iar înapoi, şi mai mult. Toate detaşamentele, pe rând, băteau acum în retragere.

Temüjin a ordonat ariergărzii, pe care o comandă chiar el, să pornească la atac. A coborât încet pe coasta dealului, a aşteptat trupele şi s-a aşezat în fruntea lor. Aplecat pe grumazul calului, cu care făcea una, a atacat ca o furtună, cu câteva zeci de pâlcuri de războinici, desfăşurate pe tot frontul. Oastea naiman, fărâmiţată, năucită, s-a adăpostit pe muntele Naqu. Lupii mongoli au pornit pe urmele ei, urcând din toate părţile pe munte.

Seara, Temüjin şi-a aşezat tabăra la poalele muntelui Naqu, pe care războinicii săi l-au împresurat din toate părţile. Bătălia a continuat şi în timpul nopţii, alţi şi alţi luptători îndreptându-se spre înălţimi. În zori, naimanii, înconjuraţi, au contraatacat de mai multe ori, cu puterea disperării. Dar numai o treime dintre ei au scăpat cu viaţă, fugind pe un drum lăturalnic. O treime au fost împinşi în prăpastie, iar restul au căzut în mâinile mongolilor.

*

A doua zi după ce Temüjin a zdrobit grosul forjelor naimanilor pe creasta muntelui Naqu, armata mongolă l-a prins pe Tayang-han şi a năvălit în satele răspândite pe versantul de sud al munţilor Altai.

De la un prizonier, Temüjin a aflat că Jamuqa venise să ceară adăpost la naimani. La auzul acestui nume, a fost cuprins de o adâncă emoţie. Eroul, cunoscut altădată ca unul dintre cei doi stăpâni ai ţinutului Gobi, se alăturase mai întâi lui To’oril-han, după ce-şi pierduse puterea, apoi, după ce bătrânul fusese învins, căutase adăpost la naimani. Fără îndoială, cei trei ani fuseseră destul de grei pentru Jamuqa.

Amintindu-şi chipul mereu zâmbitor, Temüjin s-a gândit că

Jamuqa, în dorinţa de a-l înfrunta, găsise până la urmă că trebuie să-şi scape pielea. Înainte de sfârşitul zilei, oamenii din triburile stăpânite de Jamuqa – jadaran, qatagin, cherji'ut, dorben, tayichi'ut, onggirat – au venit cu toţii să i se predea lui Temüjin. Niciunul nu ştia însă ce se întâmplase cu conducătorul lor.

Aflând că mama lui Tayang-han, care se găsea printre prizonieri, nu-şi pierduse încă prospeţimea, Temüjin a adăugat-o femeilor sale. De la o vreme, simţea o plăcere fără margini în a-şi însuşi femeile din triburile supuse. Începuse cu Yesügen şi Yesüi, fiicele duşmanului său tătar, iar de atunci îşi sporise mereu numărul concubinelor. Nu se atinsese niciodată de vreo femeie din clanul său. În schimb, îndată ce se simţea atras de o femeie din alt trib, cu sau fără voia ei, şi-o supunea.

După fiecare bătălie, când erau aduse în faţa lui mulţimile de femei legate în lanţuri, simţea o poftă nestăvilită de răzbunare. Odinioară, mama sa, Höelün, şi soţia sa, Börte, fuseseră şi ele în lanţuri. Temüjin o alegea întotdeauna pe cea care-i plăcea şi o târa în cort. Niciuna nu încerca să se împotrivească pentru a-şi apăra fecioria. Toate se lăsau în voia lui Temüjin, fără să arate nici durere, nici tristeţe.

Temüjin nu înţelegea femeile. În vreme ce bărbaţii nu pregetau să-şi dea viaţa într-o luptă, toate femeile, fără deosebire, se supuneau în tăcere dorinţei duşmanului, după pierderea bătăliei. Nu putea avea încredere în ele, nici măcar în Höelün sau în Börte. Aşa simţise în copilărie, aşa simţea şi acum, după atâta vreme.

Într-o zi, fratele său Qasar i-a spus că împărţirea femeilor între luptători după fiecare bătălie putea tulbura disciplina militară. La care Temüjin i-a răspuns, cu un râs gros: „După izbândă, toate femeile duşmanilor ar trebui culcate una lângă alta, ca să avem un culcuş unde să ne odihnim! Trebuie să le lăsăm însărcinate, să aducă pe lume copii mongoli! La ce altceva sunt bune femeile?"

Erau nişte vorbe cam grosolane. În vreme ce le rostea, chipul lui Temüjin era atât de aspru şi de întunecat, încât Qasar s-a mirat. De douăzeci de ani, Temüjin se tot întreba dacă are ori nu sânge mongol, fără ca îndoiala să i se fi risipit. Nu era în stare nici măcar să se lămurească asupra fiului său mai mare, Jöchi, care îi semăna şi nu prea.

Acum, când Temüjin stăpânea singur marile podişuri, faptul că avea sânge mongol ori merkit n-ar fi trebuit să mai aibă vreo însemnătate. Şi totuşi, simţea în străfundul sufletului, ca atunci când era tânăr, dorinţa de a fi urmaşul Lupului Albastru.

*

La întoarcerea din expediţia împotriva naimanilor, Temüjin, aflând despre o oarecare tulburare în rândurile clanului merkit, a hotărât s-o curme fără întârziere. Odinioară, când îi învinsese pe merkiţi, îi măcelărise pe toţi bărbaţii, mânat de dorinţa sălbatică de a-i nimici până la unul. Se iviseră însă din nou, ca buruienile, nu se ştie de unde, nişte supravieţuitori, care se adunaseră şi încercau să alcătuiască alt clan.

Temüjin s-a arătat la fel de necruţător cu merkiţii precum fusese odinioară cu clanul tayichi'ut şi cu tătarii. Nu putea îngădui de la oamenii aceştia, care aveau poate acelaşi sânge ca şi el, ceea ce le îngăduia altor triburi.

La începutul toamnei, Temüjin l-a atacat pe conducătorul merkit, Toqto'a, şi i-a prădat ţinutul. Un bărbat numit Dayir-usun a venit atunci şi i-a spus că fiica lui era cunoscută drept cea mai frumoasă din clan şi că, dacă vrea, va fi a lui. Temüjin a poruncit să-i fie adusă fata. Aceasta, când a înţeles ce o aşteaptă, a fugit, ca tatăl său să n-o găsească. Temüjin a trimis pe dată luptători s-o caute şi să i-o aducă.

Fata a fost găsită după vreo zece zile. Avea veşmintele, părul şi obrazul murdare de noroi. Temüjin a poruncit să fie târâtă la picioarele lui.

„Cum te numeşti?"

„Qulan, a spus ea cu glas limpede, cu privirea scăpărând de ură."

„Unde te-ai ascuns vreme de zece zile?"

Fata a înşirat atunci vreo zece nume de triburi.

„De ce n-ai stat în acelaşi loc?"

La această întrebare, Qulan a răspuns, mânioasă:

„Peste tot unde am fost, bărbaţii au încercat să mă siluiască. Toţi sunt nişte fiare sălbatice!"

Qulan spunea, fără îndoială, adevărul: luptele se sfârşiseră, dar măcelurile nu, iar lucrurile erau încă departe de a se fi liniştit. Nu era

greu de închipuit soarta unei femei lipsite de apărare, în astfel de împrejurări.

Temüjin a fost cuprins de turbare în faţa fetei care, pentru că nu voise să i se dea, căzuse în mâinile unor ticăloşi din alte triburi. Era pentru prima oară că o femeie dintr-un clan învins i se împotrivea, de ajuns ca să-l umple de furie. Faptul că alţi bărbaţi încercaseră s-o siluiască i se părea însă un soi de provocare.

„Am să te omor, şi am să-i omor şi pe toţi porcii care te-au siluit!”, a spus Temüjin, ca şi cum ar fi rostit un verdict. O scânteie de mânie s-a aprins în ochii lui Qulan.

„Nu m-am lăsat siluită! N-am pregetat să-mi pun viaţa în primejdie, ca să mă apăr. Dacă mi s-ar fi întâmplat aşa ceva, m-aş fi omorât!”

„Ce tot îndrugi acolo, femeiuşcă merkită?”

Temüjin nu credea o iotă din ceea ce spunea Qulan. Nu-şi închipuia că se poate aşa ceva. Dar fata, cu liniştea celor care primesc moartea, dacă le este sortită, a zis: „Vorbesc acum cu zeii. Poate că ei mă vor crede!”. Apoi, uitându-se ţintă la Temüjin, cu o privire rece care strălucea pe chipul murdar de noroi, a început să râdă. Temüjin nu auzise niciodată pe nimeni râzând astfel. Obrazul lui Qulan strălucea, iar vocea îi tremura de mândrie.

„Legaţi-o!”

Temüjin a poruncit unuia dintre oamenii săi s-o închidă pe Qulan într-un cort.

După zece zile, a intrat în cortul unde zăcea prizoniera. Qulan era aşezată pe pat, dar când l-a văzut pe Temüjin în prag, s-a ridicat iute şi l-a înfruntat, rostind cu glas hotărât: „Nu intra! Dacă mai faci un pas, mă omor!”

Temüjin a întrebat-o ce anume va face ca să moară, iar fata a răspuns: „Dacă-mi retez limba cu dinţii, moartea nu va întârzia.” În vorbele ei se ghicea hotărârea celor care nu se dau în lături de la nimic. Temüjin, de teama căruia tremurau toate triburile de pe marile podişuri, nu avea niciun strop de putere în faţa fetei. Nu îndrăznea să mai facă niciun pas.

Qulan i se părea schimbată de la prima lor întâlnire. Nu mai era murdară de noroi, iar chipul îi era atât de minunat încât nu degeaba se spunea că este cea mai frumoasă femeie din clanul merkit. Era

chiar cea mai frumoasă dintre toate femeile pe care le văzuse Temüjin până atunci. Odinioară, fusese vrăjit de strălucirea lui Börte, dar fata aceasta i se părea mai graţioasă, mai fină. Pe faţa cu trăsături alese, dăltuite cu măiestrie, plutea o umbră de tristeţe, pe care nu o zărise la Börte. Părul era aproape blond, iar ochii aveau reflexe albastre.

În acea zi, Temüjin n-a zăbovit prea mult în preajma ei. A doua şi a treia zi însă, a intrat din nou în cortul unde se afla fata. Cuvintele pe care le rostea Qulan erau mereu aceleaşi, iar Temüjin se mulţumea să se uite îndelung la chipul ei.

Ca să aducă liniştea în tribul merkit, Temüjin a rămas în tabără vreme de două luni, ducându-se destul de des s-o vadă pe Qulan. I se părea ciudat ca o prizonieră duşmană să se poarte astfel cu el. N-ar fi suferit aşa ceva din partea altei femei, ba mai mult, ar fi osândit-o la moarte pe dată. Nu era însă în stare să ia o astfel de hotărâre în ce-o privea pe Qulan.

În seara dinaintea plecării trupelor, Temüjin s-a dus la Qulan şi i-a spus: „Pentru mine eşti deosebită de celelalte femei.” A fost el însuşi uimit auzind aceste cuvinte din gura lui. Dar dacă tot le spusese, nu mai putea face nimic.

„Aş dori să te ţin lângă mine”, a adăugat Temüjin. Atunci Qulan, privindu-l drept în ochi, l-a întrebat: „Să fie adevărat ce spui?”

„Fireşte! Vorbele mele vin din inimă. Nu eşti în stare să înţelegi?”

„Fără îndoială, spui adevărul. Altfel m-ai fi ucis. Ceea ce simţi pentru mine este iubire?”, a întrebat Qulan, cu un glas ceva mai blând, cu totul neobişnuit. „Negreşit!”, a răspuns Temüjin.

„Spui că este iubire, dar iubirea asta este mai mare, mai adâncă decât ceea ce simţi pentru oricare altă femeie?”

„Mult mai mare!”

„Mai mare decât pentru soţia ta?”, a întrebat Qulan.

Temüjin, încurcat, n-a putut răspunde pe loc.

„Dacă simţi într-adevăr pentru mine o dragoste mai puternică, mai mare decât pentru soţia ta, am să mă dăruiesc ţie. Dacă nu, n-am să fiu a ta niciodată, orice-ai face! Moartea este mereu aici, alături de mine!”

În loc să răspundă, Temüjin a făcut un pas înăuntrul cortului, spre Qulan. Fata s-a dat înapoi, dar n-a mai rostit nicio vorbă şi nici nu s-a

împotrivit. Temüjin a cuprins-o în braţe şi a simţit că nu iubise niciodată astfel vreo femeie.

Spre marea mirare a lui Temüjin, Qulan era fecioară. Când fusese târâtă pentru prima oară în faţa lui, rostise cu mândrie că-şi apărase trupul cu preţul vieţii, dar Temüjin n-o crezuse. Nu-şi putea închipui că o femeie ca ea, care fusese, vreme de zece zile, pradă sălbăticiei care urma îndeobşte după fiecare bătălie, ar fi putut rămâne neatinsă. Şi totuşi, aşa stăteau lucrurile. Mărturie a cumplitelor încercări prin care trecuse, trupul său alb era, în dreptul umerilor rotunzi, între sânii minunaţi, în scobitura şoldurilor voluptuoase, plin de zgârieturi şi de vânătăi.

A doua zi dimineaţă, ieşind din cortul lui Qulan, Temüjin s-a gândit din nou că nu iubise niciodată astfel o femeie şi că o va iubi toată viaţa. Şi s-a jurat că nu-şi va călca niciodată făgăduiala.

*

După ce i-a supus pe merkiţi, Temüjin a pornit spre casă. Într-o seară, pe când se pregătea să înnopteze, la o zi de mers de tabăra aflată la poalele muntelui Burqan, a hotărât să-i povestească lui Börte despre Qulan. Despre cele două surori, Yesügen şi Yesüi, şi despre toate celelalte femei care urmaseră nu simţise niciodată nevoia să-i spună nimic. Chiar şi aşa, Börte tot afla până la urmă, dar amândoi tăceau, iar lucrurile se aşezau încet la locul lor. De altfel, Börte îşi dădea seama că un bărbat în putere ca Temüjin nu se putea lipsi de femei în timpul lungilor campanii militare.

De această dată însă, simţea nevoia s-o facă pe Börte să se împace cu existenţa lui Qulan. În viitor, aceasta avea să aibă în viaţa lui un loc cu totul deosebit de cel al celorlalte concubine, şi trebuia să împiedice orice neînţelegere care s-ar fi putut ivi între el şi Börte.

Temüjin l-a trimis pe Muqali la Börte. Generalul, care era cu opt ani mai tânăr decât el şi care era cunoscut pentru credinţa pe care i-o dovedise în toate împrejurările, s-a întors a doua zi şi i-a adus lui Temüjin răspunsul soţiei sale.

„Temüjin, preaiubitul meu! Stăpân atotputernic al marilor podişuri mongole! Când te vei întoarce învingător în tabără, vei găsi, alături de cortul soţiei tale Börte, un cort nou, plin cu lucruri noi. Mă rog ca

tânăra Qulan, trăind aici, să poată face ce nu mai sunt eu în stare să fac şi să fie pentru tine izvor de nesecată putere!”

Răspunsul lui Börte a fost pe placul lui Temüjin. Nimic nu l-ar fi putut mulţumi mai mult. Börte, fără ca demnitatea ei de soţie dintâi să fie ştirbită, răspunsese cu mărinimie la cinstea pe care i-o arătase Temüjin.

*

Temüjin se gândea că adusese la ascultare tot ce mai rămăsese din clanul merkit. Îndată ce s-a întors din campanie, a aflat că un grup de răsculaţi, adăpostit pe muntele Taiqal, nu voia să-i recunoască autoritatea, aşa că a trimis o armată să-i supună, punându-l în fruntea ei pe Chimbei Căpăţânosul, fiul lui Sorqan-shira. Chimbei se dovedea, în toate împrejurările, un comandant viteaz şi dârz, dar era pentru prima oară că i se încredinţase o asemenea răspundere. Era atât de scund încât nu se putea urca singur în şa, ceea ce nu era prea bine pentru un războinic. Dar şi-a îndeplinit cu cinste sarcina, alungându-l departe, spre miazăzi, pe conducătorul duşman Toqto’a şi pe fiul său, Qudo.

După un scurt răgaz, Temüjin s-a grăbit să plece, înainte de sfârşitul anului, în fruntea întregii armate, spre munţii Altai, ca să-i atace din nou pe naimani. Din pricina ninsorilor deosebit de abundente din iarna aceea, n-a putut trece munţii şi a rămas cu trupele la poalele versantului de nord al munţilor Altai, până la începutul anului următor. Qulan a fost singura femeie pe care a luat-o cu el în expediţie.

Spre sfârşitul iernii, Temüjin a trecut munţii Altai pentru a treia oară şi a cotropit ţinutul naiman. Într-o bătălie dată pe fluviul Buqdorma, a învins o armată alcătuită din ceea ce mai rămăsese din clanurile merkit şi naiman. Conducătorii clanurilor, însoţiţi de câţiva oameni, au fugit fiecare pe alt drum.

Temüjin i-a încredinţat fratelui lui Jelme, Sübötei, care dovedise o mare vitejie în campania precedentă împotriva naimanilor, conducerea unui detaşament de care de luptă, care a pornit pe urmele fugarilor. Înainte de plecarea expediţiei, l-a chemat pe tânărul general, care abia trecuse de treizeci de ani, şi i-a vorbit astfel: „Dacă

duşmanul îşi desface aripile şi zboară spre cer, Sübötei, prefă-te în şoim şi prinde-l! Dacă se ascunde în măruntaiele pământului, prefă-te în târnăcop, sapă şi înfige-te în pământ! Dacă se face peşte şi se cufundă în mare ori în lacuri, tu fă-te năvod şi scoate-l! Ai trecut deacum peste creste înalte şi peste râuri late. Dar ceea ce te aşteaptă va fi fără îndoială mult mai greu. Nu uita că trebuie să ajungi departe şi ai grijă de cai! Bagă de seamă să nu lipsească niciodată merindele! Oricât de bogat ar fi vânatul întâlnit în cale, nu obosi caii ca să-l urmăreşti! Acum du-te şi nu cruţa niciun soldat duşman; cerul să te aibă în pază, pentru că ai o sarcină grea, viteazule războinic mongol!”

Sübötei a plecat şi şi-a îndeplinit întocmai sarcina. A cercetat toată partea de miazăzi a munţilor Altai şi i-a găsit pe toţi fugarii, i-a prins şi i-a ucis.

În vreme ce Sübötei mătura astfel rămăşiţele trupelor duşmane, Temüjin s-a trezit în tabără cu cinci oameni de-ai săi care-l târau pe Jamuqa, legat fedeleş.

În ziua aceea, sub un cer întunecat, întregul univers părea cenuşiu. Întâlnirea cu Jamuqa a avut loc dinaintea cortului lui Temüjin. Trecuseră doisprezece ani de la înfruntarea dintre cele două armate şi înfrângerea usturătoare a lui Temüjin şi patru de când acesta îl învinsese pe Jamuqa, cu ajutorul lui To’oril-han. Dar era pentru prima oară, în şaptesprezece ani, când cei doi bărbaţi se găseau din nou faţă-n faţă.

Temüjin s-a uitat lung la chipul lui Jamuqa: chipul îi era atât de schimbat încât nu putea crede că este cel pe care-l cunoscuse. Obrazul odinioară rotund era acum slăbit, cu pomeţii ieşiţi în afară. Dar ca şi altădată, zâmbea.

Înainte de a-i vorbi, Temüjin i-a copleşit cu întrebări pe cei care-l aduseseră legat, dorind să afle ce se întâmplase. Detaşamentul lui Sübötei îl urmărise pe Jamuqa, care nu mai avea decât cinci însoţitori, iar aceştia, ironie a sorţii, s-au întors împotriva lui.

Temüjin, neputând suferi gândul de a-i lăsa în viaţă pe oamenii care ridicaseră mâna asupra stăpânului lor, a poruncit să li se taie capul, sub ochii lui Jamuqa. Apoi, ridicându-l pe acesta de jos, i-a arătat un scaun şi i-a spus:

„Jamuqa, *anda*, să fim prieteni! Odinioară am stat în aceeaşi tabără.

Dar tu te-ai îndepărtat de mine. Apoi ne-am duşmănit ani de zile. Acum însă suntem iar împreună. N-am uitat ziua în care ne-am legat cu jurământ în pădurea Qorqonaq. Zgomotele petrecerii din noaptea aceea îmi răsună încă în urechi, flacăra torţelor străluceşte încă în faţa ochilor mei. Am jurat atunci să fim prieteni…"

Temüjin n-avea de gând să-l ucidă pe Jamuqa. În amintirea binelui făcut altădată, era gata să-i cruţe viaţa celui care pierduse totul.

Dar Jamuqa i-a răspuns:

„Temüjin, *anda*, la ce ţi-ar fi bun acum un prieten ca mine? Nu mă socotesc învins de tine. Ceea ce m-a învins a fost voinţa Cerului! Cât voi trăi, mă voi ruga să vină ziua să te dobor, şi am să cred cu toată puterea că ziua aceea va veni! Trebuie să-mi iei viaţa fără întârziere. Dacă ţi-e milă de *anda* al tău, ucide-mă fără vărsare de sânge[19] şi îngroapă-mă pe un deal înalt!"

„Fie precum ţi-e voia, Jamuqa! Am dorit să te cruţ, dar fiindcă îmi dispreţuieşti mărinimia, să fie cum vrei tu!", a rostit scurt Temüjin.

Apoi s-a întors spre unul din oamenii săi:

„Să fie ucis fără să curgă sânge şi să nu-i văd trupul! Îngropaţi-l cu cinste, cum se cuvine!"

Apoi a plecat şi a rămas toată ziua în cort.

*

După şase luni, Sübötei, care-şi îndeplinise în chip desăvârşit misiunea, a venit la Temüjin cu obrazul tăbăcit de soare. Ucisese toţi urmaşii căpeteniilor duşmane, chiar şi pe nou-născuţi. Tot ceea ce prădase de la naimani era, pentru mongoli, de mare preţ. Grămezi de podoabe, de covoare, de veşminte şi de arme au fost adunate în mai multe locuri din tabăra lui Temüjin.

Acesta i-a spus lui Qulan să-şi aleagă ceea ce doreşte. Dar ea l-a privit pe Temüjin drept în ochi şi i-a spus: „Toate aceste lucruri atât de frumoase şi de scumpe să i le trimiţi lui Börte, care păzeşte tabăra dincolo de munţii Altai. Eu nu vreau nici podoabe, nici veşminte. Nu

---

[19] După credinţele şamaniste, sufletul îşi avea sălaşul în sânge. Când era executat un prinţ vrednic de cinste, obiceiul cerea ca lucrurile să se petreacă fără să curgă niciun strop de sânge.

doresc decât un singur lucru: de acum înainte, să nu te desparţi de mine în nicio campanie!”

Temüjin a ascultat-o pe Qulan. Iar ţesăturile, covoarele, podoabele, mobilele, încărcate pe spinarea cailor şi puse sub pază straşnică, au plecat spre Altai, spre tabăra unde aştepta Börte, la poalele muntelui Burqan.

Capitolul 4

Abia în primăvara următoare, în anul 1206, Temüjin s-a întors, victorios, din campania împotriva naimanilor. Era ultimul pas spre unificarea tuturor triburilor care trăiau pe marile podişuri mongole. Temüjin era acum singurul suveran, stăpânul absolut.

La puţină vreme după ce s-a întors, a poruncit să se pună în preajma taberei, aproape de cursul superior al Ononului, steaguri mari, împodobite cu câte nouă cozi de cal alb[20]. Trebuia să fie recunoscut drept han al tuturor mongolilor de către feluritele triburi risipite pe marile podişuri, şi nu oricum, ci printr-o ceremonie solemnă şi măreaţă.

Cu o lună înainte, toată tabăra a fost cuprinsă de o mare agitaţie şi de un du-te-vino de nedescris. În fiecare zi soseau, de la alte triburi, cai încărcaţi cu de-ale gurii şi alte lucruri pentru petrecere, în vreme ce bărbaţii din felurite clanuri încercau să amenajeze, între corturile şi păşunile din jur, locul pentru ceremonie. Femeile s-au apucat din vreme să pregătească mâncarea pentru ospăţ. Au fost înşirate pe pământ zeci de cazane, lângă care s-au pus mai multe rânduri de proţapuri, pentru friptul oilor. Nenumărate oale cu cumâs, aduse din toate părţile, au fost aşezate unele lângă altele, sub un cort mare. Cu câteva zile înainte de ceremonie, mirosul de alcool şi cel de seu de oaie se simţeau în tot satul. A fost ridicat pentru Temüjin un cort nou, care se înălţa atât de sus spre cer, încât din vârf, de lângă deschizătura de fum, pământul părea mic de tot şi nespus de departe.

A sosit şi ziua cea mare. Mii de oameni din toate triburile, poftiţi la petrecere, se revărsau spre tabără; curând, băncile aşezate în jurul locului pentru ceremonie, în faţa cortului lui Temüjin, au fost

---

[20] În aceste stindarde, numite *tuq*, se afla sufletul lui *sulde*, duhul protector al clanului. Albul era socotit aducător de noroc. Cifra nouă era socotită sacră, fiind legată de cele nouă stele mitice care, în cosmogonia orientală, îi reprezentau pe cei nouă războinici divini. Temüjin îi cinstea astfel pe cei nouă generali din „Hoarda de Azur”: Bo’orchu, Boro’ul, Kubilai, Jebe, Jürchedei, Sübötei, Jelme, Chila’un şi Muqali.

năpădite de o mulţime uriaşă.

În vederea ceremoniei fuseseră înfipte în acel loc nouă steaguri mari, pe care cozile de cal alb fluturau în bătaia vântului blând de mai.

La ceasul hotărât Temüjin a ajuns la locul stabilit. La dreapta şedeau mama sa Höelün, soţia sa Börte, cei patru copii, Jöchi, Jagatai, Ögödei şi Tolui, iar în spate, numeroasele concubine, printre care Yesügen şi Yesüi. Doar Qulan şedea ceva mai în faţă. Tot în spate se aflau Shi'i-qutuqu, Boro'ul, Küchü, Kököchü şi toţi orfanii din triburile duşmane pe care îi crescuse Höelün şi care erau acum nişte flăcăi voinici.

În stânga, Temüjin îi aşezase pe fraţii săi Qasar, Belgütei, Qachi'un, Temüge şi pe sora sa Temülün, iar alături de ei pe credincioşii Bo'orchu şi Jelme, pe generalii Chimbei, Chila'un, Jebe, Muqali, Sübötei, Kubilai şi pe bătrânii Mönglik şi Sorqan-shira.

Un *quriltai*[21] din care făceau parte căpeteniile tuturor triburilor a fost deschis cu mare pompă. În timpul sfatului, cei vârstnici au hotărât să-l numească pe Temüjin stăpân al marilor podişuri mongole. Apoi toţi, într-un singur glas, au rostit un nume care suna destul de straniu: „Genghis-han! Genghis-han!" Sub acest nume urma să domnească Temüjin, ca han al tuturor mongolilor. De acum înainte, toate triburile din ţinutul marilor podişuri, în sfârşit unite, aveau să alcătuiască „poporul mongol".

Genghis-han s-a ridicat în picioare. Din toate părţile ţâşneau strigăte care se uneau într-un bubuit de tunet: „Genghis-han, Genghis-han!"

Drept răspuns, acesta a fluturat mâna. Barba şi mustaţa îi erau încă negre, dar părul era de-acum cărunt. Trupul era mai greoi, iar mişcările mai încete decât în tinereţe. Avea patruzeci şi patru de ani.

Şi totuşi, era însufleţit de o voinţă mai puternică decât orice. Triburile mongole erau în sfârşit adunate într-un imperiu şi alcătuiau un sistem pentru care dorinţa lui de a porni împotriva chinezilor, duşmanii dintotdeauna, nu mai era un vis nebunesc.

---

[21] Adunare a triburilor din care făceau parte reprezentanţii tuturor clanurilor şi în cadrul căreia se luau hotărârile importante (hural).

În mijlocul uralelor mulţimii, Genghis-han se gândea la puterea pe care o dobândise. Întinderea ţinutului mărginit la apus de munţii Altai, iar la răsărit de Marele Hinggan, era departe de a fi neînsemnată. Ţinutul era cuprins între lacul Baikal, la miazănoapte, şi Marele Zid, la miazăzi, unde se afla deşertul Gobi. Pe marile podişuri erau răspândite aproape două milioane de nomazi. Iar conducătorii tuturor triburilor se aflau acolo, cu toţii, şi îl cinsteau cu numele de „han atotputernic!” Dacă dorea, putea strânge toate popoarele nomade ca să treacă dincolo de Marele Zid. Avea s-o facă, fără îndoială. Trebuia s-o facă, dacă era într-adevăr urmaşul Lupului Albastru.

Cerul era senin şi luminos, iar din clipa în care Genghis-han se ridicase ca să răspundă uralelor mulţimii, razele soarelui erau mai fierbinţi. Genghis-han se pregătea să rostească primele sale cuvinte de conducător atotputernic. A ridicat braţele şi le-a mişcat cu putere, ca să potolească vuietul mulţimii, dar acesta se înteţea.

„Dintr-o poruncă a Cerului s-a născut mai întâi Lupul Albastru. Era însoţit de o căprioară albă, care trecuse lacul cel mare de la apus. Din unirea lor s-a născut Batachi-han, strămoşul mongolilor. Mongolii se trag din Lupul Albastru. În jurul acestui lup s-au adunat astăzi cele douăzeci şi unu de triburi de pe marile podişuri, ca să alcătuiască o singură putere. Am fost ridicat la rangul de han. Noi, fiii lupului, trebuie să trecem acum dincolo de Hinggan, dincolo de Altai, dincolo de munţii Tianshan şi Qilian. Trebuie să ne bucurăm de un trai mai îndestulat, de plăceri mai alese, iar munca noastră să fie mai rodnică decât am fi visat. Numai să vrem, şi vom avea locuinţe care rămân mereu în acelaşi loc, şi vom paşte turmele fără să fim nevoiţi să plecăm cu ele în altă parte. Noul vostru han are dreptul să vă spună tot ceea ce trebuie să faceţi ca să ne atingem ţinta. Aveţi încredere în mine! Ascultaţi-mă, voi, lupi puternici şi sălbatici ai noului imperiu mongol!”

Atunci, la semnul lui Genghis-han, a început petrecerea. Mâncarea şi băutura au fost împărţite nu numai căpeteniilor, ci tuturor celor care se înghesuiau pe bănci. Ospăţul a ţinut zile în şir, fără întrerupere. În timpul zilei, dansurile şi cântecele pe toate melodiile şi în toate limbile erau urmate de demonstraţii de obiceiuri de război

specifice fiecăruia din numeroasele clanuri care alcătuiau cele douăzeci şi unu de triburi. La căderea nopţii, când răsărea luna, mereu roşie, locul de dinaintea cortului lui Genghis-han era luminat de torţe, iar petrecerea se dezlănţuia, cu băutură, cântece şi dansuri.

În cea de-a treia noapte, Genghis-han a văzut nişte femei în vârstă, îmbrăcate sărăcăcios, care dansau cu mişcări ciudate de braţe: cântând un cântec păstoresc, închipuiau mişcările păstorilor mânându-şi turmele şi dansau mereu acelaşi dans. La vederea lor, a simţit o emoţie puternică: femeile acelea sărmane şi urâte nu aduceau deloc cu Căprioara Albă. Se cuvenea să poarte cele mai frumoase veşminte şi să înveţe cântece şi dansuri noi.

Legănat de zgomotul petrecerii, care ajungea până la cortul lui, Genghis-han a simţit deodată nevoia de a-i supune pe toţi mongolii unei pregătiri mai temeinice, pentru a le da puterea lupilor, şi de a le îmbrăca pe femei în haine minunate, ca să semene cu nişte căprioare.

În ultima zi a petrecerii, care părea să nu se mai sfârşească, Genghis-han, urmărit de acest gând, a hotărât să le dea celor ce-l slujiseră cu credinţă o răsplată pe măsură. Mai întâi i-a numit în fruntea unităţilor de o mie de războinici pe cei nouăzeci şi cinci de bărbaţi care fuseseră alături de el vreme de ani şi ani, rostind numele lui Bo'orchu, Mönglik, Muqali, Jelme, Sorqan-shira. Conducătorii unităţilor mai mari, numite *tümen*[22], trebuiau aleşi dintre aceşti nouăzeci şi cinci de tovarăşi credincioşi.

Pentru a-i cinsti în chip deosebit pe toţi aceşti războinici, a trimis după ei în cele patru colţuri ale taberei, apoi i-a chemat lângă el, pe rând.

Primii chemaţi au fost Bo'orchu şi Muqali. Genghis-han i-a strâns mâna lui Bo'orchu şi i-a spus: „Până acum, nu ţi-am dat niciun fel de răsplată. Şi totuşi eşti prietenul meu cel mai vechi şi ai jertfit totul pentru mine!"

Amintirea zilei de demult, când găsise cei opt cai furaţi cu ajutorul lui Bo'orchu, a revenit în mintea lui Genghis-han şi l-a umplut de duioşie.

„Prietene! Tatăl tău Naqu-bayan a fost un om înstărit. Iar tu ai lăsat

[22] Unitate de zece mii de ostaşi.

fără părere de rău toate foloasele cuvenite unui moştenitor bogat ca să mă urmezi, să mergi alături de mine, până azi, pe atâtea căi pline de primejdii. Bo'orchu, de azi înainte, ai să guvernezi peste tot ţinutul Altai!"

Bo'orchu a fost el însuşi uimit de atâta mărinimie.

Pe urmă, Genghis-han a rostit: „Muqali! Te numesc guvernator al ţinutului Marelui Hinggan!" Tânărul general a primit răsplata fără un cuvânt. Când Genghis-han pornise împotriva verilor săi Seche-beki şi Taichu, un bărbat pe nume Gu'un-u'a se adăpostise în tabăra sa, împreună cu doi băieţi, dintre care unul era Muqali. În timpul campaniei împotriva naimanilor, acesta dovedise o vitejie fără seamăn, dar mai ales o iscusinţă rară pentru cineva atât de tânăr, câştigând încrederea tuturor. Genghis-han îl răsplătea astfel pe tânărul general, nu atât pentru meritele sale de până atunci, cât pentru nădejdea pe care şi-o punea în el, gândindu-se să-i încredinţeze comanda armatei în timpul campaniei împotriva imperiului Kin.

„În curând ai să treci dincolo de Marele Zid, în fruntea unei hoarde de un milion de lupi!", s-a mărginit să spună Genghis-han. Muqali, la fel de impasibil şi de tăcut, a înclinat din cap.

A fost apoi chemat bătrânul Qorchi, care prezisese odinioară înălţarea lui Temüjin la rangul suprem. Petrecuse zece ani trândăvind, scutit de campaniile militare şi de treburile zilnice. Nu era poftit oficial la ceremonie, dar urmărea zi de zi, aşezat în faţa cortului, petrecerea plină de veselie.

Qorchi a ajuns dinaintea lui Genghis-han, abia ţinându-se pe picioarele slăbite, pentru că, de la o vreme, se mişca tot mai anevoie.

„Te salut, Qorchi, ghicitorule!", a spus Genghis-han, cu glas plin de dragoste. Îşi amintea, ca şi cum ar fi fost ieri, de ziua în care fugise din tabăra lui Jamuqa, în vremea cea mai grea din viaţa lui, şi-l văzuse pe bătrân dinaintea lui, cu faţa scăldată în lumina sângerie a apusului de soare. Prezicerea se împlinise. Iar Genghis-han ştia prea bine cât de însemnate fuseseră vorbele lui Qorchi pentru soarta lui.

„«Dacă vei ajunge într-o zi hanul tuturor mongolilor, să-mi dăruieşti treizeci de fete frumoase», mi-ai spus atunci. A venit vremea să-mi ţin făgăduiala. Ghicitorule muieratic, binevoieşte şi alege-ţi treizeci de soţii!"

Qorchi, cu un zâmbet uşor care-i îndulcea chipul tot mai zbârcit, a răspuns: „Sunt tare bătrân. Dar preafrumoasele făpturi îmi vor aduce înapoi un strop de tinereţe!”

„În afară de cele treizeci de femei, ai să guvernezi tribul adargin: chinos, togoles, telengut. Ai să veghezi asupra popoarelor din pădure care trăiesc pe malurile fluviului Irtîş!”, a adăugat Genghis-han.

Qorchi a îngenuncheat încet, ca şi cum ar fi fost zdrobit de povara acestei sarcini aruncate pe umerii săi firavi. Apoi s-a ridicat, ajutat de doi robi, şi s-a îndreptat spre cortul său, clătinându-se.

După ce Qorchi s-a îndepărtat, Genghis-han a întărit puterea pe care i-o încredinţase: „Popoarele din pădure nu se vor putea mişca spre răsărit fără îngăduinţa lui Qorchi. Vor trebui să-i ceară sfatul în toate cele şi-l vor asculta.”

Fiecare vorbă a lui Genghis-han era însoţită de uralele mulţimii, care se înghesuia din toate părţile. Pe măsură ce spusele îi erau purtate de pristavi, din gură-n gură, valuri de urale se ridicau de peste tot. A venit apoi rândul lui Kubilai, alt războinic vestit, să se înfăţişeze la Genghis-han. Ca şi Jelme, Jebe şi Sübötei, Kubilai se număra printre generalii socotiţi de neînvins. Nu cunoscuse niciodată înfrângerea.

„Kubilai, te numesc înalt dregător al treburilor militare”, a spus Genghis-han. Kubilai nu era nemulţumit de răsplată, dar ar fi preferat o funcţie legată mai strâns de război, chiar şi mai puţin însemnată. Încă nu înţelegea că dobândise puteri uriaşe şi că putea trimite, după plac, împotriva unui ţinut străin, o armată de un milion de oameni.

„Vreau să lupt! Să lupt!”, a mormăit, îndepărtându-se, lupul mongol, care abia trecuse de treizeci de ani.

A venit apoi rândul lui Jelme. Adolescentul de odinioară, coborât de pe muntele Burqan împreună cu tatăl său, care-şi ducea foalele în spinare, avea acum aproape cincizeci de ani. Era cel mai credincios tovarăş al lui Genghis-han, după Bo’orchu.

„Prietene! Mi-ar trebui zile întregi ca să-ţi laud vrednicia. Când m-am născut, tatăl tău mi-a dăruit scutece de zibelină. Aş dori să te răsplătesc şi eu pentru acest bine. Numai tu, dintre toţi mongolii, vei putea face nouă greşeli fără să fii pedepsit”, a rostit Genghis-han, care nu se hotărâse încă la ce rang să-şi înalte prietenul. Chiar dacă i-ar fi

dat ţinuturile cele mai întinse şi puterile cele mai mari, nu l-ar fi răsplătit îndeajuns.

„Jelme, despre rangul şi despre puterile pe care le vei avea, vom vorbi amândoi în tihnă”, a adăugat Genghis-han. Dar Jelme nu avea ce face cu toate acestea. Voia să fie lăsat în pace. Dacă era înzestrat în ale războiului, era încă şi mai priceput la rânduiala amănuntelor vieţii de zi cu zi, pe care nimeni nu le băga în seamă. Or, de la primele ceasuri ale dimineţii, îşi bătea capul întrebându-se cum să înapoieze fiecărui clan lucrurile împrumutate pentru ceremonie. Mai trebuia să vadă şi cum să mulţumească fiecăruia pentru darul făcut cu acest prilej; era supărat văzând că nimeni, în afară de el, nu părea să aibă această grijă.

„Jelme!”, a spus din nou Genghis-han, dar acesta a sărit în sus, strigând: „Foc! Foc!” Tocmai îşi adusese aminte că nu se îngrijise să vadă dacă toate focurile din vetre fuseseră stinse.

A venit apoi rândul bătrânului Sorqan-shira, care avea acum şaptezeci de ani. Altădată, când fusese prins de Tarqutai, căpetenia tayichi’ut, şi încercase să fugă, Temüjin petrecuse o noapte la bătrân. Sorqan-shira, pe jumătate dezbrăcat, bătea cumâsul, al cărui miros nu semăna deloc cu cel care plutea acum prin tabără, după petrecere. Amintindu-şi de mirosul acela, Genghis-han, cu nările fremătând, l-a întrebat: „Sorqan-shira, părinte al lui Chimbei şi al lui Chila’un! Ce doreşti să-ţi dau?”

„Dacă-mi îngădui să vorbesc deschis, aş dori să mă aşez în ţinutul merkit, pe Selengga, şi să folosesc păşunile fără să plătesc dările. Dacă vrei să-mi dai mai mult, tu vei hotărî, mărite han. Am să primesc cu bucurie tot ceea ce vei binevoi să-mi dăruieşti.”

„Fie cum vrei tu, bătrânul meu tovarăş! Ai să te aşezi în ţinutul merkit, pe Selengga, şi ai să foloseşti în voie păşunile. Te scutesc de plata dărilor. Şi chiar dacă ai să faci nouă greşeli, n-ai să fii pedepsit, întocmai ca Jelme!”, a rostit Genghis-han. Simţea însă că nu-l răsplătise îndeajuns pe Sorqan-shira: nu uitase că atunci când se pitise în tufele de pe malul apei, bătrânul nu-l vânduse.

„Îţi îngădui ca, în vreme de război, să păstrezi tot ce vei prăda de la duşman.”

„Mărite han, a spus Sorqan-shira, doar să mai trăiesc şi să apuc

următoarea campanie.”

„Vreau să-ţi mai fac un dar: ai să păstrezi tot vânatul pe care îl vei ucide în vânătorile de noapte.”

Genghis-han găsea însă că tot nu era de ajuns.

„Sorqan-shira, fie ca să-ţi petreci tot restul zilelor ca oamenii liberi care poartă tolba cu săgeţi şi se îmbată în fiecare seară. Şi, prietene…”

Dar bătrânul i-a tăiat vorba, zicând: „Mărite han, îmi ajunge. Ce mi-aş putea dori mai mult? Singurul lucru pe care mi-l mai doresc este ca oastea ta să treacă dincolo de Marele Zid, ca să cotropească imperiul Kin!”

Arătând cu mâinile că nu mai voia nimic, s-a îndepărtat repede. „Imperiul Kin”: la aceste cuvinte, gândul lui Genghis-han a zburat către Muqali, căruia voia să-i încredinţeze conducerea armatei în ofensiva împotriva chinezilor. Îi dăruise guvernarea unui ţinut, dar era oare destul? L-a chemat din nou pe tânărul general şi i-a spus: „Te fac rege. De acum înainte, vei fi pentru toţi «regele Muqali».”

La această dovadă de mare cinste, Muqali s-a schimbat la faţă şi a spus că trebuie să cugete, înainte de a primi, dacă este într-adevăr vrednic.

Apoi Genghis-han i-a răsplătit cum se cuvine pe Chimbei, Chila’un, Jebe şi pe toţi ceilalţi generali care îşi dovediseră pe deplin înaltele însuşiri. Jebe şi Sübötei, cei doi neînfricaţi lupi mongoli, au fost puşi în fruntea unor unităţi de câte zece mii de oameni. Ceremonia, care părea fără sfârşit, a continuat până noaptea târziu. Genghis-han nu şi-a răsplătit niciun membru al familiei: dorea să mai amâne clipa în care avea să le dăruiască fraţilor şi copiilor săi, precum şi femeilor, ranguri şi puteri.

*

Petrecerea s-a încheiat în aceeaşi seară. A doua zi şi în zilele următoare, Genghis-han a făcut cunoscute hotărârile pe care le luase pentru a reorganiza întreaga armată. A proclamat solemn, în prezenţa tuturor generalilor, numirile în grad, explicând în cele mai mici amănunte ce înseamnă fiecare funcţie.

A arătat mai întâi cum îşi va organiza garda personală: ostaşii urmau să fie aleşi din familiile şefilor de *tümen*, ai unităţilor de o mie

şi de o sută de oameni. Cei din familii obişnuite, dacă se dovedeau pricepuţi şi viteji, puteau şi ei ajunge la această cinste.

„Fiii şefilor de unităţi de o mie de războinici vor fi însoţiţi de câte zece oameni şi de un frate mai mic. Fiii sutaşilor vor avea câte cinci tovarăşi şi un frate mai mic. Fiii celor care conduc unităţi de câte zece oameni vor avea trei oameni pe lângă ei şi un frate mai mic. Fiecare dintre aceşti tovarăşi va fi ales din familiile de vază."

Genghis-han şi-a organizat astfel, cu cea mai mare grijă, garda personală alcătuită din două corpuri deosebite: santinelele şi arcaşii. Conducerea a încredinţat-o unor tineri necunoscuţi, despre care nu se ştia încă nimic. Dar Genghis-han nu pierdea niciodată prilejul de a-i încuraja pe tinerii luptători care se purtau cum se cuvine, atât în timp de pace, cât şi în război. I-a împărţit pe cei zece mii de oameni din gardă în zece unităţi, conduse, în cea mai mare parte, de fiii vasalilor săi de încredere.

Genghis-han a arătat apoi care sunt sarcinile santinelelor şi ale arcaşilor pe timp de noapte:

„După apusul soarelui, dacă se iveşte cineva prin preajma cortului meu, să fie prins şi cercetat a doua zi. Santinelele de noapte, la schimbarea gărzii, vor verifica identitatea celor pe care îi înlocuiesc.

Santinelele vor dormi în jurul cortului meu şi pe loc îi vor despica ţeasta aceluia care va încerca să pătrundă înăuntru în toiul nopţii.

Nimeni nu va sta într-un loc mai înalt decât santinelele de noapte. Nimeni nu va avea dreptul să afle care este numărul lor. Cine va încerca să treacă printre ele va fi prins şi legat.

Santinelele de noapte nu se vor îndepărta de cortul meu.

Dacă se vor isca neînţelegeri, vor fi supuse judecăţii lui Shi'i-qutuqu."[23]

---

[23] După cât se pare, hanii s-au inspirat, în organizarea unităţilor, din administraţia chineză, după cum şi meşteşugarii s-au folosit de ştiinţa fierarilor chinezi în prelucrarea oţelului. Genghis-han s-a sprijinit pe vasali *(noyon)*, cărora le-a dăruit după fiecare cucerire domenii cuprinzând un anumit număr de iurte („vetre"). Pentru a evita răzmeriţele, hanul păstra armele în arsenale şi avea o gardă personală alcătuită din oameni de mare încredere. Conform unei organizări piramidale simple, bazată pe sistemul zecimal, familia era urmată de clan, clanul de trib, iar tribul de uniunea de triburi. Iurta (cortul familial)

Soarta făcuse din Shi'i-qutuqu, orfanul tătar crescut de mama lui Genghis-han, un tânăr aspru şi neînfricat. Nici că se putea găsi o îndatorire mai potrivită pentru firea flăcăului singuratic, cu chipul veşnic palid.

Genghis-han a vorbit mai multe ceasuri despre organizarea gărzii şi despre treburile pe care le avea de îndeplinit. Pentru ofiţerii care îl ascultau, era cu totul altul decât conducătorul care, în timpul petrecerii, se arătase atât de mărinimos. Expresia feţei, timbrul vocii, strălucirea ochilor erau ale altcuiva. În afară de câţiva generali, nimeni nu bănuia cum de se gândise la aceste lucruri. Vreme de câteva zile, Genghis-han şi-a înfăţişat planurile de organizare civilă şi militară a noului imperiu mongol. Fiind nevoiţi să stea în picioare ore întregi, el şi ofiţerii aveau acum faţa arsă de soarele nemilos al verii.

Într-o zi, Qulan i-a spus lui Genghis-han, care intrase în cort: „Mărite han, n-a sosit oare timpul să le dăruieşti ceva şi celor din familie? Până şi o pietricică, fie ea cât de mică, n-o recunoşti ca fiind a ta decât când o strângi în palmă!"

„Fii liniştită: am să-i răsplătesc pe toţi cât de curând! Am să le îngădui şi femeilor mele să-şi aleagă ce doresc. Dar tu, Qulan, ce vrei?", a răspuns râzând Genghis-han.

„Dorinţa mea este să nu am nimic! Ţinutul uigur, ţinutul Kin şi atâtea altele nu trăiesc oare în inima ta? Pe tine te doresc, pe tine, cu visele tale nemăsurate! Când ai să treci munţii Altai pentru a patra oară?"

Genghis-han, fără o vorbă, o mângâia pe Qulan din priviri. Era acolo, lângă el, căprioara cea albă.

La puţină vreme după întemeierea imperiului mongol, Genghis-han a avut de rezolvat problema destul de complicată a lui Mönglik şi a celor şapte copii ai săi. Mönglik, mai mare decât el cu cincisprezece-şaisprezece ani, era de-acum un bătrân de şaizeci de ani.

---

trebuia să dea pentru serviciul militar unul sau doi bărbaţi. *Arbanul* cuprindea zece călăreţi. La nivelul clanului, zece *arban* alcătuiau un *djaghan*. Mai departe, zece *djaghan* formau un fel de regiment numit *minggan*, comandat de un viteaz al tribului, *bagadîr*. Zece *minggan* formau un corp de oaste numit *tuman* sau *tümen*, iar o armată cuprindea două-trei asemenea unităţi. Armatele şi *tümen* se stabileau la nivel de uniune de triburi şi erau comandate de câte un *noyon* (n.t.).

Genghis-han îl ridicase pe Mönglik la un rang care-i îngăduia să facă parte din sfatul suprem al înţelepţilor, iar pe copiii săi îi pusese în posturi însemnate. Le acordase aceste privilegii în semn de recunoştinţă faţă de tatăl lui Mönglik, Charaqa: cu treizeci de ani mai devreme, îndată după moartea lui Yesügei, când familia lui Genghis-han fusese părăsită de tot clanul şi lăsată în voia loviturilor crude ale sorţii, bătrânul Charaqa fusese singurul care-şi dăduse viaţa pentru ei, ceea ce Genghis-han nu uitase. Tulburarea care-l cuprinsese atunci, văzând credinţa fără margini a bătrânului, încă îl mai mişca. Iată de ce, pentru că nu-l putuse răsplăti pe Charaqa, îi răsplătea fiul şi nepoţii.

Cu toate acestea, Genghis-han nu avea deplină încredere în Mönglik: spre deosebire de Charaqa, acesta fugise, ca toţi ceilalţi, ceea ce nu-l împiedicase să se întoarcă mai târziu, fără să se ruşineze, împreună cu cei şapte copii. Genghis-han nu-şi arăta însă amărăciunea şi se gândea tot timpul la ei ca la urmaşii credinciosului Charaqa.

Cel mai împovărător era însă pentru Genghis-han gândul la legătura dintre Mönglik şi propria sa mamă, Höelün. Neştiind prea bine când începuse, bănuia totuşi că nu mult după întoarcerea lui Mönglik în tabără, în urmă cu treisprezece ani. Höelün abia trecuse atunci de cincizeci de ani şi era lesne de închipuit că după ani grei de muncă, închinaţi creşterii celor cinci copii, şi-ar fi putut dori – ceea ce nu era un păcat – să-şi trăiască în voie viaţa de femeie.

Şi totuşi, lui Genghis-han nu-i plăcea să-l găsească pe Mönglik în cortul mamei sale. Nu pe ea îi era ciudă, ci pe Mönglik, ceea ce-l făcuse să-şi rărească vizitele la Höelün, în ultimii ani. Dar cum nu se împotrivea pe faţă, legătura devenise aproape oficială, îngăduindu-i lui Mönglik să-şi sporească, din umbră, puterea. Mai mult decât atât: cei şapte copii, profitând de poziţia tatălui lor, se purtau cu multă obrăznicie. Cel mai rău dintre toţi era cel mare, şamanul Teb-tengri, care alesese pentru Temüjin numele de Genghis-han şi acum nu-şi mai încăpea în piele. Teb-tengri, socotit trimisul Cerului, putea lua parte la toate adunările. Vrăjitorul chel, cu privirea pătrunzătoare ca a unei păsări de pradă, cu pielea negricioasă, profitând de poziţia tatălui său Mönglik şi de privilegiile date de rolul său religios şi politic, făcea uneori lucruri fără măsură şi nu avea decât o singură grijă: să

întărească puterea familiei.

Genghis-han nu avea mai multă încredere în Teb-tengri decât în Mönglik. Dar cum prezicerile acestuia se adevereau adesea, deşi nu-l plăcea, nu-şi putea îngădui să nu ţină seama de semnele Cerului care se arătau prin glasul lui.

*

La sfârşitul verii, în anul în care Genghis-han a ajuns la puterea supremă, s-a produs un eveniment hotărâtor. Teb-tengri s-a înfăţişat la Genghis-han, a cerut să rămână singur cu el, şi, după ce a rostit: „Am venit cu o solie de la Cerul cel veşnic", i-a dat o veste care nu putea fi socotită fără însemnătate; Qasar, fratele lui Genghis-han, plănuia să pună mâna pe putere. Căpetenia mongolă, neputând crede o asemenea ticăloşie, s-a răstit la pasărea de pradă: „Chiar şi un semn al Cerului trebuie să se bizuie pe ceva! Întreabă-l pe ce se bizuie dacă trimite un astfel de semn!" Teb-tengri, cu un zâmbet răutăcios, a răspuns: „Cerul îl pofteşte pe han să se ducă în tabăra lui Qasar, unde va descoperi ceva înfricoşător."

Genghis-han a luat câţiva oameni din gardă şi a ieşit din cortul imperial spre a merge la fratele său, la o oarecare depărtare. Era ceasul când se lăsa întunericul. Tabăra lui Qasar răsuna de zgomotele unei petreceri. Un ospăţ, care părea să fi început demult, era pe sfârşite.

Genghis-han a rămas în picioare, într-un colţ. Mulţimea gălăgioasă se grăbea să plece, iar din cortul lui Qasar ieşeau pâlcuri de oameni ameţiţi. Printre ei, Genghis-han a zărit-o deodată pe Qulan, însoţită de roabe. Nu era nimic ciudat în faptul că fusese poftită la petrecere. Dar l-a zărit în urma ei pe Qasar, în pragul cortului, încercând s-o ia de mână. Fratele său era beat, nu încăpea nicio îndoială. Qulan l-a respins în două rânduri şi s-a pierdut în mulţime, cu roabe cu tot.

Genghis-han a fost cuprins de o mânie fără margini împotriva lui Qasar. Aşa cum prezisese Teb-tengri, văzuse ceva de neînchipuit. Cum prezisese Teb-tengri, Qasar era gata să-l trădeze.

Întors în tabără, Genghis-han a trimis ostaşi după Qasar, să-l aresteze. Ceva mai târziu s-a dus chiar el în cortul fratelui său. Acesta, fără cingătoare şi fără sabie, stătea în picioare lângă pat, legat.

Genghis-han, rămas fără grai, se uita la el, plin de mânie. De ce Qasar, mâna lui dreaptă, alături de care trecuse prin toate încercările, încă din copilărie, se ridica acum împotriva lui? Genghis-han, neputând hotărî dacă fratele său trebuia alungat, ucis ori închis, tăcea.

În clipa aceea, pânza de la intrarea cortului a fost dată la o parte cu violenţă şi Genghis-han a văzut-o pe mama sa. De la o vreme, Höelün nu se mai simţea în putere şi mergea încet, cu paşi nesiguri, ca şi cum tot trupul i-ar fi fost înţepenit. Sosirea mamei sale era pentru Genghis-han cu totul neprevăzută. Fără îndoială, cineva îi dăduse de ştire.

Höelün s-a repezit la Qasar, i-a desfăcut legăturile, i-a dat înapoi tichia şi cingătoarea[24], apoi s-a aşezat turceşte şi l-a măsurat pe Genghis-han cu asprime, rostind cu glasul tremurând de supărare: „Să-ţi arăt sânii fleşcăiţi? Să-mi mai storc cei doi sâni care v-au hrănit, pe tine şi pe Qasar? Odinioară ţi-ai ucis fratele, pe Bekter. Vrei să-l ucizi acum şi pe Qasar? Asemenea câinelui care-şi sfâşie placenta, asemenea panterei care sare pe stâncă abruptă, asemenea leului care nu-şi poate stăpâni mânia, asemenea pitonului care înghite o făptură vie, asemenea şoimului care se năpusteşte asupra umbrei sale, asemenea ştiucii care-şi înghite prada în tăcere, asemenea cămilei care-şi muşcă puiul de genunchi, asemenea şacalului care sare la beregata duşmanilor, asemenea raţei care-şi mănâncă puii pentru că nu-i poate face să meargă mai repede, asemenea hienei care se năpusteşte asupra celui care se apropie de vizuină, asemenea tigrului care se aruncă fără să şovăie asupra prăzii, asemenea câinelui sălbatic care atacă orbeşte, vrei să-l ucizi şi pe Qasar, care a fost atâta vreme mâna ta dreaptă?”

La această izbucnire de mânie, Genghis-han a făcut un pas îndărăt. Supărarea bătrânei sale mame era şi mai straşnică decât atunci când îl ucisese pe Bekter, iar vorbele le rostea într-un soi de transă, pe nerăsuflate. Genghis-han se uita la ea, pe jumătate năucit. Semăna într-adevăr cu un piton gata să-l înghită de viu. Când murise Bekter, Höelün plânsese, dar acum n-a vărsat nicio lacrimă. Genghis-han a mai făcut un pas înapoi şi s-a mulţumit să spună doar atât: „Qasar este liber. Şi va mai fi încă multă vreme mâna mea dreaptă.” Apoi,

[24] Cf. Cap. 2, nota 16.

întorcându-le spatele mamei şi fratelui său, a ieşit din cort. Simţindu-se singur şi părăsit, a mers sub cerul nopţii, presărat cu stele. Nu ştia dacă fratele său fusese ori nu gata să-l trădeze, dar ştia că încercase s-o ia de mână pe Qulan, ceea ce era de neiertat. Şi totuşi, Genghis-han îl iertase. O făcuse pentru bătrâna lor mamă Höelün, pentru această femeie fără pereche, care îi crescuse în ciuda atâtor greutăţi.

Nu din pricina asta se simţea acum singur, ci din pricina privirii mamei sale. Privirea unei mame care încearcă să-şi apere puiul de primejdie. Pentru prima oară, Genghis-han era nevoit să recunoască că dacă el şi Qasar aveau aceeaşi mamă, era ceva deosebit în legătura dintre ea şi fiecare dintre ei: Qasar era sigur copilul lui Höelün şi al lui Yesügei, în vreme ce el fusese zămislit atunci când mama sa fusese răpită de merkiţi. Nu era nicio îndoială. Era limpede că Höelün îl dispreţuia, aşa cum îl dispreţuise pe cel care o răpise. Genghis-han citise limpede în ochii lui Höelün taina naşterii sale, sau cel puţin aşa credea.

Şi totuşi, pentru ea nu-şi mai pedepsise fratele, ceea ce însemna că trebuia să-l execute pe Teb-tengri, vinovat că-l făcuse trădător pe Qasar, sub acoperirea unei preziceri. În noaptea aceea, Genghis-han n-a închis ochii, tot întrebându-se de partea cui să fie, a mamei ori a zeilor. În zori, a hotărât să-l ucidă pe trimisul Cerului.

A doua zi, când Teb-tengri s-a înfăţişat în cortul lui Genghis-han, acesta a poruncit oamenilor din gardă să-l lege şi l-a dat pe mâna a trei războinici aleşi cu grijă. Aceştia l-au scos din cort pe Teb-tengri şi l-au dus în piaţă, unde i-au rupt spinarea, iar după ce s-au încredinţat că murise, l-au lăsat printre buruieni.

După un ceas, Genghis-han s-a dus la locul cu pricina să vadă cadavrul. Tatăl şi fraţii lui Teb-tengri, înconjuraţi de o mulţime de oameni din clan, veniseră să ia trupul. Mönglik s-a apropiat de Genghis-han şi i-a spus: „Ţi-am fost tovarăş credincios de la începutul cuceririi mongole, iar tu mi-ai ucis fiul cel mai mare!” Vorbele sale sunau aspru, pentru că se ştia iubitul lui Höelün.

Genghis-han a strigat, cu glas tremurat: „Mönglik! Teb-tengri, victimă a lăcomiei şi cruzimii alor tăi, nu s-a putut bucura de mila suveranului, când i-a venit ceasul. Oare vrei să fii şi tu un trup fără viaţă şi să te odihneşti lângă fiul tău?”

Mönglik şi copiii săi, înspăimântaţi, s-au îndepărtat în grabă, lăsând trupul lui Teb-tengri unde se afla. Tot de dragul mamei sale, Genghis-han a renunţat să-l ucidă pe Mönglik.

Cadavrul lui Teb-tengri, care s-a dovedit a fi într-adevăr şaman, a rămas acolo jos, pe pământ, fără să putrezească. Toţi s-au speriat de asemenea minune, dar Genghis-han nu s-a sinchisit. De dragul mamei lui, lăsase în viaţă două fiinţe de care dorea să scape cu orice preţ. Faţă de acest sacrificiu, soarta trupului lui Teb-tengri, deşi neobişnuită, i se părea un fleac.

Genghis-han s-a purtat de atunci cu Qasar ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Acesta a rămas ajutorul său de nădejde. Nu şi-a schimbat nici purtarea faţă de Mönglik, îngăduindu-i să intre în cortul mamei sale şi să ia parte la sfatul înţelepţilor. Dar după moartea lui Teb-tengri, familia lui Mönglik şi-a pierdut o mare parte din putere şi nu s-a mai purtat cu atâta obrăznicie.

*

În anul următor, 1207, Genghis-han, aflând că au mai rămas, în ţinuturile de graniţă ale noului imperiu mongol, unele popoare care nu voiau să i se supună, a încercat să le îngenuncheze.

La începutul primăverii, l-a trimis pe Kubilai să atace tribul qarluq. Kubilai răspundea de treburile militare, dar îi ceruse cu acest prilej lui Genghis-han să conducă el însuşi operaţiunile. Conducătorul tribului qarluq s-a predat fără să se împotrivească şi l-a însoţit pe Kubilai, cerând să fie primit de Genghis-han. Acesta l-a întâmpinat cu bunăvoinţă şi i-a făgăduit, pentru mai târziu, mâna uneia dintre fiicele sale. Era cam devreme să i-o dea de soţie pe fiica dăruită de concubina sa Yesüi, care nu avea decât trei ani.

Aflând mai apoi despre o răscoală a naimanilor, a trimis într-acolo, la începutul verii, o expediţie condusă de Jebe. Tânărul general a avut nevoie de şase luni pentru a înăbuşi răscoala, întorcându-se victorios la începutul toamnei.

Nici nu ajunsese bine că uiguţii, care trăiau la marginea teritoriului mongol, i-au trimis lui Genghis-han vestea că doreau să îi jure credinţă şi supunere. Darurile căpeteniei lor erau toate de mare preţ: aur, argint, pietre preţioase, mătăsuri, brocarturi, damasc. Drept

mulţumire, Genghis-han i-a făgăduit mâna prinţesei Alqal-to'un. Era fiica lui Yesügen, dar şi ea era prea mică şi încă nu putea fi despărţită de mama ei.

În anul următor, 1208, Genghis-han l-a numit pe fiul său cel mai mare, Jöchi, în fruntea unei armate care urma să cucerească ţinuturile împădurite de la miazănoapte. Era prima expediţie dincolo de hotare, de la întemeierea imperiului. Pentru a putea lupta împotriva imperiului Kin aflat la sud-vest şi a regatului uigur de la sud-est, trebuia să scape mai întâi de orice ameninţare a popoarelor din nord. În aceste ţinuturi nu exista nicio putere organizată, iar cele câteva triburi barbare erau răspândite în jurul lacului Baikal. Mai la nord se afla „ţinutul Sibir” (Siberia), alcătuit din câmpii îngheţate şi nelocuite, unde mongolii încă nu ajunseseră.

*

Jöchi avea douăzeci şi unu de ani. Sortit încă de la naştere să treacă prin toate încercările din care avea să se făurească poporul mongol, fusese ţinut din scurt de mama sa, Börte. Când s-a pomenit de expediţia în ţinutul Sibir, Börte l-a rugat pe Genghis-han să-i încredinţeze fiului lor conducerea, ca să-şi încerce astfel puterile.

„Ţinutul este departe. Nu se ştie până unde se întinde dincolo de lacul Baikal”, a spus Genghis-han. „Jöchi are picioare mai voinice decât căpriorul”, a răspuns Börte, ridicând capul. „Campania din Sibir nu va fi o luptă cu omul, ci cu natura.”

„De mic, Jöchi a crescut cu vântul şi cu zăpada. N-a stat ascuns în cort!”

„Nouăzeci de oameni din o sută nu se vor mai întoarce din campanie”, a spus atunci Genghis-han. „Dar nu s-a născut oare Jöchi ca să înfrunte o astfel de soartă?”, a întrebat Börte, cu o privire sălbatică. Genghis-han, după ce s-a uitat în tăcere la soţia lui, a rostit încet: „Fie! O să-l trimit pe Jöchi!”

Genghis-han se gândise că expediţia în ţinutul Sibir avea nevoie de un comandant încercat, vestit, în stare să-şi îmbărbăteze oamenii, şi că singurul om potrivit pentru aşa ceva era Jelme. Totuşi, la insistenţele lui Börte, a hotărât să-l aleagă pe Jöchi. Văzuse scânteind în privirea soţiei sale sfidarea faţă de bărbatul care nu credea că Jöchi este fiul

său.

Jöchi, ridicat pentru prima oară în viaţă la rangul de general-şef, a aşteptat topirea zăpezii, la începutul lunii mai, apoi a părăsit tabăra în fruntea aripii drepte a armatei mongole[25], care număra zeci de mii de luptători viteji. A mers pe malul unui afluent al râului Selengga, apoi a luat-o spre nord.

La sfârşitul anului, s-a întors victorios, aducând o pradă uriaşă. Călăuzit de Qutuqa-beki, căpetenia oiraţilor, care se predaseră primii, supusese, rând pe rând, mai multe populaţii: buriat, balqun, ursu'ut, qabqana, qanga, to'uba. Îi adusese la ascultare pe kirghizi, cel mai puternic trib din regiune, supusese popoarele din pădurile din nord-vest şi se întorcea acum însoţit de mai multe căpetenii kirghize, precum şi de Qutuqa-beki. Un mare număr de şoimi, cai albi castraţi, zibeline negre a fost adus în dar lui Genghis-han.

Acesta, ca suveran al poporului mongol, şi-a lăudat în faţa tuturor fiul pentru faptele de vitejie. „Jöchi, plecat în expediţie în ţinuturile pustii din nord-vest, a mers pe drumuri îndepărtate şi pline de piedici şi, fără a ucide locuitorii, fără a răni caii, a supus fericitele popoare ale pădurilor. Îi dăruiesc guvernarea popoarelor şi a ţinuturilor cucerite!”

În aceste împrejurări, Genghis-han a fost nevoit să recunoască, nu fără încântare, că trupul slab al fiului său, care părea chiar pirpiriu, ascundea o fire deosebită, pe care nu o descoperise până atunci. Jöchi dovedise în chip strălucit că avea sânge mongol, că era într-adevăr urmaşul Lupului Albastru.

În ziua în care şi-a lăudat fiul, Genghis-han i-a chemat pe toţi conducătorii triburilor de pe graniţă, care i se supuseseră. Fiind foarte vesel, a anunţat că-i dăruieşte lui Qutuqa-beki, pentru serviciile aduse, mâna prinţesei Checheigen, născută din unirea sa cu una dintre concubine. Cineva însă a spus că între Qutuqa-beki, care avea patruzeci şi patru de ani, şi mica prinţesă de cinci ani, diferenţa de

---

[25] Armata mongolă era organizată pentru acţiune, de obicei, în trei aripi, cu faţa spre sud: aripa dreaptă, mijlocul şi aripa stângă. Orientarea corespundea obiectivelor cuceririi mongole, îndreptată în evantai spre China (stânga), Turkestan şi estul Iranului (mijlocul) şi stepa rusească (dreapta).

vârstă era prea mare. Genghis-han a renunţat şi a dăruit mâna prinţesei fiului lui Qutuqa-beki, Inarchi, care nu avea decât treisprezece ani. Apoi a rostit: „Qutuqa-beki, ai să urci mâine pe dealul aflat la miazănoapte de cortul meu. Toate oile pe care le vei zări de sus vor fi ale tale.”

Qutuqa-beki a zis, la rândul său: „Inarchi este fiul meu mezin. Cel mai mare, To’urelchi, păzeşte tabăra în lipsa mea.”

„Atunci i-o dau fiului tău mai mare pe fiica lui Jöchi, Goluin”, a propus Genghis-han. Qutuqa-beki s-a retras şi s-a înfăţişat căpetenia onguţilor, care sprijinise şi el armata mongolă în ultima campanie.

„Căpetenie a onguţilor, ţi-o dau pe prinţesă Alagai-beki!”

Şi această prinţesă abia fusese adusă pe lume de una din concubinele lui. Genghis-han, care nu avea niciun fel de respect pentru femei, chiar dacă îi erau fiice ori nepoate, nu vedea de ce le-ar fi păstrat în preajma lui.

După ce i-a dăruit câteva ţinuturi lui Jöchi, Genghis-han a folosit prilejul pentru a-i răsplăti pe membrii familiei, lucru pe care nu-l făcuse până atunci. Mamei sale Höelün şi fratelui său mai mic, Temüge, le-a dăruit un trib de zece mii de oameni. După tradiţia mongolă, mezinul moştenea bunurile tatălui, aşa că Temüge a fost mai favorizat decât ceilalţi fraţi. Höelün s-a închis în tăcere, nefiind mulţumită de ceea ce căpătase. Genghis-han ştia, dar nu avea de gând să se arate mai darnic.

I-a dat pe urmă fiului său mai mare Jöchi nouă mii de oameni, lui Jagatai, care era mai mic, opt mii, iar celor şi mai mici, Ögödei şi Tolui, câte cinci mii. Fraţii săi Qasar şi Belgütei au primit patru mii şi, respectiv, o mie cinci sute de oameni. Toate aceste daruri făcute familiei şi mai ales celor doi fraţi erau deosebit de modeste. Fiindcă Genghis-han socotea că nu trebuie să se grăbească. Pentru a-şi arăta recunoştinţa faţă de Qasar şi de Belgütei, ar fi avut nevoie de bunuri mult mai importante. Trebuia să mai treacă vremea pentru aşa ceva. Deocamdată, îşi asigurase stăpânirea asupra marilor podişuri mongole.

Dacă se purta astfel cu fraţii lui, o făcea şi dintr-un alt motiv: în ultima vreme, se cam îndepărtase de Qasar şi de Belgütei. Unul dintre ei avea fără îndoială alt tată. Iar celălalt avea altă mamă. Şi totuşi, ca

să ridice poporul mongol la puterea pe care o avea astăzi, toţi trei trăiseră alături ani grei şi, uniţi precum degetele de la o mână, înfruntaseră împreună aceleaşi greutăţi.

Până atunci, avusese nevoie de fraţii lui, care se dovediseră chiar de neînlocuit. Acum, când poporul mongol alcătuia un imperiu, Genghis-han nu mai avea aceeaşi măsură pentru însuşirile lui Qasar şi ale lui Belgütei. Alţii, precum Bo'orchu şi Jelme, îi erau mai de folos. Qasar, trebuia să recunoască, era unul dintre cei mai străluciţi strategi mongoli, dar nu avea putere asupra oamenilor. Belgütei avea acelaşi cusur, iar pe deasupra era departe de a fi un bun conducător: în numeroasele campanii împotriva naimanilor, făcuse o mulţime de greşeli, din pricina lipsei de judecată.

Şi totuşi, Genghis-han ştia că, într-o zi, avea să-şi răsplătească fraţii cum se cuvine. Aştepta doar prilejul nimerit. Visa să-i dea lui Qasar cetăţile necunoscute de la apus, iar lui Belgütei câmpiile neatinse de la miazănoapte, şi să-i numească regi peste acele ţinuturi. În schimb, nemulţumirea mamei sale nu l-a mişcat. Socotea chiar că Höelün n-are nevoie de nimic, de vreme ce avea să rămână mereu în preajma lui, în sânul poporului mongol.

La sfârşitul anului, Höelün a murit neaşteptat, după numai trei zile de boală. Avea şaizeci şi şase de ani. A fost îngropată cu mare pompă. Trupul i-a fost purtat de Kököchü, Küchü, Shi'i-qutuqu şi Boro'ul, cei patru orfani pe care-i crescuse, şi înmormântat pe coasta muntelui Burqan, într-o poiană minunată.

Când a văzut trupul mamei sale pus în groapă, Genghis-han nu şi-a putut stăpâni lacrimile. Durerea i-a cuprins şi pe cei din jur: fraţii şi surorile, soţia sa, Börte, tovarăşii săi Bo'orchu, Jelme, Chimbei, Chila'un au început să plângă cu suspine. După înmormântare, cele două milioane de mongoli, împărţiţi în douăzeci şi unu de triburi, au ţinut doliu vreme de o lună.

Pentru Genghis-han, moartea mamei însemna înainte de toate dispariţia singurei persoane care cunoştea taina naşterii sale. Era fără îndoială mâhnit, ca orice fiu care pierde fiinţa ce l-a adus pe lume, l-a crescut şi l-a ajutat să treacă prin toate încercările. Dar, dincolo de această durere, se simţea părăsit, ca şi cum ar fi fost aruncat dintr-odată, gol, în univers: pentru că, odată cu Höelün, murise cea care

cunoştea lucrurile ce i-ar fi îngăduit să afle dacă este merkit ori mongol. Nu însemna că, dacă Höelün ar fi trăit, Genghis-han i-ar fi putut smulge adevărul. Poate că nici măcar nu simţise dorinţa s-o facă. Dar ar fi păstrat cel puţin, pe timpul vieţii ei, iluzia de a putea pune capăt îndoielilor care-l frământau.

Pe de altă parte, moartea mamei sale i-a adus lui Genghis-han un soi de uşurare, pe care n-o crezuse cu putinţă: fiinţa care îl silea să-şi ţină gândurile în frâu nu mai era. Dorise întotdeauna să se tragă din Lupul Albastru şi din Căprioara Albă, dar până şi prezenţa lui Höelün părea să-i spulbere visul.

Moartea mamei i-a umplut sufletul de amărăciune, dar a simţit, pentru prima oară, că poate gândi şi visa în voie.

Nu depindeau oare toate de el şi numai de el, de-acum înainte? Putea visa, putea crede că se trage din Lupul Albastru, era liber să-şi schimbe dorinţa în certitudine.

Imaginea necuprinsei ţări Kin i-a venit atunci în minte, ca o pradă pe care trebuia s-o sfârtece.

*

Din pricina doliului, Genghis-han n-a dat nicio petrecere de Anul Nou. Şi-a chemat însă în cort vasalii cei mai credincioşi şi le-a pus o întrebare: cum să ducă imperiul mongol, abia născut, pe calea bogăţiei? Apoi a ascultat răspunsurile, aproape fără să le întrerupă.

În zece zile a aflat părerile mai multor persoane: tovarăşii săi dintotdeauna, Bo'orchu, Muqali, Jebe, înţelepţii din fiecare clan, precum şi tineri care se pregăteau mereu de luptă şi chiar femei care păzeau turmele. A aflat astfel că toţi mongolii, fără deosebire de rang, doreau să trăiască mai bine şi să se bucure mai mult de viaţă. Genghis-han le împărtăşea dorinţa. Ca s-o poată împlini, cea mai mare parte a supuşilor credeau nimerit să cotropească ţările vecine, să vină cu cât mai multă pradă şi s-o împartă tuturor.

Dintre toţi cei cărora le-a cerut părerea, generalul Jebe şi favorita sa Qulan au fost singurii care au spus ceva deosebit. Iscusitul războinic, care-l luase odinioară pe Genghis-han drept ţintă, i-a spus, în chipul cel mai firesc, ca şi cum ar fi fost la mintea oricui, ceva ce nu-i trecuse niciodată prin cap: „Poporul mongol nu trebuie să mai

crească oi! Atâta vreme cât vor creşte oi, mongolii nu vor fi fericiţi!”

Iar Qulan a spus aşa: „Mai sunt, fără îndoială, şi alte ţinuturi mai bune de locuit decât marile podişuri. De ce să nu plecăm de pe pământul acesta cu veri fierbinţi şi ierni aspre, şi să ne aşezăm în altă parte? Nu este oare de datoria ta, preaiubitul meu han, să-ţi pui cortul la poalele unui munte mai frumos decât Burqan, să-ţi ridici capitala pe malurile unui râu cu ape mai limpezi decât ale Ononului?”

Astfel de cuvinte nu fuseseră nicicând auzite în gura unul mongol. Genghis-han a înţeles că părerile lui Jebe şi ale lui Qulan, deşi deosebite, izvorau din acelaşi fel de a gândi: pământul de baştină al mongolilor nu făgăduia niciun fel de bogăţie. La cele două păreri, aflate la un interval de câteva zile, Genghis-han a răspuns la fel: „Într-o bună zi, aşa va face poporul mongol.”

S-a gândit atunci că imperiul Kin era singurul care putea hrăni două milioane de mongoli care s-ar fi lăsat de creşterea oilor. Iar dacă ar fi fost vorba să se aşeze lângă un munte frumos ori pe malul unui râu cu apă limpede, unde să le găsească, dacă nu tot în imperiul Kin?

La sfârşitul lui ianuarie, Genghis-han, la sfatul înţelepţilor, a înfăţişat părerile lui Jebe şi ale lui Qulan cu cuvintele sale: „Noi, mongolii, am primit de la Cer o înaltă datorie: să ne răzbunăm pe duşmanii noştri dintotdeauna, cei din imperiul Kin! Strămoşul nostru Ambaqai-han a fost prins de tătari şi dus în imperiul Kin, unde a fost ţintuit pe un măgar de lemn şi jupuit de viu. Qabul-han şi Qutula-han au pierit amândoi din pricina unei uneltiri a chinezilor. Nu trebuie să uităm aceste ticăloşii, care ne-au stropit istoria cu sânge. La primăvară, vom porni la luptă împotriva duşmanilor. Toate piedicile din calea armatei noastre vor fi înlăturate!”

Între marile podişuri mongole şi imperiul Kin se afla ţinutul Si-Hia. Prin urmare, Genghis-han avea să-l atace înainte de înfruntarea hotărâtoare cu imperiul Kin. Cu doi ani înainte, Si-Hia plătise tribut mongolilor, având aşadar cu ei legături de bună vecinătate. Dar Genghis-han ştia că situaţia nu poate dura. Trebuia, cu orice preţ, să supună ţinutul Si-Hia prin forţă şi să-i nimicească populaţia, ca nimic să nu-i mai stea în cale în ofensiva plănuită împotriva imperiului Kin.

*

Înainte de sosirea primăverii, Qorchi, bătrânul prezicător muieratic, care guverna peste zece mii de oameni în bazinul râului Irtîş, fusese prins şi făcut prizonier de populaţia unuia dintre satele aflate sub controlul său. Bizuindu-se pe privilegiul acordat de Genghis-han, bătrânul cutreiera satele umblând după femei şi intrase până la urmă în încurcătură.

Genghis-han l-a trimis pe Qutuqa-beki, din tribul oirat, să-i dea lui Qorchi o mână de ajutor. Acesta, care-l sprijinise pe Jöchi în ultima campanie, cunoştea bine ţinutul. Nu după multă vreme s-a aflat că şi Qutuqa-beki fusese făcut prizonier.

De această dată, Genghis-han l-a trimis pe Boro'ul, cu câţiva războinici, şi i-a poruncit să facă totul pentru a nu folosi armele. Era încredinţat că Boro'ul se va descurca de minune. Băiatul, care avea cinci-şase ani când îl găsise Qorchi, în timpul ofensivei împotriva trădătorilor Seche-beki şi Taichu, din clanul jürkin, era acum un flăcău voinic de douăzeci de ani.

Genghis-han, care ştia cât este de legat de Qorchi, l-a trimis înadins să-l scape pe bătrân de primejdie. De altfel, Boro'ul era, şi în alte privinţe, cel mai potrivit pentru o astfel de sarcină: avea un chip blând, ca de femeie, ceea ce îi atrăgea îndată simpatia tuturor, şi se pricepea la negocieri. Fără să jignească pe cei cu care vorbea, ştia să-i aducă unde voia, precum pionii pe tabla de şah.

Dintre cei patru orfani crescuţi de Höelün, Genghis-han avusese întotdeauna o afecţiune deosebită faţă de Boro'ul, în care îşi punea mari speranţe. Se gândea să-l facă într-o zi ambasador pe lângă cele mai puternice ţări.

Dându-i lui Boro'ul această sarcină în bazinul fluviului Irtîş, Genghis-han a făcut însă o greşeală uriaşă: cam la o lună după plecarea din tabără, tânărul a fost adus înapoi, mort. La gândul că pricinuise pierderea unei fiinţe de neînlocuit pentru un necaz mărunt, Genghis-han a împietrit.

„Ce greşeală cumplită! Ar fi trebuit să-l închid pe Boro'ul în cortul meu, până când venea clipa să-l trimit în cetatea chinezilor", a suspinat el. Apoi s-a făcut stacojiu şi a început să răcnească: „Dörbei-doqchin! Strânge-ţi oamenii! Să meargă în bazinul fluviului Irtîş şi să pârjolească totul, până la ultimul fir de iarbă!"

Generalul Dörbei-doqchin, un bărbat scund, cu faţa palidă şi cu părul roşcat, venise parcă pe lume ca să nimicească tot ce aducea a duşman, de aproape ori de departe. Se spunea că nici iarba, nici copacii nu mai cresc în urma lui. Bo'orchu şi Muqali s-au împotrivit amestecului lui în acest conflict mărunt, dar Genghis-han nu s-a lăsat înduplecat.

După o lună, generalul s-a întors, însoţit de Qorchi şi de Qutuqa-beki. Războinicii aduceau tot soiul de arme ciudate: topoare, securi, fierăstraie, ciocane de lemn.

Dörbei-doqchin şi-a prezentat raportul: „Popoarele din pădure nu mai sunt decât un morman de leşuri, iar copacii o grămadă de cenuşă!" Îndeplinise întocmai ordinele lui Genghis-han.

*

La începutul verii, potrivit planului lui Genghis-han, uriaşa armată mongolă s-a pus în mişcare pentru a ataca ţinutul Si-Hia. Dacă nu supuneau ţara întemeiată de un popor tibetan, pe nume tangut, care ocupa ţinutul cuprins între marile podişuri mongole şi imperiul Kin, nu aveau cum să pornească împotriva puternicului lor duşman. Dacă ocoleau regatul Si-Hia, se trezeau dintr-odată în faţa Marelui Zid şi a pereţilor abrupţi ai munţilor Hinggan, iar armata era mult prea numeroasă pentru aşa ceva. Prin urmare, ocolirea Marelui Zid prin sudul ţinutului Si-Hia era, pentru mongoli, singura cale de acces spre imperiul Kin.

Totuşi, ca să ajungă la ţinutul Si-Hia, trupele aveau mai întâi de străbătut un deşert mare, ceea ce însemna câteva zile de mers. La sfârşitul lunii mai, Genghis-han, în fruntea unei armate de câteva sute de mii de oameni, a străbătut întinsul deşert Gobi, îndreptându-se spre Zhongxingfu, capitala ţinutului Si-Hia. În deşert a fost întâmpinat de armata duşmană, condusă de moştenitorul regelui Li Anjuan. Războinicii mongoli au dat astfel prima bătălie adevărată împotriva unui popor străin.

Forţele erau însă mult prea inegale: într-o clipă, luptătorii Si-Hia, cu cămile şi cai cu tot, au fost împresuraţi de călăreţii lui Genghis-han şi zdrobiţi.

Trupele mongole nu s-au mai ostenit să pornească în urmărirea

armatei duşmane şi şi-au urmat drumul spre Zhongxingfu. Genghis-han şi-a împărţit din mers armata în trei corpuri, încredinţând conducerea acestora lui Jebe, lui Muqali şi lui Kubilai. Nemiloşii lupi mongoli au atacat capitala prin nord, vest şi sud şi au început asediul. Genghis-han şi oamenii săi au văzut pentru prima oară, cu ochii lor, apele leneşe şi miloase ale Fluviului Galben, care trecea prin partea de apus a fortificaţiilor, şi Marele Zid, şerpuind ca o galerie de oţel pe deasupra munţilor, din creastă în creastă. După şase luni de asediu, digul ridicat la ordinul lui Genghis-han pe Fluviul Galben s-a rupt şi mongolii au fost nevoiţi să renunţe la încercuirea oraşului. Curând după aceea a fost încheiat un tratat de pace cu regele ţinutului Si-Hia: Genghis-han urma să primească un tribut şi mâna uneia dintre fiicele regelui, aşa că s-a retras în fruntea armatei.

Expediţia în ţinutul Si-Hia a avut o urmare neaşteptată: de teama ameninţării mongole, uigurii, care locuiau în ţinutul aflat la apus de regat, au trimis la Genghis-han un sol care să-i aducă la cunoştinţă jurământul lor de credinţă şi supunere.

Capitolul 5

La sfârşitul anului, Genghis-han, întors în tabăra de pe marile podişuri cu experienţa dobândită în această primă campanie împotriva unui popor străin, a început să-şi reorganizeze armata. A schimbat în întregime structura trupelor, înlocuind grupurile de războinici cu detaşamente de cavalerie. Lăncile scurte au fost şi ele înlocuite cu unele mai lungi, iar arcului şi săgeţilor, care alcătuiau baza înzestrării, li s-au adăugat catapultele şi armele de foc. Instrucţia militară a devenit din ce în ce mai intensă. În afară de copii, bolnavi şi bătrâni, toţi bărbaţii fuseseră înrolaţi. Unii făceau exerciţii, alţii confecţionau platoşe, cămăşi de zale sau arme, arcuri grele din coarne de berbec şi săgeţi şuierătoare. Femeile şi copiii aveau grijă de oi şi ţeseau veşminte. Chiar după căderea nopţii, se puteau zări pretutindeni, pe marile podişuri, luminiţele mişcătoare ale torţelor purtate de călăreţii care se pregăteau de luptă.

S-au construit în toată ţara drumuri prevăzute, în punctele strategice, cu popasuri pentru caii de *olac*[26], unde erau cantonate ştafete călare. Toate veştile, trecând din post în post, ajungeau cu iuţeala fulgerului la tabăra lui Genghis-han. De asemenea, ordinele lui ajungeau, precum valurile mării, până în colţurile cele mai îndepărtate ale stepei necuprinse.

A fost instituită o lege nouă, mult mai aspră decât cea dinainte. Hoţii trebuiau să dea înapoi păgubiţilor de trei ori mai mult decât furaseră. Dar furtul de cămile, chiar pentru un singur animal, se pedepsea cu moartea. Pentru lipsa de măsură la băutură şi pentru încăierări se dădeau pedepse grele. Regulile fuseseră stabilite mai ales pentru menţinerea ordinii şi ocrotirea femeilor care rămâneau acasă în timpul marilor campanii militare.

---

[26] Cunoscut sub numele de *yam* (din care vine termenul de *iamcik*, adică *vizitiu*, în limba rusă), sistemul de comunicare rapidă creat de Genghis-han permitea „ştafetelor-săgeată” să parcurgă distanţe mari într-un timp foarte scurt (se vorbea chiar de 400 de km pe zi), cu ajutorul cailor de schimb aflaţi la distanţe regulate.

Genghis-han s-a îngrijit în tot cursul anului 1210 de pregătirea expediţiei împotriva imperiului Kin. Nu ştia încă în ce moment va trece la ofensivă, pentru că nu-şi dădea seama care era puterea economică şi militară a ţării. Uneori se simţea gata de luptă, alteori avea impresia că mai are nevoie de mulţi ani pentru a fi sigur de victorie.

În vara aceea au venit soli din ţinutul Kin. Nici nu trecuseră bine graniţa că vestea a şi ajuns la Genghis-han, prin reţeaua de ştafete. Au mai trecut însă multe zile până la sosirea lor.

Solii i-au adus vestea morţii împăratului Changzong şi a urcării pe tron a fiului său, prinţul Yongji. Veniseră să-i spună căpeteniei mongole să-şi reînnoiască jurământul de supunere.

Genghis-han şi-a primit oaspeţii chinezi cu dispreţul pe care îl arăta, de obicei, trimişilor clanurilor cucerite. A spus că un imperiu mare se cuvine să aibă un suveran fără pereche. Or, Yongji nu se bucura de un astfel de nume. Prin urmare, nici nu putea fi vorba de tribut. Cu aceste vorbe, Genghis-han le-a întors spatele. Iar solii au fost nevoiţi să plece spre casă.

Cu un an înainte, Genghis-han aflase despre moartea lui Changzong, dar nu avusese cum să verifice dacă era ori nu adevărat. Avea acum confirmarea oficială. În aceeaşi seară, a hotărât când anume avea să pornească în campanie împotriva imperiului Kin. După două zile, le-a împărtăşit înţelepţilor hotărârea luată. Expediţia a fost stabilită pentru luna martie 1211, cu şase luni mai târziu.

După ce Genghis-han şi-a făcut cunoscută hotărârea, în fiecare zi în cortul lui s-a întrunit un sfat militar. Generalii – Bo'orchu, Jelme, Qasar, Muqali, Jebe, Sübötei – s-au certat aprig cu privire la itinerarul ce trebuia stabilit pentru atac. Cel mai bine era să treacă prin apus, prin ţinutul Si-Hia, supus acum mongolilor, fiindcă aprovizionarea era uşoară şi drumurile cunoscute. În schimb, dacă mergeau pe la răsărit, aveau de trecut mai multe lanţuri muntoase, apoi trebuiau să-şi croiască drum prin Marele Zid. Soluţia prezenta totuşi unele avantaje, pentru că puteau ataca duşmanul prin surprindere, pătrunzând în imperiul Kin din mai multe locuri. Apusul nu oferea decât o singură posibilitate de acces, prin fâşia îngustă din sudul ţinutului Si-Hia.

După terminarea sfatului, Genghis-han a hotărât ca armata să plece

pe la răsărit. Trupele mongole, ca lupii care se caţără pe un vârf de munte într-o noapte cu lună plină, urmau să urce pe Marele Zid din toate părţile şi să se repeadă, ca o avalanşă, asupra imperiului Kin. Nişte lupi căţărându-se pe un vârf de munte într-o noapte cu lună plină: dintotdeauna, Genghis-han nutrise acest vis. Visul copilăriei sale îndepărtate l-a împins aşadar să joace, într-o încercare cât se poate de primejdioasă, soarta poporului mongol.

Încă de la începutul anului 1211, în toate ţinuturile marilor podişuri s-au adunat trupe de războinici, din ce în ce mai numeroase, care au pornit spre tabăra lui Genghis-han, înaintând într-un alai neîntrerupt spre cursul superior al fluviilor Onon şi Kerulen.

La începutul lunii martie, Genghis-han a făcut cunoscută întregii armate apropiata plecare în expediţia împotriva imperiului Kin. În zilele următoare a dat ordine privind organizarea trupelor. Pe câmpiile întinse din preajma taberei se înghesuiau războinici, cămile, cai, care de luptă. Un mare număr de oi fuseseră adunate într-un colţ.

Războinicii au fost împărţiţi în şase corpuri de oaste. Trei dintre ele erau conduse de Muqali, Sübötei şi Jebe. Aripa stângă i-a fost încredinţată lui Qasar, cea dreaptă celor trei fii mai mari ai lui Genghis-han – Jöchi, Jagatai şi Ögödei – iar conducătorul mongol urma să comande aripa din mijloc, împreună cu Tolui, fiul său mezin. Paza taberei avea să fie asigurată doar de două mii de oameni, aflaţi sub ordinele lui Toquchar.

Cu trei zile înainte de plecarea expediţiei, Genghis-han a urcat pe muntele Burqan. Ajuns sus, pe culme, s-a rugat Cerului să-i aducă izbânda. Şi-a trecut cingătoarea peste umeri[27], şi-a desfăcut veşmintele şi a îngenuncheat în faţa altarului, turnând cumâs pe pământ.

„O, zei nemuritori! Îmi adun armata pentru a-mi răzbuna strămoşii, ucişi mişeleşte de chinezi. Aceasta este vrerea întregului popor mongol. Dacă mă sprijiniţi, daţi-mi puterea voastră şi fie ca toţi oamenii din preajma mea şi toate duhurile să mă ajute!”

*

În seara dinaintea plecării, Genghis-han şi-a chemat în cort cei

---

[27] Vezi Cap. 2, nota 16.

patru fii – Jöchi, Jagatai, Ögödei şi Tolui, care aveau douăzeci şi patru, douăzeci şi doi, douăzeci şi optsprezece ani – ca să împartă cu ei şi cu Börte ultima cină.

„Börte! Cei patru copii pe care i-ai adus pe lume vor pleca spre imperiul Kin, fiecare în fruntea unui corp de oaste. Nu numai tu te desparţi de ei în seara asta. Şi eu trebuie să-mi iau rămas-bun de la ei. Fiindcă mâine, tatăl şi fiii vor merge fiecare pe alt drum, într-atât de întins va fi de această dată câmpul de luptă”, a rostit Genghis-han.

„De ce să mă întristeze despărţirea de fiii mei? Nu te-am luat oare de bărbat ca să aduc pe lume lupi care să-i sfâşie pe tătari şi pe tayichi’ut? Dar tu n-ai mai aşteptat ca fiii mei să crească şi să se facă bărbaţi şi ai pornit singur să-i ucizi pe tătari şi pe tayichi’ut, până la unul. Iată de ce fiii mei sunt acum flămânzi. Să-i lăsăm să treacă Marele Zid, în imperiul Kin, ca să-şi astâmpere foamea!”

Astfel a grăit Börte. Avea acum cincizeci de ani, iar vremea îi albise părul, care avea altădată reflexe de aur.

Ospăţul a ţinut până noaptea târziu. Apoi Genghis-han şi cei patru fii ai săi au ieşit din cortul imperial şi s-au despărţit în prag. Genghis-han s-a dus în cortul unde avea cartierul general şi a stat de vorbă cu Bo’orchu până în zori. Pe urmă, după ce au stabilit totul în cele mai mici amănunte, au mai rămas aşa câteva clipe, în tăcere. Bo’orchu făcea parte din aripa dreaptă condusă de cei trei fii ai lui Genghis-han. Aşa că nu ştia când va mai avea prilejul să-şi revadă tovarăşul, alături de care trecuse, din tinereţe, prin toate încercările.

Când Genghis-han s-a despărţit de Bo’orchu, se iveau zorile. S-a îndreptat spre cortul lui Qulan. Aerul rece îi muşca obrajii. Qulan, îmbrăcată, dormea alături de copilul pe care îl avea de la Genghis-han, un băieţel de trei ani pe nume Ga’ulan.

Conducătorul mongol s-a apropiat de pat. La zgomotul uşor al paşilor lui, Qulan s-a trezit. Văzându-l acolo, s-a ridicat şi a rămas aşa, în picioare, fără să rostească o vorbă. Genghis-han a simţit privirea lui Qulan aţintită asupra lui. În ultima vreme, prins cu pregătirile de război, se cam îndepărtase de ea.

Qulan părea să aştepte ca Genghis-han să vorbească el mai întâi. Acesta însă s-a apropiat de pat şi s-a aplecat asupra copilului adormit. Semăna leit cu mama lui: nasul, ochii, gura erau la fel.

Genghis-han s-a ridicat şi şi-a îndreptat privirile spre chipul tinerei favorite. Niciunul dintre ei nu rostise vreun cuvânt. Nu după multă vreme, Qulan, nemaiputând suporta povara tăcerii, a spus:
„O, preaiubitul meu han! Ce vrei să-mi spui?”
„Dar tu, Qulan? Ce vrei să auzi?”, a răspuns Genghis-han.
„Vreau să ştiu un singur lucru! Nu cumva, în ultima vreme, ai uitat până şi să-mi vorbeşti?”
„Treburile nu mi-au lăsat niciun strop de răgaz!”
„Nu mi-ai spus nimic, nici despre planul de campanie împotriva imperiului Kin, nici despre plecarea apropiată a expediţiei. Toate le-am aflat de la alţii. Nu asta aştept acum să aud din gura ta!”
„Dar ce vrei să-ţi spun? Vorbeşte!”
„Nu tu eşti oare acela care trebuie să vorbească? A trecut o lună încheiată de când aştept”, a răspuns Qulan, cu un glas plin de reproş.
Genghis-han ştia prea bine ce vorbe aştepta Qulan de la el. Şovăise să le spună până în ultima clipă, fiindcă încă nu luase nicio hotărâre: s-o ia cu el în expediţie, atât de departe? Dacă se gândea la micul Ga’ulan, care nu avea decât trei ani, era mai înţelept s-o lase în tabără, cu copilul.
Temându-se însă de reacţia lui Qulan în faţa acestei hotărâri, Genghis-han încercase să nu forţeze lucrurile. Putea citi în mintea oricui. Doar gândurile lui Qulan rămâneau pentru el de nepătruns. Tainele inimii ei erau la fel de adânci ca şi lacurile albastre pierdute în munţii Altai.
Nu mai putea ocoli răspunsul: trebuia să vorbească. I-a aruncat aşadar lui Qulan, care se uita ţintă la el, o privire sfidătoare.
„Datoria ta este să mă urmezi!”
Genghis-han s-a trezit rostind cu totul altceva decât gândise până atunci. La aceste cuvinte, chipul lui Qulan s-a îmblânzit, iar femeia a răspuns liniştit:
„O, preaiubite han! Mai bine mueam decât să te aud dându-mi altă poruncă! M-ai scăpat de la moarte!” Apoi a întrebat: „Ce facem cu Ga’ulan?”
Şi de această dată, Genghis-han a simţit cum i se topesc puterile:
„Şi el va trece Marele Zid alături de mine!”
Hotărârea de a-şi lua fiul cu el venise chiar când rostea aceste

cuvinte. Deşi copilul nu avea decât trei ani, era şi el un lup mongol. Ce era ciudat în dorinţa lui de a-i aduna, în lupta hotărâtoare cu imperiul Kin, pe toţi urmaşii Lupului Albastru?

Nici nu terminase bine ce avea de spus şi Qulan s-a apropiat şi i-a întins mâna, cu duioşie. Fără să răspundă la gestul ei, a rostit, cu faţa înăsprită:

„Ştii oare ce înseamnă să-l luăm pe Ga'ulan cu noi?"

„Ştiu", a răspuns repede Qulan.

„Te încumeţi?"

„O, preaiubite han, aşa de puţin îmi cunoşti inima? Prinţii pe care Börte i-a adus pe lume or să ia parte cu toţii la război. Ce fericire poate fi mai mare pentru mine decât ca fiul meu să se bucure şi el de acest privilegiu? Deşi este atât de mic, nu mi se pare cu neputinţă. Acum că mi-ai îndeplinit dorinţa, ce-aş mai putea visa? Dacă Ga'ulan va pieri în vâltoarea războiului, dacă va nimeri în mâinile unor străini, înseamnă că asta îi va fi fost soarta. Nu mă tem de nimic. Nu i-am dat viaţă acestui copil gândindu-mă că va fi prinţ moştenitor. Să crească precum orice alt copil din popor şi să-şi croiască drum în viaţă bizuindu-se doar pe puterile lui, iată singurele lucruri pe care i le doresc."

Deşi glasul îi era liniştit, vorbele lui Qulan erau pătrunse de o adâncă emoţie. Iar Genghis-han a văzut o sclipire ciudată în ochii ei. N-o iubise niciodată atât de mult. A fost cuprins de dorinţa de a-şi mâna fiul pe calea visată de Qulan. Dorinţa venea din dragostea lui de părinte şi nu din puterea lui de suveran mongol. Încercările aveau să facă din el un bărbat. Aşa cum se întâmplase cu el, cu Qasar, cu Jelme. Asta era soarta tuturor lupilor mongoli.

*

În ziua aceea, trupele lui Genghis-han au început să se pună în mişcare. Corpurile de oaste au pornit unul după altul, la intervale regulate. Primul a plecat Jebe, cu luptătorii săi, urmat de Muqali.

Aripa dreaptă, condusă de cei trei fii mai mari ai lui Genghis-han, s-a pus în mişcare la căderea nopţii. A fost apoi rândul aripii stângi a lui Qasar, care alcătuia o coloană lungă: îndată ce a ieşit din tabără, a fost înghiţită de întuneric. Era noaptea târziu când a pornit şi ultimul

corp de oaste, cel din mijloc, condus de Genghis-han şi de fiul său mezin, Tolui. Hanul mongol s-a strecurat în mijlocul trupelor şi şi-a mânat uşurel calul pe drumul scăldat în lumina lunii.

Astfel, cei două sute de mii de războinici au pornit spre răsărit, spre imperiul Kin. Aveau să meargă câteva zile prin deşert, să treacă munţii şi să ajungă în cele din urmă la Marele Zid, pe care îl zăriseră cu doi ani mai devreme, când atacaseră Zhongxingfu, capitala ţinutului Si-Hia. Un zid care împiedica orice încercare de cotropire.

Uneori, Genghis-han întorcea capul spre ariergardă, ca să se asigure că trupele înaintează. Lăncile sclipeau sub razele lunii, lăsând prin stepă o dâră lungă şi şerpuită, ca apa unui râu. Qulan şi băieţelul de trei ani erau pe undeva pe firul râului de lănci, cuibăriţi într-o iurtă mititică trasă de un cal.

*

În vederea campaniei împotriva chinezilor, Genghis-han desăvârşise organizarea armatei. Cele mai mici subunităţi, alcătuite din câte zece oameni, erau grupate în unităţi mai mari, de câte o sută, o mie şi zece mii de oameni. La fiecare nivel al ierarhiei exista un şef. Comanda trupelor de zece mii de oameni era încredinţată unor generali neîntrecuţi în meseria armelor. Ordinele lui Genghis-han, care le erau transmise în toate împrejurările de olăcari, ajungeau mai apoi într-o clipă la cele mai mici subunităţi din fiecare corp de oaste.

La plecarea din tabără, armata a luat-o mai întâi spre miazăzi, de-a lungul fluviului Kerulen. După cinci zile de mers, în locul unde fluviul coteşte spre răsărit, s-a îndepărtat de apă şi a pătruns într-un deşert întins.

În ziua în care s-a îndepărtat de fluviu, Genghis-han a fost cuprins de o mare emoţie. Cu doi ani mai devreme trecuse pe acelaşi drum pentru a cotropi ţinutul Si-Hia. Acum simţea cu totul altceva. Nu ţinutul Si-Hia îl aştepta dincolo de deşertul Gobi, ci imperiul Kin, cu o întindere şi o armată mult mai mari decât ale mongolilor, cu cetăţi întărite şi o cultură aleasă. Nu se putea şti cum anume se vor desfăşura luptele. Genghis-han se gândise la izbândă făcând pregătiri amănunţite, dar nu era încredinţat pe deplin că va ieşi învingător.

În urmă cu doi ani, la Zhongxingfu, văzuse apele Fluviului Galben

despre care auzise încă din copilărie. Nu era însă decât o bucăţică din uriaşul cu acest nume. Niciunul dintre războinicii mongoli nu era în stare să ghicească tainele apei, despre care se spunea că-şi schimbă albia după voinţa zeilor. Genghis-han mai văzuse şi Marele Zid, care împiedicase dintotdeauna atacurile nomazilor din nord. Dar nu era decât o părticică din înspăimântătoarea fiară făcută din pământ şi piatră, care scuipa flăcări de îndată ce se apropia cineva de ea. Nimeni nu ştia, de fapt, ce ascunde ţinutul ocrotit de apă şi de zid.

Când era copil, ori de câte ori tatăl său, Yesügei, îi vorbea despre imperiul Kin, Genghis-han îşi închipuia un fel de oală uriaşă unde fierbeau în clocot tot soiul de ciudăţenii. Flăcările veşnice ale iadului ardeau fără oprire. Gândurile şi artele cele mai rafinate, viciul şi neştiinţa din firea omenească, bogăţia şi sărăcia, războiul şi pacea, cântecul şi dansul, ceremoniile strălucitoare de la Curte, popoarele rătăcitoare, tavernele, bâlciurile, măcelurile, jocurile de noroc, execuţiile sumare, gloria şi decăderea, toate fierbeau laolaltă. Iar câte o băşicuţă înfricoşătoare se spărgea, din când în când, deasupra cumplitei fierturi. Aici fusese Ambaqai-han ţintuit pe un măgar de lemn şi tăiat în bucăţi de viu, în oala unde erau aruncaţi din vremuri străvechi zeci şi sute de mongoli nevinovaţi, prinşi de luptătorii chinezi.

Îndepărtându-se de malurile fluviului Kerulen, Genghis-han nu ştia dacă se va mai întoarce vreodată în acele locuri. Nu ştia nimic despre soarta celor două sute de mii de războinici. În picioare, sus, pe deal, Genghis-han s-a uitat pentru ultima oară la Kerulen, care curgea leneş în întunericul dinaintea zorilor, apoi a poruncit armatei să se pună în mişcare. Era la jumătatea lunii martie şi natura încă nu se trezise din somnul cel adânc de iarnă; vântul îngheţat pătrundea prin piele, până la os.

Ca şi atunci când armata plecase în campanie, primul a pornit corpul de oaste comandat de Jebe, urmat aproape în acelaşi timp de cele conduse de Sübötei şi de Muqali. Se iveau zorile; se mai zăreau încă, ici-colo, printre rândurile de războinici, luminile forjelor. De la plecarea expediţiei, pe măsură ce armata înainta, i se alăturau turme uriaşe de oi, de cămile şi de cai. Cămilele duceau armele şi hrana, adică laptele şi carnea, iar oile aveau să fie tăiate în timpul trecerii

prin deşert. Numărul cailor era foarte mare, deoarece fiecare luptător avea doi-trei cai de rezervă. De departe, coloanele în mers care se îndreptau spre deşert semănau cu nişte panglici lungi, alcătuite numai din turme.

Fiecare războinic purta un coif de piele care îi acoperea aproape tot capul, iar trupul îi era şi el înveşmântat în piele. Era înarmat cu o lance lungă, pe care o ţinea în mână, cu o sabie mare şi purta tolba cu săgeţi la brâu. Arcul era agăţat de şa.

Genghis-han a condus mai departe expediţia dintr-o iurtă pusă pe patru roţi şi trasă de câteva zeci de cai, păzită de călăreţii din garda personală şi împodobită, de jur-împrejur, cu steagurile clanului borjigin.

Nu s-a zărit niciun copac zile în şir. Pustiul de nisip se întindea cât vedeai cu ochii. Uneori, câte un pinten de stâncă pleşuv şi părând mâncat de rugină ori câte un lac sărac mai înviorau priveliştea.

După mai multe zile de marş forjat, trupele au ieşit din pustiu şi au ajuns într-un ţinut de podişuri înalte, pătrunzând în lanţul abrupt al munţilor Yinshan. Pentru prima oară, printre războinici a început să circule un nume: cel al cetăţii Datongfu. Până atunci, vorbiseră cu toţii de Zhongdu (Pekin), fiind încredinţaţi că într-acolo se îndreaptă armata. Deodată, pe toate buzele, Datongfu a înlocuit numele de Zhongdu. Războinicilor nu le păsa însă de ţinta expediţiei. Oricum, erau nişte cetăţi întărite, necunoscute, dintr-o ţară ciudată, şi nici măcar nu ştiau unde se află.

După un marş de şapte sute de kilometri, trupele conduse de Genghis-han au ajuns în ţinutul tribului ongut, care ocupa regiunea aflată la nord de Marele Zid. Aceştia se numărau dintotdeauna printre popoarele nomade de pe marile podişuri, dar Genghis-han nu-i punea alături de ceilalţi, pentru că se aflau, datorită poziţiei geografice, sub influenţa chineză.

Văzând, pentru prima oară în viaţă, o armată atât de mare în tabăra lor şi în împrejurimi, onguţii au fost descumpăniţi şi n-au ştiut ce să facă. Şeful lor i-a jurat supunere lui Genghis-han şi i-a propus să-i slujească drept călăuză, pentru a-l ajuta să pătrundă în imperiul Kin.

Trupele mongole, care înaintaseră până atunci împreună, s-au despărţit şi fiecare a luat-o în altă direcţie. Corpurile de oaste ale lui

Jebe, Sübötei, Muqali, aripa dreaptă şi cea stângă au părăsit tabăra la intervale de câteva zile, singurele rămase pe loc fiind trupele lui Genghis-han şi ale fiului său mezin, Tolui.

*

Luptele au început aproape în acelaşi timp în toate ţinuturile aflate la nord de Marele Zid. Ştirile de pe toate fronturile, transmise de ştafete călare, soseau în fiecare zi la cartierul general al lui Genghis-han. Căpetenia mongolă poruncise fiecărei armate să pustiască teritoriile din nord, controlate de chinezi, dar le interzisese cu desăvârşire să treacă singure dincolo de Marele Zid, pentru a cotropi imperiul.

În cursul lunii iunie, Genghis-han a aflat că marea armată a chinezilor plecase din Zhongdu şi se îndrepta spre provincia Shanxi. Conducătorul mongol plănuia să atragă forţele duşmane şi să le învingă înainte de a trece Marele Zid şi simţea că se apropie clipa.

După ce a trimis un curier la Jebe, Genghis-han a ordonat armatei din mijloc, pe care o comandă chiar el, să se pună în mişcare. În noaptea din ajunul plecării trupelor a chemat-o pe Qulan în cortul lui şi a întrebat-o dacă doreşte să rămână la cartierul general până la încheierea bătăliei hotărâtoare. La care ea i-a răspuns:

„Ai cumva de gând să mă laşi aici cu Ga'ulan şi să treci singur Marele Zid? Dacă asta vrei, n-ar fi fost oare mai bine să mă laşi în tabără, lângă Kerulen?”

„Bine, de vreme ce asta doreşti, ai să iei parte la lupte alături de mine! De mâine, am să-ţi dau trei războinici, să-ţi fie alături. Dar veţi fi mereu în primejdie de moarte, tu şi Ga'ulan. Să nu te bizui decât pe tine, pentru că nimeni nu te va apăra!”

După ce a rostit aceste cuvinte, Genghis-han i-a chemat pe cei trei războinici, aleşi dinainte, un bătrân şi doi tineri. Pe Ga'ulan, care nu avea decât trei ani, l-au pus într-un fel de sac de piele agăţat de şaua celui mai vârstnic dintre luptători, ca să poată lua parte la expediţie.

Trupele au părăsit tabăra ongut a doua zi şi au pornit spre ţinutul muntos de la marginea de sud-est a satului. Unităţile erau alcătuite numai din călăreţi, fiecare având alături un cal de rezervă. Qulan, cu coif şi platoşă, călare pe un cal alb, se alăturase gărzii personale a

hanului.

A doua zi, armata a ajuns în câteva ceasuri de mers la Marele Zid, unde s-a oprit să înnopteze. Fiecare cută din pământul vălurit ca marea era plină de luptători. Trupele s-au odihnit o clipă înainte de a-şi croi drum prin întunericul străbătut de ţipetele păsărilor de noapte.

Bătălia s-a dat în cea de-a doua parte a nopţii, începând cu valurile de săgeţi trase de apărătorii chinezi aflaţi pe meterezele Marelui Zid.

Numărul lor părea de două ori mai mic decât cel al trupelor mongole, dar, fiind adăpostiţi în spatele fortificaţilor solide, puteau împiedica orice încercare de apropiere a atacatorilor. Genghis-han, desfăşurându-şi luptătorii într-o zonă întinsă, de-a lungul zidului, a căutat un loc să deschidă o breşă. Strigătele sălbatice de luptă au ţâşnit din văile şi de pe culmile din jur, dar războinicii mongoli au întâmpinat peste tot o rezistenţă înverşunată.

Atacul a durat o zi întreagă. La căderea nopţii, luptătorii conduşi de Chimbei au izbutit, cu preţul vieţilor a jumătate din ei, să se caţere pe Marele Zid şi să înfigă primul steag mongol. După aceea, războinicii mongoli au escaladat fortificaţia în mai multe locuri, iar lupta s-a mutat sus, pe zid, şi în jurul unuia dintre turnurile de apărare.

Între timp, într-un loc aflat la vreo doi kilometri la sud-est, a fost deschisă în zid o breşă largă; şuierul săgeţilor se amesteca cu strigătele de luptă şi cu zgomotul surd al blocurilor de piatră rostogolindu-se în fundul văii.

Noaptea târziu, trupele mongole, înghesuindu-se în deschizătură, au izbutit să treacă dincolo de zid. Sus, vântul sufla cu putere, ca şi cum ar fi încercat să risipească până şi razele lunii. Genghis-han, călare, urmărea de pe coama zidului şirurile nesfârşite de călăreţi care treceau dincolo de fortificaţii. Sub lumina lunii, drumul de piatră şerpuia maiestuos, pierzându-se undeva, în zare. În faţă, se ridica abrupt, mai sus, mereu mai sus, ca un fir legat de cer. În spate, pornea mai întâi în pantă lină, apoi se curma dintr-odată, ca retezat, după vreo treizeci de metri. Apoi se ivea din nou pe creasta unui munte, după două dealuri. Dincolo de munte, pe un versant ce nu putea fi văzut din locul unde se afla Genghis-han, Marele Zid se umfla ca burta unui şarpe care a înghiţit o broască: acolo era turnul de apărare unde se dăduse, în noaptea dinainte, lupta aceea pe viaţă şi pe moarte.

Pentru a-şi linişti calul, Genghis-han îi mângâia întruna grumazul. Calul părea nerăbdător, şi nu era de mirare, pentru că întinderea fără margini, uşor povârnită, care mărginea Marele Zid pe dinăuntru era numai bună de străbătut călare, şi toţi călăreţii mongoli coborau în galop, ca şi cum ar fi dat frâu liber unei pofte multă vreme înfrânate. La poalele dealului, copacii erau uscaţi, poate din pricina vântului, şi se zăreau limpede, la lumina stelelor siluetele călăreţilor gonind nebuneşte.

Genghis-han visase multă vreme la ziua în care războinicii mongoli aveau să treacă dincolo de Marele Zid, sub razele palide ale lunii. Visul se împlinise, prindea viaţă sub ochii lui. Numai că el îşi închipuise totul într-o tăcere scăldată în lumină albastră, iar acum vântul sufla cu putere. Marele Zid, acest uriaş val de apărare, piedicile pe care le înfruntase ca să poată trece dincolo, deschiderea unei breşe care să îngăduie armatelor să urce sus şi lumina lunii, la fel de limpede şi de strălucitoare ca lumina zilei: toate erau aşa cum le visase. Toate, în afară de vânt, vântul turbat care sufla din toate părţile, fără contenire, cu un zgomot care părea să cutremure întregul univers. Poate că zidul de piatră, ridicat de sute de ani între popoarele nomade şi cele sedentare, nu gemuse niciodată astfel, izbit de furtuna coborâtă din cer.

Până spre ziuă, Genghis-han a rămas pe Marele Zid. Numeroasei sale armate, alcătuită din zeci de mii de luptători şi tot atâtea animale, cămile şi cai, i-au trebuit mai multe ceasuri ca să treacă dincolo. Şi-a ajuns din urmă garda personală, aflată în spatele trupelor, şi a coborât în galop, cum făcuseră toţi călăreţii înaintea lui, panta care se întindea dincolo de fortificaţii.

După vreo zece zile, pentru prima oară de la pătrunderea pe teritoriul duşman, armata mongolă a întâlnit-o pe cea chineză, condusă de generalul Ding Xue, pe care a nimicit-o şi a cotropit cele două provincii Dashuile şi Fengli.

La câteva zile după ce pătrunsese în imperiul Kin, Genghis-han a aflat că prima armată, condusă de Jebe, trecuse dincolo de Marele Zid prin alt loc şi cucerise fortăreaţa Wushabu. La un interval de cincisprezece zile, ştirea a fost urmată de o alta: cucerirea cetăţii Wuyueying.

Genghis-han şi-a dat atunci seama că este în măsură, cu trupele sale şi cu cele conduse de Jebe, să încercuiască oraşul Datongfu, punct strategic al provinciei Shanxi. A amânat însă clipa atacului, preferând să folosească perioada caldă a verii ca să liniştească spiritele populaţiilor din ţinutul cucerit şi să-şi lase oamenii şi caii să se odihnească. Campania de-abia începuse, iar trupele mongole, după ce trecuseră de Marele Zid, nu puseseră stăpânire decât pe o zonă restrânsă din provincia Shanxi. Era limpede că ostilităţile aveau să mai dureze încă mulţi ani.

Trupele lui Muqali şi Sübötei trebuiau să cucerească toate fortificaţiile aflate în nord, în afara Marelui Zid.

Această sarcină se număra printre cele mai anevoioase iar rezultatele întârziau să se arate. Munţii abrupţi, barieră naturală care apăra Zhongdu (Pekin) şi numeroasele cetăţi răspândite în ţinut împiedicau înaintarea războinicilor mongoli. Deşi mulţumitoare, ştirile sosite de la cele două armate arătau că se înainta nespus de încet: cucerirea unei palme de pământ ţinea câteva zile.

La începutul lui septembrie, trupele lui Genghis-han, alături de cele conduse de Jebe, au pornit să atace cetatea Baidengeheng, aflată la răsărit de Ta-t'ong-fu, înainte de a încercui acest oraş. Apoi, urmărind armata duşmană care părăsise cetatea şi fugea spre Zhongdu, i-au pricinuit pierderi grele.

Puţin după aceea, Genghis-han a aflat că Muqali cucerise cetatea Xuandefu, iar Jebe, Fuzhi. Astfel, la şase luni de la începerea campaniei, armata mongolă izbutise să ocupe cele două cetăţi care apărau Zhongdu în partea de nord, precum şi Datongfu, punctul strategic al provinciei Chan-si.

În octombrie, la vestea că două detaşamente ale armatei Kin se puseseră în mişcare, încercând să recucerească Datongfu, Genghis-han a pornit îndată în fruntea trupelor sale şi a înfrânt avangarda duşmană, după un atac prin surprindere. A continuat să înainteze, iar cei doi generali Kin, fără niciun fel de luptă, au bătut în retragere. Genghis-han a urmărit trupele care fugeau de-a lungul râului Huei şi a dat o lovitură hotărâtoare. În timpul luptei, călăreţii mongoli şi-au dat întreaga măsură a iscusinţei, zdrobind infanteria Kin sub copitele cailor.

Îmbărbătat de izbândă, Genghis-han i-a poruncit lui Jebe să atace Jiuyongguan, una din cetăţile de apărare ale oraşului Zhongdu din partea de nord. Trupele lui Jebe, plecate de la Datongfu, au mărşăluit multă vreme călare până la fortăreaţă, pe care au cucerit-o într-o clipă. Genghis-han le-a ordonat apoi celor trei fii mai mari, care conduceau aripa dreaptă, să supună întreaga regiune Shanxi, aflată la nord de Marele Zid. Primea mereu, la cartierul său general din Datongfu, veşti de la fiii săi, care se întreceau unul pe celălalt. A aflat astfel că oraşele Yunnei, Dongzhengzhen, Wuzhi, Shuozhi, Fengzhi, Qingzhi fuseseră, rând pe rând, atacate şi cucerite. Şi i se părea că-l vede aievea pe Bo'orchu învăţându-i pe cei trei tineri, cu o grijă părintească, arta războiului.

*

La începutul anului următor, în 1212, Genghis-han, aflat tot la Datongfu, a împlinit cincizeci de ani. A aflat că Muqali luase cu asalt fortăreţele Changehun şi Huanzhi, înainte de a cuceri, una după alta, toate cetăţile întărite aflate la nord de Marele Zid.

În aceste împrejurări, o numeroasă armată Kin, condusă de generalii He Zhili şi Jie Jian, părăsise Zhongdu în încercarea de a elibera Datongfu, dar Genghis-han i-a ieşit în întâmpinare şi a înfrânt-o într-o regiune muntoasă, la jumătatea distanţei dintre cele două oraşe. De asemenea, a pus pe fugă trupele venite ca întăriri.

*

Toate teritoriile aflate la nord de Marele Zid erau acum în mâinile armatei mongole, ceea ce permitea deschiderea căilor de acces spre capitala Kin. Genghis-han a hotărât aşadar să plece din Datongfu, care nu mai avea nicio însemnătate strategică, şi să se îndrepte cu toate trupele spre nord.

În august, Genghis-han a trecut din nou, după paisprezece luni, Marele Zid. Ca şi prima oară, la sosire, vântul sufla cu putere, şi din toate părţile drumului de piatră se ridicau spre cer vârtejuri de nisip. De această dată însă, trupele mongole erau urmate de mii de prizonieri Kin, care cărau prada. Le-au trebuit mai multe zile ca să treacă dincolo de fortificaţii, cu caravanele de cămile încărcate cu

poveri.

Genghis-han şi-a instalat din nou cartierul general în tabăra ongut, pentru a conduce de aici trupele răspândite în tot ţinutul. S-a întâlnit, după mai multe luni, cu fiul său mai mare Jöchi şi cu generalul Bo'orchu, care i se alăturaseră ca să pregătească împreună noua campanie.

Acum, Genghis-han a vrut să-l răsplătească pe Bo'orchu pentru că pusese stăpânire pe bazinul râului Torgan. Acesta a răspuns însă că meritul cuceririi celor şase fortăreţe aflate între masivul Yinshan şi Marele Zid nu era al lui, ci al lui Jöchi. Dacă trebuia răsplătit cineva, acesta era Jöchi, pentru strategia ingenioasă pe care o elaborase şi vitejia cu care o pusese în aplicare.

Genghis-han nu uitase că, în timpul primei expediţii împotriva triburilor din jurul lacului Baikal, fiul său se arătase deosebit de vrednic. Îşi putea prin urmare închipui cu uşurinţă rolul jucat de Jöchi în succesul ultimei campanii.

Cu toate acestea, uitându-se la fiul său, atât de repede călit în războaie, Genghis-han n-a mai simţit aceeaşi dorinţă de a-l lăuda. I se părea că vede în ochii lui Jöchi, care semăna leit cu mama lui, o scânteie de sfidare. Recunoştea strălucirea sălbatică din privirea lui Börte când vorbea despre fiul ei.

„Jöchi, ce doreşti de la tatăl tău ca răsplată pentru faptele tale de vitejie?", a întrebat el.

„Vreau să mă supui la toate încercările, fără niciun fel de răgaz. Am să fac totul să izbutesc!", a răspuns tânărul general, care împlinise douăzeci şi cinci de ani, înfruntând privirea lui Genghis-han.

Erau vorbe îndrăzneţe, aruncate poate din trufie. Căpetenia mongolă a simţit că fiul său cel mai mare, a cărui naştere încă n-o lămurise, se dovedea acum bărbat pe de-a-ntregul. Privindu-l drept în ochi, i-a grăit astfel:

„Fiu al lui Börte, plin de putere şi de curaj! N-am să uit niciodată vorbele pe care le-ai rostit! De acum înainte, ai să te supui ordinelor mele şi ai să înfrunţi toate încercările!" Apoi a poruncit să se pregătească un ospăţ în cinstea fiului său şi a lui Bo'orchu, cel mai vechi tovarăş. În seara aceea, Jöchi şi Bo'orchu s-au întors însă foarte repede în tabăra lor.

În ziua de după plecarea lui Jöchi, Genghis-han s-a simţit tulburat; nu înţelegea ce simţea cu adevărat pentru fiul său: ură ori dragoste. Uneori, unul dintre cele două simţăminte era mai puternic decât celălalt, alteori amândouă se îmbinau într-un amestec de neînţeles.

Când Jöchi supusese triburile din nordul lacului Baikal, Genghis-han se bucurase ca de o izbândă personală, dorind chiar să-şi laude fiul în faţa tuturor. De data aceasta însă ceva îl împiedica s-o facă. Fără îndoială, gândul la ceilalţi doi fii ai săi, Jagatai şi Ögödei, nu era străin de acest simţământ. Şi ei luaseră parte la campanie, ca generali, în aceeaşi armată, alături de Jöchi, iar Genghis-han dorea să-i laude la fel ca şi pe fiul cel mai mare.

La câteva zile după întâlnirea cu Jöchi, Genghis-han şi-a dat seama că este cuprins de un avânt nestăvilit. Se recunoştea în fiul care-i ceruse să-l supună la toate încercările, pentru că simţea şi el acelaşi imbold: ca şi Jöchi, dorea să ajungă lup mongol. Să treacă dincolo de Marele Zid, să învingă armata Kin, toate acestea nu erau de ajuns ca să poată fi una cu chipul Lupului Albastru, care-l urmărea din copilărie.

Totuşi, în anul acela, Genghis-han nu şi-a mobilizat armata. Dar toate trupele pe care le comanda, cantonate la nord de Marele Zid, erau gata să pornească, în orice clipă, asupra imperiului Kin. Spre sfârşitul anului s-a întâmplat un lucru neprevăzut, de mare însemnătate: Yeliü Lie Ge, moştenitorul dinastiei Liao, în fruntea poporului k'itan[28], se ridicase împotriva imperiului Kin, în nord-vestul ţării. Îndată ce a primit vestea, Genghis-han l-a trimis pe generalul Anchin la Lie Ge, pentru a stabili o alianţă cu acesta. Lie Ge i-a jurat credinţă lui Genghis-han. În schimb, acesta i-a făgăduit prinţului k'itan protecţia sa.

O armată Kin, aflată sub comanda generalului Wanyen He Zhi, a

[28] Populaţie sinizată de rasă mongolă, k'itanii supuseseră în secolul al X-lea nordul extrem al Chinei şi cuceriseră regiunea Liaodong (Manciuria de Sud), unde s-au aşezat şi au adoptat numele dinastic chinez de Liao. La cumpăna secolelor al X-lea – al XI-lea, imperiul Liao se întindea cam de la Marea Japoniei până în Turkestan. A fost înfrânt, la începutul secolului al XII-lea, de către populaţia jurchen, cu ajutorul dinastiei Song. Numeroşi k'itani au fost atunci cuprinşi în imperiul Kin. Unii i s-au alăturat lui Genghis-han.

fost trimisă să înăbuşe răscoala. Genghis-han a trimis spre Lie Ge un detaşament de trei mii de oameni, ca întărire, şi i-a poruncit lui Jebe să atace Dongging (Liaoyang), punct strategic al acestei regiuni din nord-est. Jebe a ocupat imediat oraşul, iar Lie Ge, cu voia lui Genghis-han, s-a proclamat rege al ţinutului Liao. În urma acestei operaţiuni, nu numai toată zona aflată la nord de Marele Zid, ci şi o regiune care se întindea dincolo de munţii Yin-shan şi Hinggan şi care semăna destul de bine cu marile podişuri mongole, a trecut sub stăpânirea lui Genghis-han.

După încheierea expediţiei în Liaodong, Jebe, lăsându-şi trupele pe loc, s-a dus singur la cartierul general al lui Genghis-han. Acesta l-a primit cu multă căldură. Dintre toţi generalii mongoli, Jebe era cel care ajunsese cel mai vestit în imperiul Kin. Priceperea cu care îşi conducea trupele la izbândă îi înfricoşa pe toţi ofiţerii duşmani, care credeau că face minuni.

Jebe a ajuns în cartierul general al lui Genghis-han cu câteva mii de armăsari iuţi de dincolo de munţii Hinggan. Caii mari, negri şi strălucitori, au împânzit împrejurimile taberei ongut.

Jebe s-a înfăţişat dinaintea lui Genghis-han şi i-a spus:

„Odinioară, când eram războinic al clanului tayichi'ut, ţi-am rănit calul. Am dorit încă de atunci să-ţi dăruiesc nişte cai, ca să mă ierţi. Iată că mi s-a împlinit dorinţa."

„Nu mi-ai rănit doar calul. Săgeţile tale, care l-au doborât, m-au rănit şi pe mine la gât", a răspuns vesel Genghis-han.

„Doar prin viaţa mea o să-mi pot plăti greşeala de a te fi rănit. Dacă vrei să-mi dai acest prilej, trimite-mă, la fel ca pe fiul tău Jöchi, în expediţiile cele mai primejdioase!"

Auzind aceste cuvinte, Genghis-han a simţit deodată că Jebe pricepuse cât de complicate erau simţămintele lui faţă de Jöchi şi că îi arăta astfel, pe ocolite, cât era de îngrijorat pentru el. De altfel, Jebe nu era singurul care pricepuse: credincioşii Jelme şi Bo'orchu erau şi ei îngrijoraţi, fără îndoială.

Totuşi, Genghis-han nu i-a suflat lui Jebe niciun cuvânt despre ceea ce-l frământa. Nu simţea nevoia să-i vorbească viteazului general despre amestecul de dragoste şi ură faţă de Jöchi; de altfel, nici n-ar fi fost în stare s-o facă.

*

A sosit anul 1213. Pentru a doua oară, Genghis-han a petrecut Anul Nou pe tărâm străin. Cu acest prilej, i-a adunat la un ospăţ pe Muqali, Jelme, Bo'orchu, Jebe, precum şi pe fratele său, Qasar, şi pe cei trei fii, Jöchi, Jagatai şi Ögödei, pe care îi chemase din taberele lor.

A profitat de faptul că se aflau cu toţii împreună pentru a vedea cum să pornească o ofensivă de mare anvergură împotriva imperiului Kin. Mai bine zis, le-a impus tuturor planul gândit de el: cele trei mari corpuri de armată, aripa dreaptă, cea stângă şi cea de mijloc, urmau să cotropească teritoriul Kin, acoperite de ariergarda alcătuită din trupele comandate de Muqali, Jebe şi Sübötei. Bo'orchu, care făcuse până atunci parte, ca sfetnic, din aripa dreaptă, avea să facă parte din cea de mijloc, cu cel mai înalt grad. Comanda aripii drepte era prin urmare încredinţată numai celor trei fii ai conducătorului mongol.

Genghis-han le-a vorbit astfel: „Fiţi strâns uniţi, ca să vă puteţi face datoria! Jöchi va prelua conducerea operaţiunilor, Jagatai şi Ögödei îl vor ajuta. Iată ordinele mele: veţi străbate imperiul Kin de la Shanxi până la ţinuturile de jos, în Hopei, zdrobind totul în calea voastră. Veţi ataca toate fortăreţele întâlnite în drum, iar în clipa asaltului veţi urca cei dintâi pe ziduri!"

În numele său şi al fraţilor săi, Jöchi a răspuns: „Ne vom supune tuturor poruncilor hanului şi le vom împlini întocmai!" Avea chipul palid. Ceea ce spusese Genghis-han li se părea tuturor aproape cu neputinţă. O tăcere de moarte a cuprins adunarea. Nici Bo'orchu, nici Jelme, nici Muqali n-au rostit vreun cuvânt. Ordinele fuseseră date, Jöchi le primise: de-acum înainte, nimeni şi nimic nu mai putea schimba mersul lucrurilor.

Genghis-han i-a spus pe urmă fratelui său Qasar: „La nord de Marele Zid, ai să cotropeşti ţinutul aflat la vest de râul Liao şi ai să ajungi până la mare! În acest ţinut, când vine iarna, totul este îngheţat şi încremenit. Ar trebui prin urmare să-ţi închei expediţia înainte de venirea iernii, ca să nu-ţi moară oamenii şi caii de frig!"

„Aşa am să fac", a răspuns Qasar, cu o oarecare ciudă. Părea destul de nemulţumit că nu va putea pătrunde şi el în inima imperiului Kin.

În sfârşit, Genghis-han le-a arătat tuturor care era misiunea lui:

„Împreună cu Tolui, am să cuceresc Zhongdu, apoi am să cobor spre sudul ţinutului Hebei, unde am să atac ţinutul Shandong, în preajma Fluviului Galben. Bo'orchu are să rămână mereu alături de mine."

Genghis-han era încredinţat că ordinele date celor trei corpuri de oaste nu erau prea greu de îndeplinit. Luptele din ultimii doi ani îi îngăduiseră să măsoare capacitatea trupelor duşmane. Mai ştia şi că în imperiul Kin nu era niciun conducător deosebit. Oraşul Zhongdu nu era bine apărat, moralul războinicilor era la pământ şi în orice clipă puteau izbucni tulburări. Călăreţii mongoli, iviţi din toate părţile, erau de-acum în măsură să pătrundă până în inima imperiului.

Şi totuşi, lui Genghis-han îi venea greu să creadă că toţi cei ce luau parte la ospăţ, şi mai cu seamă cei trei fii ai săi, se vor întâlni iar, teferi şi nevătămaţi, după noua expediţie.

Îi dăduse lui Jöchi sarcina cea mai primejdioasă. Fusese dorinţa fiului său, dar şi a sa. *Jöchi, fii lup!* Pentru aceasta, Genghis-han hotărâse ca Jagatai şi Ögödei, care erau neîndoios sânge din sângele lui, să împărtăşească soarta lui Jöchi. Ce putea face mai mult pentru ca Jöchi să nu se simtă dat la o parte şi pentru ca generalii să vadă că făcuse o alegere dreaptă? Hotărârea o luase însă, înainte de toate, pentru a se linişti pe sine. Din respect pentru Börte, rămasă singură în tabăra de pe muntele Burqan de mai bine de doi ani, trebuia să se poarte la fel cu toţi copiii pe care îi adusese pe lume.

Petrecerea de Anul Nou s-a desfăşurat cu un fast necunoscut până atunci. Femei aduse de la Datongfu şi din alte oraşe alergau de la o masă la alta. Afară ningea viscolit, dar înăuntrul iurtei largi, bine încălzite, nu se simţea frigul.

Ospăţul a ţinut de dimineaţă până noaptea târziu. Spre seară, Genghis-han a ieşit din iurtă şi a stat o vreme în picioare, uitându-se la întinderea albă, nesfârşită. Deodată a zărit departe, spre răsărit, o coloană de luptători care mergeau pe coasta dealului. A chemat atunci un om din garda personală şi l-a întrebat cine-i comandă şi unde se îndreaptă. Tânărul războinic i-a spus pe dată numele celui care se afla în fruntea detaşamentului, care se pregătea de un marş prin zăpadă. Genghis-han nu-l cunoştea pe comandant. Dar nu se mai sătura uitându-se la coloana care se pierdea în zare, la oamenii care păreau nişte puncte minuscule pe zăpada neatinsă. Era o privelişte minunată:

ca o haită de lupi tineri.

Genghis-han s-a întors spre straja care stătea nemişcată lângă el. Pe tichie şi pe umeri i se adunase zăpada. Şi el era un lup mongol, unul adevărat.

Când a revenit la masă, Bo'orchu, Jelme, Qasar i-au părut deodată bătrâni. Anii lăsaseră urme asupra lui şi a credincioşilor săi vasali, şi toţi aveau acum părul cărunt. Doar Muqali, Jebe şi Sübötei, încă în floarea vârstei, arătau tineri. Genghis-han a înţeles că se apropia vremea celor trei generali şi vremea unor conducători pe care încă nu-i cunoştea.

Capitolul 6

La sfârşitul lui aprilie, Genghis-han a ordonat armatei să treacă din nou Marele Zid. Ninsorile încetaseră, iar din soarele primăverii picurau primii stropi de lumină. Au fost trimise ştafete cu ordinul de mobilizare în toate taberele, chiar şi cele ale lui Muqali, Jebe şi Sübötei, care nu trebuiau să plece imediat în campanie.

Apoi, timp de vreo cincisprezece zile, cartierul general al lui Genghis-han a fost mereu în mişcare, datorită, printre altele, plecării şi sosirii trupelor. Hanul era prins în pregătirile de marş ale aripii de mijloc, pe care o conducea împreună cu fiul său, Tolui. Totuşi, într-o zi, s-a dus la Qulan, pe care n-o mai văzuse de câteva săptămâni.

Qulan era singură şi şedea în iurta unde domnea liniştea. Purta nişte cercei de jasp verde.

„Plecăm peste trei zile. Eşti gata?”

„De data asta, aş dori să rămân aici. Dacă ai fi aşteptat să se mai încălzească, te-aş fi însoţit cu bucurie, dar vremea este încă prea aspră pentru Ga’ulan”, a răspuns Qulan, spre marea uimire a lui Genghis-han. A simţit că se schimbă la faţă.

„Qulan, preaiubita mea! Nu te-ai alăturat acestei expediţii anevoioase doar ca să fii mereu în preajma mea?” Copleşit de o tulburare pe care nu şi-o putea stăpâni, Genghis-han ridicase vocea, fără să-şi dea seama. Până atunci, Qulan luase parte, de bună voie, la toate expediţiile şi nu refuzase niciodată să-l urmeze. De altfel, ea fusese cea care dorise să-l ia şi pe Ga’ulan în campania împotriva imperiului Kin, în pofida tuturor primejdiilor. Genghis-han nu înţelegea purtarea ei schimbată. Îi era frică, după ce văzuse atâtea lupte crâncene? Se temea pentru viaţa ei şi a lui Ga’ulan?

Poate că Jöchi, Jagatai şi Ögödei n-aveau să se mai întoarcă vii şi nevătămaţi din următoarea expediţie. La fel şi Tolui. Genghis-han avea de gând să-i încredinţeze acestuia, care împlinise douăzeci de ani, comanda unui detaşament. Chiar dacă băiatul rămânea în armata lui, odată ajuns pe câmpul de luptă, avea să fie prins, ca şi tatăl său, în vârtejul necunoscut al sorţii.

Fără o vorbă, Genghis-han a ieşit din iurta lui Qulan. S-a dus în

cortul lui, a poruncit gărzilor să iasă şi a rămas singur ceasuri întregi.

Şi dacă cei patru fii pe care i-i dăruise Börte vor pieri cu toţii în luptă – ceea ce nu era cu neputinţă –, iar Ga'ulan, născut din unirea sa cu frumoasa Qulan, va rămâne singurul în viaţă, cum se va purta Börte?

Fireşte, Genghis-han ţinea la Ga'ulan. Fără s-o fi arătat vreodată, ţinea chiar mai mult la acest copil venit târziu, de la femeia pe care o iubea mai mult decât orice pe lume. Dorea, aşadar, ca băiatul să trăiască, dar nu-l putea ocroti lăsându-l în tabără, în vreme ce ceilalţi fii ai săi luau parte la expediţie.

Genghis-han se gândea la Börte. Ca şi cum cea dintâi dintre soţiile sale, care-l aştepta la poalele muntelui Burqan, ar fi fost lângă el, chipul femeii s-a ivit deodată alături. Lui Genghis-han nu-i era frică de Börte. Dar chipul ei îl urmărea.

Odinioară, căpetenia mongolă, neştiind pe cine să pedepsească, pe fratele său Qasar ori pe şamanul Teb-tengri, petrecuse o noapte întreagă plimbându-se de colo-colo prin cort. Şi de această dată, a rămas multă vreme în cort, chiar după ce tabăra s-a cufundat în întuneric. Pe la miezul nopţii, a chemat un slujitor şi i-a poruncit să-l aducă pe Sorqan-shira, tatăl generalilor Chimbei şi Chila'un. Peste puţină vreme, bătrânul pirpiriu, care avea peste şaptezeci şi cinci de ani, s-a înfăţişat dinaintea lui.

Genghis-han, după o clipă de tăcere, i-a spus:

„Bătrâne! În tinereţe, când am căzut în mâinile clanului tayichi'ut, m-ai scos dintr-o mare încurcătură. Primeşti să mă ajuţi încă o dată?"

„Mă voi supune poruncilor tale, oricare ar fi ele!"

La acest răspuns, Genghis-han i-a istorisit, pe scurt, gândurile care-l frământau de atâta vreme.

„Sorqan-shira! Du-te chiar acum la Qulan şi ia-i-l pe Ga'ulan! Ai să-l încredinţezi apoi unor necunoscuţi, dar să fie mongoli. Numai să nu ştie că este fiul meu!"

Auzind aceste vorbe, Sorqan-shira, care nu arătase niciodată nici cea mai mică emoţie, s-a schimbat la faţă.

„Mă duc la prinţesă şi-i iau copilul. Îl încredinţez apoi unei familii mongole necunoscute. Nu spun al cui este", a şoptit Sorqan-shira, ca şi cum ar fi repetat o lecţie învăţată pe de rost.

„Nu-i spui lui Qulan şi nu-mi spui nici mie cui i l-ai dat pe Ga'ulan. Numai tu vei şti taina!”, a adăugat Genghis-han, iar Sorqan-shira a repetat din nou porunca, în şoaptă. Apoi a scos un geamăt scurt şi a ieşit, clătinându-se sub povara sarcinii de taină care îi fusese încredinţată.

A doua zi, Genghis-han s-a dus la Qulan. De cum a intrat în cort, i-a spus: „Ai să vii cu mine în expediţie! Îţi fac cinstea de a fi singura femeie care mă însoţeşte în lupta împotriva imperiului Kin!” Qulan, cu chipul palid şi încordat, i-a răspuns, resemnată: „Primesc cu umilinţă cinstea pe care mi-o faci.” Apoi a tăcut. Năucită de urmările vorbelor nesăbuite pe care le rostise în ajun, era cu totul zdrobită. Ispita unui trai mai uşor, pe care i-o strecurase în suflet dorinţa de a-l ocroti pe Ga'ulan, se întorsese împotriva ei: soarta fusese nespus de crudă şi o despărţise de copilul iubit.

„Pregăteşte-te de plecare!” a spus Genghis-han.

„Sunt gata”, a răspuns Qulan, şi a adăugat cu glas liniştit, ridicând spre el un chip împietrit: „L-ai aruncat pe fiul nostru în vâltoarea sorţii! Cred că n-am să-l mai văd niciodată…”

„Dacă Ga'ulan nu este ca toţi ceilalţi, are să crească şi are să se deosebească de toţi: are să fie un lup mongol. Nu te-am primit lângă mine ca să te fac prinţesă. Şi nu l-am crescut pe Ga'ulan ca pe un prinţ. Qulan, ai să rămâi mereu alături de mine, ca un locotenent credincios. Iar pe Ga'ulan lasă-l în pace, să-şi croiască singur soarta, printre fiii poporului mongol!”

În timp ce vorbea astfel, Genghis-han a fost cuprins de o mare emoţie şi a început să tremure. A simţit că înţelege, în sfârşit, ceea ce făcuse: încercase, cu disperare, să păstreze ceva din dragostea lui pentru Qulan şi Ga'ulan. Din nefericire, aceste lucruri nu puteau fi arătate prin cuvinte. Pentru că s-ar fi risipit ca mărgelele dintr-un şirag şi s-ar fi pierdut fără urmă. De vreme ce Qulan nu pricepea de ce făcuse ceea ce făcuse, la ce bun s-o mai lămurească?

Până în ziua plecării trupelor, Qulan nu s-a arătat deloc. Iar Genghis-han, prins cu tot soiul de treburi de război, n-a avut vreme să se ducă s-o vadă. În ziua în care armata a părăsit tabăra, Qulan s-a înfăţişat, călare, alături de conducătorul mongol. După ce plânsese trei zile şi trei nopţi, nu mai putea vărsa nicio lacrimă. Din acea clipă, nici

ea, nici Genghis-han n-au mai pomenit numele lui Ga'ulan.

*

La început, Genghis-han a încercat să recucerească toate fortăreţele care împiedicau înaintarea nestingherită a armatei spre Zhongdu (Pekin). Acestea, atacate de Muqali în campania dinainte, trecuseră din nou sub controlul armatei Kin după plecarea trupelor mongole. Genghis-han a atacat Xuandefu, apoi a încercuit Dexingfu. În timpul operaţiunii, i-a încredinţat fiului său Tolui comanda ofensivei. Tolui s-a aruncat în luptă fără să mai aştepte, s-a căţărat pe zidurile oraşului şi a înfipt pe metereze steagul clanului borjigin.

În vreme ce-şi continua înaintarea şi se pregătea să atace fortăreaţa Huailai, Genghis-han a fost întâmpinat de trupele de elită ale armatei Kin, conduse de generalul Gao-Ji, comandant şef al aripii stângi. Le-a zdrobit după trei zile şi trei nopţi de luptă înverşunată, lăsând în urmă o câmpie presărată cât vedeai cu ochii cu leşurile războinicilor chinezi.

Genghis-han a mărşăluit în fruntea trupelor sale, fără oprire. Se apropia de Jiuyongguan când a aflat că o numeroasă armată Kin se afla cantonată în oraş. Temându-se de pierderi mari în caz de luptă, şi-a schimbat direcţia şi a trecut Marele Zid printr-un loc aflat mult mai la vest. Apoi, după un marş întrerupt de atacuri asupra mai multor fortăreţe, încheiate cu izbânzi asupra duşmanului, a ajuns în câmpia Hebei. A cucerit în scurtă vreme cetăţile Cuozhi şi Yizhi. Zhongdu, capitala, era la o azvârlitură de băţ. Călăreţii mongoli înaintau iute ca fulgerul. Genghis-han şi-a ocupat poziţiile la sud de Zhongdu.

La Yizhi, armata lui Genghis-han s-a întâlnit cu cea condusă de Jebe, care venea din îndepărtatul ţinut Leao-tong. Nu trecuseră decât două luni de când Genghis-han îi ordonase generalului care se afla în fruntea ariergărzii să cotropească imperiul Kin. Jebe, fără să-şi ia nicio zi de răgaz, a plecat din Yizhi ca să atace Jiuyongguan, pe care a izbutit s-o cucerească, pentru a doua oară. Genghis-han a amânat atacul asupra capitalei Zhongdu şi a pornit spre bazinul Fluviului Galben, pustiind ţinutul Shandong.

Între timp, aripa dreaptă, condusă de Jöchi, pătrunsese, potrivit

poruncilor hanului, în ţinutul muntos Shanxi, cucerind toate fortăreţele. Apoi trupele mongole coborâseră în câmpia Hebei, pustiind-o, la fel cum făcuseră cu ţinutul Shanxi. În sfârşit, călăreţii din aripa stângă, condusă de Qasar, cutreierau fără contenire pământurile aflate la apus de râul Liao, ca să le vină de hac duşmanilor.

Astfel, sute de cete de călăreţi mongoli au pustiit imperiul Kin, de la un cap la altul, iar după un an, în primăvara lui 1214, steagurile clanului borjigin fluturau pe nouăzeci de cetăţi trecute prin foc şi sabie.

În aprilie, Genghis-han a dat tuturor detaşamentelor mongole, risipite pe tot teritoriul, porunca de a se aduna în preajma oraşului Zhongdu. Timp de o lună au sosit în fiecare zi, în nori de praf, călăreţi veniţi din cele patru zări. Câmpia aflată la apus de oraş gemea de mulţimea războinicilor mongoli. Armata, care număra două sute de mii de oameni în clipa plecării de pe marile podişuri, avea acum de două ori mai mulţi, pentru că i se alăturaseră o mulţime de luptători chinezi.

Genghis-han şi generalii săi s-au întâlnit după cincisprezece luni pe câmpia întinsă care înconjoară oraşul Zhongdu. Capitala, singurul bastion neatins, părea o insulă pierdută în mijlocul oceanului. În spatele zidurilor, însă, răzmeriţele nu mai conteneau, bănuiala năştea alte bănuieli, omorurile se ţineau lanţ, iar puterea trecea din mână în mână.

Genghis-han a trimis doi soli la împărat, în cetatea aproape prăbuşită, cu un mesaj de împăcare.

„Toate provinciile din imperiul tău aflat la miazănoapte de Fluviul Galben se află în mâinile mele. Nu ţi-a mai rămas decât Zhongdu. Din voinţa Cerului, oraşul tău nu mai are putere. Mă tem însă de mânia lui, dacă voi porni iar împotriva ta. Sunt aşadar gata să mă retrag, împreună cu armata. Ce-mi poţi oferi în schimb, ca să-mi potolesc generalii?”

Termenii mesajului fuseseră aleşi cu cea mai mare grijă, ca să nu rănească mândria împăratului Kin, dar era vorba, de fapt, de un îndemn la capitulare. În clipa în care a ales solii care urmau să-i prezinte mesajul, Genghis-han s-a gândit la Boro'ul, orfanul crescut de

mama sa Höelün, care nu mai era printre cei vii. Şi a simţit din nou în suflet, după atâţia ani, părerea de rău că-i pricinuise moartea trimiţându-l în ajutorul lui Qorchi.

Împăratul Kin i-a dat de ştire lui Genghis-han că-i primeşte propunerea şi că este gata să încheie pacea. Generalul Muqali şi Jöchi, fiul cel mai mare al căpeteniei mongole, au pornit atunci spre capitală pentru a negocia termenii acordului, care însemna, de fapt, capitularea imperiului Kin.

Genghis-han n-a cerut pentru el decât o prinţesă din neamul împăratului, şi atât. Ce-ar mai fi putut cere? Armatei sale i se alăturaseră două sute de mii de luptători chinezi, iar prada adunată din cele nouăzeci de fortăreţe – arme, lucruri de preţ, unelte agricole, harnaşamente, veşminte şi podoabe – era uriaşă. Ce mai putea dori din capitala aproape prăbuşită, în afară de o prinţesă? Dorea să-şi aducă în aşternut, pentru a-şi face toate poftele, o fată din neamul împăraţilor Kin, pe care îi ura de moarte. Fata avea să plătească astfel pentru păcatul strămoşilor săi, care îl ţintuiseră pe Ambaqai-han pe măgarul de lemn şi-l jupuiseră de viu.

La câteva zile de la încheierea păcii, Genghis-han a văzut-o venind la cartierul general pe Ha Dun, fiica răposatului împărat Zhenge, însoţită de cinci sute de băieţi şi tot atâtea fete şi de trei mii de cai. A primit, de asemenea, grămezi de aur şi tot soiul de alte bogăţii. După ce a luat ciudatele daruri, a ordonat trupelor să evacueze ţinutul Kin. Trecând prin Jiuyongguan, s-a îndreptat cu toată armata spre deşertul Gobi. Ca de obicei, pe Marele Zid bătea un vânt puternic, iar copacii de pe dealurile din jur se îndoiau gemând sub furtună. Genghis-han şi-a oprit calul pe coama zidului şi, uitându-se la şirurile nesfârşite de călăreţi care se pierdeau în zare, i-a spus lui Jebe, aflat lângă el: „Datorită ţie, am trecut prin Jiuyongguan fără nicio piedică.” La care generalul, care ocupase cetatea în două rânduri, i-a răspuns râzând: „Cine ştie de câte ori voi mai fi nevoit să cuceresc cetatea!” Genghis-han a început şi el să râdă. Vântul le-a risipit vorbele şi le-a dus departe. Cum spusese Jebe, Genghis-han ştia prea bine că imperiul Kin, acest monstru uriaş, era departe de a fi îmblânzit. Dar cum să-l supună o dată pentru totdeauna? Nu ştia.

Wenyan Fu Xing, mare sfetnic al împăratului Kin, i-a însoţit pe

cuceritori până la hotarul de miazănoapte al cetăţii Jiuyongguan.

După trei ani, trupele mongole s-au întors victorioase pe marile podişuri. Genghis-han n-a stat decât puţin în tabăra de la poalele muntelui Burqan: s-a dus să instaleze o tabără în ţinutul tătarilor, pe malurile lacului Yoril. Dorea să supravegheze îndeaproape mersul lucrurilor în imperiul Kin şi totodată să împiedice neînţelegerile care s-ar fi putut ivi între Börte şi Qulan.

Pe lângă Qulan, Genghis-han a luat-o în tabăra cea nouă pe prinţesa Ha Dun. Adusese din toate provinciile Chinei o mulţime de femei nespus de frumoase, pe care le-a dăruit concubinelor sale, să le slujească. Ha Dun era mică, urâtă şi morocănoasă, iar după puţină vreme, Genghis-han, deşi se purta cu ea aşa cum o cerea titlul de favorită, n-a mai chemat-o în cortul lui.

La câtva timp după întoarcerea armatei mongole pe marile podişuri, Sorqan-shira, cel mai vârstnic dintre cei ce luaseră parte la expediţia împotriva imperiului Kin, s-a stins. Genghis-han a dorit să cinstească amintirea bătrânului care-l ajutase în două împrejurări grele, aşa că l-a înmormântat cu mare pompă. În ziua ceremoniei, a mers însoţit de Qulan la mormântul lui Sorqan-shira şi a aruncat pe sicriu câţiva pumni de ţărână. Amândoi plângeau moartea singurului om care ştia unde se afla Ga'ulan. Genghis-han n-a spus nimic despre fiul său, şi nici Qulan nu i-a pomenit numele. În faţa lor, sicriul lui Sorqan-shira a fost coborât în groapă şi a dispărut pentru totdeauna.

*

Aşa cum prezisese Jebe, armata mongolă a fost nevoită să treacă din nou Marele Zid, chiar mai devreme decât s-ar fi bănuit: la sfârşitul lui iunie, puţin după întoarcerea acasă, Genghis-han a aflat că împăratul Kin mutase capitala de la Zhongdu la Bianjing (Haifeng).

Prin urmare, împăratul nu dorea pacea; văzându-se trădat atât de repede, Genghis-han a fost cuprins de o mânie fără margini. A mobilizat pe loc două detaşamente de călăreţi. Unul dintre ele, al clanului salji'ut, care strălucise prin faptele sale de vitejie în timpul expediţiei împotriva chinezilor, era condus de Samuqa, iar celălalt, al clanului jurchen, vestit pentru cruzimea cu care se năpustea asupra duşmanului, îl avea în frunte pe generalul Mingan. Li s-a poruncit să

cucerească oraşul Zhongdu şi să-i măcelărească fără milă pe toţi cei rămaşi în cetate.

Aflând de la generalul Lie Ge că trupele Kin încercau să pună din nou stăpânire pe ţinutul Liaodong, Genghis-han i-a ordonat lui Muqali să pornească la drum ca să-i vină în ajutor. Înainte de plecarea neînvinsului general, l-a chemat la el şi i-a spus: „Cucereşte regiunile aflate la sud de munţii Daiang. Eu voi avea grijă de cele din nord.”

Cucerirea imperiului Kin, apoi atacarea ţinutului Song, aflat mai la sud: acesta era planul pe care Genghis-han dorea să-l împărtăşească, mai târziu, lui Muqali. Un bărbat ca el, care stăpânea toate mijloacele politice şi militare, avea să-l ducă fără îndoială la îndeplinire. Genghis-han se păstra pentru alte treburi: simţea cum ia naştere în sufletul lui un alt vis, care nu-l mai îndemna spre China, ci spre ţinuturile necunoscute din Apus, cu popoarele lor ciudate.

*

În iulie 1214, trupele lui Muqali, precum şi cele conduse de Samuqa şi de Mingan au părăsit tabăra de pe malul lacului Yoril. Nu trecuseră decât trei luni de când acordul de pace încheiat cu imperiul Kin fusese încălcat.

Între sfârşitul anului şi primăvara următoare, Genghis-han a urmărit pas cu pas înaintarea trupelor pe care le trimisese în China, cu ajutorul olăcarilor care soseau în tabără în fiecare zi. Samuqa şi Mingan au pornit ofensiva împotriva oraşului Zhongdu la începutul anului 1215. Oraşul a fost asediat din toate părţile, căile de comunicaţie au fost întrerupte, iar trupele chineze, sosite ca întăriri din sud, au fost zdrobite. Totuşi, vestea despre cucerirea oraşului nu mai sosea, iar Genghis-han ardea de nerăbdare. De ce întârziau atât? Pentru ca ştirile să ajungă la el mai repede şi pentru a scăpa de arşiţă, Genghis-han şi-a mutat cartierul general de pe malurile lacului Yoril la Huanzhieu. În sfârşit, în iunie, a avut loc asaltul final, mult aşteptat, al oraşului Zhongdu, iar vestea cuceririi lui a ajuns la urechile lui Genghis-han după zece zile. Toată tabăra a fost cuprinsă de fierbere la aflarea veştii. Războinicii şi ofiţerii au băut şi s-au veselit vreme de trei zile şi trei nopţi. Ştirile despre ceea ce se întâmpla în capitală soseau una după alta.

„Zhongdu este în flăcări!”

În fiecare zi, timp de mai mult de o lună, Genghis-han a auzit acelaşi lucru. În afară de focul ce nu se mai sfârşea, a aflat doar vestea morţii generalului duşman Wenyan Fu Xing, care se otrăvise în ziua căderii oraşului.

Genghis-han îl cunoştea bine pe generalul chinez. Luptase de mai multe ori împotriva lui, iar la negocierile de pace el fusese ambasadorul împăratului. Era un ofiţer cu totul deosebit, de o mare distincţie. Aflând că uriaşa cetate Zhongdu ardea şi că bogăţiile fără seamăn pe care le cuprindea ajunseseră un morman de cenuşă, Genghis-han n-a simţit nici cea mai mică părere de rău. Doar moartea generalului Fu Xing i se părea o pierdere ireparabilă. Pentru că îi trecuse prin minte să şi-l facă vasal, dacă s-ar fi predat, şi să-i încredinţeze din nou guvernarea capitalei.

Nu înţelegea de ce se sinucisese Fu Xing. La nomazi, din timpuri străvechi, nu era nicio ruşine ca o căpetenie învinsă după o luptă înverşunată să se supună duşmanului. Învingătorul hotăra pe urmă dacă îl ierta ori dacă îi tăia capul. Genghis-han atacase nenumărate cetăţi, dar nu văzuse niciun comandant de garnizoană care să nu vrea să capituleze. Or, cazul lui Fu Xing nu urma regula: decât să se predea, generalul preferase să dea foc cetăţii şi să-şi pună capăt zilelor.

Faţă de această purtare neobişnuită, Genghis-han găsea deodată mai puţin ciudat faptul că oraşul ardea de mai bine de o lună. Deşi nu văzuse cu ochii lui oraşul în flăcări, îşi închipuia culoarea focului, o culoare pe care nu o văzuse niciodată când arseseră alte cetăţi.

Genghis-han a chemat oameni veniţi din imperiile Kin şi Song şi i-a întrebat dacă mai fuseseră, în istoria tării lor, şi alţi generali care se sinuciseseră. Toţi i-au dat acelaşi răspuns: „Cele mai multe dintre căpeteniile al căror nume este pomenit în istorie au ales moartea când cetatea le-a fost cucerită.”

S-a gândit atunci că descoperirea acestui fel de a fi al războinicilor chinezi este lucrul cel mai însemnat din tot ceea ce învăţase din expediţiile în imperiul Kin. Era ceva ce nu intra în obiceiurile poporului mongol, ceva ce nu se putea dobândi prin niciun antrenament şi niciun exerciţiu.

Genghis-han a dat trupelor care cuceriseră Zhongdu ordinul de a-i aduna în afara zidurilor cetăţii pe toţi supravieţuitorii, civili ori militari. Toţi au avut parte de un tratament deosebit de cel pe care îl aplicase până atunci: a cerut să vină mai întâi la cartierul său general nu femeile în lanţuri, ca de obicei, ci învăţaţii şi cei pricepuţi într-o anumită meserie. Niciun sentiment personal nu trebuia să fie amestecat în această alegere.

Această sarcină Genghis-han i-a încredinţat-o lui Shi'i-qutuqu, orfanul tătar cu chipul palid şi nepăsător, care îndeplinea funcţia de judecător suprem şi care era cunoscut ca fiind drept şi nepărtinitor. Acesta a plecat spre Zhongdu îndată ce a primit porunca. După o lună, Genghis-han a văzut că Shi'i-qutuqu se descurca de minune: în fiecare zi soseau din capitală, încărcaţi cu bogăţii, chinezi de tot felul. Ţărani, fierari, prezicători, slujbaşi, învăţaţi, războinici, adică oameni de toate meseriile.

În tabără, Genghis-han îi punea pe toţi la încercare, să vadă la ce se pricep. Printre prizonieri nu se afla aproape nicio femeie, în afară de câteva ghicitoare şi câteva prezicătoare cu privirea rătăcită şi faţa ca de ceară.

„Nu mai sunt şi alte femei?”, l-a întrebat Genghis-han pe cel ce se ocupa de prizonieri. „Niciuna!” Răspunsul a aşternut pe chipul căpeteniei mongole un zâmbet sarcastic: parcă vedea chipul de piatră al lui Shi'i-qutuqu.

A aflat într-o zi că printre prizonieri se afla un k'itan pe nume Yeliü Chucai[29], care lucrase ca secretar la cancelaria curţii Kin. Genghis-han l-a chemat imediat la el. Era un bărbat foarte înalt, cu o barbă lungă şi neagră, mult mai tânăr decât şi-l închipuise.

Căpetenia mongolă a aşezat lângă el câţiva oameni din gardă: niciunul nu-i ajungea mai sus de umăr. Bărbatul cel înalt stătea liniştit şi nu părea deloc intimidat.

„Câţi ani ai?”, l-a întrebat Genghis-han.

---

[29] Născut într-o familie din aristocrată k'itan (1190–1244), bun cunoscător al culturii chineze, pe care o cunoştea din copilărie, a jucat un rol însemnat pe lângă Genghis-han, apoi pe lângă urmaşul său Ögödei, pe care i-a iniţiat în practicile administrative şi tradiţiile civilizatei chineze. Este cunoscut şi ca poet.

„Douăzeci şi şase”, a răspuns bărbatul. Avea o voce gravă, plăcută şi-şi cântărea bine cuvintele.

„Mi s-a spus că eşti k’itan…”

„Aşa este.”

„Ţara ta de baştină, pustiită de chinezi, este acum o provincie măruntă. Am cotropit imperiul Kin şi te-am răzbunat. Arată-ţi recunoştinţa faţă de hanul mongolilor!”

Yeliü Chucai a răspuns cu demnitate, fără să şovăie:

„Familia mea este în slujba chinezilor de trei generaţii. Am trăit datorită lor. Cum să mă bucur de nenorocirea lor?”

Genghis-han a fost fermecat de glasul cald şi armonios.

„La ce te pricepi?”

„La astronomie, geografie, istorie, medicină, intrigi, preziceri.”

„Aşa… Te pricepi şi la preziceri?”

„Este ceea ce stăpânesc cel mai bine.”

„Atunci arată-mi viitorul! Ce soartă îi aşteaptă pe lupii mongoli?”

„Ca să citesc viitorul poporului vostru, ar fi mai bine să folosesc ceva obişnuit la mongoli. Să mi se aducă un omoplat de berbec!”

Genghis-han a poruncit să fie adus osul cerut de Yeliü Chucai. Bărbatul a ieşit atunci din cort, a făcut o vatră din pietre ca să facă focul şi a ţinut osul deasupra flăcărilor. După ce s-a uitat îndelung la crăpături, a rostit hotărât către Genghis-han:

„Aud cum bubuie din nou tobele de război, dinspre sud-vest. Se apropie clipa când armata hanului va trece din nou munţii Altai, ca să cotropească ţinutul Qara-Kitai[30]. Clipa aceasta va veni negreşit peste trei ani!”

Atunci Genghis-han l-a întrebat pe ghicitor: „Dacă prezicerea ta nu se împlineşte, ce să fac cu tine?”

Yeliü Chucai l-a privit pe Genghis-han drept în ochi şi i-a răspuns: „Faci precum îţi va fi voia. Poţi să mă trimiţi la moarte, dacă doreşti!”

---

[30] *Qara-Kitai*. Cunoscut şi sub numele de Si-Liao (Liao occidental), imperiul Qara-Kitai (sau K’itan negru) a fost întemeiat în 1124 în Turkestan de către prinţul Yeliü Dashi, care supravieţuise distrugerii regatului său, Liao, de către neamul jurchen. La începutul secolului al XIII-lea, acest imperiu se întindea pe un teritoriu uriaş, dar nu avea o influenţă însemnată asupra popoarelor din jur. A trecut sub stăpânirea lui Genghis-han în 1218.

Vorbele l-au mulţumit pe deplin pe conducătorul mongol. Şi-a spus chiar că nu întâlnise niciodată un om atât de deosebit. Şi s-a hotărât să-l păstreze în preajma lui, ca sfetnic.

Unii dintre vasalii săi credincioşi s-au împotrivit hotărârii, spunând că Yeliü Chucai este un străin despre care nu se ştie nimic. Dar Genghis-han nu i-a ascultat.

„Odinioară, am hotărât să am încredere în Jebe, care era prizonier. Mă rănise şi pe mine, îmi rănise şi calul. De ce să nu iau în slujba mea un înalt funcţionar al imperiului Kin, care nu mi-a făcut nimic? Aşa cum i-am dat odinioară tânărului războinic numele de Jebe (Săgeată), acum îi dau lui Yeliü Chucai numele de Ut-saqal (Barbă Mare).”

Chiar în ziua aceea, ghicitorul cel înalt s-a pus în slujba lui Genghis-han.

*

Îndată după căderea oraşului Zhongdu, căpetenia mongolă i-a încredinţat lui Samuqa, întors învingător din această primă expediţie, comanda unei armate de zece mii de oameni, ca să pornească împotriva noii capitale chineze. I-a ordonat să se îndrepte spre provincia Henan, străbătând ţinuturile Si-Hia. În noiembrie, trupele lui Samuqa, după ce trecuseră prin ţinuturile Si-Hia, au pătruns în masivul Songshan, înaintând cu mare greutate, fiindcă munţii erau înalţi şi abrupţi. Au ajuns în cele din urmă în provincia Henan şi s-au apropiat de Bianjing, noua capitală. Oamenii erau însă rupţi de oboseală şi au fost învinşi în lupta cu armata Kin.

Abia ajunsese vestea la Genghis-han că a sosit în tabără un trimis al împăratului Kin, cerând pace. După ce s-a sfătuit cu vechii săi tovarăşi, Bo’orchu şi Jelme, Genghis-han i-a impus duşmanului condiţii dintre cele mai aspre: teritoriul Kin aflat la nord de Fluviul Galben să treacă în întregime în stăpânirea mongolilor; împăratul să renunţe la titlu şi să se mulţumească cu acela de „rege al provinciei Henan”.

După plecarea ambasadorului chinez, n-a mai sosit nicio veste din imperiul Kin. Genghis-han nu s-a neliniştit: ştia că împăratul nu putea primi asemenea condiţii.

În primăvara anului 1216, Samuqa s-a întors în tabăra lui Genghis-

han, împreună cu armata învinsă. Căpetenia mongolă şi-a chemat generalul şi i-a cerut socoteală pentru înfrângere. După ce l-a ascultat, i-a spus: „Samuqa, îţi dau o şansă, numai una, ca să-ţi speli ruşinea! Ai să pleci din nou, în noiembrie, cu zece mii de oameni, pentru a ataca din nou provincia Henan. Ca şi data trecută, ai să străbaţi ţinuturile Si-Hia şi ai să treci peste stâncile şi prăpăstiile din munţii Songshan, îngropaţi în zăpadă. Pe urmă ai să cotropeşti provincia Henan şi ai să porneşti la asaltul capitalei Bianjing!"

Samuqa s-a schimbat la faţă. Chiar cu o armată de două ori mai numeroasă, era cu neputinţă să ajungă la Bianjing pe drumul acela atât de greu. Dar nu avea încotro.

*

În zilele următoare, Genghis-han a văzut că Samuqa îşi supunea trupele unui antrenament intensiv, cu pregătiri de luptă şi marşuri forţate, pentru a spori puterea armatei. Conducătorul mongol ţinea mult la tinerii comandanţi. Bo'orchu, Jelme, Qasar îmbătrâniseră, aşa că dorinţa lui era să-i pregătească acum pe Muqali, Jebe, Sübötei şi alţi comandanţi sub treizeci de ani, ca urmaşi ai generalilor săi fără pereche. Samuqa se număra printre aceştia.

Genghis-han a plecat în anul acela din Huanzhi şi s-a îndreptat, cu armata, spre ţinutul borjigin, de la poalele muntelui Burqan, unde îl aştepta soţia sa Börte şi unde era îngropată mama sa, Höelün. Cea mai mare parte a bărbaţilor, care plecaseră în campanie în martie 1211, nu-şi mai văzuseră ţara de cinci ani.

În 1214, la încheierea acordului de pace cu imperiul Kin, Genghis-han şi o parte a trupelor trecuseră prin tabără, pentru scurtă vreme, înainte de a merge să-şi cantoneze trupele pe malurile lacului Yoril. De această dată însă, se întorsese aproape toată armata învingătoare.

Singurii care lipseau la apel erau Muqali şi oamenii săi, care luptau încă în regiunile Liaodong şi Liaoxi, precum şi câteva detaşamente cantonate lângă Zhongdu, după căderea oraşului. Genghis-han încă nu cucerise Bianjing, noua capitală, dar controla cea mai mare parte a teritoriilor aflate la nord de Fluviul Galben şi supraveghea, cu ajutorul câtorva războinici, detaşamentele chineze aflate în fiecare dintre provinciile imperiului Kin.

Cei cinci ani care trecuseră de la plecarea în campanie schimbaseră înfăţişarea armatei lui Genghis-han: în trupele mongole se amestecaseră detaşamente alcătuite din luptători kin, k'itan ori song, precum şi grupuri de oameni neînarmaţi, care alcătuiau uneori coloane nesfârşite. Se mai puteau vedea şiruri de căruţe gemând sub greutatea prăzii, precum şi cămile şi cai încărcaţi cu arme şi unelte agricole. În sfârşit, un mare număr de femei şi de copii chinezi, ajunşi robi, făceau şi ei parte din alai.

Armata mongolă, care cuprindea acum oameni de tot felul, a plecat din Huanzhi, a străbătut deşertul şi a ajuns la malul fluviului Kerulen, mergând în sus, de-a lungul apei. În fiecare tabără, trupele erau primite cu bucurie de mulţimea care se înghesuia să le întâmpine.

Întoarcerea armatei a sporit populaţia din întreaga regiune aflată la poalele muntelui Burqan. În albia secată a râului Tuia şi pe malurile fluviului Kerulen s-au ivit câteva sute de tabere noi, astfel încât stepa aducea dintr-odată cu o cetate uriaşă.

Sosirea armatei învingătoare a fost sărbătorită cu mare falã pe toate podişurile mongole. Micul ţinut mongol era acum un imperiu întins şi destul de puternic, de vreme ce-i învinsese pe chinezi. Iar poporul de nomazi, altădată risipit, era acum unit şi împărţit în mai multe clase.

În tabăra de pe muntele Burqan s-au ivit, înainte de petrecere, nenumărate prăvălii unde se negocia şi se făcea troc cu orice, cai, oi şi chiar cămile. În unele corturi se putea bea, în altele se pregăteau mâncăruri song, kin, k'itan ori si-hia. Şefii de clan se plimbau ţanţoşi de colo-colo, urmaţi de robi kin şi de tinere mongole îmbrăcate în veşminte chinezeşti.

Genghis-han a străbătut piaţa din câmpie. Se putea plimba în voie, însoţit doar de câţiva războinici din gardă. În timpul campaniei din imperiul Kin, teritoriul mongol, păzit aproape numai de femei, nu cunoscuse nicio răscoală, niciun conflict, nicio umbră de vrajbă. Petrecerea a ţinut zece zile, timp în care toţi au putut bea şi mânca pe săturate şi s-au putut mândri cu veşmintele şi podoabele cele mai frumoase. Chiar după ce s-a încheiat petrecerea, în tabără a mai domnit multă vreme o atmosferă de mare veselie.

*

Ca să-şi menţină armata în stare de luptă, Genghis-han a întreprins o expediţie scurtă împotriva merkiţilor, pe care îi alungase odinioară din ţinutul lor. Adăpostiţi în munţii Altai, aceştia nutreau o ură fără margini faţă de Genghis-han şi chiar începuseră să-şi arate colţii.

Genghis-han ajunsese la rangul de conducător suprem supunând toate popoarele de pe marile podişuri. Dar cruzimea lui faţă de merkiţi nu slăbise nicio clipă, prin urmare încerca mereu să-i nimicească. Aşa stând lucrurile, era cât se poate de firesc ca merkiţii, la rândul lor, să se înverşuneze. Răsăreau ca buruienile şi se înmulţeau tot ca ele, fără ştirea lui Genghis-han, şi pândeau orice prilej de răzbunare.

La zece zile de la petrecere, Genghis-han l-a chemat pe Jöchi, fiul său cel mai mare, şi i-a spus: „Îţi încredinţez sarcina de a-i nimici pe merkiţii care au mai rămas în viaţă!"

„Mă supun! Am să fac întocmai cum îmi porunceşte Hanul!", a răspuns Jöchi, tăios.

Genghis-han îi încredinţa mereu lui Jöchi sarcina de a-i nimici pe merkiţi, iar acesta o primea întotdeauna, ca şi cum ceva nelămurit îi îndemna pe amândoi să se poarte astfel.

Faţă de merkiţi, Genghis-han nutrea sentimente amestecate: gândul că putea să aibă sângele lor în vine îl umplea de ciudă şi ar fi dorit ca poporul acesta să nu existe. Faptul că mai trăiau punea la îndoială obârşia lui mongolă. Ticăloşia acestui trib, care o răpise şi o siluise pe mama lui, Höelün, era de neiertat pentru Lupul Albastru.

Se gândea şi la fiul său. *Jöchi, dacă eşti cu adevărat un lup albastru, ucide-i cu mâna ta pe cei ce-ţi spurcă sângele! Să nu-i ierţi niciodată pe cei ce ţi-au răpit şi ţi-au siluit mama!* Dar Genghis-han nu-şi împărtăşea nimănui gândurile. Nu ştia ce ar fi făcut Jöchi dacă i-ar fi povestit tot. Oricum, din pricina legăturii deosebite dintre ei doi, niciunul nu putea vorbi despre aceste lucruri. Din nou, a zărit în ochii fiului său o lucire rece, ca un soi de revoltă.

Genghis-han a hotărât ca Jöchi să fie însoţit în campanie de generalul Sübötei. Tinerii comandanţi au pornit fără întârziere, în fruntea trupelor, spre inima munţilor Altai. La începutul toamnei, îşi făcuseră datoria. În timpul luptelor, Jöchi l-a ucis pe fratele căpeteniei merkit care căzuse în expediţia dinainte, precum şi pe cei doi copii ai

acestuia. Pe cel de-al treilea, Qotoqan, l-a luat prizonier şi l-a adus în tabără. Jöchi i-a spus tatălui său că tânărul, singurul rămas în viaţă dintre toţi merkiţii, era cunoscut drept un arcaş neîntrecut: trimitea prima săgeată în inima ţintei, iar pe a doua o înfigea în crestătura celei dintâi. Lăudându-i iscusinţa fără pereche, Jöchi i-a cerut lui Genghis-han să-i cruţe băiatului viaţa.

„Qotoqan nu se pricepe doar la treburile războiului, ci este şi de mare încredere. Dacă-i laşi viaţa, are să-ţi fie credincios, trup şi suflet."

Conducătorul mongol s-a mulţumit să rostească doar atât: „Nici vorbă de cruţare. Să fie ucis pe dată!"

Jöchi a dat să spună ceva, dar s-a lăsat păgubaş şi l-a ucis pe tânărul războinic merkit cu mâna lui.

*

În acelaşi an, la începutul lui noiembrie, Samuqa a părăsit tabăra de pe muntele Burqan în fruntea a zece mii de oameni, îndreptându-se spre oraşul Bianjing, pe care urma să-l cucerească, potrivit poruncii date de Genghis-han.

Au trecut două luni până ce primul olăcar s-a înfăţişat dinaintea căpeteniei mongole. După aceea, trimişii au sosit la intervale regulate, de câte zece zile. Veştile pe care i le aduceau lui Genghis-han erau puţine, dar dacă le punea cap la cap îşi putea da seama de ceea ce fac trupele lui Samuqa.

„Armata a străbătut ţinuturile Si-Hia."

„Armata a atacat fortăreaţa Dongguan, de pe malul de miazăzi al Fluviului Galben.

„Armata a ocupat cinci cetăţi, printre care Ruzhi."

„Armata se apropie de partea de apus a oraşului Bianjing."

Aceasta a fost ultima veste de la Samuqa. Neavând destui oameni pentru a încercui capitala, care era aproape nimicită, generalul n-a izbutit nici acum s-o cucerească. Trupele au ridicat o tabără în apropiere şi nu s-au mai mişcat. Genghis-han a trimis o ştafetă la Samuqa, pentru a-i lăuda strădaniile şi amânarea asediului capitalei, mult prea primejdios. Samuqa a rămas pe loc.

În anul următor, 1217, Muqali s-a întors în tabăra lui Genghis-han

şi l-a înştiinţat că marea expediţie în ţinuturile Liaodong şi Liaoxi se încheiase. Îşi vedea conducătorul pentru prima oară din 1214, când îl lăsase în tabăra de pe malurile lacului Yoril. De altfel, campania împotriva chinezilor, începută în 1211, nu-i dăduse nicio clipă de răgaz, în afară de trei luni de odihnă în cantonament. Dar acum supusese în întregime întinsele ţinuturi Liaodong şi Liaoxi. Atât ca războinic, cât şi ca om politic Muqali făcuse dovada unor însuşiri cu totul deosebite.

Genghis-han i-a trimis pe toţi vasalii săi credincioşi în întâmpinarea lui Muqali, care trebuia primit cu toată cinstea. I-a lăudat faptele de vitejie şi i-a dat încă o dată titlul de „rege”, acordându-i depline puteri de guvernator militar asupra Chinei. Luptele înverşunate purtate departe de marile podişuri mongole îl maturizaseră mult pe tânărul general. Chipul lui, tăbăcit de vântul unui tărâm străin, era acum şi mai aspru.

Muqali pornea, după zece zile, din nou la drum. Avea acum o armată alcătuită din douăzeci şi trei de mii de mongoli şi din luptători k’itan şi jurchen. Trebuia să ajungă în imperiul Kin, pentru a pune stăpânire pe întinsele teritorii pe care urma să le guverneze şi din care dinastia domnitoare, zdrobită, nu mai păstra decât o mică parte.

După ce i-a înfrânt pe chinezi, duşmanii lui dintotdeauna, cucerind cea mai mare parte a ţării lor, Genghis-han a rămas în tabără până în primăvara lui 1218. Viaţa poporului mongol se schimbase cu totul. Tehnicile agricole aduse din imperiul Kin înlesneau folosirea unui număr tot mai mare de păşuni şi de fâneţe, precum şi trecerea, în partea de sud-est a marilor podişuri, la un mod de viaţă pe jumătate sedentar. De asemenea, fântânile săpate pretutindeni au îmbunătăţit mult calitatea păşunilor.

În fiecare zi, caravanele venite din răsărit şi din apus se opreau în tabăra lui Genghis-han, iar el urmărea cu plăcere negustorii de toate neamurile care veneau şi plecau, urmaţi de cai şi cămile încărcate cu tot felul de lucruri.

Cei ce veneau din îndepărtatele ţinuturi din apus trebuiau să se înfăţişeze conducătorului mongol, îndată ce-şi descărcau marfa. Genghis-han îi primea cu bunăvoinţă şi îi răsplătea întotdeauna pentru darurile făcute.

Dintre aceştia, cei care îl atrăgeau cu deosebire erau negustorii dintr-o ţară musulmană, Harezm[31]. Aduceau mobile minunate, lucruri măiestrit lucrate, din care nu mai văzuse, nici măcar în imperiul Kin. Îi arătau sticlărie, pietre preţioase, podoabe alese şi covoare atât de frumoase încât păreau ţesute prin cine ştie ce vrajă. Toate acestea erau schimbate pe mătase, bumbac, pensule, hârtie, tuş şi pietre de cerneală, lucrări de caligrafie şi picturi, bibelouri vechi, pe care mongolii le aduseseră din imperiul Kin.

Genghis-han le cerea în primul rând negustorilor din Harezm arme şi podoabe religioase. Dorinţa de a aduna lucruri ciudate, din ţinuturi necunoscute, îi fusese trezită de Yeliü Chucai, pe care îl preţuia atât pentru personalitatea, cât şi pentru cultura sa. Tânărul dobândise încrederea căpeteniei mongole şi avea păreri cu totul originale despre tot ceea ce se întâmpla în ţară. Genghis-han era uimit de setea nepotolită de cunoaştere a lui Yeliü Chucai: negustorii care îi intrau în cort erau nevoiţi să răspundă amănunţit la întrebările sfetnicului său.

Discuţiile lui cu Genghis-han ajungeau întotdeauna la aceeaşi întrebare: cum să sporească puterea imperiului mongol? Răspunsul lui Yeliü Chucai era mereu acelaşi: trebuia să ardă, asemeni fierului roşu, de o curiozitate neostoită faţă de civilizaţiile cele mai evoluate. Când venea vorba despre cultură şi arme şi despre care dintre ele ar trebui să aibă întâietate, cei doi nu se înţelegeau niciodată.

„Aţi învins imperiul Kin prin puterea armelor. Dar poporul şi-a păstrat o cultură fără seamăn şi aveţi multe de învăţat de la el. Dacă veţi guverna poporul chinez cu înţelepciune, îi veţi trezi dorinţa de a vă dărui tot ce are mai bun.” Astfel vorbea Yeliü Chucai. La care Genghis-han răspundea: „Cu toată cultura lui, imperiul Kin a trecut în stăpânirea mea din pricina inferiorităţii sale militare.”

„Dar ce crezi că stăpâneşti? În ziua în care generalul Muqali îşi va retrage trupele din imperiul Kin, ce va mai rămâne din puterea

---

[31] În momentul invaziei mongole, acest imperiu musulman, alcătuit mai ales din populaţii de origine turco-iraniană, ajunsese la apogeu. Având în centru bazinul inferior al fluviului Amu-Daria, era cuprins între podişul Pamir la est, Marea Aral la nord şi Marea Caspică la vest, fiind o arie importantă de schimburi comerciale şi culturale între Asia şi Occident.

voastră? Armele îngenunchează duşmanul, dar nu-l îmblânzesc. Atâta vreme cât mongolii nu vor avea propria lor cultură, nu vor putea stăpâni cu adevărat poporul chinez: dimpotrivă, vor fi în puterea lui.” Astfel de argumente îl lăsau întotdeauna pe Genghis-han fără grai. Era însă încântat că sfetnicul lui îşi apăra părerile atât de bine. Şi de fiecare dată când nu mai avea ce zice, încerca să ţină seama, într-un fel sau altul, în hotărârile politice pe care le avea de luat, de părerile tânărului.

Datorită lui Yeliü Chucai, Genghis-han a aflat că oamenii pot fi uniţi mai bine prin credinţă decât prin gândul că aparţin aceluiaşi popor ori prin supunerea faţă de acelaşi suveran. A îngăduit aşadar răspândirea tuturor religiilor şi a interzis persecuţiile la adresa lor. A încurajat străvechea credinţă a mongolilor în Cerul cel Veşnic, care era semnul identităţii lor, dar n-a impus-o niciodată în afara clanului borjigin.

Genghis-han n-a schimbat legile aspre pe care le stabilise mai demult, dar le-a adăugat, la sfaturile lui Yeliü Chucai, o educaţie morală care condamna şi ea furtul şi omorul. Până atunci, nomazilor le era frică să fure oi pentru că fapta era pedepsită cu moartea. Acum li se arăta ceva cu totul nou: nu se cuvenea să fure nu de teama pedepsei, ci pentru că păgubaşul avea de suferit.

Uneori, Genghis-han nu se mai sfătuia cu tânărul k’itan, aşa cum s-a întâmplat pentru prima oară la începutul anului 1218, când conducătorul mongol a dat pe neaşteptate ordinul ca un detaşament să pătrundă în ţinuturile Si-Hia. Supusese teritoriul mai demult, dar acum socotea potrivit să trimită acolo trupe în cantonament. Lupta a început fără niciun fel de pregătire. Călăreţii mongoli s-au năpustit, în vârtejuri de praf, asupra capitalei, iar regele a fost nevoit să se refugieze în oraşul Xiliang, din estul tării. În urma operaţiunii, forţele lui Genghis-han au pus stăpânire pe ţinuturile Si-Hia.

În tot timpul expediţiei, căpetenia mongolă l-a ocolit pe Yeliü Chucai, pentru că n-ar fi ştiut ce să-i spună. Tânărul sfetnic nu i-a făcut însă niciun reproş şi nici măcar n-a pomenit vreodată acest lucru.

Genghis-han ştia că va trebui să atace în scurtă vreme ţinutul Qara-Kitai, guvernat de şase ani de prinţul naiman Guchluq. Alungat de

mongoli de pe teritoriul său, Guchluq ajunsese în Qara-Kitai şi pusese mâna pe putere. Or, în cazul unei ofensive împotriva acestui ţinut, o alianţă între regat şi ţara vecină a uigurilor, aflată sub stăpânirea mongolilor, nu era exclusă. Iată de ce Genghis-han hotărâse să pună stăpânire pe ţinutul Si-Hia: pentru ca trupele lui, odată ajunse acolo, să poată înăbuşi orice mişcare care ar fi putut porni dacă în ţara vecină a uigurilor s-ar fi iscat vreo răzmeriţă.

Capitolul 7

În vara lui 1218, Genghis-han a trimis o armată de douăzeci de mii de oameni, condusă de Jebe, să atace ţinutul Qara-Kitai. Se împlinea astfel prezicerea pe care Yeliü Chucai o făcuse cu ajutorul unui omoplat de oaie, când îl întâlnise pentru prima dată pe Genghis-han. Expediţia avea drept scop înlăturarea lui Guchluq, cotropirea teritoriului şi apropierea de graniţele Harezmului, ţară de aleasă cultură. Genghis-han dorea să stabilească legături de bună vecinătate cu acest imperiu, pentru a dezvolta schimburile comerciale şi pentru a dobândi astfel tot soiul de lucruri minunate.

Îndată ce a cucerit ţinutul Qara-Kitai, Jebe a proclamat libertatea cultului şi i-a eliberat pe credincioşii musulmani, persecutaţi până atunci de Guchluq. Aceştia i s-au alăturat lui Jebe şi au aţâţat răzmeriţe în toată ţara. Trupele mongole au învins de fiecare dată armata duşmană, cucerind, rând pe rând, cetăţile Hami, Kashgar, Yarkand şi Kotan, după care, pornind pe urmele lui Guchluq, care încerca să scape, au ajuns în podişul Pamir, unde fugarul a fost prins şi ucis de localnici. Jebe i-a trimis lui Genghis-han capul lui Guchluq, împreună cu o mie de cai din ţinut.

Jebe cucerise ţinutul Qara-Kitai cu o repeziciune uimitoare: în numai trei luni, ţara aceasta uriaşă, care se întindea, de la nord la sud, de o parte şi de alta a masivului Tianshan, a trecut în stăpânirea lui Genghis-han. Datorită lui Muqali la răsărit şi lui Jebe la apus, vulturul mongol îşi putea desface larg aripile.

Genghis-han i-a trimis lui Jebe cuvinte de laudă pentru izbândă, precum şi îndemnul de a nu se lăsa pradă trufiei.

Campania în Qara-Kitai, dusă în vederea stabilirii de relaţii comerciale cu misteriosul imperiu Harezm, i-a adus lui Genghis-han avantaje la care nici nu visase: tehnici agricole şi meşteşugăreşti care nu erau cunoscute nici măcar de chinezi, s-au răspândit, în chip firesc, pe marile podişuri mongole. În fiecare zi, la capătul unei călătorii prin stepe şi deşerturi, soseau fructe, vinuri, covoare şi alte lucruri rare, nemaivăzute de nomazi.

Genghis-han, care domnea acum ca stăpân absolut asupra unui

teritoriu uriaş, a hotărât să trimită o primă ambasadă în imperiul Harezm şi a cerut voluntari pentru misiune. S-au înfăţişat îndată câţiva nobili şi câţiva generali, care şi-au ales ca însoţitori patru sute cincizeci de oameni, având grijă ca toţi să fie de credinţă musulmană.

Ambasada a părăsit tabăra lui Genghis-han, dar când a ajuns în oraşul Otrar, pe malul fluviului Sîr-Daria, toţi membrii săi au fost făcuţi prizonieri de Kadîr-han, guvernatorul ţinutului, care le-a luat toate mărfurile. Kadîr-han l-a înştiinţat pe sultanul din Harezm, Mahomed-şah, că prinsese iscoade mongole, iar cei patru sute cincizeci de oameni au fost executaţi.

La aflarea acestei veşti cu totul neaşteptate, Genghis-han a fost cuprins de o mânie straşnică: bunăvoinţa pe care o arătase faţă de Harezm fusese răsplătită cu vrăjmăşie.

Pentru Genghis-han, ca şi pentru cei mai mulţi dintre credincioşii săi tovarăşi şi pentru Yeliü Chucai, ţinutul Harezm era învăluit în mister. Nu ştiau nimic despre situaţia sa politică, nici despre obiceiurile locuitorilor. Aflaseră doar de la negustorii care treceau prin tabără că era o ţară musulmană uriaşă, plină de comori fără seamăn. Dar nu cunoşteau nimic despre felul în care era condusă şi nici despre puterea armatei ei.

Genghis-han i-a cerut lui Yeliü Chucai părerea cu privire la o eventuală campanie de represalii împotriva Harezmului, primind următorul răspuns: „Nu ştim despre această ţară decât că adăposteşte un mare număr de musulmani, din care credinţa a făcut o naţiune. Puterea lor este dată de unitatea religioasă, ceea ce imperiului mongol îi lipseşte. Dacă ne uităm la mărfurile aduse de negustori, nivelul de cultură este cu mult mai ridicat. Aşa stând lucrurile, ar fi mai bine să amânăm campania."

Marea căpetenie mongolă s-a sfătuit şi cu Qasar, Jelme şi ceilalţi generali, şi niciunul nu s-a arătat favorabil expediţiei.

„Tot ceea ce ştiu, a spus Qasar, este că războinicii din Harezm poartă coifuri şi armuri de oţel. Deocamdată nu ne putem da seama dacă echipamentul lor este mai bun decât al oamenilor noştri, care este din piele, dar este limpede că armele noastre nu pot străpunge armurile lor. Ne vom trezi, prin urmare, aruncaţi într-o luptă cu totul necunoscută." „Pentru mine, a spus şi Jelme, Harezmul este un ţinut

de nepătruns, precum oceanul: negustorii care vin de acolo vorbesc limbi deosebite şi nu au aceleaşi obiceiuri. Singurul lucru care-i uneşte este credinţa musulmană. Cred că nu trebuie să aruncăm floarea poporului mongol în acest ocean necunoscut.”

Toţi ceilalţi generali îşi închipuiau Harezmul ca pe o ţară profund religioasă, cu neputinţă de cunoscut, şi niciunul nu se încumeta să se avânte într-acolo.

La urmă, Genghis-han l-a chemat în cort pe fiul său Jöchi. Pe dată, tânărul i-a spus tatălui său: „De ce m-aş teme să pornesc spre Harezm?”

Deşi Genghis-han încerca să-i arate că încă nu luase nicio hotărâre şi că dorea numai să-i ceară un sfat, Jöchi a răspuns: „Se află pe lume vreo stâncă atât de înaltă, pe care lupul mongol să nu se poată căţăra? Şi vreo prăpastie atât de adâncă pe care să n-o poată trece? Porunceşte-mi să mă caţăr pe stânci şi să trec peste prăpăstii, cu zeci de mii de războinici!”

Genghis-han înfrunta privirea îndrăzneaţă a fiului său: niciodată nu simţise cu atâta putere că Jöchi era un lup mongol, unul adevărat. „Se spune că ţinutul este de nepătruns, precum oceanul. Vom învinge o piedică şi se va ivi alta. Nu mă opreşte gândul că te-aş putea pierde, cu tot cu oştenii tăi, ci că voi arunca în ocean tot poporul mongol.”

La care Jöchi a răspuns: „Nu sunt oare mongolii făcuţi să înfrunte o astfel de soartă? De la cucerirea ţinutului Qara-Kitai, hanului parcă i-a pierit cheful de luptă. Or, toţi strămoşii mei, bunicul, străbunicul şi-au petrecut viaţa înfruntându-şi duşmanii. Pentru asta trăia clanul borjigin. Lupul Albastru trebuie să aibă duşmani. Un lup care nu are duşmani nu se mai cheamă lup. Prefăcutul de Yeliü Chucai încearcă să sădească în han un suflet de k’itan. A venit vremea să ne descotorosim de el şi să ne alegem un duşman. Iar hanul să-şi închine luptei viaţa lui şi a poporului său, aşa cum au făcut-o mereu strămoşii noştri!” Genghis-han l-a lăsat pe Jöchi să vorbească, apoi a rostit, fără să ridice glasul: „Neînfricat războinic mongol, cutezi să spui că eu nu mai sunt lup? Când vom ataca Harezmul, vei avea cinstea de a conduce avangarda. Armata mea va înainta astfel trecând peste trupul tău!”

După plecarea lui Jöchi, Genghis-han a fost vesel toată ziua. Nu

avea de gând să urmeze întocmai sfaturile fiului său. Dar acesta trezise în el o dorinţă de cucerire care pălise în ultima vreme.

Genghis-han s-a dus pe urmă în iurta lui Börte, ca să-i ceară şi ei părerea. Aceasta, care era mai mare cu un an decât el, era acum o femeie bătrână şi grasă, cu portul mândru, care trăia înconjurată de lucruri de preţ, dintre cele mai ciudate. Cu timpul, îşi pierduse vioiciunea, iar ochii nu-i mai străluceau ca altădată.

De patru-cinci ani, Börte vorbea tot mai rar. Dar la întrebarea lui Genghis-han cu privire la atacarea Harezmului, a răspuns cu un râs uşor, pe care nu-l mai auzise de multă vreme: „Adună-ţi armata, ori n-o aduna, fă ce-ţi doreşte inima! Ai uitat cumva, în ultima vreme, să faci cum te taie capul?”

„S-ar putea să pierdem toţi războinicii mongoli, până la unul, în această campanie. Nu e primejdia prea mare?”

Pe chipul lui Börte s-a ivit un zâmbet: „De când ţi-e aşa de teamă? Odinioară, când nu aveai alt supus în afară de mine, ce aveai de pierdut?”

Börte avea dreptate. Auzind-o, Genghis-han a înţeles că soţia sa nu era tocmai fericită, cu toată îndestularea în care trăia. Căpetenia mongolă descoperise ceva straniu, de neînţeles. Pe când el se ridicase la rangul de suveran al unui imperiu uriaş, femeia adunase în suflet tot soiul de nemulţumiri, care ridicaseră în jurul ei un zid de singurătate. Ieşind din iurta lui Börte, Genghis-han se simţea adânc tulburat, fără să ştie prea bine de ce.

S-a dus apoi la Qulan, ultima de la care dorea să ceară un sfat. Qulan era acum în floarea vârstei. Chipul îi strălucea de frumuseţe, iar poziţia sa de favorită a hanului îi dădea o desăvârşită demnitate.

„Cele trei mii de concubine de care te-ai înconjurat nu-ţi mai ajung de vrei să aduci acum, călare pe elefanţi, prinţese tinere din Harezm?”, a întrebat Qulan, zâmbind.

De fiecare dată când se afla în preajma ei, Genghis-han, ca şi cum ar fi fost fermecat, se simţea legănat de dulceaţă şi gingăşie. Cu toate acestea, nu se lăsa dus de vrajă. De când îl încredinţase lui Sorqan-shira pe fiul lor, nici el nici Qulan nu pomeniseră de soarta lui Ga’ulan, dar Genghis-han nu credea că amintirea copilului se ştersese din mintea ei.

Qulan îl înţepa mereu pe Genghis-han, cu o ironie fină, amintindu-i de marele număr de concubine, dar nu se înjosea niciodată făcându-i vreun reproş. Ştia bine că hanul n-avea să iubească niciodată pe nimeni, în afară de ea.

Cum Genghis-han îi cerea părerea despre războiul împotriva Harezmului, Qulan l-a îndemnat să nu mai pregete, cu o patimă pe care n-o întâlnise la niciunul din cei cu care se sfătuise până atunci: „Să porneşti împotriva lor, neapărat! Este o ţară mai bogată, mai înfloritoare decât cea a mongolilor. Vor fi lupte înverşunate, pentru că sunt bogăţii mari la mijloc. Aruncă în vâltoarea războiului tot poporul mongol! Cât despre mine, dorinţa mea este să-ţi fiu alături, pe câmpul de bătaie!" Şi a mai adăugat: „Ia-mi tot ce am! Podoabele, veşmintele scumpe, lucrurile cele mai de preţ, şi du-mă cu tine în vârtejul luptei! Doresc să aflu, din şuieratul ascuţit al săgeţilor, un singur lucru, doresc să-ţi vorbesc despre un singur lucru!" Şi nu s-a oprit: „Te-am certat eu vreodată că ai atâtea concubine? Ţi-am cerut vreodată un lucru de preţ ori vreun ţinut, cât de mic? N-am socotit niciodată că tot ce se află aici, în iurtă, este cu adevărat al meu. Şederea mea aici este fără doar şi poate vremelnică, iar lucrurile care mă înconjoară sunt de împrumut. Când voi pleca, nimic nu va mai fi al meu." Apoi a rostit: „Lasă-mă să fiu alături de tine în războiul împotriva ţinutului Harezm! îngăduie-mi să-ţi vorbesc despre un singur lucru!"

„Spune-mi despre ce!", i-a cerut Genghis-han, oarecum neliniştit.

„Nu pot acum. Am s-o fac la vremea potrivită. Zeii mă vor ajuta şi-mi vor arăta ce trebuie să spun!"

*

Cuvintele soţiei sale Börte, ale favoritei sale Qulan, ale fiului său Jöchi, cu toate că nu semănau, l-au îndemnat pe Genghis-han să înceapă campania împotriva Harezmului. Deşi hotărârea era luată, conducătorul mongol n-a trecut imediat la acţiune. Înainte de a croi planurile de atac împotriva ţării cu credinţă necunoscută, trebuia să cântărească bine sfaturile lui Yeliü Chucai şi ale generalilor.

Fără să pomenească nimănui nimic despre planul său, Genghis-han a încercat, pe toate căile, să afle tot ce se putea despre Harezm. A trecut apoi prin toate taberele de pe marile podişuri, pentru a aţâţa

dorinţa de luptă a trupelor.

*

La sfârşitul lui 1218, Genghis-han a convocat un *quriltai*[32], pentru a cere sfatul familiei şi al credincioşilor săi vasali în legătură cu ofensiva împotriva Harezmului. De fapt era ceva de formă, căpetenia mongolă mulţumindu-se cu încuviinţarea tuturor celor de faţă. Cu acest prilej, l-a numit pe fratele său Temuge-otchigin să-l înlocuiască la cârma ţării în lipsa lui. Ceilalţi membri ai familiei şi toţi vechii săi tovarăşi urmau să se alăture expediţiei. Dintre concubine, numai Qulan avea să-l însoţească. Yeliü Chucai a primit şi el ordinul de a-l urma.

A fost trimis de îndată un sol în ţinuturile Si-Hia, supuse imperiului mongol, pentru a-l lămuri pe rege să adune armata. Numai că, în chip cu totul neaşteptat, regele a refuzat să ia parte la campanie. Primind un asemenea răspuns, Genghis-han a înţeles că acesta, socotind Harezmul mult mai puternic decât imperiul mongol, nu dorise să şi-l facă duşman.

În primăvara lui 1219, Genghis-han a părăsit tabăra, în fruntea unei armate de două sute de mii de oameni, care înainta ameninţător ca hula, asemenea unei hoarde pustiitoare. În plină vară, trupele au trecut munţii Altai, apoi au străbătut câmpiile şi ţinuturile muntoase aflate la nord de masivul Tianshan şi au ajuns pe malurile fluviului Shu, unde s-au oprit. Genghis-han, neştiind nimic despre puterea militară a Harezmului, a hotărât să mai aştepte şi a organizat, până toamna, vânători care ţineau zeci de zile şi la care lua parte întreaga armată. Vânătorile erau indispensabile pentru trupele mongole, deoarece ţineau trează dorinţa de luptă a oamenilor şi permiteau atât antrenarea cailor, cât şi procurarea hranei.

Genghis-han a profitat de răgaz pentru a mai culege informaţii despre imperiul Harezm. A aflat astfel că ţara era locuită de o mulţime de popoare, ceea ce o făcea vulnerabilă în mai multe privinţe, şi mai ales din punct de vedere militar: deşi imperiul aducea, în lupta cu mongolii, o armată de patru sute de mii de oameni, nu avea niciun comandant în stare să conducă nişte trupe alcătuite din războinici de

---

[32] Vezi capitolul 4, nota 21.

mai multe neamuri. Şahul Mahomed, conducătorul spiritual al poporului musulman, nu putea comanda o armată atât de mare. Cei patru sute de mii de oameni erau răspândiţi în câteva zeci de cetăţi aflate pe tot cuprinsul ţării. Dacă rămâneau între ziduri, puteau evita luptele în câmp deschis, în care călăreţii mongoli erau neîntrecuţi.

Pe la jumătatea toamnei, Genghis-han a întrerupt deodată vânătoarea şi a dat ordin armatei să pătrundă în Harezm prin nord-est. În faţa armatei mongole, fluviul Sîr-Daria, care izvorăşte din munţii Tianshan şi se varsă în Marea Aral, şerpuia ca o panglică nesfârşită între malurile păzite de cetăţi. Înainte de a porni ofensiva, Genghis-han şi-a împărţit armata în patru corpuri. Primul, condus de fiul său cel mai mare, Jöchi, urma să coboare de-a lungul apei, în vreme ce al doilea, aflat sub comanda fiilor mai mici Jagatai şi Ögödei, avea misiunea de a cuceri oraşul Otrar, aflat pe cursul mijlociu al fluviului. Cel de-al treilea, care-i avea în frunte pe tinerii generali Alaq, Suqet şi Tagai, urma să supună ţinutul aflat pe cursul superior. În sfârşit, al patrulea corp de oaste, comandat de fiul mezin al lui Genghis-han, Tolui, avea să treacă pe malul celălalt şi să atace cetatea Buhara, importantă bază militară, aflată în inima imperiului.

Genghis-han le-a arătat ofiţerilor că lupta trebuia dusă până la nimicirea armatei şi moartea lui Mahomed-şah. A poruncit să fie cruţaţi toţi cei ce se vor preda, dar să fie ucişi toţi cei care se vor împotrivi, fie ei civili sau războinici. Pentru că soarta poporului său era strâns legată de acest război, la care luau parte toate forţele mongole.

*

Ca şi atunci când cotropise pentru prima oară imperiul Kin, Genghis-han şi-a adunat familia şi tovarăşii credincioşi la un ospăţ de rămas-bun, în iurta lui, pentru că niciunul nu ştia dacă se va mai întoarce viu din război. Odinioară, petrecerea se ţinea în tabăra de la poalele muntelui Burqan. Acum s-a desfăşurat într-o tabără aşezată în inima unui ţinut pustiu, la zece zile de mers de la fluviul Irtîş.

Cu acest prilej, Genghis-han a anunţat că va desemna pe acela dintre fiii săi care avea să-i urmeze în fruntea imperiului mongol, dacă avea să piară în luptă. Nu doar fiii hanului mongol, ci şi vasalii

apropiaţi şi toţi comandanţii armatei aşteptau cu nerăbdare, de multă vreme, această hotărâre. Preferinţa lui Genghis-han pentru fiul său cel mai mic, Tolui, era limpede ca lumina zilei. Potrivit unui obicei străvechi al mongolilor, bunurile personale ale lui Genghis-han urmau să fie moştenite de ultimul născut. Dar respectarea tradiţiei nu avea nicio legătură cu dragostea deosebită pe care i-o purta mezinului.

Lui Genghis-han îi plăceau îndrăzneala lui Tolui şi sclipirile de geniu pe care le arăta în alegerea strategiilor. În toate campaniile se aflase mereu alături de cel mai mic dintre fiii săi, în fruntea aceluiaşi detaşament de războinici. N-o făcuse doar ca să-l ocrotească: Genghis-han încerca o plăcere amestecată cu mândrie văzându-l pe Tolui cum îşi desfăşoară trupele şi cum conduce lupta. Tânărul general de numai douăzeci şi şase de ani dovedea o mare iscusinţă, care-i îmbărbăta pe războinici.

Toţi cei ce luau parte la ospăţ erau încredinţaţi că Genghis-han îl va desemna ca succesor fie pe fiul său cel mai mare, Jöchi, datorită strălucitelor sale fapte de vitejie, fie pe preferatul său Tolui. Numai că hanul a rostit alt nume: „Ögödei!”

La început, nimeni nu şi-a crezut urechilor. Apoi au înţeles cu toţii: îl alesese pe cel de-al treilea fiu.

„Jöchi, ce crezi despre alegere? Vorbeşte!”, a spus Genghis-han.

„N-am nimic de zis. Împreună cu fraţii mei Jagatai şi Tolui, îl voi sprijini pe Ögödei. Este bine că îi va urma tatălui nostru Hanul”, a răspuns scurt Jöchi, palid la faţă.

„Dar tu, Jagatai, ce crezi?

— Tată, vom fi alături de tine cât vei trăi. Apoi, după moartea ta, cum a arătat şi Jöchi, vom fi alături de Ögödei. Vom ţine piept împreună atacatorilor! Îi vom urmări pe duşmani şi-i vom lovi pe la spate! Dintre toţi fraţii mei, Ögödei este cel mai chibzuit şi cel mai cuminte. Are toate însuşirile unui adevărat suveran mongol. Îţi cer aşadar să-l numeşti urmaşul tău!”

Vorbele lui Jagatai erau pline de o însufleţire care lipsise din cele rostite de Jöchi.

„Şi tu, Tolui, ce zid?”, a întrebat Genghis-han, întorcându-şi privirile spre mezin.

„Am să fiu alături de fratele meu. Dacă uită ceva, am să-i aduc

aminte; dacă adoarme, am să-l trezesc. Am să plec cu el la luptă şi am să fiu bici pentru calul lui. Am să merg întotdeauna în război, departe, şi am să lupt cu înverşunare!”

Genghis-han a dat din cap, mulţumit, şi s-a întors către cel de-al treilea fiu: „Ögödei, dacă ai ceva de spus, spune fără ocolişuri!”

Ögödei nu-şi putea ascunde emoţia, dar a răspuns liniştit, ca de obicei:

„Ce-aş mai putea adăuga? Dacă aceasta este voinţa părintelui meu, mă voi supune. Singurul lucru de care mă tem este că niciunul dintre fiii mei nu va fi vrednic să ajungă într-o zi la rangul de han!”

Întreaga adunare ascultase într-o linişte deplină ceea ce rostiseră Genghis-han şi fiii săi. La sfârşit, fiecare şi-a spus, în sinea lui, că Genghis-han nu putea face o alegere mai bună şi că nimeni nu era mai potrivit ca Ögödei să-i urmeze tatălui său în fruntea imperiului mongol.

Ögödei nu avea nimic din violenţa pe care o arătau, în chipuri felurite, fraţii săi. Avea o fire liniştită şi înţelegătoare şi un simţ deosebit al răspunderii, nefiind în stare de nicio ticăloşie. Destul de retras, era cel mai puţin remarcat dintre cei patru fraţi. Dar nu era nicidecum lipsit de voinţă, iar când lua o hotărâre, trecea neîntârziat la fapte. Avea, prin urmare, mai multe calităţi decât oricine pentru a-i urma la putere lui Genghis-han.

Când acesta a văzut că nimeni nu-i contesta hotărârea, a adăugat:

„În faţa noastră se întinde un pământ necuprins, udat de râuri fără număr şi plin de păşuni verzi până dincolo de zare. Jöchi, Jagatai, Tolui, veţi putea împărţi în curând ţinuturile uriaşe ce vor cădea în mâinile noastre!”

Numai că nu-şi putea alunga din minte chipul palid al lui Jöchi. Până şi Genghis-han era uimit de voinţa de fier a fiului său cel mare, care era acum cel mai destoinic dintre toţi comandanţii mongoli, şi de dorinţa sa de luptă, care îl împingea să-şi pună viaţa în primejdie fără nicio teamă. Niciun mongol nu se putea măsura cu el în fapte de vitejie. Înainte de a-şi alege urmaşul la putere, Genghis-han se gândise îndelung pe care să-l aleagă – pe Jöchi ori pe Ögödei. Nu era uşor de socotit care dintre ei avea să-şi împlinească mai bine datoria. Până la urmă, îl alesese pe cel de-al treilea fiu. Aşa că purtarea lui Jöchi în

faţa hotărârii sale nu avea nimic nefiresc.

Urmat de întreaga adunare, Genghis-han a ridicat paharul pentru reuşita campaniei, care avea să fie decisivă. Era în acelaşi timp un gest de bun rămas, pentru că toţi se gândeau că soarta i-ar putea despărţi pentru totdeauna. Mai dorea apoi să arate, într-un fel, ceea ce simţea el faţă de Jöchi. Poate că hotărârea avea să-l îndepărteze de el, ceea ce n-ar fi fost de mirare. Genghis-han s-a străduit însă să alunge gândul, ca şi cum n-ar fi avut nicio însemnătate. În adâncul inimii, l-a îndemnat pe Jöchi: „Oaspete al clanului borjigin! Încă nu s-a dovedit dacă faci ori nu parte dintre urmaşii Lupului Albastru. Şi nici că eu însumi m-aş număra printre ei. Du-te! Urmează căi tot mai anevoioase, tot mai departe! Avântă-te în lupte înverşunate, fără număr, şi fii mereu învingător! Asta este şi datoria mea. Jöchi, dacă eşti într-adevăr un lup mongol neînfricat, tu, prin puterile tale, ai să-ţi cucereşti singur pământul!”

Genghis-han se uita la Jöchi, care se apropia de el. Ridicând paharul în cinstea fiului său, a rostit doar atât: „Se zice că Sîr-Daria colcăie de scorpioni. Ai grijă!”

„Şi părintele meu Hanul să aibă grijă”, a răspuns scurt Jöchi, fără să-şi ia ochii de la chipul tatălui său.

*

Cele patru corpuri de oaste mongole au pornit aproape în acelaşi timp ofensiva în tot bazinul fluviului Sîr-Daria. Armata lui Jöchi s-a îndreptat spre cetatea Djend, cea a lui Jagatai şi Ögödei a atacat cetatea Otrar, în vreme ce trupele conduse de Alaq, Suqet şi Tagai porniseră spre Benaket.

Genghis-han, care comanda principalul corp de armată împreună cu Tolui, a mai stat o vreme în tabăra de pe malurile râului Sîr-Daria. Îndată ce a primit de la fiecare corp ştiri despre izbândă, a trecut pe celălalt mal şi, potrivit planului, s-a îndreptat spre Buhara, în inima Harezmului. Pe măsură ce înaintau spre oraş, trupele mongole au împiedicat orice legătură între grosul forţelor inamice şi cetăţile înşirate de-a lungul apei.

Timp de aproape o lună, Genghis-han a străbătut cu armata ţinuturi pustii şi podişuri înalte. Ajuns la Zarnuq, a trimis o ştafetă la porţile

oraşului: „La porunca marelui han al mongolilor, noi, fiii Cerului şi ocrotitori ai musulmanilor, am venit să vă salvăm. Armata noastră a împresurat cetatea. La cea mai mică încercare de împotrivire, casele vă vor fi făcute scrum. Dacă vă predaţi, vă cruţăm viaţa şi bunurile.”

Toţi locuitorii au fost chemaţi afară. Tinerii au fost înrolaţi în armată, iar celorlalţi li s-a îngăduit să plece unde vor.

Vreme de trei zile, cetatea Zarnuq a fost trecută prin foc şi sabie. Războinicii au luat toate lucrurile de preţ. Apoi, după ce au dărâmat zidurile, trupele mongole s-au îndreptat, pe drumuri pieptişe, spre cetatea Nur, la care au ajuns după o lună. Din nou, Genghis-han, oprindu-i pe războinici să brutalizeze locuitorii, a ordonat evacuarea oraşului, care a fost şi el prădat timp de câteva zile. Era un bun prilej de a găsi hrană şi de a aduce în imperiul mongol toate comorile care se cuveneau de drept învingătorului.

Călăreţii mongoli au mers înainte spre ţintă: Buhara. Pe la jumătatea lui ianuarie 1220, au ajuns în preajma oraşului şi şi-au ridicat tabăra pe malurile fluviului Zeravshan. De jur-împrejur se întindeau numai ogoare roditoare. După ce le-a dat oamenilor un răgaz, ca să prindă putere, Genghis-han a pornit la asediul cetăţii, cu toată armata. Oraşul era păzit de o garnizoană de douăzeci de mii de oameni care, cu toate somaţiile căpeteniei mongole, au refuzat să se predea. Au urmat câteva zile de lupte înverşunate.

Într-o noapte, garnizoana a încercat să iasă şi a deschis o breşă în liniile mongole, fugind spre Amu-Daria. Genghis-han şi-a trimis trupele în urmărirea fugarilor, care au fost ajunşi pe malul râului şi măcelăriţi până la unul. Trupurile zăceau pe maluri, iar apele fluviului Amu-Daria erau purpurii. La vederea valurilor de sânge, războinicii mongoli au fost cuprinşi de un soi de beţie.

În ziua următoare, Genghis-han a pătruns în oraşul plin de prăvălii, moschei, locuinţe care-i dovedeau bogăţia. Străzile erau înţesate de bărbaţi şi femei de toate neamurile şi seminţiile. În cetate mai rămăseseră patru sute de luptători care nu voiau să se predea. Genghis-han a ordonat ca garnizoana să fie atacată şi i-a trimis în prima linie pe civilii care se predaseră şi cărora le dăduse arme.

Le-au trebuit douăsprezece zile trupelor lui Genghis-han ca să zdrobească duşmanul. În luptă au pierit numeroşi războinici mongoli,

dar şi locuitori ai oraşului, înrolaţi cu forţa. În cele din urmă, după ce au dărâmat zidurile, trupele s-au năpustit în cetate.

După ce mongolii au pătruns în Buhara, Genghis-han, care nu le îngăduise locuitorilor să-şi ia niciun bun, i-a scos din oraşul căzut în mâinile războinicilor şi supus jafului. Toţi cei ce nu ascultaseră ordinele şi se ascunseseră au fost ucişi fără milă. Populaţia a fost adunată în acelaşi loc, în afara cetăţii. Luptătorii şi-au împărţit femeile, care au fost siluite sub ochii tuturor. Bărbaţii au fost nevoiţi să mărturisească unde ascunseseră averile, care le-au fost luate. Apoi au fost înrolaţi în armata mongolă.

Înainte de a pleca, Genghis-han a poruncit ca din oraşul pustiit să nu mai rămână decât cenuşa, ca să arate ce soartă îi aştepta pe cei ce îndrăzneau să i se împotrivească.

Buhara mai era încă pradă flăcărilor, când căpetenia mongolă s-a îndreptat spre vestita cetate Samarkand. Trupele au mărşăluit vreme de zece zile. Baia de sânge şi de cruzime făcuse din războinici nişte fiare turbate. Numai disciplina militară îi mai ţinea în frâu. În fiecare noapte, lumina albăstruie a lunii zugrăvea pe nisipul deşertului umbra neagră a armate în mişcare. Numeroşi prizonieri înrolaţi cu sila la Buhara, secătuiţi de puteri din pricina marşului forţat, s-au prăbuşit pe drum. Niciunul n-a fost cruţat de sabie.

*

După mai multe zile de mers prin ţinuturi pustii şi prin munţi, trupele au ajuns la porţile Samarkandului. Până şi mongolii cei cruzi şi însetaţi de sânge au fost fermecaţi de frumuseţea fără seamăn a priveliştii. Pe malurile râului Zeravshan, care curgea nu departe de ziduri, se întindeau până departe livezi şi câmpii înflorite. Măreaţa cetate era înconjurată de mai multe rânduri de valuri de apărare, proaspăt întărite pentru a ţine piept atacului armatei mongole.

Înainte de a ajunge la Samarkand, Genghis-han ordonase câtorva detaşamente să atace două fortăreţe aflate între oraş şi Buhara. În clipa în care armata se oprise pe malul râului Zeravshan, a aflat că amândouă fortăreţele fuseseră cucerite.

Samarkandul era apărat de o garnizoană de patruzeci de mii de oameni, comandată de generali dintre cei mai vestiţi din Harezm.

Genghis-han a amânat asediul, şi-a ocupat poziţiile pe malurile râului şi şi-a pregătit cu grijă planul de atac. Între timp, cele trei corpuri de oaste care urmau să atace toate fortăreţele din bazinul fluviului Sîr-Daria îşi îndepliniseră misiunea şi ajunseseră, la intervale de câteva zile, în tabăra lui Genghis-han.

Primul a sosit Jöchi. În şase luni, fiul cel mai mare al căpeteniei mongole ocupase Signak şi alte trei cetăţi din împrejurimi, apoi cucerise Djend şi supusese toate ţinuturile de pe cursul inferior al fluviului Sîr-Daria. Cei ce refuzaseră să se predea fuseseră ucişi. Cel mai cumplit măcel avusese loc la Signak, unde aproape toată populaţia fusese ucisă.

După zece zile a sosit corpul de oaste comandat de Jagatai şi Ögödei, care primiseră ordin să atace oraşul Otrar, unde fuseseră omorâţi trimişii paşnici ai lui Genghis-han, făcându-l astfel să pornească campania împotriva Harezmului. După cinci luni de război, ostaşii mongoli au pătruns în oraş. După încă o lună de lupte înverşunate, cetatea a fost ocupată. Jumătate din locuitori au fost măcelăriţi, iar restul au fost duşi la Samarkand împreună cu guvernatorul oraşului, Kadîr-han, pus în lanţuri. Când au fost aduse bucăţi de argint şi topite sub ochii lui, guvernatorul a întrebat un războinic mongol la ce era bun metalul lichid. „O să ţi-l turnăm în urechi şi în ochi”, a răspuns acesta. Aşa a murit Kadîr-han.

După alte zece zile, ultimul corp, condus de tinerii generali Alaq, Suqet şi Tagai a ajuns şi el în tabără. Număra doar cinci mii de oameni, dar toţi erau războinici fără pereche. Nu le trebuise mult ca să ocupe fortăreaţa Benaket, alungând toţi locuitorii şi omorându-i pe toţi cei care încercau să le ţină piept. Apoi, mergând în sus, de-a lungul apei, ajunseseră la cetatea Kojand, care se înălţa în mijlocul fluviului. După un şir de ciocniri cu comandantul, Timur-Malik, ajunseseră cu bărcile la cetate. Nu făcuseră decât o singură greşeală: îl lăsaseră pe Timur-Malik să scape.

*

Fiecare corp de oaste aducea o mulţime de prizonieri şi o pradă bogată. Înainte de a-i vedea pe oamenii aceia adunaţi în tabără, luptătorii mongoli nu şi-ar fi închipuit vreodată că pământul

adăposteşte atâtea neamuri şi seminţii, care nu aduceau unele cu altele.

După întoarcerea celor trei corpuri, Genghis-han a hotărât să pornească în căutarea lui Mahomed-şah, sultanul Harezmului, care fugise din Samarkand şi se ascunsese undeva pe celălalt mal al fluviului Amu-Daria. A strâns două corpuri de armată, unul condus de Jebe, altul de Sübötei. Căpetenia mongolă şi-a îndemnat credincioşii generali:

„Asemenea săgeţilor trase din acelaşi arc, veţi porni din acelaşi loc, în două direcţii diferite, dar cu aceeaşi misiune: să ajungeţi din urmă armata lui Mahomed, s-o împresuraţi şi s-o nimiciţi. Dacă unul dintre voi se va afla în faţa unui adversar mai puternic, îl va chema în ajutor pe celălalt înainte de a începe bătălia. Dacă duşmanul bate în retragere, îl veţi urmări până la capăt! Oraşele care se vor supune vor fi cruţate, rebelii vor fi ucişi fără milă!”

În aceeaşi zi, cele două corpuri de armată au părăsit împreună tabăra, apoi s-au despărţit, cam la un kilometru depărtare de Samarkand.

Atacul asupra Samarkandului a început la sfârşitul lui martie. Genghis-han a trimis înaintea pedestraşilor mongoli o avangardă alcătuită din prizonieri aduşi din toate colţurile ţării. Ostaşii din garnizoana oraşului erau în cea mai mare parte kangli de obârşie turcă, la care se adăugau şi ceva persani, dar puţini la număr. La adăpostul zidurilor, s-au apărat cu înverşunare. După şapte zile de asalturi crâncene, Genghis-han a cucerit oraşul, în afară de fortăreaţă, şi i-a scos în afara zidurilor pe ostaşii kangli care se predaseră. Apoi a luat cu asalt fortăreaţa, i-a dat foc şi a măcelărit toţi persanii care se împotriviseră cu încrâncenarea disperării.

Mulţi locuitori ai Samarkandului au pierit în viitoarea luptelor. Până şi cei treizeci de mii de războinici kangli care depuseseră armele au fost ucişi într-o singură noapte.

Noaptea în care a ars cetatea Samarkandului i-a lăsat chiar şi lui Genghis-han o amintire de coşmar, străbătută de ţipete şi gemete, luminată de flăcările galbene care brăzdau cerul întunecat.

La primele licăriri albe ale zorilor, căpetenia mongolă i-a văzut pe cei cărora li se cruţase viaţa, adunaţi pâlcuri-pâlcuri: treizeci de mii de

meşteşugari, cincizeci şi una de mii de prizonieri, mai multe femei. Mai erau şi vreo douăzeci de elefanţi.

După ce a făcut cetatea una cu pământul, Genghis-han a hotărât să-şi pună tabăra într-un loc aflat la jumătatea drumului dintre Samarkand şi Nasaf. A rămas aici toată primăvara şi toată vara, pentru a le da oamenilor şi cailor răgazul binevenit de odihnă până la atacul următor, plănuit în toamnă. Locul era minunat pentru cai, datorită păşunilor bogate.

Toate fortăreţele aflate la nord de fluviul Amu-Daria erau acum în puterea lui Genghis-han, care i-a oprit pe războinici, pentru câtăva vreme, să se poarte rău cu oamenii şi să se dedea la jafuri. Ostaşii mongoli, mânaţi de o cruzime fără margini, mereu în căutare de prilejuri ca să ucidă, să siluiască şi să prade, îşi recăpătau, încet-încet, chipul de om. Pământul udat cu sânge înverzea din nou, cetăţile distruse renăşteau din ruine şi chiar în locurile care păreau pustiite pentru totdeauna, oameni veniţi nu se ştie de unde începeau o nouă viaţă.

Genghis-han a încredinţat guvernarea oraşelor unor musulmani aleşi din rândul populaţiei locale şi supravegheaţi de comandanţi mongoli. Acolo unde puteau izbucni tulburări a instalat garnizoane. A construit drumuri între oraşe, pentru a înlesni mişcările uriaşei sale armate. Iar în tot ţinutul de oaze şi deşerturi cuprins între Sîr-Daria şi Amu-Daria localnicii lucrau acum sub paza războinicilor mongoli.

În tot acest răstimp, în tabăra lui Genghis-han soseau fără încetare ştafete cu veşmintele pline de sânge, trimise de Jebe şi Sübötei.

Cele două corpuri de armată ocupaseră cetatea Balh, care nu opusese nici cea mai mică rezistenţă, fără a le face locuitorilor niciun rău. În schimb, populaţia din Zabeh, care nu voia să se supună, fusese în întregime măcelărită. Trupele atacaseră apoi toate fortăreţele până la Nishapur, punct strategic aflat în centrul Harezmului. La începutul lunii iunie, războinicii mongoli pătrunseseră în oraş fără să verse nicio picătură de sânge. Pe urmă, cele două corpuri de oaste, mergând pe urmele lui Mahomed-şah, părăsiseră Nishapur şi se îndreptaseră spre ţărmul Mării Caspice. De atunci nu mai dăduseră niciun semn de viaţă. Dar era limpede că încercau să-şi facă datoria şi să nu se oprească până ce nu aveau să ajungă din urmă armata sultanului.

Spre sfârşitul verii, Genghis-han a aflat că moştenitorul lui Mahomed, prinţul Djelal ed-Din, se refugiase la Gurgendj, capitala Harezmului. Le-a poruncit aşadar fiilor săi, Jöchi, Jagatai şi Ögödei, să pornească spre oraş, în fruntea unei armate numeroase.

Cetatea Gurgendj, aflată nu departe de Marea Arai şi de vărsarea fluviului Amu-Daria, se înălţa pe cele două maluri ale apei. Armata mongolă a încercat să distrugă unul dintre podurile care legau cele două părţi ale oraşului, dar n-a izbutit şi a pierdut trei mii de oameni. Gurgendj era bine apărată de ostaşi mânaţi de o dorinţă aprigă de luptă, şi după şase luni de asediu încă nu capitulase. Fiecare asalt pricinuia pierderi grele în rândurile armatei mongole.

Aflând că neînţelegerile dintre Jöchi şi Jagatai duseseră la pierderi de vieţi şi împiedicaseră obţinerea unei victorii rapide, Genghis-han i-a poruncit lui Ögödei să preia comanda trupelor de asediu. Acesta şi-a ascultat tatăl şi şi-a ajutat fraţii să se împace, spre a putea ataca oraşul. Armata mongolă a întâmpinat o rezistenţă înverşunată. Cea mai mică palmă de pământ era cucerită cu preţul a sute de morţi. În sfârşit, în aprilie 1221, Gurgendj a fost cucerită. În afară de o sută de mii de meşteşugari, toţi ceilalţi locuitori au fost măcelăriţi: fiecare din cei cincizeci de mii de războinici mongoli avea sarcina de a ucide douăzeci şi patru de locuitori ai oraşului.

După măcel, luptătorii mongoli au străpuns digul de pe Amu-Daria, iar apele au năvălit peste cetatea plină de morţi, înghiţind totul. După zece zile de lupte, care scăldaseră oraşul într-o mare se sânge, învingătorii n-au mai cutezat să-l jefuiască. Deşi au încercat din răsputeri, n-au izbutit să-l prindă pe Djelal ed-Din, destoinicul comandant inamic.

Aflând că Gurgendj a căzut, Genghis-han şi-a mutat tabăra pe malurile fluviului Amu-Daria. Aici s-a întâlnit cu Jagatai şi Ögödei, pe care nu-i mai văzuse de şase luni. Jöchi se despărţise de fraţii săi şi o luase, în fruntea trupelor, spre ţinutul aflat la nord de Sîr-Daria, pentru a-l supune, deşi tatăl său nu i-o ceruse. Când fiii săi i-au dat vestea, Genghis-han s-a înfuriat peste măsură, dar n-a lăsat să se vadă nimic, nici în vorbe, nici pe chip. Jöchi ar fi trebuit mustrat, fără îndoială, pentru că nu-i ceruse sfatul, dar luase o hotărâre bună, iar dacă n-ar fi făcut ce făcuse, Genghis-han ar fi fost nevoit să

încredinţeze misiunea altcuiva. Judecând astfel, căpetenia mongolă şi-a mai stăpânit mânia.

Genghis-han le-a dat trupelor, mult sporite ca număr prin înrolarea prizonierilor de toate neamurile, un răgaz pentru a da uitării grozăviile din ultimele săptămâni. Singurul care nu s-a bucurat de răgaz a fost fiul său mezin, Tolui, pe care l-a trimis în căutarea lui Djelal ed-Din, în inima Harezmului.

La începutul toamnei, Genghis-han a pornit din nou la atac, iar după ce a cucerit un număr de fortăreţe aflate pe malul de nord al fluviului Amu-Daria, şi-a stabilit cartierul general într-o zonă de păşuni, pe malul apei. Între timp, Tolui, plecat în căutarea lui Djelal ed-Din, atacase toate cetăţile prin care trecuse prinţul, dar fără să-l găsească.

Shi'i-qutuqu, orfanul crescut odinioară de Höelün, care era acum general, a fost învins de Djelal ed-Din la Perwan, după o luptă în care a pierdut peste jumătate din detaşament. A fost singura înfrângere suferită de mongoli în această campanie. Întors în tabăra lui Genghis-han, Shi'i-qutuqu, simţindu-se răspunzător de înfrângere, a aşteptat sentinţa conducătorului mongol. Însă acesta nu l-a mustrat, ci doar s-a mulţumit să-i spună: „Shi'i-qutuqu! Te-ai obişnuit cu izbânda şi n-ai cunoscut înfrângerea. N-ai decât să tragi singur învăţăminte din ce s-a întâmplat!"

Prin aceste vorbe, Genghis-han nu dorea neapărat să se arate îngăduitor faţă de Shi'i-qutuqu, cât mai cu seamă să cinstească amintirea lui Höelün, care îl crescuse pe tânărul comandant.

Puţin după înfrângerea lui Shi'i-qutuqu, hanul a aflat că Mahomed, care se adăpostise în februarie pe o insuliţă din Marea Caspică, murise de boală, ceea ce însemna că misiunea lui Jebe şi Sübötei se încheiase. Cei doi generali au trimis îndată o ştafetă la Genghis-han, pentru a căpăta învoirea de a porni într-o nouă misiune. Plănuiseră să treacă Munţii Caucaz, în fruntea celor două corpuri de armată.

Genghis-han nu s-a gândit nicio clipă că vitejii săi ofiţeri avuseseră răbdarea să primească răspunsul, aşteptând în vreun loc uitat, undeva între Marea Neagră şi Marea Caspică. A trimis ştafeta înapoi, deşi era încredinţat că nu-i va ajunge din urmă.

Căpetenia mongolă nu uitase porunca dată celor doi generali

înainte de plecare: să ţâşnească precum două săgeţi. Odată trase, săgeţile aveau să zboare cât mai departe şi abia după aceea să cadă la pământ. Ceea ce făcuse Jöchi îl mâniase. În schimb, n-a fost deloc supărat la gândul că Jebe şi Sübötei o luaseră înaintea ordinelor sale.

La începutul iernii, Djelal ed-Din s-a întors în Kaşmir, în fruntea unei armate numeroase. La aflarea veştii, Genghis-han a pornit fără întârziere cu trupele spre Kaşmir. A atacat toate cetăţile întâlnite în cale, după regula devenită de-acum obişnuită: cruţa oraşele care capitulau, iar în cele care se împotriveau lăsa grămezi de morţi şi de ruine. Expediţia a fost totuşi umbrită de o întâmplare tristă: în timpul asediului oraşului Bamiyan, aflat în inima munţilor Hindukush, fiul lui Jagatai a fost rănit de moarte de o săgeată rătăcită. Genghis-han, care-şi iubea nepotul ca pe lumina ochilor, le-a poruncit trupelor să se răzbune fără milă: „Atacaţi şi iar atacaţi, până la nimicire, nu lăsaţi în urma voastră niciun copac şi niciun fir de iarbă! Fortăreaţa să rămână pustie încă o sută de ani!”

Dar i-a oprit pe războinicii săi de la jaf. Fortăreaţa a căzut, locuitorii au fost măcelăriri, iar oraşul ras de pe faţa pământului.

Când Jagatai, care nu ştia nimic de moartea fiului său, s-a întors din altă expediţie, Genghis-han, prefăcându-se furios, l-a întrebat cu asprime: „Eşti gata să-mi asculţi toate ordinele?” Jagatai, uimit, i-a răspuns: „Decât să nu-l ascult pe tatăl meu Hanul, mai bine mor!” Atunci Genghis-han a adăugat: „Ascultă-mă, Jagatai! Fiul tău a pierit în luptă. Îţi poruncesc să nu-l jeleşti!” Aşa că Jagatai n-a putut plânge după dragul lui fiu în faţa tatălui său.

*

Genghis-han, aflat tot în căutarea lui Djelal ed-Din, a pătruns în India, iar după ce a urmărit trupele adversarului, le-a ajuns pe malurile Indusului. Spre a spăla ruşinea înfrângerii suferite de Shi’i-qutuqu, căpetenia mongolă a preluat conducerea. După o luptă înverşunată, Djelal ed-Din, la capătul puterilor, s-a aruncat în apă, călare, de pe un mal înalt de douăzeci de picioare, cu scutul în spinare şi cu un stindard în mână, încercând să treacă dincolo. Războinicii mongoli şi-au încordat arcurile, dar Genghis-han, cuprins de admiraţie pentru curajul căpeteniei duşmane, i-a oprit.

Genghis-han a petrecut anul nou 1222 într-o tabără aşezată la nord de Munţii Hindukush. Pe generali i-a trimis să cucerească fortăreţele din ţinutul ce se aflase până atunci în stăpânirea lui Djelal ed-Din, cu porunca de a le şterge de pe faţa pământului. Oraşele de la sud de Amu-Daria, care rămăseseră neatinse, au fost rând pe rând atacate de trupele mongole. Aproape toţi locuitorii au fost ucişi. În fiecare zi soseau în tabără olăcari care aduceau, din toate ţinuturile cotropite, veşti despre alte izbânzi şi alte bătălii, care de care mai sângeroase.

*

La începutul lunii aprilie, Genghis-han a primit un oaspete mai puţin obişnuit. Changehun venea din îndepărtatul ţinut Shandong. Căpetenia mongolă îl ştia după nume, bătrânul fiind cunoscut drept cel mai mare înţelept daoist[33]. În urmă cu un an, îl pusese pe Yeliü Chucai să-i scrie o scrisoare şi să-l poftească, trimiţându-l cu scrisoarea pe generalul Lie Zhonglu, însoţit de douăzeci de războinici mongoli. Genghis-han dorea să-l întâlnească pe Changehun ca să-l descoasă şi să afle de la el tainele de viaţă lungă. Conducătorul mongol care se lupta fără contenire trecuse de şaizeci de ani şi simţea că încep să-l lase puterile.

După ce şi-a lăsat oaspetele să se odihnească, Genghis-han l-a chemat la el, în aceeaşi zi. Bătrânul cel mărunţel, fără a se pleca în faţa hanului, precum cerea obiceiul, s-a mărginit să se încline uşurel şi s-a apropiat de el, cu braţele încrucişate.

„Deşi n-ai răspuns la chemările altor suverani, pe a mea n-ai ocolit-o şi te-ai încumetat să faci zece mii de leghe. Mă bucur că ai venit."

Un tălmaci i-a repetat cuvintele lui Genghis-han bătrânului, care a răspuns:

„Sunt un sălbatic, aşa că ţi-am ascultat porunca: a fost voinţa Cerului."

Changehun vorbise fără să se uite la Genghis-han, cu privirea

---

[33] Călătoria lui Changehun („Primăvara veşnică") şi timpul petrecut în preajma lui Genghis-han sunt relatate în *Călătoria în Apus a Desăvârşitului Changehun*, datorată discipolului său Li Zhichang. Scrierea cuprinde informaţii preţioase cu privire la situaţia din Asia Centrală la acea vreme.

pierdută în gol, ca şi cum în faţa lui nu s-ar fi aflat nimeni.

„Înţeleptule, vii de departe. Spune-mi, se află cumva pe lume vreun leac pentru viaţa fără de moarte? Dacă se află, dăruieşte-mi-l!”

„Se află mijloace de a prelungi viaţa, dar nimic nu te poate face nemuritor.” Ca să rostească aceste cuvinte, bătrânul îşi mişcase uşurel buzele, dar faţa îi rămăsese ca de piatră.

„Chiar nu se află niciun leac de viaţă veşnică?”, a mai întrebat o dată Genghis-han, ridicând glasul.

„Se află mijloace de a prelungi viaţa, dar nimic nu te poate face nemuritor”, a rostit din nou bătrânul, pe acelaşi ton.

Deşi dezamăgit, Genghis-han a simţit că făcuse bine poftindu-l pe Changehun. Amândoi aveau nevoie, ca să poată sta de vorbă, de un tălmaci, dar, cu toate acestea, căpetenia mongolă simţea în cuvintele bătrânului un aer proaspăt. Nu mai întâlnise demult asemenea om, care să nu fie strivit de puterea lui.

„Ţi se spune Înţeleptul Cerului. Tu ţi-ai ales acest nume?”

„Aşa îmi spune lumea. Dar nu-mi pasă.”

Changehun n-a vorbit niciodată primul, mulţumindu-se să răspundă la întrebările lui Genghis-han.

După două-trei zile, conducătorul mongol a primit de la Lie Zhonglu câteva poeme pe care bătrânul înţelept le scrisese în timpul lungii sale călătorii: toate cântau locurile prin care trecuse, Samarkand, Luntai, satele din deşert. Genghis-han i-a dat poemele lui Yeliü Chucai şi i-a cerut tânărului său sfetnic poemele pe care le scrisese în cursul expediţiei, pentru a i le arăta lui Changehun. Era încredinţat că oamenii aceştia deosebiţi, în care avea deplină încredere, se vor înţelege de minune, cu toată diferenţa de vârstă.

Cu câteva zile mai târziu, Genghis-han l-a întrebat pe Changehun ce crede despre poemele lui Yeliü Chucai. Bătrânul a răspuns că sunt minunate. Dar nu s-a arătat dornic să-l întâlnească pe tânărul sfetnic, deşi Genghis-han stăruise. Găsind curioasă această purtare, conducătorul mongol l-a chemat pe Yeliü Chucai şi i-a pus aceeaşi întrebare ca şi bătrânului.

„Poemele sunt minunate. Dar de ce să-l întâlnesc?”, a răspuns tânărul înalt, cu glasul său limpede şi puternic.

„Changehun a răspuns la fel ca tine”, a râs Genghis-han.

Nu pricepea de ce cei doi nu simţeau niciun imbold să se apropie unul de altul, deşi nu se văzuseră niciodată. I-a împărtăşit gândul lui Yeliü Chucai, iar acesta i-a răspuns:

„Bătrânul înţelept mă dispreţuieşte, fără îndoială, pentru că nu fac nimic pentru Han, deşi îl însoţesc în expediţii şi mă aflu mereu în preajma lui."

„Dar tu de ce te arăţi atât de puţin doritor să-l întâlneşti?"

„Pentru că nu face nimic pentru Han, cu toate că n-a şovăit să facă zece mii de leghe ca să ajungă la el."

„Ce înţelegi prin «nu face nimic»?"

„Nu face nimic pentru ca numele Hanului să nu se şteargă din amintirea oamenilor ce vor veni."

„Cum îndrăzneşti să spui că numele meu va fi dat uitării? Numele meu şi cel al mongolilor vor rămâne vii peste veacuri!", a rostit atunci Genghis-han, cu asprime.

Tânărul nu s-a pierdut cu firea şi i-a spus:

„Îmi pare rău să-ţi spun că numele tău nu va rămâne în istorie, pentru că supuşii tăi nu se pricep la nimic, în afară de măceluri!"

La aceste cuvinte, Genghis-han s-a schimbat la faţă şi s-a ridicat în picioare, clătinându-se. A trecut în cealaltă parte a cortului, dar s-a întors repede.

„Ar trebui să te pedepsesc fără milă! Dar nicio pedeapsă n-ar fi îndeajuns de aspră pentru asemenea vorbe! Ai să rămâi în viaţă până ce am să aleg pedeapsa care ţi se cuvine!", a spus răspicat hanul, apoi a izbucnit în râs: „Câtă obrăznicie!"

Genghis-han n-avea să uite prea curând supărarea pricinuită de vorbele lui Yeliü Chucai. Doar că îl respecta prea mult pe tânăr pentru a dori într-adevăr să-l pedepsească.

După câteva zile, şi-a chemat din nou sfetnicul şi i-a spus: „Am să-l întreb în curând pe bătrânul înţelept câte ceva despre învăţătura *dao*[34]. Ai să fii de faţă!" Era, într-un fel, pedeapsa pe care i-o pregătise.

---

[34] Filosofie chineză întemeiată în secolul al IV-lea înainte de Cristos de Lao zi. Bazată pe credinţă într-un „haos originar" din care ia naştere totul şi pe un număr de practici care îi permit omului să ajungă la armonie prin întoarcerea la acea stare originară, filosofia *dao* a avut o puternică influenţă asupra gândirii şi

Se gândea să-i pună pe Teng Zhenghai, Lie Zhonglu şi Ali xian, împreună cu trei scribi, să însemne toate vorbele lui Changehun.

Întâlnirea plănuită dintre cei doi bărbaţi aleşi, care făceau totul ca să nu se cunoască, a fost întârziată din pricina unor tulburări neprevăzute, pricinuite de uiguri. Înainte de a pleca, în fruntea armatei, pentru a pune el însuşi capăt tulburărilor, Genghis-han a hotărât să amâne cu şase luni întrevederea cu Changehun, stabilind-o într-o zi de octombrie, socotită fastă. Bătrânul înţelept, care dorise să petreacă cele şase luni la Samarkand, a plecat însoţit de o escortă de peste o mie de călăreţi, într-o călătorie de douăzeci de zile, spre frumoasa cetate de la miazănoapte, care se ridica acum din ruine.

După ce a plecat în campanie, Genghis-han nu s-a mai gândit nici la Changehun, nici la Yeliü Chucai. În fortăreţele din Harezm trăiau o mulţime de uiguri, care se răsculau tot timpul. Prin urmare, căpetenia mongolă trebuia să scape de toţi cei ce aţâţau răzmeriţele, aşa cum scapi de buruieni, smulgându-le din rădăcină. Războinicii săi au luat cu asalt oraşul Herat, i-au dat foc şi au măcelărit toţi locuitorii. Pe urmă au atacat oraşul Merv, nelăsând în urma lor decât câţiva supravieţuitori.

Genghis-han a încercuit fortăreaţa Ghazni la începutul verii. Apoi, ca să scape de arşiţă, şi-a instalat tabăra în munţii Hindukush. Într-o zi a sosit în tabără un curier trimis de Jebe şi Sübötei, de la care nu mai avea de multă vreme nicio veste.

„După ce au ocolit Marea Caspică pe la miazăzi, trupele mongole au trecut Munţii Caucaz şi au înfrânt o armată alcătuită din războinici de mai multe neamuri – qipchaq, alan şi lesghiz. Au mers mai departe spre apus şi acum se pregătesc să pătrundă în regatul bulgar.”

Curierul vorbea despre mişcări de trupe care avuseseră loc cu şase luni în urmă. După vreo lună a sosit în tabără o altă ştafetă.

„Am învins armata bulgară în mai multe locuri şi am distrus toate cetăţile. Ne schimbăm planul ca să pătrundem în Rusia.”

Omul se mişcase destul de iute, pentru că toate aceste lucruri se întâmplaseră cu doar trei luni în urmă.

Genghis-han se gândea la cele două corpuri de oaste şi le vedea cu

---

esteticii chineze.

ochii minţii, atrase de ceva necunoscut, lăsând prin văzduh o dâră tainică şi strălucitoare. Ceea ce-i mâna mereu înainte nu mai era nici voinţa căpeteniei mongole, nici a generalilor Jebe şi Sübötei. Asemeni unor săgeţi care, odată trase, trebuiau să zboare cât mai departe şi abia după aceea să cadă jos, la pământ, cele două haite de lupi, împinse de instinctul de turmă, îşi urmau drumul, în căutare de duşmani. Fără să ştie ce înseamnă odihna, fără să se oprească, se avântau tot mai departe, până la ultima suflare.

După spusele ştafetei, cele două corpuri de armată înaintau precum focul în holdă. În urma lor, totul rămânea pustiu. Oraşele care îndrăzneau să le ţină piept erau făcute scrum: nu mai rămânea nimic din cetăţi, străzi, locuitori, copaci. Irak-Adjemi, Azerbaidjan, Kurdistan, Georgia, Siria, Armenia, Qipchaq, Bulgaria: în toate ţările străbătute de lupii mongoli, oraşele mai mari au căzut pradă jafului şi măcelului.

Când a primit veştile de la Jebe şi Sübötei, Genghis-han a simţit că nu mai poate opri cele două armate. Nu-i mai rămânea decât să le sprijine. A hotărât să-l cheme în ajutor pe fiul său mai mare, Jöchi, de la care nu mai avea nicio ştire de când acesta părăsise bazinul fluviului Sîr-Daria şi se îndreptase spre miazănoapte. I-a ordonat să încheie cât mai repede operaţiunile militare în Qipchaq, apoi să se alăture armatelor lui Jebe şi Sübötei, trecând pe la nord de Marea Neagră şi de Marea Caspică şi supunând popoarele ţinuturilor străbătute. Genghis-han n-a uitat să laude faptele de vitejie ale celor doi generali.

De la Muqali, care îşi continua expediţia în imperiul Kin, Genghis-han primea tot timpul veşti, care arătau că înaintarea se făcea destul de încet. Cucerirea părţii de nord a imperiului nu-i lăsa lui Muqali nicio clipă de răgaz. După plecarea lui Genghis-han, toate cetăţile cucerite odinioară de mongoli fuseseră luate înapoi de chinezi. Generalul, bizuindu-se doar pe puterile sale, se apucase să le recucerească, una câte una. Genghis-han nu uita niciodată să-i transmită lui Muqali, prin curieri, cuvinte de laudă pentru dârzenia cu care îşi îndeplinea misiunea.

La sfârşitul lunii august, Changehun s-a întors de la Samarkand şi s-a înfăţişat la cartierul general al lui Genghis-han. Conducătorul

mongol, care se pregătea să plece spre nord, în fruntea armatei, a hotărât să-l ia cu el şi pe bătrânul învăţat. Pe când mergeau spre Samarkand, a sosit şi ziua fastă din octombrie, plănuită anume pentru discuţia cu Changehun despre *dao*. Genghis-han a poruncit să fie ridicat un cort minunat, pe care l-a împodobit cu sfeşnice strălucitoare, şi a îndepărtat femeile.

Genghis-han îl silise pe Yeliü Chucai să fie de faţă la discuţie. Tânărul sfetnic şi bătrânul înţelept s-au mărginit să se salute în tăcere, fără să schimbe niciun cuvânt, de la început până la sfârşit. La fel s-au purtat şi la cea de-a doua discuţie, cu câteva zile mai târziu.

„Din *dao* s-a născut Cerul şi s-a zămislit Pământul. Soarele şi Luna, stelele, zeii şi demonii, oamenii şi fiarele, toate se trag din *dao*. Omul cunoaşte măreţia Cerului, dar nu şi pe cea a *dao*. Din *dao* a purces mai întâi universul, apoi omul. La început, oamenii răspândeau o lumină dumnezeiască, se plimbau zburând prin văzduh şi nu mâncau decât hrană crudă. Cu timpul însă, trupurile li s-au îngreunat, iar lumina dumnezeiască s-a stins. Pentru că au cunoscut dorinţa trupească. La început, hanul era o făptură cerească. Prin braţul său, Cerul caută să-i pedepsească pe tirani. După ce va trece prin toate încercările şi-şi va face datoria, hanul va părăsi acest pământ şi se va întoarce în Cer. În timpul trecerii sale prin lume, trebuie să-şi coboare glasul, să-şi strunească pofta, să-şi potolească setea de cruzime şi să-şi ia răgazul de a se odihni. Astfel, trupul său va trăi mai mult. Ceea ce este dumnezeiesc este adevăr. Cel ce împlineşte porunca divină prin *dao* îşi petrece aproape tot timpul în meditaţie. Făcând bine şi mergând pe calea deschisă de *dao*, se va ridica la cer şi va deveni nemuritor. Hanul va face bine altora, iar lui va căuta să-şi întărească sufletul. Înţelegerea faţă de oameni, ocrotirea vieţii poporului, împăcarea lumii, toate fac parte din asceza exterioară, iar salvarea a ceea ce este dumnezeiesc ţine de asceza interioară."

Acestea au fost vorbele lui Changehun. În timpul discuţiilor, Genghis-han a ascultat cu nesaţ tot ce a spus bătrânul înţelept. De fiecare dată însă, a întrerupt discuţia de îndată ce cuvântul „han" se auzea prea des. Îşi dădea seama că toate faptele sale încalcă legea *dao*. Dar, ascultându-l pe Changehun, petrecuse ceasuri de linişte şi de reculegere cum nu mai cunoscuse. Fireşte, avusese parte şi de vorbe

usturătoare precum loviturile de bici, pe care le curmase, dar la urma urmei, nu le socotise chiar atât de neplăcute.

*

Genghis-han şi-a aşezat tabăra în preajma Samarkandului, fără însă a pătrunde în oraş. Regiunea se ridicase acum din ruine. Numeroase neamuri trăiau unele lângă altele, în deplină pace. Cea mai mare parte a locuitorilor, de neam uigur, lucrau pentru chinezi, k'itani şi tanguţi. Aproape toate locurile de slujbaşi erau ocupate de turci, iranieni şi arabi. Cuceritorii mongoli treceau ţanţoşi printre oamenii veniţi din cele patru zări.

Ostaşii şi comandanţii de toate gradele duceau o viaţă fără griji. Intrau în cârciumile oraşului însoţiţi de femei străine, cu care se plimbau în livezile din împrejurimi. În urmă cu doi ani, cetatea, ca atâtea altele, fusese plină de morţi şi mistuită de flăcări. Acum era atât de înfloritoare, încât nu mai rămăsese nicio urmă din nenorocirile trecute.

Dintre toate cetăţile Harezmului care fuseseră atacate de mongoli, Samarkandul se ridicase cel mai repede. Avea să fie curând urmată de altele: cele din Harezm, dar şi cele din ţinuturile necunoscute lui Genghis-han, din regiunile Caspicii şi ale Mării Negre, cucerite de Jebe şi Sübötei. Înflorirea Samarkandului prevestea viitorul atâtor alte oraşe.

Genghis-han nu se îndura să pătrundă în cetatea renăscută, deşi îl aşteptau palate minunate şi grădini neasemuite, unde putea da drumul elefanţilor şi păunilor, dacă avea poftă. Comandanţii şi ostaşii abia aşteptau să intre în Samarkand, dar ceva ascuns în adâncul sufletului îl împiedica pe conducătorul mongol să se apropie de oraş.

Şi-a aşezat aşadar tabăra într-un loc aflat la două zile de mers şi a rămas acolo până în noiembrie. Apoi a hotărât să pornească spre sud, unde avea să stea pe timp de iarnă. Ca şi strămoşii săi, odinioară, Genghis-han trăise mereu astfel, încă din copilărie: instinctul îl mâna fără încetare să desfacă sutele de iurte şi să se mute, împreună cu clanul, după anotimpuri, în căutare de păşuni.

Genghis-han şi-a stabilit tabăra de iarnă într-un ţinut muntos din nord-vestul Indiei, nu departe de izvoarele Indusului. După câteva zile

a sosit Ögödei, cel de-al treilea fiu al său. Ostaşii aveau privirea rătăcită, după atâtea lupte grele şi sângeroase. Aduceau o pradă uriaşă şi erau însoţiţi de prizonieri hinduşi al căror număr era aproape egal cu cel al războinicilor. Văzuţi de departe, prizonierii cu turbane albe parcă purtau coifuri de zăpadă.

*

La începutul anului 1223, după încheierea petrecerii de Anul Nou, Genghis-han şi-a înştiinţat armata că hotărâse să pornească iar spre Harezm. Căpetenia mongolă nu-şi mai găsea liniştea decât în peregrinări şi lupte. Trupele au străbătut din nou ţinuturile muntoase şi pustii, mergând spre Samarkand. Apoi, fără a se opri în oraş, şi-au continuat drumul spre cursul superior al fluviului Sîr-Daria, unde şi-au aşezat tabăra. În timpul expediţiei, Changehun i-a dat lui Genghis-han învăţătură întru doctrina *dao*. Conducătorul mongol nu înţelegea întotdeauna vorbele bătrânului înţelept, dar îl asculta mereu cu mare plăcere.

Cât a avut tabăra pe malul apei, Genghis-han a mers tot timpul la vânătoare. Într-o zi, pe când urmărea o turmă de mistreţi, a căzut de pe cal. Din fericire, nu s-a rănit. Dar a fost peste măsură de tulburat: nu-şi închipuise că i se poate întâmpla aşa ceva.

Atunci Changehun i-a spus:

„Hanul este în vârstă. Căderea de pe cal este un semn de la Cer. Dar tot datorită Cerului, mistreţii nu s-au repezit asupra sa. S-ar cuveni ca Hanul să meargă mai rar la vânătoare.”

Căpetenia mongolă n-a avut încotro şi a urmat sfatul lui Changehun.

După câtva timp, bătrânul înţelept i-a cerut lui Genghis-han îngăduinţa de a se întoarce în ţara sa.

„Au trecut de-acum trei ani de când am părăsit pământul ţării mele. Am primit atunci să petrec alături de Han trei ani. S-a împlinit sorocul hotărât de Cer şi trebuie să plec.”

Bătrânul îi mai ceruse acest lucru de două ori, dar Genghis-han nu-i ascultase dorinţa. De data aceasta, ştiind că este voinţa Cerului, nu-l mai putea opri.

Changehun a părăsit tabăra lui Genghis-han la începutul lui martie.

Pentru a-l apăra, căpetenia mongolă îi dăduse un detaşament de războinici comandat de Ali xian, însoţit de câţiva ofiţeri: Mangqutai, Ho-ts'eu şi Jen-hai.

*

După plecarea lui Changehun, Genghis-han a simţit că se petrecuse în el o mare schimbare: îl încerca, dintr-odată, o dorinţă nestăvilită de a se întoarce la poalele muntelui Burqan. Qulan a fost prima fiinţă căreia i s-a destăinuit. Trecuseră cinci ani de când plecase de acasă, iar de atunci tânăra femeie fusese mereu alături de el.

„Dacă asta ţi-e dorinţa, cum aş putea să mă împotrivesc?", a spus Qulan.

„Dar ţie nu ţi-e dor de marile podişuri mongole?"

„Crezi oare că dorinţele mele sunt altele decât ale tale? Inima mea este mereu cu tine. Mereu, chiar când dormi alături de prinţese din ţări străine!"

Lungile expediţii prin ţinuturi străine o sleiseră de puteri. Chiar dacă îl însoţea pe Genghis-han în toate campaniile, nu mai împărţeau aşternutul de doi ani. Nimeni n-ar mai fi recunoscut, în trupul împuţinat, frumuseţea femeii de altădată. Pielea îşi păstrase totuşi strălucirea de opal, ochii pătrunzători erau mai vii, iar chipul cu trăsături hotărâte, de o nobleţe fără seamăn, nu-şi pierduse graţia.

„Dacă asta ţi-e dorinţa, de ce te-aş împiedica? Lasă-mă să-ţi spun şi eu ce-mi doresc!"

Qulan s-a oprit şi s-a uitat adânc în ochii lui Genghis-han.

„Ce doreşti? Spune-mi fără ocolişuri!"

„Am auzit că dincolo de Himalaya se află un ţinut întins. Un ţinut cu vreme frumoasă şi caldă, unde trăiesc elefanţi uriaşi, unde s-a născut buddhismul, unde bărbaţii poartă turbane, iar femeile văluri albe care le ascund chipul. Cum se face că n-ai încercat niciodată să-l cucereşti? Se spune că ţara aceasta, care are o armată puternică, cuprinde bogăţii fără seamăn…"

„Crezi că nu ştiu ce se ascunde în inima ta? Nu tânjeşti după ţinutul de dincolo de Himalaya, ci după luptele înverşunate care se vor duce acolo?"

„Singura mea dorinţă este să fiu alături de bărbatul care înfruntă

toate încercările, şi nu de suveranul care şade pe un tron de diamante într-un palat de aur! O, preaiubite Han, nicio piedică nu se mai află acum în calea ta. Ostaşii mongoli cutreieră în voie tot pământul. Dacă vrei să afli o încercare pe măsura ta, trebuie să ajungi dincolo de Himalaya, să treci Indusul şi să înfrunţi războinicii duşmani care se aruncă în luptă în tropotul elefanţilor!”

„Te-ai încumeta, Qulan, să porneşti în asemenea expediţie? Indusul este mare, iar culmile acoperite de zăpadă ale munţilor Himalaya se înşiră până dincolo de zare!”

„Oare râul în care a fost aruncat Ga’ulan nu este mai mare decât Indusul şi mai necuprins decât întinderile acoperite de zăpadă ale munţilor? Dacă fiul nostru a fost aruncat într-un astfel de râu, de ce m-aş teme eu de înec?”

Genghis-han a tăcut o clipă, apoi a rostit:

„Bine, am să fac precum vrei tu. Ai să mă însoţeşti în India!”

Vorbele lui Qulan treziseră în sufletul lui cu totul altceva decât ceea ce auzise de la Changehun ori de la Yeliü Chucai. Dorinţa de a se întoarce în ţinutul de baştină i s-a stins dintr-odată, iar în locul ei s-a ivit o poftă de luptă neînfrânată, care i-a dat putere. Pricepuse că femeia, simţind că nu mai are mult de trăit, dorea să-şi petreacă ultimele zile în vâltoarea unei lupte primejdioase, conduse de bărbatul iubit. Nu dorea să revadă muntele Burqan, nici să se întoarcă acolo, învingătoare. Soarta asta era doar pentru Börte şi pentru urmaşii pe care îi adusese ea pe lume. Qulan dorea să-i dea vieţii un alt înţeles.

Căpetenia mongolă s-a apucat îndată de pregătirile pentru cotropirea Indiei. Campania nu putea fi dusă oricum. Trebuia mai întâi să cheme, cât mai repede, corpurile de oaste ale lui Jagatai şi Ögödei, care se despărţiseră de armata lui Genghis-han cu un an în urmă, în preajma oraşului Buhara, şi porniseră în altă expediţie. Au fost trimişi olăcari şi la Jöchi, care era tot în stepele ţinutului Qipchaq, la Jebe şi la Sübötei, care-şi urmau goana nebunească, cu ordinul de a se întoarce la cartierul general.

Jagatai şi Ögödei au sosit după douăzeci de zile. Mai trebuia însă aşteptat până la întoarcerea armatelor conduse de Jöchi, Jebe şi Sübötei, plecate în ţinuturi îndepărtate. După socotelile lui Genghis-han, Jöchi urma să sosească în ultimele zile ale verii, iar Jebe şi

Söbötei la sfârşitul toamnei.

Conducătorul mongol a rămas toată vara într-un ţinut muntos aflat la nord de Harezm, petrecându-şi timpul cu vânătoarea, care îi ajuta pe războinici să se antreneze şi să-şi ţină trează dorinţa de luptă. Apoi şi-a aşezat din nou tabăra pe malurile râului Sîr-Daria. Aici a primit într-o zi o ştafetă care i-a dat de ştire că Jöchi se apropie: era pe drum şi mâna din spate toate animalele pe care le găsise pe câmpiile din Qipchaq şi pe care i le aducea în dar tatălui său.

Vestea l-a umplut de bucurie pe Genghis-han. Cu cincisprezece zile înainte de data prevăzută pentru sosirea fiului său, a desfăşurat trei sute de mii de războinici pe malurile fluviului Sîr-Daria, în sus, ca să primească neaşteptatul dar. La începutul toamnei, tot soiul de animale, mistreţi, cai, boi, cerbi au fost mânaţi spre câmpiile din jurul apei. Erau sute de cai sălbatici, o mulţime de iepuri care alergau în toate părţile, scoţând ţipete ciudate şi jalnice. Faptul că Jöchi făcuse mii de kilometri mânând din spate atâtea animale nu l-a mirat deloc pe Genghis-han. Ştia că fiul său este o fiinţă cu totul deosebită.

Vânătorile s-au înteţit: în fiecare zi, oamenii şi animalele goneau prin tot ţinutul aflat în susul râului Sîr-Daria. Au venit doi olăcari cu vestea că Jöchi, care se îmbolnăvise în timpul vânătorii, se întorsese tabăra lui din Qipchaq. Genghis-han i-a trimis înapoi, cu porunca de a-i spune să vină cu orice preţ, chiar şi bolnav. Că fiul său întârziase, asta mai înţelegea. Dar faptul că Jöchi ţinea trupele cu el îl înfuria peste măsură pe conducătorul mongol.

*

În toamna aceea, Genghis-han a aflat că Muqali, comandantul corpului expediţionar din imperiul Kin, murise la vârsta de cincizeci şi trei de ani. Când a primit vestea, a simţit că i se smulge o bucată din trup. Îl trimisese pe Muqali să recucerească imperiul Kin, şi numai astfel îşi văzuse liniştit de campania din Harezm. A fost, prin urmare, nespus de abătut.

Genghis-han şi-a adunat întreaga armată pentru a anunţa moartea lui Muqali şi a poruncit un doliu de o lună.

„Muqali, comandantul care se bucura de toată încrederea mea, s-a stins. Dacă Cerul i-ar mai fi dăruit şase luni de viaţă, şi-ar fi clădit, pe

ruinele imperiului Kin, propriul său regat!” Neputând să mai rostească niciun cuvânt, conducătorul mongol s-a retras. Pregătise vorbe de laudă pentru destoinicul general, dar cu ce vorbe să-i cânte faptele de vitejie?

Genghis-han i-a chemat în cort pe Bo’orchu şi pe Jelme, să jelească împreună moartea lui Muqali. Cine altul cunoştea mai bine decât ei măreţia şi vrednicia acestui bărbat?

Ca şi Genghis-han, Bo’orchu avea şaizeci şi unu de ani, iar Jelme, şaizeci şi patru. Jelme, pe jumătate paralizat de doi ani, nu mai vorbea decât cu mare greutate. Bo’orchu, ros de boală din primăvară, s-a înfăţişat dinaintea lui Genghis-han cu ochii plini de lacrimi.

Când hanul le-a spus că erau singurii care-şi mai aminteau de vrednicia lui Muqali, Jelme a dat repede din mână, cum că nu era aşa, şi a bolborosit ceva ce nici Genghis-han, nici Bo’orchu n-au fost în stare să înţeleagă. Căpetenia mongolă şi-a apropiat în mai multe rânduri urechea de buzele prietenului său, până să priceapă: „Nu, nu suntem noi singurii. În imperiul Kin, toţi recunosc vrednicia lui Muqali.”

La sfârşitul anului au sosit în tabăra lui Genghis-han de lângă Samarkand doi olăcari trimişi de Jebe şi de Sübötei.

„Trupele au pătruns în Rusia şi au zdrobit, pe râul Kalka, o armată alcătuită din detaşamente ale mai multor cnezate. După ce au trecut prin foc şi sabie toată partea de miazăzi a ţării, au ajuns la malul Niprului şi încearcă acum să cucerească ţinutul din jurul Mării Azov.”

Curierii erau, fireşte, mongoli, dar pantalonii strâmţi şi legăturile din jurul gâtului le dădeau o înfăţişare ciudată, în desagi aveau vin şi păhăruţe minunate de sticlă, iar de şa erau atârnate zeci de cruci pe care le adunaseră din jafuri. I-au făcut conducătorului mongol un raport amănunţii asupra înaintării trupelor. Dar ordinul de întoarcere pe care Genghis-han îl trimisese celor doi generali rămăsese fără răspuns.

Capitolul 8

La începutul anului 1224, Genghis-han le-a împărtăşit oamenilor săi planul îndrăzneţ pe care îl gândise pentru campania din India: aveau să pătrundă în ţară trecând fie peste munţii Hindukush, fie peste Karakorum, cucerind toate fortăreţele. După încheierea operaţiunilor, armata avea să se întoarcă pe marile podişuri mongole, trecând prin Tibet. Nici Genghis-han, nici comandanţii săi nu-şi dădeau seama cât va ţine campania.

Câteva detaşamente au primit sarcina de a se îngriji de hrană şi îmbrăcăminte. Vreme de o lună, un mare număr de prizonieri de toate neamurile au muncit zi de zi, pregătind turte de orez şi croind haine militare. Războinicii mongoli au fost supuşi unui antrenament special: au tăiat copaci, au trecut râuri, au construit poduri, pentru a putea face faţă piedicilor naturale pe care aveau să le întâlnească în cale.

În luna martie, armata mongolă, împărţită în mai multe corpuri, a părăsit tabăra de pe malurile râului Sîr-Daria. Înainte de plecare, Genghis-han trimisese ştafete la Jebe şi la Sübötei, care-şi continuau, în ciuda ordinelor lui, expediţia pe tărâmuri îndepărtate, şi la Jöchi, care întârzia în câmpiile din Qipchaq. Olăcarii trebuiau să-i înştiinţeze pe cei trei că se apropia campania şi că trebuiau să-şi întrerupă operaţiunile începute şi să se întoarcă pe marile podişuri.

După ce au mers cam o lună, războinicii mongoli au văzut în zare crestele măreţe ale munţilor Karakorum. Le-a mai trebuit încă o lună ca să ajungă în inima masivului. Piscurile abrupte erau urmate de pâlcuri dese de copaci, iar după ce străbătuse uriaşe întinderi împădurite, armata se trezise în faţa unor stânci înzăpezite. Şi oamenii, şi caii erau de-acum obosiţi.

Când trupele s-au oprit într-un sătuc pitit în fundul unei văi, Qulan şi-a dat sufletul. Încă de când părăsise malurile fluviului Sîr-Daria, Genghis-han ştia că zilele femeii iubite erau numărate. De cum ce a aflat că starea lui Qulan se înrăutăţise, s-a dus la ea, în iurtă. Tânăra femeie zăcea pe pat, sfârşită, cu obrazul ca de ceară. Genghis-han s-a apropiat. Qulan, ca şi cum ar fi aşteptat clipa, a deschis ochii, care păreau uimitor de mari. Deşi ardea focul, în iurtă era foarte frig.

Qulan îşi trăia ultimele clipe. Cu un glas limpede, care nu mai avea nimic pământesc, a rostit doar atât: „Sub gheţuri…” Apoi a încercat să zâmbească şi a întins mâna spre Genghis-han. Nu l-a putut ajunge. Căpetenia mongolă, cu suflarea tăiată, a văzut-o murind pe femeia pe care o iubise cel mai mult, faţă de care simţise o dragoste fără pereche. Poate că prin ultimele ei cuvinte îi arătase că doreşte să fie îngropată sub gheţuri?

Qulan şi-a dat sufletul. Când doctorul persan i-a spus că femeia murise, Genghis-han a ieşit din iurtă. Aşa cum îi ceruse lui Jagatai la moartea fiului său, s-a străduit să nu plângă moartea lui Qulan. De zile întregi se pregătise să înfrunte durerea. Acum trebuia să se gândească la înmormântare şi să-i dăruiască lui Qulan mormântul pe care şi-l dorise. Era ultima lui datorie faţă de fiinţa pe care o iubise atât de mult. La sosirea nopţii, a poruncit să se ridice un altar în iurta lui Qulan, iar despre moartea ei nu le-a pomenit decât celor mai credincioşi dintre comandanţi.

Ceremonia funebră a avut loc în zori, pe un ger cumplit. Alaiul a părăsit tabăra înainte de ivirea zorilor. Era alcătuit din vreo treizeci de generali apropiaţi lui Qulan şi din tot atâţia războinici care aveau să ducă, pe rând, sicriul. După ce a străbătut vreme de o zi întreagă o zonă de huceaguri dese, alaiul a ajuns, pe înserat, la marginea unei râpe îngropate sub gheţuri şi zăpadă.

A doua zi, Genghis-han a trimis ostaşi să cerceteze zecile de crăpături de pe fundul râpei. Apoi le-a cercetat şi el, una câte una, şi a ales-o pe cea mai încăpătoare, care avea să adăpostească trupul lui Qulan. Sicriul, coborât cu funiile de patru tineri uiguri, a dispărut legănându-se uşor în prăpastia cu pereţi abrupţi. Când funiile s-au întins, tinerii au dat drumul poverii. S-a auzit un scrâşnet ascuţit şi metalic, apoi totul s-a cufundat în tăcere. Se oprise cumva sicriul din cădere? Ori căzuse în prăpastia fără fund? Nimeni nu putea şti.

După încheierea ceremoniei, alaiul, temându-se de schimbarea vremii, a părăsit în mare grabă gheţarul şi a coborât iute muntele, sub şfichiuirea vântului sălbatic.

*

Genghis-han jurase să nu plângă moartea lui Qulan. Dar nimic nu

putea ostoi durerea pricinuită de această pierdere. Dintr-odată, înaintarea neîntreruptă prin munţii stâncoşi i s-a părut fără niciun rost. Pentru că plănuise cotropirea Indiei la îndemnul lui Qulan, cu dorinţa de a-i dărui un mormânt vrednic de ea.

În semn de doliu, Genghis-han şi-a lăsat trupele în tabără timp de o lună, în satul unde murise Qulan. Într-o noapte, căpetenia mongolă a avut un vis ciudat. În zori s-a trezit la căpătâi cu un animal pe care l-a luat la început drept cerb. Numai că animalul avea coadă de cal, blana verde, un corn în frunte şi vorbea pe limba oamenilor. Lăsându-se pe picioarele dinainte, animalul s-a aşezat lângă Genghis-han şi i-a spus:

„Trebuie să te întorci cât mai curând acasă, cu toată armata."

Apoi s-a ridicat în mare grabă şi a ieşit din iurtă. Era un vis, fără îndoială. Şi totuşi, în mişcările animalului, în chipul în care mergea era ceva atât de viu încât părea aievea.

A doua zi, Genghis-han l-a chemat pe Yeliü Chucai şi l-a întrebat ce înseamnă acel vis. Sfetnicul i-a răspuns:

„Este un inorog. Vorbeşte toate limbile şi se arată, de obicei, în vremurile tulburi, de sânge şi nenorocire. Dacă ai visat inorogul, înseamnă că este un semn de la Cer."

Genghis-han nu s-a încrezut cu totul în tălmăcirea lui Yeliü Chucai, care căuta mereu pretexte pentru a-l face să se lase de cotropiri şi de războaie. De obicei, îl asculta fără să-l contrazică, dar nu-i urma niciodată sfaturile întocmai. Or, de data asta, a rostit iute:

„Ei bine, fie! Să facem cum a spus inorogul!" I se păruse că vede în ochii animalului scânteia din privirile lui Qulan. Sau poate Qulan se prefăcuse în inorog şi venise să-l sfătuiască?

Fără să mai pregete, Genghis-han şi-a înştiinţat armata că hotărâse să se întoarcă. După două zile, trupele mongole se îndreptau spre Peshawar. Schimbarea de itinerar fusese primită cu uşurare, fiind limpede pentru toată lumea că o campanie în India ar fi adus mai multe pierderi decât foloase.

Genghis-han a trecut prin Peshawar, apoi prin pasul Hyber şi şi-a aşezat tabăra de vară la Baghlan. Dorinţa de a se întoarce pe marile podişuri mongole era tot mai vie. O simţise mai demult, o singură dată, dar o alungase din pricina planului de cucerire a Indiei.

Trecuseră cinci ani de când părăsise, în primăvara lui 1219, tabăra

de la poalele muntelui Burqan. Şi pentru el, şi pentru luptători, prinşi mereu în vârtejul războiului, venise vremea să se întoarcă pe pământul de baştină, ca să-şi curețe sufletul de grozăvii.

La sfârşitul verii, Genghis-han a plecat din Baghlan, îndreptându-se spre nord. Avea de gând să adune toate trupele la Samarkand şi să organizeze întoarcerea tuturor spre marile podişuri. În drum, pe când trecea nu departe de Balh, a aflat că locuitorii cetăţii se pregăteau de răscoală. A poruncit unuia dintre detaşamente să-i pună capăt. Apoi, trupele au trecut din nou Amu-Daria şi au pătruns în Buhara. Fortăreaţa fusese prima pe care mongolii o distruseseră cu totul, spre a-i arăta poporului din Harezm ce-l aştepta dacă îndrăznea să li se împotrivească. Bărbaţii fuseseră în cea mai mare parte ucişi, cei câţiva supravieţuitori înrolaţi în armată, femeile siluite, iar oraşul, golit de locuitori, făcut scrum.

Cu toate astea, în patru ani şi jumătate, ca şi la Samarkand, se ridicase în Buhara o cetate nouă, şi mai înfloritoare, care o întrecea pe cea dinainte. O mulţime zgomotoasă de bărbaţi şi de femei, care făceau negoţ cu de toate, umplea uliţele cetăţii. Din zidurile care înconjurau altădată oraşul nu mai rămăseseră decât câteva ruine, singura mărturie a acelor nopţi de groază.

I-au trebuit câteva zile armatei mongole ca să străbată Buhara de la sud la nord. Trecerea numerosului alai nu i-a mişcat deloc pe locuitori. Pe chipurile lor nu se citea nici teama, nici bucuria. Ca şi la Samarkand, erau şi aici oameni de toate neamurile: chinez, k'itan, tangut, turc, iranian, arab, printre care se amestecau şi câţiva războinici mongoli cantonaţi în oraş. Nici cei din urmă, rătăciţi în mulţimea pestriţă, nu păreau să bage de seamă trecerea trupelor armatei lor. Din pricina lipsei de entuziasm a tuturor, Genghis-han nu se simţea învingător. Oamenii aceia care mişunau sub ochii lui nu păreau câtuşi de puţin un popor cucerit. Nu erau nici aliaţi, nici duşmani. Nu se arătau ostili decât când viaţa le era în primejdie. Genghis-han era nevoit să recunoască că măcelurile nu schimbaseră de fapt nimic. Nu făcuse altceva decât să distrugă vieţi, să dărâme cetăţi, să semene nenorocire şi prăpăd.

Genghis-han a părăsit Buhara şi a ajuns la Samarkand după cinci zile de mers. A hotărât să rămână în preajma oraşului patru luni, până

în primăvara următoare, când avea să pornească spre marile podişuri mongole. Era, aşadar, ultima iarnă pe care trupele sale aveau s-o petreacă în Harezm. Samarkandul nu putea primi însă decât un număr mic de luptători, pentru că populaţia se înmulţise peste măsură de la ultimul măcel, iar oraşul devenise neîncăpător.

Au fost aşezate, prin urmare, câteva tabere în preajma cetăţii. Războinicii mongoli şi străini îşi petreceau tot timpul liber în oraş, alăturându-se astfel gloatei numeroase şi zgomotoase ca un stup de albine.

Genghis-han ajungea rar în cetatea Samarkandului. Ospeţele se ţineau întotdeauna în iurta lui, iar când dorea să petreacă, îi chema mai curând în tabără pe comedianţi şi pe acrobaţi. Taberele apropiaţilor săi, Jagatai, Ögödei, Tolui, Qasar, Belgütei, fuseseră aşezate în apropiere, dar nu obişnuia să meargă la ei. O singură dată a simţit dorinţa să treacă pe la toţi.

Ceea ce a văzut în fiecare tabără l-a lăsat fără grai: deşi locuinţele fraţilor săi şi ale fiilor lor păreau nişte corturi, cel puţin pe dinafară, înăuntru aveau ziduri de cărămidă şi de piatră, precum palatele. Totul, de la cămin şi paturi până la mese şi scaune pentru oaspeţi, dovedea bogăţia şi bunăstarea. Pe poliţe elegante se înşirau sticle cu vin şi pahare de cristal. În spatele corturilor se întindeau pajişti înverzite, presărate cu straturi de flori şi havuzuri.

Mobilierul şi toate lucrurile adunate acolo nu erau doar de frumuseţe; fără îndoială că erau folosite la petreceri, care păreau să se ţină lanţ. Generalii se duceau în vizită unii la alţii şi primeau adesea negustori străini cu stare. Nu doar comandanţii îşi schimbaseră modul de viaţă. Şi ostaşii aveau alte obiceiuri: se îmbrăcau altfel, cântau cu plăcere cântece ciudate, acompaniindu-se la instrumente nemaivăzute.

Genghis-han nu s-a apucat să critice schimbările. Şi-a înfrânat pornirea de a-şi judeca oamenii. Nu visase el oare să le dăruiască o viaţă mai uşoară celor alor săi şi întregului popor mongol? Şi-a adus atunci aminte de zilele de petrecere care urmaseră după ridicarea sa la rangul de han: când se uitase la femeile bătrâne, cu veşminte sărace, care dansau un dans primitiv, îngânând mereu acelaşi cântec, avusese o strângere de inimă. Se născuse în el dorinţa de a-i ajuta pe mongoli să iasă din sărăcie, să ducă un trai îndestulat şi bogat. Să nu

mai lupte doar pentru supravieţuire, ci să cunoască şi bucuria vieţii. Or, nu asta se întâmpla? Vedea totul cu ochii lui, la ofiţeri şi la soldaţi. Şi nu era nicio îndoială că la fel se întâmplase şi în tabăra de la poalele muntelui Burqan, unde viaţa femeilor şi a bătrânilor suferise schimbări adânci în lipsa lui. Nu asta încercase el să facă?

După plimbarea făcută în taberele apropiaţilor săi, când a rămas singur în iurta întunecoasă, sărăcăcioasă, asemenea celor în care trăiseră strămoşii săi mongoli, Genghis-han şi-a spus că-i place viaţa pe care o duce, dar că nu are dreptul s-o impună celorlalţi. Şi că nu trebuie să-i judece pentru că gândesc şi trăiesc altfel decât el. Dar degeaba încerca să se convingă, pentru că în străfundul sufletului rămânea de neclintit. În noaptea aceea, Genghis-han şi-a adus aminte de Qulan şi a stat treaz până târziu. Pentru prima oară de la moartea ei, simţea golul sfâşietor pe care îl lăsase în urmă. Nu-şi închipuise că femeia care dorise să fie mereu alături de el, în toate încercările, femeia care suferise în urma despărţirii de Ga'ulan fără să plângă, avea să-i lipsească atât de mult.

În altă zi, Genghis-han s-a dus la Samarkand. Războinicii mongoli, unii îmbrăcaţi în veşminte persane, alţii purtând podoabe turceşti ori iraniene, treceau aproape nebăgaţi în seamă printre locuitorii oraşului.

Genghis-han a intrat într-un atelier de haine militare şi de arme, aflat într-o margine a cetăţii. În atelierul de cizmărie se făceau încălţări înalte, cum purtau turcii. Tânărul ofiţer care-i slujea drept călăuză i-a arătat cu mândrie cât erau de frumoase cizmele şi cât de potrivite pentru mers, şi trainice pe deasupra. Genghis-han îl asculta, dând din cap. Dar se gândea, în adâncul sufletului, că niciun războinic adevărat din clanul borjigin n-ar fi primit vreodată să poarte asemenea încălţări. Lupii mongoli n-aveau nevoie de aşa ceva ca să străbată câmpiile înzăpezite, să se caţere pe munţi ori să sară peste prăpăstii, iată ce ar fi dorit să spună. Dar a tăcut.

Şi de data aceasta, când a rămas singur în iurtă, gândul i-a zburat din nou la Qulan. De ce oare amintirea ei venea să-l chinuie totdeauna în astfel de împrejurări?

*

După ce s-a aşezat lângă Samarkand, căpetenia mongolă a trimis din nou olăcari la Jebe şi la Sübötei, precum şi la Jöchi, poruncindu-le să se întoarcă grabnic. Niciunul din cei pe care-i trimisese până atunci la ei nu se întorsese în tabără şi nici măcar nu avea de unde să ştie dacă ordinele ajunseseră la cei doi generali şi la fiul său.

Spre sfârşitul anului, după aproape un an de tăcere, a primit veşti de la Jebe şi de la Sübötei. Curierul era însoţit, de această dată, de un detaşament alcătuit din o sută de războinici mongoli şi cinci sute de prizonieri străini. Mai aducea, încărcată pe sute de cămile, o pradă uriaşă: arme, mobilier, obiecte de artă, statuete religioase. După ce le-a dăruit luptătorilor două zile de odihnă, Genghis-han a pornit o parte dintre ei înapoi la Jebe şi la Sübötei, cu porunca de a veni la Samarkand cu trupele. Prada pe care o primise în dar a trimis-o la tabăra de la poalele muntelui Burqan.

Când anul 1224 se apropia de sfârşit, ştafeta trimisă mai înainte de Genghis-han la fiul său cel mai mare, aflat pe câmpiile din Qipchaq, s-a întors însoţită de un olăcar însărcinat să-i aducă răspunsul lui Jöchi: bolnav de doi ani şi nefiind în stare să se avânte într-o călătorie atât de lungă, nu se putea întoarce acasă, împreună cu tatăl său. Îl ruga, prin urmare, să nu se supere, pentru că, odată şi odată, avea să mai aibă prilejul de a se întoarce pe marile podişuri mongole.

Primind vestea, Genghis-han s-a înfuriat peste măsură: nu numai că Jöchi nu se ostenise să-i răspundă vreme de luni şi luni, dar acum, când o făcuse, îndrăznea să se poarte ca şi cum rupsese orice legătură cu poporul mongol! Cine se credea, dacă rămânea într-o ţară străină, în vreme ce întreaga armată se pregătea de plecare? Genghis-han a trimis olăcarul înapoi la Jöchi, în aceeaşi zi, cu un ultimatum: „Orice ţi s-ar întâmpla, vino degrabă la Samarkand!”

*

În 1225, la petrecerea de Anul Nou, Genghis-han le-a dezvăluit comandanţilor săi data pe care o hotărâse pentru plecarea spre marile podişuri: armata avea să părăsească Samarkandul la sfârşitul lui aprilie. Le-a cerut însă să nu le spună nimic ostaşilor înainte de începutul lunii.

La începutul lunii martie, conducătorul mongol a aflat că cele două

corpuri de armată comandate de Jebe şi Sübötei porniseră la drum, îndreptându-se spre Samarkand. Vestea a fost urmată de ştiri zilnice despre înaintarea trupelor, mult mai numeroase prin adăugarea a două detaşamente de luptători ruşi şi bulgari.

În ziua când urmau să sosească la Samarkand Jebe şi Sübötei, după patru ani de campanii în ţinuturi îndepărtate, Genghis-han şi-a adunat toată armata la porţile cetăţii, ca să-i întâmpine. S-a zărit mai întâi avangarda, care înainta de-a lungul râului Zeravshan, la miazănoapte de oraş. A mai trecut un timp până s-a apropiat, şi ceva mai mult până ce toate trupele au umplut locul care se întindea la poalele zidurilor.

Bo'orchu, însoţit de doi-trei ofiţeri, se dusese în întâmpinarea armatei. Curând s-a întors spre Genghis-han, înconjurat de vreo zece oameni. Căpetenia mongolă, arzând de nerăbdarea de a-şi revedea generalii, s-a îndreptat spre ei. Ajuns în dreptul grupului, s-a oprit. A zărit atunci un bărbat desprinzându-se de ceilalţi şi venind spre el cu pas hotărât şi liniştit. Era Sübötei.

Acesta avea o înfăţişare mai mândră decât odinioară. Trecuse de cincizeci de ani, dar departe de a fi obosit de expediţiile în ţinuturi îndepărtate, arăta de parcă ar fi început o nouă viaţă. Sübötei i-a făcut pe scurt lui Genghis-han raportul cu privire la campanii, presărat cu nume de ţări, munţi, râuri şi lacuri pe care conducătorul mongol le auzea, în cea mai mare parte, pentru prima oară.

Izbânzile lui Sübötei l-au încântat pe Genghis-han. Îl aştepta acum pe celălalt războinic: Jebe. Timpul trecea şi Jebe nu se mai arăta. Căpetenia mongolă nu-l zărea nicăieri în mijlocul grupului rămas ceva mai departe.

„Unde este Jebe?" Genghis-han se pregătea să pună întrebarea, când s-a simţit cuprins de o mare îngrijorare. Sübötei rămăsese pe loc, nemişcat, înţepenit într-o tăcere care părea să ascundă ceva. Dar ce se întâmplase cu Jebe? De ce nu venea? Genghis-han, ameninţător, se uita la Sübötei aşteptând un răspuns. Deodată i-a întors spatele. Avea să meargă chiar el în căutarea lui Jebe!

S-a pierdut în mulţimea de războinici adunaţi pe platoul de lângă cetate. Fiecare unitate pe lângă care trecea lua repede poziţia de drepţi. Genghis-han se strecura iute printre rânduri. *Unde eşti, Jebe? Tu, care-ai sfărâmat odinioară botul roibului meu, tu, care m-ai rănit la*

gât, tu, săgeata de neînvins!

Genghis-han mergea mai departe. Mergea repede, cu privirea scânteind, scotocind fiecare şir de războinici. *Jebe, dacă eşti aici, arată-te! Tu, cel cu ţeasta ascuţită precum vârful săgeţii!* Dar Jebe nu se arăta. Conducătorul mongol mergea şi iar mergea, descoperind trupe alcătuite doar din oşteni străini. Chipurile albe erau urmate de altele, tuciurii. Comenzile se dădeau în toate felurile, şi tot în toate felurile luau şi ostaşii poziţia de drepţi.

Când Genghis-han a înţeles că nu-l va mai afla pe Jebe, s-a întors la Sübötei, care rămăsese în acelaşi loc, ca o stană de piatră, s-a oprit în faţa lui şi a rostit cu glas aspru:

„A murit cumva Jebe de vreo boală? A căzut în luptă?”

„Nici boala nici rănile nu l-ar fi putut doborî pe Jebe! Doar că i s-a depănat caierul vieţii. A murit într-un sat aflat la sud-vest de Marea Aral. Acum se odihneşte nu departe de aici, pe coasta unui deal”, a răspuns Sübötei, la fel de aspru. Fruntea îi era acoperită de sudoare.

Prin urmare, săgeata cea iute ajunsese la capătul drumului. Genghis-han, dând din cap în tăcere, s-a străduit să-şi ascundă suferinţa pricinuită de vestea morţii lui Jebe. Trebuia să-şi stăpânească durerea, aşa cum o făcuse şi la moartea lui Qulan.

*

La sfârşitul lunii aprilie, armata mongolă a părăsit Samarkandul. Până în ultima clipă, Genghis-han aşteptase, în zadar, întoarcerea lui Jöchi. A mai trimis un mesager în Qipchaq, cu ordinul ca fiul său să i se alăture pe drum, la Boga-soqiqo, în ţinutul naiman.

În ajunul plecării din Samarkand, Genghis-han le-a dus sus, pe ziduri, pe mama lui Mahomed-şah, împreună cu femeile care o însoţeau, pe care le ţinea ostatice, ca să-şi ia rămas bun de la Harezm. Avea să le ia şi pe ele spre marile podişuri şi nu se gândea să le mai lase să se întoarcă vreodată în ţara lor.

A trecut primăvara, apoi vara. Până în toamnă, uriaşa armată mongolă a înaintat spre ţinutul de baştină. A trecut printr-o mulţime de oraşe şi de cetăţi pe care odinioară le înecase în sânge. Uneori stătea câteva zile, alteori trecea fără să se oprească. A trecut Sîr-Daria şi mai mulţi afluenţi ai fluviului, construind punţi cu îndemânarea

căpătată în patru ani de campanii. Coloane nesfârşite alcătuite din oşteni de toate neamurile treceau pe punţi zile şi nopţi în şir.

La începutul toamnei, trupele au ajuns la malurile fluviului Shu. S-au odihnit câteva zile, înainte de a porni din nou la drum. Culoarea apelor era alta decât cea a fluviilor Sîr-Daria şi Amu-Daria, care curgeau spre apus şi se vărsau în Marea Aral. Shu curgea spre nord şi ajungea departe de tot, nu se ştia unde. Armata a trecut Munţii Altai pe la mijlocul toamnei.

Când a ajuns la râul Imil, aproape de vechile hotare dintre teritoriile naiman şi uigur, Genghis-han a fost întâmpinat de o trupă de vreo mie de oameni, venită din tabăra de la muntele Burqan.

Printre ei, căpetenia mongolă i-a zărit pe cei doi băieţi ai fiului său Tolui, Kubilai şi Hulegu: unul avea unsprezece ani, celălalt nouă. I-a poftit la prima lor vânătoare, împlinind chiar el ceea ce se obişnuia în asemenea împrejurări: a apucat cu mâinile lui bătrâne şi aspre policele subţiri şi plăpânde ale băieţilor şi le-a frecat cu carne şi cu seu[35].

Văzându-şi nepoţii înconjuraţi de un mare număr de servitori, Genghis-han s-a gândit la Ga'ulan, crescut cine ştie unde ca un copil obişnuit, de rând. Dacă mai era în viaţă, Ga'ulan, părăsit în 1213, în timpul celei de-a doua campanii împotriva imperiului Kin, trebuia să aibă acum şaptesprezece ani. Era fără îndoială un războinic fără pereche.

Lui Genghis-han nu-i părea rău că-l lăsase pe băiat, şi numai pe el, în voia unei soarte atât de crude. *Ga'ulan, n-am să-ţi frec niciodată policele cu carne şi cu seu! Ai să te descurci singur, aşa cum am făcut şi eu. Dacă poţi, bizuie-te doar pe puterile tale! Aşa cum am făcut şi eu…*

Când se uita la Kubilai şi la Hulegu, obrazul bărbos al căpeteniei mongole, cu ochi pătrunzători şi cu buzele subţiri şi strânse, se lumina, cuprins de duioşie. Când se gândea la Ga'ulan, se întuneca, dar numai pentru o clipă. Dragostea era însă aceeaşi, doar că arătată în chipuri felurite.

---

[35] Policele fiind cel care ţinea săgeata pe coarda întinsă a arcului, copiii erau supuşi acestui rit de iniţiere pentru a deveni vânători iscusiţi.

*

Când a ajuns în câmpia Boga-soqiqo, la vreo două zile depărtare de fluviul Imil, Genghis-han a dat un ospăţ mare în cinstea tuturor războinicilor care trăiseră atâţia ani de încercări pe tărâm străin. Se simţea de-acum mireasma marilor podişuri. Ospăţul a ţinut zile în şir. Fiii lui Genghis-han, Jagatai, Ögödei şi Tolui, credincioşii săi generali, Bo'orchu, Jelme, Sübötei, Kubilai, Chimbei şi Chila'un, toţi se bucurau adulmecând mirosul ţării de baştină şi se adunau în fiecare zi să petreacă în iurta căpeteniei mongole. Lipseau doar Jebe şi Muqali, precum şi Jöchi.

Acesta nu se ostenise să răspundă mesajului trimis de părintele său la plecarea din Samarkand. În afară de nesupunerea lui Jöchi, nimic nu tulbura bucuria lui Genghis-han. Oamenii îşi vedeau mai departe de petrecere. Se gândise la tot, ca să-i ajute să scape de mirosul sângelui de pe câmpul de luptă. Toate cruzimile, toate grozăviile trebuiau date uitării.

Luptătorii străini din toate ţinuturile Asiei Centrale îşi treceau şi ei vremea cântând, dansând, bând şi veselindu-se. Zeci de copii metişi, cu mamele alături, se jucau alături de mulţimea gălăgioasă. Femei kangli cu copii mulţi dansau la lumina lunii, iar mlădierile trupurilor lor, uneori ample, alteori abia ghicite, erau ca o vrajă.

În toiul ospăţului, Genghis-han a spus, în glumă: „În afară de mine, nimeni altcineva nu este vrednic de primirea călduroasă a femeilor de pe marile podişuri." Ştia prea bine că doar el păstrase obiceiurile mongole până la cele mai mici amănunte din îmbrăcăminte. Toţi ceilalţi, chiar şi Bo'orchu şi Jelme, îşi schimbaseră ţinuta militară cu veşminte bogate din Harezm, cusute cu fir de argint şi de aur.

După ce bogatul ospăţ s-a încheiat, trupele mongole au pornit din nou la drum, au trecut pe la nord de Munţii Altai şi au ajuns în sfârşit în inima marilor podişuri. La vederea ţinuturilor în care se născuseră, se simţeau cuprinşi de duioşie.

Genghis-han n-a ajuns prea curând în tabăra de la poalele muntelui Burqan: primit cu bucurie peste tot, se oprea în fiecare sat şi zăbovea uneori mai mult de zece zile. Folosea prilejul pentru a-i răsplăti pe războinicii din toate satele străbătute, înainte de a-i trimite pe fiecare la căminele lor.

La începutul iernii, a ajuns la tabăra de pe râul Tuia, devenită, împreună cu cea de la muntele Burqan, centrul politic şi economic al imperiului mongol. Genghis-han nu uitase nicio clipă „Pădurea Neagră”, fostul ţinut kereyit stăpânit odinioară de To’oril-han. Aici învinsese trupele bătrânei căpetenii, după trei zile şi trei nopţi de lupte încrâncenate. Trecuseră de atunci douăzeci de ani, dar totul parcă se întâmplase în ajun.

Genghis-han a aşezat aici o tabără şi i-a lăsat la vatră pe aproape toţi comandanţii şi ostaşii din detaşamentele aflate sub ordinele sale, în afară de cei din garda personală. Timp de vreo douăzeci de zile, a cutreierat Pădurea Neagră, plină de atâtea amintiri şi a vânat pe malurile Tulei. Aflând că To’oril-han, care-i fusese mai întâi *anda*, apoi duşman, nu avusese parte de niciun mormânt, conducătorul mongol a poruncit să fie pusă o piatră funerară în amintirea lui, în partea de nord a Pădurii Negre, unde pierise bătrâna căpetenie, iar pe piatră să fie scrise, în limba uigur, următoarele cuvinte: *„Aici odihneşte sufletul neîmblânzit al lui To’oril-han, stăpânul Pădurii Negre.”*

După ce s-a pus piatra, tot din porunca lui Genghis-han s-a ţinut o ceremonie solemnă în amintirea lui To’oril-han. Odinioară, bătrânul îl scăpase de la moarte. Datorită sprijinului său, Genghis-han izbutise, în timpurile grele ale tinereţii sale, să-şi apere clanul, a cărui existenţă fusese pusă în primejdie de tayichi’ut. Tot el îi înlesnise apropierea de Jamuqa şi tot el îl ajutase, mai apoi, să-l învingă.

Totuşi, după o luptă pe viaţă şi pe moarte, îl doborâse pe bătrân, dar nu simţea nicio remuşcare. Pentru că le fusese sortit să se înfrunte într-o zi, aşa că unul dintre ei trebuia neapărat să fie învins. Iar dacă morţii pot vedea ce se întâmplă pe pământ, nu era nicio îndoială că To’oril-han îl înţelesese şi că se bucura ca nimeni altul de întoarcerea triumfală a lui Genghis-han.

Hanul nu se simţise câtuşi de puţin apropiat de Jamuqa, dar ţinuse la bătrânul uscăţiv, care fusese întruchiparea vitejiei. Nici măcar în timpul bătăliilor din Harezm, nu i se păruse vreun duşman mai de temut ca To’oril-han.

*

Tabăra clanului borjigin, de la poalele muntelui Burqan, se afla la o

depărtare de numai trei-patru zile de Pădurea Neagră. Dar Genghis-han nu se grăbea într-acolo, cu toate stăruinţele comandanţilor săi, cărora le răspundea mereu astfel: „Dacă mor, acolo am să mă odihnesc. Cât sunt în viaţă, nimic nu mă sileşte să mă grăbesc!” Şi nimeni nu mai îndrăznea să mai stăruie.

Genghis-han încă nu se întâlnise cu soţia sa Börte. Dacă nu pornise ea spre Pădurea Neagră, voia să întârzie clipa revederii. Pentru că ştia bine ce avea să-i spună: „S-a întors toată armata. De ce nu vine şi Jöchi?”

Or, Genghis-han nu se simţea tocmai în stare să-i dea soţiei sale un răspuns destul de lămuritor. Fără îndoială că Börte n-avea să-i dea crezare. Dar nu l-ar fi putut învinovăţi că nu-l aşteptase pe Jöchi. Ştiind însă că fiul ei nu fusese ales să-i urmeze părintelui său la putere, sufletul i se umpluse de amărăciune. Iar dacă Jöchi era singurul care nu se întorsese, ar fi făcut, negreşit, o legătură între lipsa lui şi relaţiile complicate dintre părinte şi fiu. Genghis-han nu avea niciun chef să se certe cu Börte. Dorea să amâne întâlnirea până la întoarcerea lui Jöchi, dacă-i stătea în putinţă. Dorea să evite, pe cât putea, orice prilej de ceartă.

În fiecare zi soseau în tabără olăcari din toate părţile. Genghis-han nutrea în taină nădejdea că va primi veşti de la Jöchi, dar de fiecare dată, aşteptarea era zadarnică.

Nu putea însă aştepta la nesfârşit. Nu mai putea amâna clipa întoarcerii triumfale printre ai săi. Le-a dat de ştire tuturor că hotărâse să ridice tabăra de pe râul Tuia şi să se îndrepte spre tabăra de la muntele Burqan. În ziua hotărâtă, carul lui Genghis-han, împodobit cu steagurile clanului borjigin, s-a pus în mişcare, urmat de coloanele nesfârşite alcătuite din garda personală, pedestraşi şi călăreţi. Războinicii borjigin, urmaşii Lupului Albastru, au înaintat de-a lungul Tulei, în susul râului.

În cea de-a treia zi, către prânz, Genghis-han a zărit silueta cunoscută a muntelui Burqan, unde locuia zeul protector al clanului. După-amiază, trupele au ajuns pe cursul superior al fluviului Kerulen şi au pornit-o către izvoare. Au pătruns în tabără când ultimele raze ale soarelui luminau cerul purpuriu. Börte, înconjurată de o mulţime de slugi şi însoţitoare, venise în întâmpinarea lui Genghis-han. Avea

acum şaizeci şi patru de ani, se îngrăşase şi se mişca greu. Fusese adusă pe un scaun până la intrarea în tabără.

Genghis-han s-a apropiat, iar Börte s-a ridicat anevoie. Părul soţiei sale, acum alb ca neaua, îşi păstrase totuşi strălucirea din tinereţe. Pe faţa buhăită nu se zărea nici urmă de emoţie. Nu se vedea nimic, doar tresărirea uşoară a muşchilor destinşi. Genghis-han a băgat de seamă că purta cercei mari cu rubine şi un şirag lung de jasp. Când se ridicase în picioare, văzuse scaunul bătut cu pietre preţioase de o frumuseţe uluitoare.

„O, preaiubite han!” După ce a rostit aceste cuvinte, Börte s-a oprit, gâfâind. Apoi a continuat: „Astăzi este o zi fastă, pentru că te-ai întors învingător, chiar în clipa în care am primit veşti de la oaspetele poporului mongol!” Când i se adresa lui Genghis-han, folosea întotdeauna cuvântul „oaspete” de câte ori vorbea despre fiul lor Jöchi. Căpetenia mongolă n-a priceput ce însemnau „veştile”, dar n-a mai stat s-o întrebe şi a pătruns în tabără, unde îl aştepta o mulţime câtă frunză şi iarbă.

A doua zi, pe seară, a dat un ospăţ la el în iurtă, unde se aflau, alături de Börte, fiii săi Jagatai, Ögödei şi Tolui, precum şi copiii acestora. În afară de Kubilai şi de Hulegu, pe care îi văzuse, se adunaseră toţi ceilalţi nepoţi, pe care nu i-ar fi recunoscut, de mari ce crescuseră. Erau mai mult de douăzeci.

Genghis-han a folosit prilejul şi i-a cerut lui Börte lămuriri în legătură cu ceea ce spusese în ajun. Femeia a vorbit cu glas sugrumat de îngrijorare. Toată tabăra ştia, de mai bine de un an, că Jöchi nu se va întoarce împreună cu armata, ceea ce dăduse naştere la tot soiul de zvonuri. Fusese tare mâhnită. Aflase însă în ajun, de la un negustor venit din Harezm, că Jöchi era bine şi-şi petrecea vremea vânând pe câmpiile din Qipchaq.

Când a auzit, Genghis-han a simţit că-i fuge sângele din obraz. Dacă era adevărat, purtarea lui Jöchi era de neiertat. Din preţuire pentru Börte, şi-a stăpânit mânia. Dar după ce s-a terminat ospăţul, i-a poruncit unuia dintre oamenii săi să-l găsească pe negustorul cu care vorbise Börte.

După două-trei zile, în tabără a fost adus şi târât dinaintea lui Genghis-han un persan destul de vârstnic. Hanul l-a descusut fără să-l

cruţe. N-a putut scoate însă de la el decât că Jöchi pusese stăpânire pe întregul Qipchaq, că trăia fără griji şi că organiza vânători ca să-şi antreneze ostaşii.

Genghis-han a fost cuprins de o mânie aprigă, cum nu mai simţise până atunci. Jöchi nu ţinuse seama de nicio vorbă din toate câte i le trimisese. Ba mai mult: nesocotise poruncile hanului. Chiar atunci când Genghis-han, îngrijorat de reacţia lui Börte, aşteptase zi de zi veşti de la fiul său, acesta rămăsese nesimţitor la frământările sale de părinte. Cu cât se gândea mai mult, cu atât se înfuria mai tare. Cine îi încălca poruncile trebuia pedepsit. Jöchi urma să împărtăşească soarta oraşelor răzvrătite din Harezm.

În mai puţin de zece zile, marile podişuri mongole au intrat din nou în fierbere. Tabăra de la muntele Burqan a fost înţesată de războinici din toate clanurile. Jagatai şi Ögödei au primit sarcina de a conduce expediţia de pedeapsă din Qipchaq. Aveau sub ordine trei sute de mii de oameni.

Genghis-han, pe care plecarea armatei nu-l potolise, şi-a adunat trupele pentru o a doua expediţie, la care urma să ia parte chiar el. A trecut însă ceva timp până când detaşamentul, încredinţat lui Tolui, să pornească şi el la drum. Unii comandanţi, printre care se numărau Bo'orchu şi Jelme, nu doreau campania împotriva lui Jöchi. Dar Genghis-han era de neclintit. Nimeni nu i-a putut stinge mânia. Prin plecarea tuturor bărbaţilor buni de luptă, marile podişuri mongole aveau să rămână din nou pustii.

Genghis-han nu avea de gând să-şi cruţe fiul. Nu-şi putea găsi linişte până nu măcelărea până la unul luptătorii lui Jöchi, până nu prefăcea în scrum stepele din Qipchaq. Voia să dea o pildă atât trupelor mongole, cât şi tuturor popoarelor străine. Genghis-han a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a nu se găsi în preajma lui Börte. A părăsit tabăra împreună cu Tolui, îndreptându-se spre fostul ţinut kereyit. Pădurea Neagră era înţesată de războinici şi de cai gata de plecare.

La câteva zile după ce-şi aşezase tabăra, Genghis-han a primit un olăcar trimis de Jagatai şi Ögödei, care venise însoţit de un altul, din Qipchaq. Amândoi purtau cingători negre de doliu. Au fost duşi în cortul lui Genghis-han.

„Prinţul Jöchi, bolnav de trei ani, s-a simţit dintr-odată părăsit de puteri, în luna august a acestui an, 1225, şi şi-a dat sufletul în tabăra din Qipchaq, aflată la miazănoapte de Marea Caspică. Potrivit ultimelor sale dorinţe, întreaga armată are să pornească înapoi spre casă, împreună cu rămăşiţele sale pământeşti, în luna februarie a anului următor.”

Aşa a grăit omul venit din Qipchaq. Genghis-han, năucit, nu-şi putea lua ochii de la el. Mesagerul trimis de Jagatai şi Ögödei a întărit spusele celuilalt: fiul cel mai mare al hanului murise, într-adevăr, după o boală lungă şi grea. A adăugat că, la începutul toamnei lui 1223, când Genghis-han văzuse pe malurile fluviului Sîr-Daria toate animalele aduse din câmpiile Qipchaqului, Jöchi, bolnav, nu luase parte la hăituire. Ca să nu-şi îngrijoreze părintele, nu spusese nimic despre boală.

După ce le-a dat celor doi olăcari un răgaz de odihnă, Genghis-han s-a retras în partea lui de cort. Se învinuia, pentru că fusese atât de prost şi crezuse balivernele negustorului din Harezm. Când a rămas singur, a fost cuprins de o jale adâncă. La moartea lui Qulan şi la moartea lui Jebe, îşi putuse stăpâni suferinţa. Dar acum, gândul că Jöchi murise pe pământ străin, după o boală lungă, îi pricinuia o durere de nestăvilit. Din ochii cu privirea tăioasă, care-i făceau pe toţi să tremure de spaimă, lacrimile curgeau şiroaie pe obrajii cu pete cafenii şi se opreau în barba albă. Mergea de colo-colo prin cort, scoţând gemete surde, ca horcăitul unei fiare rănite.

Străduindu-se să-şi înăbuşe gemetele, Genghis-han a chemat un oştean din gardă şi i-a poruncit să nu lase pe nimeni să se apropie. Cine se uita la el avea să fie pedepsit cu moartea. Oşteanul s-a înclinat cu respect şi s-a îndepărtat. De cum a rămas singur, Genghis-han a simţit din nou durerea aceea nestăpânită. Precum un înecat adus de valuri, bătrânul conducător mongol s-a lăsat în voia deznădejdii.

Dintr-odată, înţelesese totul: îl iubea pe Jöchi mai mult decât pe oricare altul. Îl iubea mai mult decât orice pe lume pe băiatul care, zămislit ca şi el, când îi fusese răpită mama, îşi petrecuse viaţa încercând să dovedească, tot ca şi el, că se trage din Lupul Albastru.

*

A doua zi, Genghis-han le-a împărtăşit tuturor vestea morţii fiului său: „Prinţul Jöchi s-a stins în stepele din Qipchaq. Acolo se află ţărmul unui lac necuprins şi minunat, pe care l-au trecut demult, ca să ajungă până aici, strămoşii poporului mongol, Lupul Albastru născut din porunca Cerului şi Căprioara Albă. Lacul poartă numele de Marea Caspică. Prinţul Jöchi, în nenumăratele bătălii pe care le-a dat, a fost întotdeauna o pildă de vitejie pentru oamenii săi. A cucerit două sute de oraşe, nouăzeci de cetăţi, a cotropit imperiul Kin, a pustiit Harezmul şi a ridicat, la miazănoapte de Marea Neagră, de Marea Aral şi de Marea Caspică, regatul Qipchaq. Pentru a duce mai departe faptele de vitejie ale strămoşului lor, urmaşii lui Jöchi, sprijiniţi de o puternică armată, vor domni multă vreme peste Qipchaq.”

Folosind cuvântul „regat”, Genghis-han dorea să-i arate fiului său cinstea pe care nu i-o arătase cât Jöchi fusese în viaţă. Cuvântarea îi fusese pregătită de Yeliü Chucai.

Genghis-han i-a trimis apoi lui Börte o scrisoare de condoleanţe:

„Împărătească Börte, deplâng moartea prinţului Jöchi, pe care l-ai adus pe lume şi l-ai crescut. Durerea mea este la fel de mare ca şi a ta. Jöchi, cum arată şi numele pe care l-a purtat, era într-adevăr un «oaspete», oaspetele trimis de Cer în clanul borjigin. Jöchi s-a înălţat acum în împărăţia cerurilor.”

*

Abia după câteva zile, durerea lui Genghis-han a început să se domolească. De cum s-a mai liniştit, şi-a chemat comandanţii şi, după ce le-a cerut sfatul, a hotărât să cotropească din nou ţinuturile Si-Hia.

A înştiinţat toată armata cu privire la apropiata expediţie şi a ordonat trupelor lui Jagatai şi Ögödei, care ajunseseră în Harezm, să pornească înapoi, spre Si-Hia.

Hotărârea neaşteptată a lui Genghis-han de a porni în campanie avea trei motive. Pe de o parte, în clipa în care trupele mongole se pregăteau să atace Harezmul, regele din Si-Hia nu dorise să le ajute, iar jignirea rămăsese nepedepsită. Pe de altă parte, cucerirea imperiului Kin, întreruptă după moartea lui Muqali, se cuvenea desăvârşită, iar pentru aceasta ţinuturile Si-Hia trebuiau supuse o dată pentru totdeauna. În sfârşit, Genghis-han nu-şi putea potoli durerea

pricinuită de pierderea lui Jöchi decât aruncându-se într-o expediţie însemnată. Dorea să-şi petreacă restul zilelor în vârtejul luptelor împotriva ţinuturilor Si-Hia şi a imperiului Kin. Nu dovedise îndeajuns că se trăgea din Lupul Albastru. Precum Jöchi, precum Jebe, precum Qulan, avea să-şi sfârşească zilele în viitoarea războiului. Era singura cale prin care putea şi el ajunge un Lup Albastru.

*

Armata mongolă a părăsit tabăra de pe râul Tuia, îndreptându-se spre Si-Hia, la sfârşitul anului 1225. Trecuseră abia zece zile de la înştiinţarea oficială a morţii lui Jöchi.

De Anul Nou, trupele se aflau în deşertul Gobi. În semn de doliu nu s-a făcut nicio petrecere: ostaşii şi ofiţerii, întorşi către răsărit, s-au închinat cerului, apoi au mers toată ziua spre sud, biciuiţi de vântul îngheţat care răscolea nisipurile. Trecerea armatei mongole prin deşert a fost cea mai anevoioasă încercare de până atunci. De la jumătatea lui ianuarie, viscolul a pus la grea încercare trupele: călăreţii şi caii se prăbuşeau unul după altul, oamenii aveau mâinile şi picioarele degerate.

Spre sfârşitul lui februarie, trupele au pătruns în sfârşit în ţinuturile Si-Hia. Genghis-han a aşteptat mai întâi sosirea corpurilor de oaste conduse de Jagatai şi Ögödei. Îndată ce i s-au alăturat, a dat ordinul de atac. Ofensiva a început simultan în toate regiunile din nordul ţării. Din primăvară până în vară, Heishui, apoi toate celelalte cetăţi din împrejurimi au căzut în mâinile mongolilor.

Genghis-han şi-a adunat apoi trupele în munţii Zhishui, să se ferească de arşiţa verii. Campania a reînceput în toamnă, când au fost atacate fortăreţele Ganzhi şi Sunzhi. După câtva timp au căzut şi Liaozhi şi Lingzhi. Genghis-han a pustiit toate oraşele care încercau să-i ţină piept. După trecerea trupelor nu mai rămâneau decât cetăţile golite de locuitori şi câmpiile presărate cu morţi.

În anul următor, 1227, armata mongolă a ajuns în preajma capitalei, Ning-hiao. Genghis-han a ordonat câtorva detaşamente s-o atace, iar el a trecut Fluviul Galben împreună cu celelalte trupe. După ce au ajuns pe celălalt mal, trupele mongole, ca mânate de o putere diavolească, şi-au grăbit înaintarea, măturând totul în cale. Au atacat

Jizhezhu, Liutaofu, Taozhi, Hezhi, Xining, Xindufu: pe locuitori i-au măcelărit, iar cetăţilor le-au dat foc.

În luna mai, Genghis-han şi-a instalat cartierul general la Lung-to, la apus de Pingliangfu. A trimis un sol la curtea din Nanjing, ca să-i ceară împăratului Kin să se supună. Conducătorul mongol cucerise de-acum tot ţinutul Si-Hia, în afară de capitală, şi putea pătrunde oricând în imperiul Kin. Pe când se afla la Longde, a primit un ambasador care i-a adus vestea predării împăratului Si-Hia, Li xian care îi cerea o lună de răgaz pentru a-i deschide porţile capitalei, Ningxiao. Genghis-han i-a îndeplinit cererea.

Aştepta deschiderea porţilor la Ningxiao ca să atace cu toată puterea imperiul Kin şi să împlinească astfel misiunea pe care Muqali, murind, nu apucase s-o ducă la bun sfârşit.

În iulie, Genghis-han, aflat cu tabăra în aceiaşi loc, a primit un ambasador încărcat cu daruri din partea împăratului Kin. Cel mai minunat dintre toate era o tipsie mare, plină cu perle. Numai că Genghis-han nu avea ce face cu perlele: dorea imperiul Kin, dorea pământul ce fusese odată frământat de copitele cailor mongoli. Căpetenia mongolă a dat o parte din perle ofiţerilor, iar pe celelalte le-a aruncat în faţa cortului. În vreme ce se rostogoleau pe pământ, i s-a părut că se înmulţiseră: pe tipsie nu fuseseră decât câteva zeci, iar acum parcă umpluseră toată curtea cartierului general.

Genghis-han şi-a acoperit ochii cu mâinile. După o clipă le-a luat de la ochi şi s-a uitat în jur. Nu se schimbase nimic. Căpetenia mongolă şi-a chemat un om din gardă şi l-a întrebat dacă sunt perle în curte. Omul i-a răspuns că nu. Genghis-han s-a simţit deodată grozav de obosit. În urmă cu o lună, când se găsea undeva pe malul Fluviului Galben, avusese o vedenie asemănătoare: oasele albite a douăzeci-treizeci de oşteni pe care îi ucisese în luptă cu un an înainte se înmulţiseră dintr-odată şi acoperiseră câmpia, care semăna cu un mormânt uriaş.

În aceeaşi seară, Genghis-han i-a chemat pe Ögödei şi pe Tolui în cort şi le-a spus că zilele îi sunt numărate. Le-a poruncit să păstreze taina morţii sale până la întoarcerea întregii armate în ţinutul de baştină. Apoi s-a culcat şi nu s-a mai ridicat.

După câteva zile, starea i s-a înrăutăţit. Conştient doar pe jumătate,

şi-a strigat fiul:

„Jöchi!...”

Dar Jöchi murise. A chemat-o atunci pe femeia iubită: „Qulan!...”

Dar Qulan dormea somnul de veci în fundul unui gheţar din inima munţilor Indu-Kuş. A strigat mai departe:

„Muqali!...”

„Jebe!...”

Toţi cei pe care i-ar fi dorit alături nu mai erau în viaţă. Dar pentru că nu ştia unde fuseseră îngropaţi, nu-şi putea închipui că se află în mormânt.

Atunci Genghis-han a strigat: „Tolui!”

Fiul său mezin a răspuns fără întârziere. Conducătorului mongol i s-a părut atunci că trăsese la sorţi numele cuiva care nu murise. I-a spus fiului său: „Trupele de elită ale Imperiului Kin sunt adunate toate la Dongguan. Oraşul este mărginit în partea de miazăzi de un lanţ muntos, iar în cea de miazănoapte de un râu mare. Nu-l vei putea cuceri cu una, cu două. Ca să cotropeşti imperiul Kin, trebuie să străbaţi mai întâi ţinuturile Song, apoi să te îndrepţi spre Tangzhi şi Dengzhi, la miazăzi de Henan, şi să ataci Bianjing prin surprindere. Oraşul este prea departe de Dongguan ca să primească întăriri la vreme. Tolui, să faci precum ţi-am spus!”

După ce i-a arătat fiului său pe unde să meargă ca să poată cotropi imperiul Kin, Genghis-han a închis ochii. Apoi a adăugat ca şi cum nu mai vorbea cu nimeni:

„Dacă Si-Hia nu deschide porţile capitalei în ziua făgăduită, se va trece la atac cu toată armata, regele va fi ucis, iar locuitorii din Ningxiao vor trebui măcelăriei până la unul!”

Nu peste multă vreme, şi-a dat sufletul.

*

Regele Si-Hia, încălcându-şi făgăduiala făcută lui Genghis-han, n-a deschis porţile oraşului. Trupele mongole au luat cu asalt cetatea, s-au căţărat pe ziduri şi au năvălit înăuntru. Regele Li xian a fost prins şi executat, iar cea mai mare parte a populaţiei măcelărită. După o lună, armata mongolă s-a adunat pe malurile Fluviului Galben, a părăsit locul luptei şi s-a îndreptat spre marile podişuri mongole. Aşa cum

hotărâse Genghis-han odinioară, Ögödei conducea acum întreaga armată. Doar câţiva comandanţi ştiau că hanul murise. Vestea nu ajunsese încă la urechile ostaşilor.

În ciuda arşiţei, armata a străbătut cu repeziciune ţinuturile Si-Hia, apoi a pătruns în deşertul Gobi şi a luat-o spre miazănoapte, spre muntele Burqan. Trupele înaintau în tăcere, înconjurând un sicriu purtat pe umeri de zece războinici. Toţi ştiau că înăuntru se află un mort, dar nici nu bănuiau că este Genghis-han.

Cei ce zăreau alaiul, cei ce treceau pe lângă el, bărbaţi ori femei, bătrâni ori copii, erau ucişi pe loc[36]. Şi cum zvonul s-a răspândit destul de iute, trupele n-au mai întâlnit pe nimeni în cale. Toate taberele prin care treceau erau pustii.

La sfârşitul lui septembrie, armata a ajuns în ţinutul clanului borjigin. La intrarea în tabără, Tolui le-a dat tuturor vestea morţii lui Genghis-han. Trupelor li s-a îngăduit în seara aceea să se odihnească. Rămăseseră totuşi în împrejurimi, cufundate într-o linişte tulburată doar din când în când de tropăitul cizmelor ori al copitelor. Sicriul, aşezat în iurta lui Börte, a fost vegheat numai de vasalii cei mai credincioşi. Iurtele războinicilor erau fără număr, precum stelele ce scânteiau pe cerul de catifea al nopţii. Tabăra borjigin nu cunoscuse niciodată o asemenea înghesuială, dar nicio noapte atât de liniştită.

Sicriul lui Genghis-han, dus a doua zi în iurta lui Yesüi, a poposit apoi la Yesügen, apoi la prinţesa chineză Ha Dun, apoi la toate concubinele de vază, oprindu-se în cele din urmă în iurta căpeteniei mongole.

După răspândirea veştii, tabăra a fost năpădită de o mulţime uriaşă de oameni veniţi din toate colţurile marilor podişuri. Unii făcuseră până acolo două sau chiar trei luni. Mult timp, tabăra borjigin a găzduit oaspeţi în veşminte de doliu. După şase luni, rămăşiţele pământeşti ale căpeteniei mongole au fost îngropate într-o pădure mare de pe muntele Burqan. În ziua înmormântării, un vânt sălbatic a măturat tot ţinutul, iar ceremonia a trebuit întreruptă. Şuiera şi urla, îndoind de la rădăcină copacii care înconjurau mormântul lui

---

[36] Astfel au pierit toţi cei care ar fi putut răspândi, înainte de data hotărâtă de Genghis-han, vestea morţii căpeteniei mongole.

Genghis-han.

În scurtă vreme, copacii s-au îndesit şi au crescut şi nu s-a mai putut pătrunde în pădure. După nici treizeci de ani, nimeni nu mai ştia unde se află îngropat conducătorul mongol. Natura zăvorâse astfel şaizeci şi cinci de ani de viaţă şi douăzeci şi doi de ani de domnie.

– Sfârşit –

